

การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

STUDY AND DESIGN THE ILLUSTRATION OF BREASTFEEDING BOOK

พนิดา พรศิริกาญจน์
PANIDA PORNSIRIKARN

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2557
KMITL-2014-E-D-M-222-035

STUDY AND DESIGN THE ILLUSTRATION OF
BREASTFEEDING BOOK

PANIDA PORNSIRIKARN

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE IN INDUSTRIAL EDUCATION
INDUSTRIAL DESIGN TECHNOLOGY
FACULTY OF INDUSTRIAL EDUCATION
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

2014

KMITL-2014-E-D-M-222-035

COPYRIGHT 2014

FACULTY OF INDUSTRIAL EDUCATION

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดา
เลี้ยงลูกด้วยนมแม่

นักศึกษา

Study and Design the Illustration of Breastfeeding Book

รหัสประจำตัว

นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์

ปริญญา

52630740

สาขาวิชา

ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต

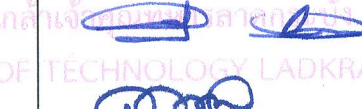

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์ อุดมศักดิ์ สาริบุตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ เลาะห์เพ็ญแสง

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์		ลายมือชื่อ
ผศ.ดร.ทรงวุฒิ	เอกวุฒิมวงศา	
รศ.อุดมศักดิ์	สาริบุตร	
ผศ.ดร.จตุรงค์	เลาะห์เพ็ญแสง	
ดร.สุพรชัย	แสงรัตน์วัชร	
รศ.นพคุณ	นิศามณี	

วัน / เดือน / ปี ที่สอบ

29 เมษายน 2557 เวลา 09.00 น. เป็นต้นไป

สถานที่สอบ

ณ ห้อง ค. 416 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ พิระวุฒิ สุวรรณจันทร์)

คณบดี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

วันที่ 26 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2557

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
นักศึกษา	พนิดา พรศิริกาญจน์
รหัสประจำตัว	52630740
ปริญญา	ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	เทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
พ.ศ.	2557
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผศ.ดร.จตุรงค์ เลาะห์เพ็ญแสง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และเพื่อประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ หญิงหลังคลอด ที่พักฟื้น ณ แผนกสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลบุรีรัมย์ จำนวน 10 คน แบบเจาะจง และพยาบาล ณ แผนกสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลบุรีรัมย์ จำนวน 5 คน แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบการรับรู้และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า

1. หญิงหลังคลอดสามารถรับรู้และเข้าใจต่อหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และสามารถแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง เมื่อได้ใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เสริมสร้างแรงจูงใจและสร้างความมั่นใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระดับมาก
2. พยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมมีความพึงพอใจต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และมีความเห็นว่าภาพประกอบสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น ช่วยสร้างความรู้สึที่ดี สร้างแรงจูงใจและเสริมสร้างความมั่นใจให้กับแม่มากขึ้นในการที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไปได้อีกยาวนาน

คำสำคัญ : ออกแบบ, หนังสือภาพประกอบ, การรับรู้, ส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

Thesis Title	Study and design the Illustration of breastfeeding book
Student	Miss Panida Pornsirikarn
Student ID.	52630740
Degree	Master of Science in Industrial Education
Program	Industrial Design Technology
Year	2014
Thesis Advisor	Associate Professor Udomsak Saributr
Thesis Co-Advisor	Assistant Professor Dr.Chaturong Louhapensang

ABSTRACT

The purposes of this research are to study and design the illustrations in breastfeeding books and to evaluate comments on the developed illustrations. The samples of this research were 10 postpartum mothers from Obstetric & Gynaecological at Buriram Hospital, and 5 nurses from Obstetric & Gynaecological department. The research tools are knowledge of breastfeeding practice questionnaires and satisfaction questionnaires on the developed illustrations.

Results of this research show that:

1. The postpartum mothers were perceptioned and eliminated yourself with the developed illustrations. The illustrations were very meaningful which created mothers' motivation and certainty on increasing breastfeeding.
2. The nurses from Obstetric & Gynaecological department were also satisfied with the developed illustrations and stated that the illustrations were very meaningful, impressive and motivational for increasing breastfeeding.

Keywords : Design, Illustrations, Perception, Breastfeeding.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอันเนื่องมาจากผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือและดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองท่าน คือ รองศาสตราจารย์อุดมศักดิ์ สาริบุตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง ในการให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ตลอดจนการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่สละเวลาในการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญด้านหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือและผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ ที่ช่วยสละเวลาในการตรวจทานและแก้ไขข้อบกพร่องในการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลงานในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการ และพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมตลอดจนหญิงหลังคลอด โรงพยาบาลบุรีรัมย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์และให้ความร่วมมือในการดำเนินการเก็บข้อมูลจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา พี่ น้อง และเพื่อนๆ ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ทั้งทางด้านทุนทรัพย์ กำลังกาย และกำลังใจเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและปรารถนาดีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง คุณประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอมอบแก่บิดา มารดา ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณและบุคคลที่ผู้วิจัยรักและเคารพทุกท่าน หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

พนิดา พรศิริกาญจน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	II
กิตติกรรมประกาศ.....	III
สารบัญ.....	IV
สารบัญตาราง.....	VI
สารบัญภาพ.....	VIII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของเนื้อหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	4
1.4 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	4
1.5 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่.....	9
2.2 การออกแบบหนังสือ.....	29
2.3 การสร้างภาพประกอบหนังสือ.....	47
2.4 แนวคิดการรับรู้.....	59
2.5 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น.....	64
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	67
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	71
3.1 ขั้นตอนศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดา เลี้ยงลูกด้วยนมแม่.....	71
3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	71
3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	72
3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	75
3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	75

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3.2 ขั้นตอนประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น.....	76
3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	76
3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	77
3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	78
3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
4.1 ผลการวิเคราะห์การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ เพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่.....	82
4.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น.....	97
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	106
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	106
5.2 อภิปรายผล.....	116
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	118
บรรณานุกรม.....	119
ภาคผนวก.....	122
ภาคผนวก ก หนังสือราชการ.....	124
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	139
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ.....	169
ภาคผนวก ง ผลงานออกแบบ.....	188
ประวัติผู้เขียน.....	202

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงการเก็บเล่มหนังสือเย็บปกขนาด 8 หน้ายก จำนวน 3 ยก.....	38
3.1 แสดงกรอบการวิจัยศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ เพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่.....	80
4.1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมทางด้านหัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบ เพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่.....	83
4.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับการสร้างสรรค์รูปแบบ หนังสือภาพประกอบ.....	86
4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมของส่วนประกอบในหนังสือภาพประกอบ.....	87
4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมทางด้านเนื้อหาในหนังสือภาพประกอบ.....	87
4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมทางด้านตัวหนังสือที่ใช้ในหนังสือภาพประกอบ.....	88
4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงการให้นมลูก.....	90
4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงสรีระของเต้านม.....	91
4.8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม.....	92
4.9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่.....	93
4.10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงวิธีการจับลูกเรอนม.....	94
4.11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมการจัดวางองค์ประกอบของภาพ.....	94
4.12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมคุณลักษณะของภาพประกอบ.....	95

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบ.....	95
4.14 ตารางแสดงข้อมูลทั่วไปของหญิงหลังคลอด.....	98
4.15 ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของหญิงหลังคลอด เกี่ยวหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างก่อนและหลังจากหนังสือภาพประกอบ เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่.....	99
4.16 ตารางแสดงผลวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของหญิงหลังคลอด เกี่ยวหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ระหว่างก่อนและหลังจากหนังสือภาพประกอบ เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่.....	100
4.17 ตารางแสดงความคิดเห็นของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น.....	101
4.18 ตารางแสดงความคิดเห็นของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรม ที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น.....	103

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ส่วนประกอบของปกหนังสือ.....	31
2.2 ตัวอย่างหน้าลิขสิทธิ์.....	33
2.3 ตัวอย่างหน้าสารบัญ.....	34
2.4 การเข้าเล่มหนังสือแบบต่างๆ.....	38
2.5 แสดงรูปแบบตัวชนแบบมีเชิง.....	40
2.6 แสดงรูปแบบตัวชนแบบไม่มีเชิง.....	41
2.7 แสดงรูปแบบตัวชนแบบตัวเขียน.....	41
2.8 แสดงรูปแบบตัวชนแบบประดิษฐ์.....	42
2.9 แสดงรูปการจัดวางภาพในตำแหน่งจุดสนใจ.....	56
3.1 แผนภูมิขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	81
4.1 แสดงภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก (A) ภาพถ่ายสี (B) ภาพถ่ายขาว-ดำ (C) ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก.....	89
4.2 แสดงภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม (A) ภาพถ่ายสี (B) ภาพถ่ายขาว-ดำ (C) ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก.....	90
4.3 แสดงภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม (A) ภาพถ่ายสี (B) ภาพถ่ายขาว-ดำ (C) ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก.....	91
4.4 แสดงภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่ (A) ภาพถ่ายสี (B) ภาพถ่ายขาว-ดำ (C) ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก.....	92
4.5 แสดงภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ (A) ภาพถ่ายสี (B) ภาพถ่ายขาว-ดำ (C) ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก.....	93
ง.1 รายละเอียดหนังสือภาพประกอบ ปกหน้า.....	189
ง.2 รายละเอียดหนังสือภาพประกอบ ปกหลัง.....	189
ง.3 รายละเอียดเนื้อเรื่องภายในเล่ม.....	190
ง.4 รายละเอียดเนื้อเรื่องภายในเล่ม.....	190
ง.5 ประเภทภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก.....	191
ง.6 ประเภทภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ.....	191
ง.7 ประเภทภาพที่สื่อถึงสรีระเต้านม.....	192
ง.8 ประเภทภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่.....	192
ง.9 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบ ปกหน้า ปกใน สารบัญ.....	193
ง.10 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบหน้า 5 - 10.....	194

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ง.11 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบหน้า 11 - 16.....	195
ง.12 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบหน้า 17 - 22.....	196
ง.13 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบหน้า 23 - 28.....	197
ง.14 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบหน้า 29 - 34.....	198
ง.15 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบหน้า 35 - 40.....	199
ง.16 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบหน้า 41 - 45 และปกหลัง.....	200
ง.17 ผลงานออกแบบหนังสือภาพประกอบ.....	201

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 - 2559) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนและสังคมไทย สร้างสังคมที่เป็นธรรมมีคุณภาพให้ทุกคนมีความมั่นคงในชีวิต และได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับความยุติธรรมอย่างเสมอภาค ทางสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำแผนพัฒนาสตรีขึ้นโดยให้ความสำคัญและกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาสตรีฯ ในการสร้างสังคมไทยเป็นสังคมที่เสมอภาค คนในสังคมมีเจตคติที่ดี ตระหนักและยอมรับถึงบทบาทสตรีในบริบทต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน สังคมไทยมีความเป็นธรรมยุติธรรม โดยสตรีทุกกลุ่มมีโอกาสเข้าถึง และได้รับการศึกษาทุกระดับ มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆอย่างเหมาะสม สตรีมีสุขภาพ สุขภาวะ มีความมั่นคงในชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากการดำเนินงานของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสตรีฯ โดยเฉพาะหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สามารถบรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาสตรีฯ ได้ในระดับหนึ่ง อาทิ ความพยายามในการเสริมสร้างเจตคติด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ในประเด็นที่ทำความคู่ไปกับการเสริมสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง มีสัมพันธภาพที่ดี มีการดำเนินการร่วมกันในการรณรงค์ให้ครอบครัวเห็นความสำคัญของบทบาทผู้เป็นมารดาและสนับสนุนส่งเสริมให้มีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานที่ช่วยผลักดัน (แผนพัฒนาสตรี. 2554 : 9)

เพื่อการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทุกประเทศทั่วโลกได้ให้ความสำคัญมาช้านาน จะเห็นได้จากองค์การอนามัยโลกร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ตลอดจนนโยบายระดับชาติได้สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยแนะนำให้ทารกได้นมแม่อย่างเดียวกว้างๆเป็นระยะ 4-6 เดือนแรก แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปจึงได้ขยายต่อเป็น 6 เดือน เพราะเห็นผลดีที่เกิดขึ้นกับสุขภาพของทารก (ศิริภรณ์ สวัสดิ์วร. 2550 : 7) และยังสนับสนุนการให้นมแม่ต่อเนื่องร่วมกับการให้อาหารตามวัยที่เหมาะสมจนถึงขวบปีที่ 2 หรือนานกว่านั้น แต่สำหรับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทยนั้นกลับมีปัจจัยต่างๆที่ส่งผลให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ลดต่ำลงอย่างน่าเป็นห่วง เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปทำให้แม่ต้องออกมาทำงานนอกบ้านไม่มีเวลาเลี้ยงลูก กลยุทธ์ทางการตลาดของบริษัทผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์สำหรับทารกและเด็กเล็ก ก่อให้เกิดการเข้าใจผิดคิดว่านมผงมีประโยชน์เทียบเท่านมแม่ และที่สำคัญที่สุดคือแม่ไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน รวมทั้งไม่ทราบว่าขอความช่วยเหลือจากแพทย์และพยาบาลอย่างไร เมื่อเกิดปัญหาจากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ทำให้แม่เลิกให้นมลูกเร็วกว่าที่ควร (ศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย. 2550 : 5-6) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะให้ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องและชัดเจนเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อให้แม่มีความมั่นใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่องและยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้การให้บริการความรู้และทักษะต่างๆเกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พบว่าข้อเสนอแนะของแม่คือต้องการหนังสือหรือสื่อเกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เนื่องจากการฟังคำแนะนำต่างๆนั้น ไม่นานตนเองก็ลืม แต่ถ้ามีหนังสือหรือสื่อจะทำให้ตนเองสามารถอ่านคำแนะนำได้ตลอดเวลา

สื่อการเรียนรู้มีหลายชนิด (วรวิทย์ นิเทศศิลป์. 2551 : 135) แต่ละชนิดสามารถสร้างความสนใจและให้ประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนแตกต่างกัน เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว ได้รับความสนใจดีมาก หุ่นจำลองช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากนามธรรมเป็นรูปธรรมมากขึ้น สิ่งพิมพ์หรือเอกสารต่างๆช่วยสอนแทนครูได้ และผู้เรียนจะเรียนเมื่อไรก็ได้ตามความต้องการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามอุปกรณ์ต่างๆเหล่านี้มีราคาค่อนข้างแพง ยกเว้นสิ่งพิมพ์หรือเอกสาร แต่เอกสารที่ทางโรงพยาบาลแจกส่วนมากจัดทำขึ้นในรูปของเอกสารแผ่นพับ ซึ่งมีตัวหนังสือค่อนข้างมากและมีภาพประกอบเพียงเล็กน้อย จึงทำให้ไม่สามารถสร้างความสนใจของมารดาที่มาฝากครรภ์ได้ การทำเอกสารที่มีภาพประกอบจะช่วยทำให้ผู้อ่านเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว เพราะผู้อ่านสามารถรับรู้ด้วยตา ซึ่งเป็นประสาทสัมผัสที่คนรับรู้ได้ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประสาทสัมผัสอื่นๆ เช่น หู ลิ้น จมูก และการสัมผัสทางกาย เป็นต้น เมื่อผู้อ่านเกิดการรับรู้ได้เร็วก็จะเกิดการเรียนรู้ได้เร็วด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการรับรู้และการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นคู่กัน(จำเนียร ช่วงโชติ. 2545 : 18) นอกจากนี้รูปภาพยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ดึงดูดความสนใจช่วยให้ผู้ดูตีความและจดจำความหมายได้ดี ดังนั้นถ้าได้มีการจัดทำหนังสือหรือสื่อสำหรับแจกมารดาที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลโดยมีภาพประกอบจะช่วยให้มารดาเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น หรืออาจจะใช้แทนผู้สอนได้

หนังสือแต่ละประเภทจะมีลักษณะของข้อมูลที่แตกต่างกันไป และหนังสือประเภทหนึ่งที่สามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ดี นั่นคือหนังสือที่มีภาพประกอบดังที่ ยูพิน เตชะมณี (2533 : 19) กล่าวว่า เนื่องจากภาพประกอบจะทำให้การอ่านมีประสิทธิภาพมากขึ้น ภาพประกอบสิ่งพิมพ์ทั้งภาพวาดและภาพถ่ายต่างก็ใช้เพื่อสื่อความหมายเช่นเดียวกับตัวอักษร แต่มีลักษณะพิเศษคือให้รายละเอียดได้มากกว่าและยังสามารถทำให้เห็นภาพได้เหมือนจริง การได้มองเห็นภาพจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้เวลาตีความหรือทำความเข้าใจ นอกจากนี้ภาพยังถือว่าเป็นภาษาสากล แม้คนไม่รู้หนังสือก็สามารถดูรู้เรื่องได้ ภาพประกอบถือได้ว่าเป็นสื่อที่ช่วยสร้างความสนใจและทำให้สิ่งพิมพ์น่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะผู้ดูจะให้ความสนใจในเบื้องต้นต่อภาพมากกว่าข้อความที่ต้องอ่านเพราะใช้เวลาในการทำความเข้าใจน้อยกว่า ภาพประกอบเหล่านี้อาจเป็นภาพถ่ายสี ภาพถ่ายขาวดำ ภาพวาดลายเส้น ภาพวาดระบายสีต่อเนื่อง ภาพกราฟิกหรือแม้แต่ภาพการ์ตูน ซึ่งนำมาใช้ได้ทั้งขนาดใหญ่ภาพเต็มหน้ากระดาษ ภาพขนาดเล็กกรองลงมาจนถึงภาพขนาดเล็กๆ แม้ว่าภาพประกอบจะทำหน้าที่ตอบสนองแนวความคิดสร้างสรรค์ของผู้ออกแบบหรือการสร้างสรรค์

ด้านความงามหรือด้านประโยชน์ใช้สอย นักออกแบบต้องนึกเสมอว่าการนำภาพประกอบมาใช้ในสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆควรนำภาพมาใช้ให้เหมาะสมกับโอกาสและหน้าที่ (ประชิด ทิถบุตร. 2530 : 44-46) เช่น การใช้ภาพประกอบเพื่อดึงดูดความสนใจ(to attract attention) ด้วยการใส่ เส้น สี สันที่เด่นสะดุดตา การใช้ภาพเพื่อประกอบอธิบายความรู้ต่างๆ (to explain instruction) ด้วยการสร้างภาพประกอบการอธิบายให้มองเห็นได้จริง (unrealistic views) ภาพประกอบมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับการออกแบบเพราะภาพประกอบสามารถเร่งเร้าให้ผู้อ่านเพิ่มความสนใจในการอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น สำหรับภาพประกอบ ซึ่งนำมาใช้มีหลากหลายประเภทมีความเหมาะสมกับการนำมาตีพิมพ์ในลักษณะต่างกัน

ประเภทของภาพประกอบมีด้วยกันหลายประเภท ซึ่งล้วนแต่ให้ความน่าสนใจเฉพาะของแต่ละประเภทภาพเพราะเทคโนโลยีทางการพิมพ์สามารถถ่ายทอดภาพประเภทใดก็ได้ลงบนสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อให้เกิดความสนใจที่ชัดเจนนอกจากตัวอักษร (กมล ฉายาวิวัฒนะ. 2543 : 253) ภาพประกอบเหล่านี้อาจเป็นภาพถ่ายสี ภาพถ่ายขาวดำ ภาพวาดลายเส้น ภาพวาดระบายสีต่อเนื่อง ภาพกราฟิกหรือแม้แต่ภาพการ์ตูน ซึ่งนำมาใช้ได้ทั้งขนาดใหญ่ภาพเดียวเต็มหน้ากระดาษ ภาพขนาดเล็กกรองลงมาจนถึงภาพขนาดเล็กๆ ซึ่งจัดไว้ในส่วนใดส่วนหนึ่งของหน้ากระดาษให้ปรากฏอยู่ในหน้าสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการสื่อความหมายที่ง่ายต่อความเข้าใจของผู้อ่านที่เป็นผู้รับสารนั่นเอง และช่วยให้ผู้อ่านเกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงเมื่อเกิดปัญหานั้นๆ อย่างปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ภาพประกอบจะสามารถช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งภาพประกอบจะสื่อถึงท่าทางต่างๆและแนะนำวิธีต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้แม่มีความมั่นใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่องและยาวนานที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างถูกต้องและชัดเจน อีกทั้งยังสามารถนำสถานการณ์ปัญหาต่างๆเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่พบในหนังสือภาพประกอบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ได้จริงเมื่อเกิดปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งจะส่งผลให้แม่เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้นที่จะสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไปอย่างยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

1.2.2 เพื่อประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สามารถช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากสถานการณ์จริงได้ อีกทั้งยังส่งเสริมความมั่นใจที่จะทำให้แม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไปอีกได้

1.3.2 การรับรู้ของหญิงหลังคลอดที่เกิดหลังจากการใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ซึ่งต่างกันในลักษณะของประสบการณ์ อายุ แต่สามารถเข้าใจภาพประกอบในเล่มหนังสือได้ ทำให้เกิดความรู้สึกความเข้าใจที่ถูกต้อง เห็นความสำคัญประโยชน์ของนมแม่และสร้างความมั่นใจให้แก่ตัวเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไป

1.3.3 ความคิดเห็นของพยาบาลในแผนกสูติ-นรีเวชกรรม ที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ว่าภาพประกอบสามารถช่วยให้มารดาเกิดความเชื่อ ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เสริมสร้างความมั่นใจให้กับตัวเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไปได้นานยิ่งขึ้น

1.4 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยจะใช้กรอบทฤษฎีต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.4.1 กรอบแนวคิดในการออกแบบหนังสือ ผู้วิจัยได้ใช้หลักแนวความคิดของ อารยะ ศรีกัลยาณบุตร (2550 : 172-174) โดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจหนังสือ
2. การกำหนดขนาดรูปเล่มและรูปแบบของหนังสือ
3. รูปแบบของปกหน้า
4. รูปแบบของหน้าใน
5. แบบขนาดและตัวอักษร
6. แบบและจำนวนภาพประกอบ
7. การกำหนดขั้นตอนหลังการพิมพ์

1.4.2 กรอบแนวคิดในการออกแบบภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2542 : 185-186, 188-189) กล่าวถึงภาพประกอบไว้ว่า ในการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ผู้ออกแบบจำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้ภาพประกอบซึ่งมีลักษณะต่อไปนี้

1. คุณค่าของภาพประกอบ ได้แก่
 - ผู้ดูยอมให้ความสนใจและพอใจต่อการดูรูปภาพมากกว่าที่มีแค่ตัวอักษร
 - ภาพประกอบจะช่วยให้ผู้ดูเกิดการรับรู้และเข้าใจต่อเรื่องราวในเนื้อหาได้เร็วกว่าใช้ตัวอักษร
 - ภาพประกอบจะทำหน้าที่เป็นบริเวณพักสายตาจากตัวอักษร
2. ชนิดของภาพประกอบในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ภาพถ่าย โดยแยกเป็น ภาพถ่ายสี ภาพถ่ายขาวดำ และ ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก
3. หลักในการใช้ภาพประกอบ การนำเสนอภาพประกอบเพื่อให้เกิดความสนใจแก่ผู้ดู ใช้หลักการดังนี้
 - ลักษณะของภาพจะต้องสื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อหาที่ต้องการสื่อให้ผู้ดู
 - ถ้าภาพต้นฉบับที่ได้มามีคุณภาพต่ำควรใช้สกรีนบังความบกพร่องนั้น
 - อาจใช้เทคนิคการตัดต่อผสมภาพให้มีลักษณะแปลกตาว่าที่ผู้ดูจะคาดคิดและเกิดความน่าสนใจ
 - ใช้เทคนิคการจัดภาพตัดต้นฉบับบางส่วน ในกรณีที่ภาพเต็มมีส่วนที่ไม่น่าดูอยู่ เพื่อให้ภาพที่เหลือน่าสนใจยิ่งขึ้น
 - คำนึงถึงตำแหน่งที่ผู้ดูสนใจ ควรจัดวางความสำคัญของภาพเพื่อวางให้ตำแหน่งมีความเหมาะสมตามลำดับ
 - เทคนิคการจัดภาพและตัวอักษร ได้แก่ การจัดภาพและตัวอักษรในหน้าเดียวกัน การวางภาพและตัวอักษรอยู่คนละหน้า การวางภาพและตัวอักษรเชื่อมต่อเนื่องระหว่างสองหน้า

1.4.3 กรอบแนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดดังนี้

1. ทศนคติ โดยประภาเพ็ญ สุวรรณ (2531 : 33) กล่าวถึงการเกิดทัศนคติว่า เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่งทัศนคติ (Source of Attitude) ต่างๆ ที่อยู่มาภายในและแหล่งที่ทำให้คนเกิดทัศนคติที่สำคัญคือ
 - 1.1 ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เช่น หญิงที่เคยมีบุตรมาก่อนและเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
 - 1.2 การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น (Communication from others) จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวต่างๆจากผู้อื่นได้ เช่น มีกระประชาสัมพันธ์จากคลินิกนมแม่
 - 1.3 สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้ เช่น เห็นบุคคลข้างบ้านหรือญาติสนิทเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

1.4 ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทักษะคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น ทางโรงพยาบาลให้การสนับสนุนเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สถานประกอบการจัดตั้งมุมนมแม่

2. การรับรู้ โดยประภาเพ็ญ สุวรรณ (2531) กล่าวว่า การรับรู้ของบุคคลสามารถเปลี่ยนได้โดยทัศนคติ โดยอาศัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากผู้อื่นหรือสื่อต่างๆ เช่น หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีภาพประกอบที่สามารถช่วยกระตุ้นสร้างแรงจูงใจให้เกิดความรู้สึกที่อยากเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ภาพประกอบที่สื่อถึงวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดูแล้วเข้าใจได้ง่ายและสามารถปฏิบัติตามได้ ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นกับตัวเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ประสบผลสำเร็จ

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1.5.1 ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

1.5.1.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

1.5.1.1.1 รูปแบบภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

1.5.1.1.2 หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

1.5.1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

1.5.1.2.1 กระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จากอายุด้านประสบการณ์ที่ต่างกัน ของหญิงหลังคลอดที่ใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สร้างทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้

1.5.1.2.2 ความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรม ที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จะสร้างความมั่นใจ สร้างความรู้และความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้กับหญิงหลังคลอดได้ดี

1.5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.5.2.1 ประชากร ได้แก่ หญิงที่มาใช้บริการ ณ แผนกสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลบุรีรัมย์และพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมโรงพยาบาลบุรีรัมย์

1.5.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หญิงหลังคลอดที่พักฟื้น ณ แผนกสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลบุรีรัมย์ ยินดีให้ความร่วมมือ โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) และพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมโรงพยาบาลบุรีรัมย์ โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ประสบผลสำเร็จ หมายถึง การที่หญิงหลังคลอดการที่หญิงหลังคลอดไม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังเป็นระยะเวลา 6 เดือน และไม่ได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และประสบปัญหาต่างๆเกี่ยวกับตัวบุคคลในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น การเหนื่อยเพิ่มมากขึ้นจากการทำงาน อาการปวดคัดตึงเต้านม เต้านมอักเสบ เจ็บหัวนม น้ำนมน้อยไม่เพียงพอ ลูกไม่ดูดนม เป็นต้น อีกทั้งไม่ได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัวและมีสื่อโฆษณาบางประเภททำให้เกิดความไม่แน่ใจว่านมแม่ดีกว่านมผงอย่างไร

1.6.2 การสร้างสรรค์รูปแบบหนังสือ หมายถึง การออกแบบหนังสือโดยใช้หลักการออกแบบหนังสือโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของรูปแบบหนังสือ ความเหมาะสมส่วนประกอบของหนังสือ ความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา และความเหมาะสมทางด้านของตัวหนังสือ

1.6.3 ภาพประกอบ หมายถึง ภาพถ่ายสี ภาพถ่ายขาว-ดำ ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก ที่ช่วยส่งเสริมอธิบายส่วนที่เป็นข้อความ หรือเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้เข้าใจ ถูกต้องและชัดเจน

1.6.4 หนังสือภาพประกอบ หมายถึง หนังสือที่ประกอบด้วยภาพประกอบประเภทต่างๆ คือ ภาพถ่ายสี ภาพถ่ายขาว-ดำ ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก โดยใช้ความเหมาะสมของแต่ละประเภทภาพในการนำเสนอภาพต่างๆ ได้แก่ ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก ภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม ภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่ ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ

1.6.5 เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หมายถึง การสนับสนุนให้มารดาได้รับความรู้ที่ถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับนมแม่เพื่อให้แม่มีความมั่นใจที่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไปได้อย่างยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.6.6 หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หมายถึง หนังสือที่มีภาพประกอบเกี่ยวกับภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก ภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม ภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่ ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ โดยใช้ความเหมาะสมแต่ละประเภทภาพ ได้แก่ ภาพถ่ายสี ภาพถ่ายขาว-ดำ ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก ในการนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ถูกต้องและชัดเจน เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับนมแม่ให้แม่มีความมั่นใจที่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไปได้อย่างยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
 - 2.1.1 ขบวนการสร้างน้ำนม
 - 2.1.2 ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
 - 2.1.3 หลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
 - 2.1.4 การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทย
 - 2.1.5 นโยบายส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทย
 - 2.1.6 การปฏิบัติตามบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- 2.2 การออกแบบหนังสือ
 - 2.2.1 ส่วนประกอบของหนังสือ
 - 2.2.2 การเลือกและการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ
 - 2.2.3 การใช้ตัวอักษรในการออกแบบหนังสือ
 - 2.2.4 กระดาษที่ใช้ในการออกแบบหนังสือ
- 2.3 การสร้างภาพประกอบหนังสือ
 - 2.3.1 ความหมายของภาพประกอบหนังสือ
 - 2.3.2 วิธีการสร้างสรรค์ภาพประกอบ
 - 2.3.3 เทคนิคการจัดภาพประกอบในหน้าสิ่งพิมพ์
 - 2.3.4 ลักษณะภาพประกอบหนังสือที่ดี
- 2.4 แนวคิดการรับรู้
 - 2.4.1 ความหมายเกี่ยวกับการรับรู้
 - 2.4.2 ความพึงพอใจ
 - 2.4.3 ปัจจัยด้านความรู้ ทักษะ และสังคมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องนมแม่
- 2.5 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
 - 2.5.1 ความหมายของความคิดเห็น
 - 2.5.2 องค์ประกอบของความคิดเห็น
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

นมแม่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเด็ก การวางรากฐานการเจริญเติบโตและพัฒนาการของร่างกาย สมอ อารมณ์ และจิตใจของเด็กในขวบปีแรก เกิดจากพันธุกรรมของพ่อและแม่คนละครึ่ง ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดลักษณะต่าง ๆ ของร่างกาย รวมถึงสมองอย่างครบถ้วน ตั้งแต่แรกคลอดหลังจากนั้นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม การเลี้ยงดู การให้ความรัก ความผูกพัน รวมทั้งสารอาหารและสารอื่นๆ อีกหลายชนิดที่มีในน้ำนมแม่มีความสำคัญมากต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสมองอย่างเต็มศักยภาพของเด็ก (คณาจารย์ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวช-ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. 2550)

2.1.1 ขบวนการสร้างน้ำนม

ตามปกติแล้วเต้านมแม่ทั้งสองสามารถสร้างน้ำนมได้มากพอที่จะเลี้ยงลูกเสมอ การสร้างและการหลั่งน้ำนมเกิดขึ้นจากส่วนประกอบของต่อมน้ำนม (Gland Tissue) และส่วนของเนื้อเยื่อรองรับและไขมัน ต่อมน้ำนมจะผลิตน้ำนมไปยังหลอดเล็กๆ ที่เรียกว่าท่อน้ำนมย่อยและท่อมาเปิดที่หัวนม แต่ก่อนที่น้ำนมจะไหลไปถึงหัวน้ำนม ท่อน้ำนมย่อยจะขยายตัวออกเป็นกระเปาะที่เรียกว่า Lactiferous Sinuses ไปที่รูเปิดปลายหัวนม บริเวณหัวนมมีประสาทรับความรู้สึกมากมาย จึงทำให้หัวนมไวต่อการสัมผัสมาก รอบๆซึ่งทำหน้าที่หลังสารสำหรับหล่อลื่นหัวนม ทำให้ผิวหนังที่ปกคลุมหัวนมอ่อนนุ่ม และอยู่ในสภาพที่ตี ไตลานหัวนมคือกระเปาะที่สะสมน้ำนม น้ำนมเป็นผลผลิตที่เกิดจากฮอร์โมนและรีเฟลกซ์ ระหว่างตั้งครรภ์จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนเพื่อเตรียมต่อมน้ำนม เมื่อลูกดูดนมแม่จะมีรีเฟลกซ์เกิดขึ้น คือ ไปกระตุ้นการสร้างและการหลั่งของน้ำนม ต่อมน้ำนมจะหลั่งฮอร์โมนที่เรียกว่า โพรแลคติน ซึ่งจะไปกระตุ้นให้ต่อมน้ำนมสร้างน้ำนมทุกครั้งที่ถูกดูดน้ำนม ปลายประสาทที่อยู่ในหัวนมแม่จะถูกกระตุ้นและส่งต่อไปยังสมองกลีบหน้า ทำให้เกิดการหลั่งของฮอร์โมนโพรแลคติน ฮอร์โมนนี้จะซึมผ่านเข้าสู่กระแสเลือดไปที่เต้านมจะทำให้เต้านมสร้างน้ำนม เป็นวัฏจักรทุกครั้งที่ถูกดูดนมแม่ฮอร์โมนโพรแลคตินจะถูกขับออกมาในเวลากลางคืนมากกว่ากลางวัน ดังนั้นถ้าให้ลูกดูดนมในเวลากลางคืนจะช่วยให้สะสมน้ำนมได้จำนวนมากกว่าเวลากลางวัน นอกจากนี้ฮอร์โมนโพรแลคตินยังทำหน้าที่ไม่ให้ไข่ตก ช่วยยืดระยะไข่สุกและทำให้ประจำเดือนห่างออกไป การหลั่งของน้ำนมของแม่ขึ้นอยู่กับการดูดนมของลูกคือ ถ้าลูกไม่ได้ดูดนม เต้านมสร้างน้ำนมได้น้อย ทั้งนี้เนื่องจากปริมาณน้ำนมที่ค้างอยู่ในเต้านมจะทำให้ต่อมน้ำนมสร้างน้ำมน้อยลงส่วนประกอบต่างๆในน้ำนมจะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพื่อให้เหมาะสมแก่ความต้องการของลูกที่มีอัตราการเจริญเติบโตในแต่ละช่วงวัยแตกต่างกัน ลักษณะของน้ำนมแม่ประกอบด้วย

1. **หัวน้ำนม (Colostrum)** จะเริ่มผลิตใน 2-3 วันแรกหลังคลอดมีสีเหลืองเข้มข้น เป็นน้ำนมที่หลั่งออกมาก่อนที่จะมีน้ำนมจริง (Mature milk) น้ำนมเหลืองมีโปรตีนมากกว่า แต่น้ำตาลและไขมันน้อยกว่าน้ำนมจริง สำหรับส่วนประกอบของหัวน้ำนม (colostrums) อุดมไปด้วยโปรตีน

สารระบบภูมิคุ้มกัน เกือบแรม่ วิตามิน โดยเฉพาะ วิตามิน A วิตามิน K และสารช่วยการเจริญเติบโต มีปริมาณของไขมันและน้ำตาลต่ำกว่านมระยะหลัง ปริมาณโปรตีนที่สูงส่วนใหญ่ในหัวน้ำนม (colostrums) เป็นสารภูมิคุ้มกันอิมมูโนโกลบูลิน (immunoglobulin) โดยเฉพาะ secretory IgA สารที่คอยดักจับสารแปลกปลอมเข้ามาในร่างกาย (คณาจารย์ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550)

หัวน้ำนม (colostrums) ให้พลังงานประมาณ 58-67 แคลอรี/100 มล. หรือประมาณ 17 แคลอรี/ออนซ์ มีสีเหลืองเนื่องจากมีปริมาณแคโรทีน (carotene) มากกว่านมระยะหลังถึง 10 เท่า มีปริมาณน้อยค่อนข้างข้น โดยในวันแรก จะมีประมาณ 37 ซีซี/วัน หรือประมาณ 7 ซีซี/มื้อ แล้วค่อยๆ เพิ่มขึ้นเป็น 84 ซีซี/วัน หรือ 14 ซีซี/มื้อ ในวันที่ 2 แล้วค่อยๆ เพิ่มปริมาณเป็น 200-400 มิลลิลิตร/วัน ในระยะวันที่ 3-4 ถ้าทารกดูตัวอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้หัวน้ำนม (colostrums) จะมีปริมาณน้อยแต่ก็เพียงพอสำหรับทารกแรกเกิด เพราะในระยะหลังเกิดจะมีการเคลื่อนย้ายของน้ำที่สะสมไว้มากในเซลล์มาอยู่นอกเซลล์เข้าสู่กระแสเลือดทำให้ไม่ต้องการน้ำมาก และทารกแรกเกิดครบกำหนดมีอาหารที่สะสมสำหรับนำมาใช้เป็นพลังงานได้เพียงพอ ในทารกแรกเกิด 1-3 วันแรก จึงต้องการน้ำและอาหารปริมาณไม่มาก นอกจากนี้ หัวน้ำนม (colostrums) ยังมี

1. มีวิตามินที่ละลายได้ในไขมันในปริมาณสูง ได้แก่ วิตามินเอ แคโรทีน และวิตามินอี สูงกว่าน้ำนมแม่ปกติ 3, 10 และ 2-3 เท่า ตามลำดับ ทั้งๆ ที่มีปริมาณไขมันต่ำกว่าน้ำนมระยะหลัง
 2. ปริมาณ epithelial growth factor สูงกว่านมระยะหลัง 5 เท่า มีสารควบคุมการเจริญเติบโต (growth factor) และสารปกป้องทางอาหารอื่นๆ จำนวนมาก ช่วยทำให้ระบบเซลล์มีความสมบูรณ์เร็วขึ้น ในทารกคลอดก่อนกำหนดจะมีปริมาณมากกว่าทารกคลอดครบกำหนด
 3. มีฤทธิ์เป็นยาระบายอ่อนๆ ทำให้ชี้เทาถูกขับถ่ายสะดวก ช่วยลดปัญหาตัวเหลือง
- 2. นำนมระยะปรับเปลี่ยน (Transitional milk)** เป็นน้ำนมที่ออกมาในช่วงระหว่างหัวน้ำนมจนเป็นน้ำนมแม่จะเริ่มตั้งแต่วันที่ 7-10 หลังคลอด จนไปถึง 2 สัปดาห์หลังคลอด ปริมาณของอิมมูโนโกลบูลิน โปรตีนและวิตามินที่ละลายในไขมันจะลดต่ำลงส่วนปริมาณของน้ำตาลแลคโทส ไขมัน วิตามินที่ละลายในน้ำและพลังงานจะเพิ่มขึ้น

3. นำนมแม่ (True milk หรือ Mature milk) จะเริ่มประมาณ 2 สัปดาห์หลังคลอดไปแล้วมีส่วนประกอบของน้ำมากถึงร้อยละ 87 นำนมแม่ในระยะนี้ อุดมไปด้วยส่วนประกอบต่างๆ ที่จำเป็นในการเติบโตของทารก ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ

- 3.1 สารที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องร่างกาย และสารอาหารต่างๆ ประกอบด้วย
 - ส่วนที่เกี่ยวข้องกับภูมิคุ้มกัน เช่น อิมมูโนโกลบูลิน (immunoglobulins), เม็ดเลือดขาว (white blood cell), โปรตีนที่ช่วยต่อต้านเชื้อโรค ได้แก่ แลคโตเฟอริน (lactoferrin), ไลโซไซม์ (lysozyme), โปรเทกทิฟ ลิพิด (protective lipids), น้ำตาลโอลิโกแซคคาไรด์ (oligosaccharides)
 - ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเติบโต (maturation) เช่น growth factor : epidermal

growthfactor, nerve growth factor, insulin-like growth factor, transforming growth factor cytokines,immunomodulator

- สารช่วยระบบการย่อยและฮอร์โมนต่างๆ เช่น เอนไซม์ และฮอร์โมนต่างๆ

3.2 สารอาหาร ประกอบด้วย

- คาร์โบไฮเดรต ประกอบด้วยน้ำตาลแลคโตส (lactose) เป็นสารคาร์โบไฮเดรตหลักในน้ำนมแม่ ในน้ำนม colostrums มีประมาณ 4 กรัม และเพิ่มเป็น 6.2-7.2 กรัม/100 มล. ในนมแม่ระยะปกติ โดยธรรมชาติน้ำตาลแลคโตสเป็นน้ำตาลที่พบเฉพาะในน้ำนม (milk-sugar) ของสัตว์ที่ฉลาดและมีขนาดสมองใหญ่ ส่วนในน้ำนมคนจะมีปริมาณน้ำตาลแลคโตสสูงที่สุดเมื่อเทียบกับสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนมทั่วไป น้ำนมวัวธรรมชาติจะมีเพียง 4.9 กรัม/100 มล. น้ำตาลแลคโตสเมื่อถูกย่อยจะได้น้ำตาลกาแลคโตส (galactose) และกลูโคส (glucose) น้ำตาลกาแลคโตส (lactose) เป็นส่วนประกอบสำคัญของกาแลคโตไลปิด และสารซีรีโบรไซด์ซึ่งเป็นสารสำคัญในการช่วยพัฒนาสมอง ระดับน้ำตาลแลคโตสในน้ำนมแม่มีปริมาณค่อนข้างคงที่ แม่ในแม่ที่ขาดสารอาหารจะมีปริมาณน้ำนมนลดลง นอกจากนี้ยังมีน้ำตาลโอลิโกแซคคาไรด์ (oligosachharides) น้ำตาลโอลิโกแซคคาไรด์เป็นสารคาร์โบไฮเดรตเชิงซ้อน ประกอบด้วย 5-10 โมเลกุลของน้ำตาลเชิงเดี่ยว ไม่ถูกย่อยและดูดซึมในกระเพาะอาหารและลำไส้เล็ก แต่จะถูกย่อยในลำไส้ใหญ่ น้ำตาลโอลิโกแซคคาไรด์ ในน้ำนมแม่มีจำนวนมากว่า 100 ชนิด และมีปริมาณสูงมากกว่าในน้ำนมวัวเกิน 100 เท่า ในนมแม่ นอกจากมีน้ำตาลแลคโตส น้ำตาลโอลิโกแซคคาไรด์แล้วยังมีน้ำตาลกลูโคสในปริมาณเล็กน้อยประมาณ 0.2 กรัม/100 มล. (คณาจารย์ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550)

- ไขมัน เป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญในน้ำนมแม่ ในหัวน้ำนม (colostrums) มีประมาณ 2 กรัม และจะเพิ่มเป็น 4-4.5 กรัม/100 มล. ในน้ำนมระยะปกติ ไขมันในน้ำนมแม่มีการเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุดเมื่อเทียบกับสารอาหารอื่นเช่น ในระหว่างการดูดแต่ละครั้ง น้ำนมแม่ส่วนหลัง (hind milk) จะมีปริมาณไขมันมากกว่าส่วนหน้าอาจถึง 5 เท่า ถ้าเว้นระยะการดูดระหว่างมีอนานขึ้นปริมาณไขมันในน้ำนมแม่จะมีน้อยลง ดังนั้นการดูนมแม่อย่างถูกต้องคือการดูให้หมดเต้าเพื่อได้รับทั้งน้ำนมส่วนหลังและดูบ่อดตามที่เด็กต้องการไขมันในน้ำนมแม่มาจาก 3 ทางคือ จากอาหารที่แม่กินจากไขมันที่สะสมในตัวแม่ และจากการสังเคราะห์น้ำตาลกลูโคสในเนื้อเยื่อเต้านม ถ้าแม่ได้รับอาหารไม่เพียงพอไขมันที่สะสมในตัวแม่จะถูกนำมาใช้ แต่ถ้าแม่ได้อาหารที่มีไขมันต่ำ ร่างกายจะชดเชยโดยการสังเคราะห์จากกลูโคสในเนื้อเยื่อเต้านม ขบวนการปรับตัวโดยธรรมชาตินี้จะทำให้น้ำนมแม่มีปริมาณไขมันที่คงตัว จากการศึกษาพบว่าอาหารที่แม่กินมีผลน้อยต่อระดับไขมันในน้ำนม แต่จะมีผลต่อชนิดของกรดไขมัน และระดับไขมันที่ค่อนข้างคงที่จะทำให้น้ำนมแม่ให้ระดับพลังงานที่ค่อนข้างแน่นอน พลังงานจากไขมันในน้ำนมแม่จะเป็นร้อยละ 50 ของพลังงานทั้งหมด ซึ่งเหมาะสมกับพลังงานที่เด็กอายุช่วง 2 ปีแรกควรจะได้รับ เนื่องจากกระเพาะอาหารยังเล็กอยู่ อาหารจึงควรมีความเข้มข้นของพลังงานสูง และระบบประสาทสมองมีการเติบโตอย่างรวดเร็วจึงต้องการไขมันเป็น

อาหารที่ช่วยพัฒนาประสาทและสมอง หลังจากนั้นสัดส่วนของพลังงานที่ต้องการจากไขมันจึงจะลดลง (คณาจารย์ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550)

- โปรตีน นมแม่มีปริมาณโปรตีนประมาณร้อยละ 0.9 ซึ่งเป็นปริมาณต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับปริมาณโปรตีนนมของสัตว์ชนิดอื่น จึงเหมาะสมต่อไตของทารกที่ยังทำงานได้ไม่เต็มที่ โปรตีนในระยะนม colostrums จะมีระดับสูง 1.58 กรัม/100 มล. เนื่องจากมีโปรตีนส่วนที่ไม่ให้พลังงาน คือ IgA ประมาณ 0.5 กรัม/100 มล. และ แลคโตเฟอริน (lactoferrin) โปรตีนในนมแม่มีส่วนประกอบสำคัญคือ เวย์ (whey) และเคซีน (casein) ถ้านำนมแม่มาตากตะกอน ส่วนเวย์จะแยกเป็นส่วนใส ส่วนเคซีนจะเป็นส่วนข้น โปรตีนหลักในส่วนเวย์ประกอบด้วยอัลฟาแลคตัลบูมิน (lactalbumin) และมีภูมิคุ้มกัน แลคโตเฟอริน เอนไซม์ ฮอร์โมน ฯลฯ อยู่ในส่วนนี้ด้วย ดังนั้น นมแม่ในระยะแรกๆ จะมีเวย์โปรตีนมากในสัดส่วน เวย์ :เคซีน 90:10 แล้วลดลงเป็น 80:20 และ เป็น 50:50 ในนมระยะหลัง ในนมวัวจะเป็นเบต้า-แลคตัลบูมิน (β lactalbumin) ซึ่งก่อให้เกิดการแพ้ได้

- วิตามินที่ละลายในน้ำ (water soluble vitamin) วิตามินกลุ่มละลายในน้ำจะมีปริมาณมากหรือน้อยขึ้นกับอาหารที่แม่กิน เนื่องจากวิตามินกลุ่มนี้จะไม่มีการสะสมในตัวแม่ ดังนั้นถ้าแม่มีสุขภาพดี กินอาหารมีประโยชน์ก็จะมีวิตามินระดับเพียงพอสำหรับทารก แต่สำหรับแม่ที่กินอาหารมังสวิรัต ต้องมีข้อพึงระวังเพราะอาจมีปริมาณวิตามิน B6 และ B12 ไม่เพียงพอ จึงควรได้รับการเสริม กลุ่มวิตามินที่ละลายในน้ำประกอบด้วยวิตามิน B6 , C , K, D, A และ E

- แร่ธาตุ สำหรับปัจจัยเรื่องอายุ จำนวนครรภ์ อาหาร หรือแม่ระหว่างการเสริมแร่ธาตุให้แก่แม่ จะมีอิทธิพลต่อระดับแร่ธาตุในนมแม่น้อยมาก อย่างไรก็ตาม แร่ธาตุต่างๆ ในนมแม่จะดูต่ำ แต่ร่างกายลูกสามารถดูดซึมไปใช้ได้สูง จึงทำให้ลูกที่กินนมแม่อย่างถูกต้อง มักไม่ขาดแร่ธาตุต่างๆ แร่ธาตุที่พบในนมแม่ มีดังต่อไปนี้

- ธาตุเหล็ก 0.3-0.5 มก./100 มล. ในทารกที่คลอดก่อนกำหนด มีความจำเป็นต้องเสริมธาตุเหล็กหลังอายุ 2 เดือน สำหรับทารกครบกำหนดที่กินนมแม่อย่างเดียวอาจถูกต้องในระยะ 4-6 เดือนแรก จะยังคงได้รับเหล็กเพียงพอ ถ้ากินนมแม่ไม่ถูกต้องเช่น การให้อาหารอื่นเร็วเกินไป อาหารอื่นจะไปขัดขวางการดูดซึมธาตุเหล็ก ดังนั้นการมีกลไกการดูดซึมธาตุเหล็กจากนมแม่ที่ดี ร่วมกับการไม่พอใช้และดึงจากที่ทารกมีธาตุเหล็กอยู่ในตัว ทำให้ทารกที่กินนมแม่อย่างเดียวจะ ลดโอกาสให้เชื้อโรคนำธาตุเหล็กไปใช้เป็นการเพิ่มโอกาสการติดเชื้อได้

- แคลเซียม 25-30 มก./100 มล. และมีระดับค่อนข้างคงที่ตลอดระยะที่ให้นมลูก แม้อแคลเซียมในนมแม่จะมีน้อยแต่ก็ถูกดูดซึมได้มากกว่านมวัวถึงกว่าสองเท่า (คณาจารย์ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์, 2550)

สำหรับแม่ที่มีสุขภาพแข็งแรง มีภาวะโภชนาการดี จะมีนมที่มีคุณภาพดีและมีปริมาณเพียงพอับความต้องการของลูกจนถึงอายุ 6 เดือน หลังจากนั้นปริมาณของนมจะค่อยๆลดลงเรื่อยๆ ลูกจะต้องได้รับอาหารเสริมที่เหมาะสมตามวัยจึงจะทำให้ร่างกายเจริญเติบโตได้อย่างปกติ นมแม่จะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้เหมาะสมแก่ความต้องการของลูกที่มีอัตราการเจริญเติบโต

ในแต่ละช่วงวัยแตกต่างกัน โดยธรรมชาติแล้วไม่ว่าแม่จะกินอาหารชนิดใดหรือมีภาวะโภชนาการอย่างไร น้านมแม่ก็จะมีคุณภาพสารอาหารที่ดีและปริมาณเพียงพอกับความต้องการของลูกเสมอ เนื่องจากร่างกายของแม่จะมีกลไกในการนำอาหารที่แม่กินและสารอาหารที่สะสมไว้มาปรับใช้สร้างน้านมแม่ลูก จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงสรุปได้ว่า การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดามีประโยชน์ทั้งต่อบุตรมารดาอีกทั้งยังส่งผลดีต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและประเทศชาติอีกด้วย

2.1.2 ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ไม่ใช่เป็นเพียงการให้อาหารเพื่อให้ลูกอิ่มและช่วยให้ลูกเจริญเติบโตเท่านั้น แต่การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นเรื่องของกระบวนการส่งเสริมพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยเหลือโอกาสให้เด็กกลายเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีจริยธรรม อดทน อดกลั้น และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น อันเนื่องมาจาก

1. มีสารอาหารครบถ้วน (กรรณิการ์ วิจิตรสุคนธ์ และ ดารณี สายตะวัน, 2528) สารอาหารในนมแม่ที่จะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างเหมาะสม ตามอายุลูกซึ่งจะช่วยให้ลูกฉลาดและแข็งแรง สารอาหารสำคัญคือไขมันในนมแม่ที่จะไปหล่อลื่นเส้นใยประสาทในสมองของเด็กที่กำลังเพิ่ม การเชื่อมโยงการทำงานอย่างรวดเร็ว เพื่อให้การทำงานของสมองเด็กสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปรตีนในนมแม่จะช่วยลดโอกาสการเป็นโรคมูมิแพ้ในเด็ก ส่วนสารต้านการอักเสบในนมแม่จะช่วยลดโอกาสการติดเชื้อและไม่สบายของเด็ก ทำให้เด็กไม่เสียโอกาสของการพัฒนาความสามารถไปกับความเจ็บป่วย ซึ่งสารอาหารดังกล่าวทั้งหมด ไม่สามารถจะถูกทดแทนได้ด้วยนมผสม

2. ประหยัด การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะสามารถช่วยประหยัดเวลาในการเตรียมนมผสมและค่าใช้จ่ายสำหรับนมผงและอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งลดโอกาสที่จะเกิดอาการเจ็บป่วยจากการเตรียมนมที่ไม่สะอาดพอ

3. สะดวก สะอาดและปลอดภัย เนื่องจากนมแม่มีพร้อมอยู่ตลอดเวลาและน้านมเข้าสู่ปากลูกโดยตรงโดยไม่ผ่านขบวนการใดๆ จึงปลอดภัยจากการติดเชื้อ

4. มีภูมิต้านทานโรค ลูกที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยนมแม่จะมีสุขภาพแข็งแรง มีการเจ็บป่วยจากโรคติดเชื้อน้อย โดยเฉพาะโรกระบบทางเดินหายใจและระบบทางเดินอาหาร

5. ป้องกันการเกิดโรคมูมิแพ้ ในน้านมแม่ไม่มีสารซึ่งกระตุ้นให้เกิดอาการแพ้ ทารกที่กินนมมารดาจะไม่เกิดโรคมูมิแพ้ เช่นอาการผื่นที่ผิวหนังหรือโรคหอบหืด

6. ไม่เกิดปัญหาโรคอ้วนหรือได้รับนมมากเกินไป น้านมแม่มีปริมาณเพียงพอเมื่อทารกอิ่มจะหยุดดูดเอง ต่างจากการเลี้ยงด้วยนมผสมซึ่งผู้เลี้ยงอาจให้เด็กได้รับนมมากเกินไปจนทำให้เกิดปัญหาโรคอ้วนในทารกได้

7. ผลดีด้านจิตใจ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะส่งผลดีด้านจิตใจทั้งต่อแม่และลูก ผลดีต่อแม่คือ ในระยะเริ่มต้นของการให้นม ขณะลูกดูดนมจะทำให้แม่เกิดความรู้สึกรักใคร่ ผูกพันต่อลูก ส่วนลูก จะได้รับความอบอุ่นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และมีความสุขจากการดูด

8. ผลดีต่อสุขภาพของแม่ การดูดนมของลูกจะช่วยให้มีการหลั่งของออกซิโทซิน ซึ่งจะช่วยให้มดลูกหดตัวเข้าสู่อุ้งเชิงกรานได้ดี นอกจากนี้การหลั่งของโพรแลคตินจะช่วยเว้นระยะการตกไข่ ช่วยป้องกันการตั้งครรภ์และลดภาวะเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งเต้านมในแม่ได้เนื่องจากไขมันในร่างกาย แม่จะถูกนำมาช่วยในการสร้างน้ำนม (วีรพงษ์ ฉัตรานนท์, 2535)

นอกจากนี้ ยังพบว่าสัญชาตญาณความเป็นแม่ที่เพิ่มขึ้น จากการเพิ่มระดับของฮอร์โมน อ็อกซิโทซิน (Oxytocin) ในตัวแม่ขณะที่ลูกกำลังดูดนมจากอกแม่ จะช่วยให้แม่เป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยน เปี่ยมด้วยความรักและเมตตา อันเนื่องมาจากความรู้สึกสงบ เป็นสุข เปี่ยมด้วยความรักที่แม่มีต่อลูก ที่เกิดขึ้นมากกว่าปกติในตัวแม่ขณะลูกกำลังดูดนมแม่ ซึ่งเด็กจะรู้สึกได้ถึงความรู้สึกอ่อนโยน ทำให้เด็ก อารมณ์ดีและเป็นสุข สำหรับกระบวนการโอบอุ้มและโต้ตอบระหว่างแม่และลูก ขณะลูกดูดนมจากอก แม่จะเป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ และตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างเหมาะสมในเด็กเพราะ ขณะที่ลูกดูดนมจากอกแม่ ลูกจะสบตาแม่ เป็นการสื่อสารสำคัญที่ถ่ายทอดผ่านการมองเห็นในระยะที่ เหมาะสม เนื่องจากช่วงแรกเกิดการมองเห็นของเด็กจะเหมือนคนสายตาสั้น ซึ่งจะค่อยๆ เปลี่ยน ระดับการมองเห็นไปเป็นระดับปกติเมื่อเด็กอายุ 1 ปีนอกจากนี้ ขณะที่ลูกกำลังดูดนมแม่ มือลูก จะสัมผัสกับผิวแม่ จมูกลูกจะได้กลิ่นกายแม่ ลิ้นของลูกจะได้รับรสน้ำนมแม่ ร่วมกับความรู้สึกอึด สบาย และผ่อนคลาย ขณะที่หูของลูกจะได้ยินเสียงที่กำลังเกิดขึ้นรอบตัว ดังนั้น ประสาทสัมผัสทุก ส่วนของเด็กจะถูกกระตุ้นให้เกิดการทำงาน ความรู้สึกดีๆที่แม่ถ่ายทอดสู่ลูกจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการ สังเกต และการโต้ตอบอย่างเหมาะสมของเด็ก

ข้อดีของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ไม่ได้หยุดอยู่ที่ตัวเด็กซึ่งช่วยให้เด็กฉลาด แข็งแรง ลดโอกาส การเจ็บป่วยและพร้อมต่อการพัฒนาเป็นผู้มีจริยธรรมที่ดี มีจิตใจอ่อนโยนและ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น เท่านั้น แต่ยังส่งผลโดยตรงถึงแม่ ครอบครัว สังคมและประเทศชาติกล่าวคือ แม่จะลดโอกาสการเกิด มะเร็งเต้านม ครอบครัวจะมีความสุขอันเนื่องมาจากการที่บุตรเป็นเด็กแข็งแรง มีพัฒนาการที่ดี สามารถลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของบุตรและการซื้อนมผสม สังคมจะเปี่ยมไปด้วยคนที่มี จิตใจดี และมีความสามารถเต็มตามศักยภาพ ในขณะที่ประเทศมั่นคงเพราะสังคมและเศรษฐกิจดี

สรุปได้ว่า น้ำนมแม่มีคุณประโยชน์ทั้งต่อมารดา และทารก ทั้งด้านร่างกายและจิตใจซึ่ง สมควรอย่างยิ่งที่บิดาและมารดาจะได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของน้ำนมแม่ที่มีต่อบุตรของ ตนเอง จนกระทั่งเต็มใจที่จะเลี้ยงบุตรด้วยน้ำนมแม่ให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะพึงกระทำได้ ในทาง ตรงกันข้าม หากทารกได้รับนมมารดาในระยะเวลายาวนาน อาจก่อให้เกิดปัญหาได้หลายประการ ทั้ง ทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ตามมาได้หลายประการเช่นกัน

2.1.3 หลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ทารกสามารถมองเห็น ได้ยินเสียง รู้สัมผัส รู้กลิ่น และรู้รส ตั้งแต่นาทีแรกหลังคลอด ทำให้พร้อมที่จะรับการกระตุ้น ดังนั้นเพื่อให้ทารกแรกคลอดมีพัฒนาการ และการเจริญเติบโตได้เต็มที่ ควรนำทารกมาอยู่กับมารดา และเริ่มให้ทารกดูดนมมารดาเร็วที่สุด เท่าที่จะเร็วได้ (Davis, 1998) ในระยะหลังคลอดนี้แบ่งเป็น 2 ช่วงคือ

1. ระยะ 2 – 3 วันหลังคลอด เป็นระยะสำหรับการกระตุ้นให้น้ำนมมารดาเริ่มหลังเร็วที่สุด และหลังได้มากที่สุด หลังจากนั้นก็เป็นการกระทำให้นมมารดาที่หลังมากอยู่แล้วได้หลังติดต่อกันไปเท่าที่บุตรจะต้องการ ข้อเสนอแนะที่จำง่าย ๆ สำหรับระยะนี้คือ จะต้องให้มี 3 ดูด คือ ดูดเร็ว ดูดบ่อย ดูดถูกวิธี

1.1 ดูดเร็ว หมายถึงการนำทารกมาดูดนมมารดาโดยเร็วที่สุด ซึ่งองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ และองค์การอนามัยโลก ได้แนะนำให้ให้นำทารกมาดูดนมมารดาภายในครึ่ง ถึง 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอด โดย Haun (1985) กล่าวว่า ภายใน 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอด เป็นช่วงที่มารดามีความตื่นตัว และเป็นเวลาที่ทารกตื่นตัวพร้อมที่จะดูดนมแม่ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ทารกพยายามจะดูดนิ้วมือตนเอง และแสดงให้เห็นว่า Rooting reflex ได้เกิดขึ้นแล้ว Ziegel & Cranley (1984) กล่าวว่า ภายใน ครึ่ง ถึง 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอด เป็นช่วงที่ปฏิกิริยาการดูด (Sucking reflex) ของทารกมีมากที่สุด การให้โอกาสปฏิกิริยาการดูดได้ทำงานในช่วงนี้ จะทำให้ทารกมีโอกาสได้รับประสบการณ์ ที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จในการดูดนมแม่ และปฏิกิริยาการดูดที่ได้รับการฝึกในช่วงแรกจะทำให้การดูดนมของทารกในวันที่ 3-4 หลังคลอดมีความแรงพอทารกที่ดูดนมแม่ได้แรง ทำให้น้ำนมสามารถไหลออกมาจากท่อน้ำนมได้สะดวก และส่งผลให้ปฏิกิริยาสะท้อน การหลั่งน้ำนมทำงานได้ดีอีกด้วย (Embrahim, 1991 อ้างถึงใน ชุมนุพร นิตยวิบูลย์, 2541)

1.2 การดูดบ่อย หมายถึง การที่มารดาให้ทารกดูดนมแม่บ่อยครั้ง เป็นการกระตุ้นให้มีการสร้างและหลั่งน้ำนมให้มากขึ้นเพราะการดูดกระตุ้นบ่อย จะทำให้มีการหลั่งฮอร์โมน Prolactin ออกมาในกระแสเลือดมากขึ้น ทำให้มีระดับฮอร์โมนในเลือดสูงอยู่เกือบตลอดเวลา ดังนั้นการให้ทารกดูดนม แม่อย่างน้อยทุก 2 - 3 ชั่วโมง จะทำให้มีการหลั่งฮอร์โมนProlactin ได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา 24 ชั่วโมงของทุกวัน ทำให้มีการสร้างน้ำนมอย่างสม่ำเสมอ มีการระบายน้ำนมสะดวก ป้องกันการเกิดภาวะคัดตึงเต้านมได้ ใน 1-2 วันแรก ควรให้ทารกดูดทุก 2 ชั่วโมง หรือวันละ 10 - 12 ครั้ง อย่างน้อยที่สุดตั้งแต่วันละ 9 ครั้งขึ้นไป ในวันต่อๆ ไปจึงให้ดูดทุก 2-3 ชั่วโมง เมื่อนมแม่มามากแล้วจึงให้ดูดตามความต้องการของทารก การดูดบ่อยๆ ของทารกจะกระตุ้นให้มีการสร้างและหลั่ง น้ำนมมากขึ้น และยังทำให้ทารกตัวเหลืองลดลงอีกด้วย (Gratner : 1987 อ้างถึงใน วีระพงษ์ ฉัตรานนท์ : 2536)

1.3 การดูดถูกวิธี เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะปัญหาเรื่องน้ำนมแม่มีไม่พอ จริงๆนั้น

เกิดจากการดูดไม่ถูกต้องมากที่สุด ถ้าทารกอมหัวนมแม่ไม่ถูกต้อง มีผลทำให้นมแม่มีไม่เพียงพอ และนำไปสู่การเปลี่ยนให้นมผสมภายในเดือนแรก มากกว่าทารกที่อมหัวนมมารดาได้ถูกต้องสูงถึง 10 เท่า (Righard,1996; Righard & Alde, 1992) โดยสุอารีย์ อันตรระการและธิดารัตน์ วงศ์วิสุทธิ (2548) กล่าวว่า การดูดนมได้ถูกต้อง จะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ เช่น น้ำนมไม่พอ หัวนมแตกหรือหัวนมเป็นแผลได้ และมารดาจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้และการสนับสนุนที่เหมาะสมจากบุคลากรในทีมสุขภาพและครอบครัว

2. ระยะต่อไป น้ำนมแม่จะค่อยๆ มีปริมาณเพิ่มขึ้น จนเพียงพอกับความต้องการของทารก ในระยะ 4 เดือนแรก ควรให้ทารกดูดนมแม่เพียงอย่างเดียว ไม่ควรให้อาหารอื่นแม้กระทั่งน้ำ เพราะในน้ำนมแม่มีน้ำเพียงพอสำหรับทารกอยู่แล้ว ซึ่งมีถึงร้อยละ 87.0 และการให้ทารกดื่มน้ำหลังจากได้รับนมแม่ น้ำจะไปชะล้างสาร Lactoferrin ที่เคลือบอยู่ในช่องปากทารก ทำให้ทารกเกิดปัญหาขึ้นเป็นฝ้า เกิดเชื้อราในช่องปากได้ และการให้น้ำร่วมกับนมแม่จะทำให้ทารกดูดนมแม่ได้น้อยลง ซึ่งผลทางอ้อมที่จะตามมาคือ ปริมาณน้ำนมแม่ก็จะน้อยลง เนื่องจากได้รับการดูดกระตุ้นจากรกน้อยลง ผู้ที่ควรดื่มน้ำคือตัวมารดาเอง ควรจะดื่มน้ำก่อนให้นม ขณะให้นม หรือหลังจากให้นมทารกทันที 1-2 แก้ว นมแม่ต้องเป็นอาหารหลัก จนทารกอายุครบ 4-6 เดือน จากนั้นจึงเริ่มให้ข้าวและอาหารอื่นจนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็นอาหารหลักแทนนมแม่ และนมแม่จะเปลี่ยนไปเป็นอาหารเสริม ควรให้ลูกดูดนมแม่ต่อไปนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ และสามารถให้นมแม่ต่อไปจนทารกอายุถึงขวบปีที่ 2 หรือมากกว่านั้น

ดังนั้นพยาบาลในฐานะบุคลากรสาธารณสุขและครอบครัวที่ใกล้ชิด และมีโอกาสช่วยเหลือมารดาได้มากที่สุด จึงมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำช่วยเหลืออย่างถูกต้องและเหมาะสม ในระยะแรกของการให้นม ช่วยให้มารดามีความเชื่อมั่นในตนเองเกี่ยวกับการให้นมแก่ทารก โดยการขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของมารดาในการให้นมตนเองแก่ทารก จะทำให้มารดารู้สึกว่า น้ำนมของตนเองไม่เพียงพอกับความต้องการของทารก นำไปสู่การตัดสินใจเลือกใช้นมผสม และให้ทารกหย่านมแม่ในระยะเวลายาว การขาดความมั่นใจของมารดา ยังส่งผลกระทบต่อปฏิกิริยาสะท้อนการหลั่งน้ำนมอีกด้วย (Carballo & pelto, 1991) และ Solberg (1984) กล่าวว่า ความสำเร็จหรือความไม่สำเร็จของการให้นมแม่แก่ทารกในระยะแรก จะเป็นแรงจูงใจที่เข้มแข็งที่สุด ทำให้มารดาเลี้ยงทารกด้วยนมตนเอง หรือละทิ้งการเลี้ยงทารกด้วยนมตนเองต่อไป

วิธีปฏิบัติในการให้นมแม่

การให้นมแม่นั้นไม่ใช่สิ่งที่ยุ่งยาก ถ้ามารดาทราบถึงขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้ว ก็สามารถให้ทารกดูดนมแม่ได้อย่างสะดวก ซึ่งการปฏิบัติมีขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ก่อนให้นมทารก

1.1 มารดาล้างมือด้วยน้ำสบู่ให้สะอาด

1.2 มารดานั่งหรือนอนในท่าที่จะให้นมทารกได้สะดวกสบาย ถ้าเป็นท่านั่ง มารดาควรนั่งตัวตรง มีที่พิงหลัง หรือมีหมอนรองบ้นตักมารดา ปลายเท้าแตะพื้นพอดี หรือมีม้าเตี้ยๆรองเท้าไว้อุ้มทารกให้ศีรษะสูงกว่าลำตัวเล็กน้อย ถ้านอนให้นมควรนอนตะแคงศีรษะหนุนหมอนสูง อุ้มทารก

นอนข้างตัวมารดา ปากทารกอยู่ระดับเดียวกับหัวนมแม่

1.3 ตะแคงตัวทารกให้หันเข้าหาตัวมารดา ศีรษะและลำตัวของทารกอยู่ในแนวตรง โดยศีรษะสูงกว่าลำตัวเล็กน้อย

2. ขณะให้นมทารก

2.1 เอาหัวนมเข้าปากทารก มารดาจับเต้านมโดยใช้ 4 นิ้ว อยู่ด้านล่างของเต้านม นิ้วหัวแม่มือวางอยู่ด้านบน ทุกนิ้วอยู่นอกขอบลานนม ปรับนิ้วให้หัวนมทำมุมให้เหมาะกับปากทารก ที่สุด แล้วใช้หัวนมเขี่ยที่ริมฝีปากล่างของทารกเบาๆ ทารกจะอ้าปาก จังหวะที่ทารกอ้าปากกว้างสุดให้สอดหัวนมเข้าปากทารกด้วยการใช้มือที่ประคองอยู่ที่ต้นคอทารก ช่วยเคลื่อนทารกเข้าหาหัวนมทันที อย่างรวดเร็วและนุ่มนวล เพื่อสามารถทำให้ทารกอมหัวนมได้ลึกถึงลานนม ริมฝีปากและเหงือกทารก วางอยู่บนลานนมไม่ใช่ออยู่บนหัวนม ริมฝีปากทารกต้องไม่เม้มเข้า

2.2 สังเกตขณะทารกดูดนมแก้มจะไม่บวม และจะไม่ได้ยินเสียงดูดเลยนอกจากอาจได้ยินเสียงกลืนเบาๆ

2.3 ระหว่างทารกดูดนมแม่ มารดาควรมองดูทารกและพูดคุยกับทารกเนื่องจากทารกสามารถมองเห็น ได้ยินเสียง ได้กลิ่น รู้สัมผัส และรู้รสตั้งแต่แรกคลอด (วีรพงษ์ ฉัตรานนท์. 2536 : 23-29) ทำให้พร้อมที่จะรับการกระตุ้น เพื่อให้ทารกมีการพัฒนาการเจริญเติบโตได้ดีที่สุด

2.4 ควรหัดให้ทารกดูดให้เป็นกิจลักษณะจนอิม โดยให้ดูดทั้งสองเต้าสลับกันในครั้งแรกและวันแรก ให้ดูดข้างละ 3-5 นาที ในวันที่สองเพิ่มเวลาเป็นข้างละ 10 นาที ส่วนในวันที่สามและวันถัดๆไปให้ดูดข้างละ 15 นาที หรือจนกระทั่งทารกอิม ถ้าทารกหลับก่อนอิม ให้กดหัวนมมือที่วางอยู่บนเต้านม เพื่อให้หัวนมไหลพุ่งเข้าไปกระตุ้นให้ทารกดูดต่อ มารดาต้องทำตัวให้รู้สึกสบายทั้งร่างกายและจิตใจ และมั่นใจว่าจะให้นมทารกได้

2.5 ควรให้ทารกดูดนมแม่บ่อยๆ ตามความต้องการของทารก ทั้งกลางวันและกลางคืน หากทารกหลับเกิน 2 - 2 ½ ชั่วโมง ในระยะ 2-3 วันแรกให้ปลุก หรือในวันต่อไปเมื่อน้ำนมมาเต็มที่แล้ว บุตรจะดูดนมไม่บ่อยเหมือนในระยะแรกๆ แต่หากทารกหลับเกิน 3 ชั่วโมง ควรปลุกให้ดูดนมแม่

2.6 ให้ทารกดูดนมข้างหนึ่งจนนมหมดเต้าก่อน แล้วจึงเปลี่ยนไปดูดอีกข้างหนึ่งถ้าทารกยังไม่อิม แต่ในกรณีที่ทารกดูดข้างเดียวอิม ในเมื่ออิมให้ทารกเริ่มดูดนมข้างที่ดูดทีหลังในมือก่อนเสมอ

2.7 เมื่อต้องการเอาหัวนมออกจากปากทารก ให้มารดาคดคางทารกหรือใช้นิ้วสอดเข้าข้างมุมปากระหว่างช่องเหงือก และกดเบาๆ เมื่อทารกอ้าปากจึงถอนหัวนมออก เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาหัวนมแตกเป็นแผล

3. ภายหลังให้นมทารก

3.1 เมื่อทารกดูดนมแม่อิมแล้ว จับทารกไล่ลมให้เรอทุกครั้ง เพื่อป้องกันท้องอืด

โดยอุ้มพาดป่า หรือจับทารกนั่งแล้วลูบหลังเบาๆ

3.2 หลังอุ้มให้ทารกเรอแล้ว ควรจับให้ทารกนอนคว่ำหรือนอนตะแคงขวา เพื่อป้องกันการสำลัก ถ้าบุตรสำรอกนมออกมา

3.3 หลังดูดนมแม่ ไม่จำเป็นต้องให้น้ำแก่ทารก เพราะในน้ำนมแม่จะมีน้ำมากพอ อยู่แล้วถึงร้อยละ 87 และนมแม่หลังจากผ่านการย่อยแล้ว ของเสียที่มาจากนมแม่ที่ต้องขับถ่ายทางไต ของทารก จะมีน้อยมาก (Brostrom, 1981) เด็กจึงไม่ต้องการน้ำเพิ่มเติมอีก นอกจากนี้ น้ำนมแม่ยังมี สาร Lactoferrin ซึ่งเป็นสารที่ช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของ Candida albicans และ E. coli (Lawrence, 1999) ดังนั้นทารกที่ดูดนมแม่โดยไม่ให้อาหารอย่างอื่นอีก จึงมักไม่มีเชื้อราในปากและ ท้องไม่ค่อยเสีย ซึ่งหากให้น้ำแก่ทารกภายหลังให้นมแม่แล้ว น้ำจะไปล้างสารดังกล่าวไปจากปากทารก ทำให้มีโอกาสเกิดเชื้อราในปากทารกได้ง่ายขึ้น

3.4 เมื่อทารกอิ่ม ปลอ่ยให้หัวนมแห้งก่อน แล้วจึงใส่ยกทรงขนาดพอเหมาะพุงเต้านมไว้ตลอดเวลา เพื่อป้องกันการหย่อนยานของเต้านม

3.5 หลังให้นมทารกแล้ว มารดาควรดื่มเครื่องดื่ม เช่น นม น้ำผลไม้หรือน้ำเปล่า อย่างน้อย 1 แก้ว

3.6 ไม่ควรบีบนมที่ทารกดูดไม่หมดทิ้ง เพราะนมที่ค้างอยู่นั้นเป็นนมส่วนหลัง (Hind milk) ที่ให้พลังงานมากกว่านมที่ออกมาในระยะต้นๆ นอกจากมารดาจะรู้สึกคัดตึงที่เต้านมจึง บีบออกพอให้หายคัดตึงเท่านั้นนอกจากนี้มารดาควรมีการปฏิบัติในระยะให้นมทารก เพื่อให้มีน้ำนม เพียงพอใช้เลี้ยงทารก ดังนี้ (วีรวรรณ จันทรพัฒน์, 2533 อ้างถึงใน นงนุช ตันตระธา, 2543)

- ให้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ให้ครบ 5 หมู่ และมากพอกับความ ต้องการของร่างกายในระยะให้นมทารก ควรได้รับสารอาหารเพิ่มขึ้นวันละ 500 kcal. เพื่อให้ร่างกาย แข็งแรง และใช้ในการให้นมทารก

- ดื่มน้ำสะอาดอย่างน้อยวันละ 10-12 แก้ว เพื่อช่วยในการสร้างน้ำนม ให้มีน้ำนมมาก และทดแทนน้ำที่เสียไป

- พักผ่อนให้เพียงพอประมาณ 8-10 ชั่วโมงในเวลากลางคืนและครึ่งถึง หนึ่ง ชั่วโมงในเวลากลางวัน

- ให้อยู่ในที่อากาศถ่ายเทได้ดี หลีกเลี่ยงโรคติดต่อ

- รับประทานยา เช่น วิตามิน หรือยาบำรุงอื่นๆตามคำแนะนำของแพทย์

ไม่ซื้อยามารับประทานเอง เพราะยาบางชนิดออกมากับน้ำนม ทำให้ทารกได้รับอันตราย บางชนิดทำ ให้น้ำนมน้อยลง

- ออกกำลังกายพอสมควรและสม่ำเสมอ

- งดสูบบุหรี่ หรือ ดื่มน้ำชา กาแฟ หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เช่น ยา

ดองเหล้าเพราะจะมีผลต่อการผลิตน้ำนม หรืออาจถูกขับออกมาทางน้ำนม ซึ่งจะทำให้เกิดอันตรายต่อ ทารกได้เช่นกัน

- ทำจิตใจให้ร่าเริง แจ่มใส ไม่วิตกกังวล ควรมีการพักผ่อน เช่น การฟังวิทยุ ชมรายการโทรทัศน์ อ่านหนังสือที่เพลิดเพลินมีสาระที่เป็นประโยชน์ คลายเครียด

การบีบน้ำนมจากเต้าด้วยมือ

เมื่อถึงกำหนดหรือมีความจำเป็นที่มารดาจะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ควรให้ทารกได้ดูดนมแม่ขณะที่อยู่บ้าน โดยมารดาสามารถบีบน้ำนมเก็บไว้ให้ทารกขณะที่มารดาไม่ได้อยู่บ้านได้ซึ่งการบีบน้ำนมจากเต้าและเก็บไว้ให้ทารก เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้ทารกยังคงได้รับนมแม่ต่อไปและน้ำนมที่บีบสามารถนำมาป้อนทารกโดยใช้ถ้วย ดังนั้นมารดาควรได้รับคำอธิบาย และแนะนำวิธีการบีบการเก็บน้ำนมที่บีบ และป้อนนมทารกด้วยถ้วย โดยมีการสาธิตพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้มารดาและสมาชิกในครอบครัว ที่ต้องดูแลทารกเมื่อมารดา ต้องออกไปทำภารกิจนอกบ้านได้ฝึกปฏิบัติไปพร้อมกัน เพื่อให้มารดาและครอบครัวสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง และให้นมแม่อย่างเดียวย ได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้การบีบน้ำนมจากเต้าด้วยมือ ต้องบีบอย่างถูกวิธี มารดาจึงจะไม่รู้สึกเจ็บและมีน้ำนมออก ดังนั้นมารดาจำเป็นต้องได้รับคำแนะนำ ในการปฏิบัติและสามารถกระทำได้ด้วยตนเอง การบีบน้ำนมจากเต้าเพื่อให้ทารกนั้น อาจกระทำเมื่อมีความจำเป็นจริงๆ เป็นครั้งคราวเท่านั้น เพราะจะไม่ดีเหมือนให้ทารกดูดและอาจทำให้ปริมาณน้ำนมลดน้อยลงหากปฏิบัติติดต่อกันนานๆ

วิธีการบีบเก็บน้ำนมด้วยมือของมาร์เม็ต (Marmet Technique) เป็นวิธีที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย และบอกขั้นตอนอย่างละเอียดเป็นขั้นตอน มีภาพประกอบให้เห็นชัดเจน และรวมถึงวิธีการกระตุ้นการหลั่งน้ำนม Assisting the Milk Ejection Reflex (MER) อีกด้วย (Marmet ,2003) มีวิธีการดังต่อไปนี้

1. ทำในการวางนิ้วมือ (Position) มารดานั่งในท่าที่สุขสบาย วางนิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้กับนิ้วกลางไว้ที่ขอบนอกลานนม หรือประมาณ 1 ถึง 1 1/2 นิ้ว หรือประมาณ (2.5 ถึง 3.75 cm) วัดจากหัวนม (Nipple) วางนิ้วหัวแม่มือไว้ที่ขอบนอกด้านบนของลานนม ที่ 12 นาฬิกา และวางนิ้วชี้กับนิ้วกลางไว้ขอบนอกด้านล่างลานนมที่ 6 นาฬิกา วางนิ้วที่กล่าวมาให้เป็นลักษณะตัวอักษร “C”
2. ดันเข้าหาตัว (Push) ดันเข้าหาตัวเล็กน้อยให้เห็นว่าเต้านมบวม หลีกเสียงการถูนิ้วอย่างแรงเข้าหาตัว และหากมารดามีเต้านมใหญ่ ให้ยกเต้านมขึ้นแล้วค่อยดันเข้าหาตัว
3. บีบน้ำเข้าหากัน (Roll) บีบน้ำเข้าหากันเป็นจังหวะคล้ายกับการดูดนมแม่ของทารก บีบน้ำเข้าหากันเพื่อเป็นบีบน้ำนมออกจากกระเปาะน้ำนม
4. ปฏิบัติแบบเดิมอีกครั้งตามขั้นตอน (Repeat Rhythmically) ปฏิบัติแบบเดิมอีกครั้งตามขั้นตอน เป็นจังหวะคล้ายการดูดของทารกดังนี้ ทำในการวางนิ้วมือให้ถูกต้อง (Position) ดันเข้าหาตัว (Push) แล้วบีบน้ำเข้าหากัน (Roll)
5. หมุนเปลี่ยนตำแหน่ง (Rotate) วางนิ้วมือให้ถูกต้องในท่าเตรียม แล้วหมุนตำแหน่งจาก 12.00 กับ 6.00 นาฬิกา เป็น 11.00 กับ 5.00 นาฬิกา เป็น 1.00 กับ 7.00 นาฬิกา และ 3.00 กับ 9.00 นาฬิกา

หลีกเลี่ยงการปฏิบัติดังนี้

1. หลีกเลี่ยงการบีบ รีดที่หัวนม (Nipple) จะทำให้ซ้ำและและมีเลือดออก
2. หลีกเลี่ยงการดึงหัวนม (Nipple) และเต้านม (Breast) เพราะจะทำให้เกิดอันตรายต่อเนื้อเยื่อ
3. หลีกเลี่ยงการถูไถเต้านมเพื่อจะรีดน้ำนม เพราะจะทำให้เต้านมไหม้หรือถลอกเป็นรอยวิธีบีบน้ำนมจากเต้าด้วยมือ มีดังนี้
 1. ล้างมือให้สะอาด
 2. นั่งในท่าที่สบาย วางนิ้วหัวแม่มือไว้บนขอบนอกของลานหัวนมด้านบนนิ้วที่เหลือจะอยู่ที่ลานหัวนม
 3. กดนิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือเข้าหากันพร้อมกัน แล้วค่อยๆ บีบน้ำเข้าหากันน้ำนมแม่จะพุ่งออก จากนั้นคลายนิ้วและทำซ้ำ กด บีบ คลาย เป็นจังหวะ จนน้ำนมออกน้อยลงหรือหมดจึงเปลี่ยนตำแหน่งของนิ้ว เพื่อบีบให้รอบ ไม่ควรใช้แรงบีบมากจนทำให้เจ็บหรือใช้นิ้วมือใดเพื่อรีดน้ำนมออกจะทำให้เต้านมอักเสบหรือผิวหนังถลอกได้ การบีบแต่ละครั้งไม่ควรใช้เวลาเกิน 20-30 นาที
 4. ในกรณีที่จะบีบน้ำนมเก็บควรบีบน้ำนมทิ้งก่อน 2-3 ครั้งแล้วจึงบีบใส่ภาชนะเก็บที่สะอาดปราศจากเชื้อ โดยภาชนะที่นำมาใส่ต้องต้มในน้ำเดือดอย่างน้อย 10 นาที
 5. ปริมาณน้ำนมที่เก็บในภาชนะ ควรเท่ากับปริมาณน้ำนมที่ทารกต้องการในแต่ละมื้อ
 6. ปิดฝาภาชนะให้มิดชิดทันทีหลังเสร็จสิ้นการบีบ
 7. เมื่อบีบเสร็จแล้ว ปล่อยให้หัวนมแห้งแล้วใส่ยกทรง ปรับให้ตัวเสื้อรับน้ำหนักตัวเต้าให้พอดี เพื่อพุงเต้านมไว้ไม่ให้ถ่วงเจ็บและหย่อนยาน
 8. ติดป้ายที่ภาชนะ เขียนชื่อ วันที่ เวลา ที่บีบเก็บ
 9. น้ำนมที่บีบไว้ สามารถเก็บไว้ในห้องปกติได้นาน 6-8 ชั่วโมง เก็บในกระติกน้ำแข็งหรือตู้เย็นช่องธรรมดา 2 วัน เก็บไว้ในช่องแช่แข็งนาน 1-3 เดือน
 10. การละลายน้ำนมที่แช่แข็ง ควรนำน้ำนมจากช่องแช่แข็งมาวางทิ้งไว้ 1 คืน ในตู้เย็นช่องธรรมดา เพื่อให้ค่อยๆ ละลายจนหมด
 11. อุณหภูมิของน้ำนมโดยกว้างภาชนะบรรจุน้ำนมที่ละลายแล้วในอ่างที่มีน้ำอุ่น อย่างช้าๆ เพื่อให้ไขมันที่แยกตัวออกมานั้นผสมเป็นเนื้อเดียวกัน ห้ามอุ่นหรือละลายในไมโครเวฟ หรือต้มบนเตาไฟ
 12. น้ำนมที่ละลายแล้วให้ใช้ภายใน 24 ชั่วโมง

วิธีป้อนนมทารกด้วยถ้วย (Cup Feeding)

เป็นวิธีการป้อนนมให้ทารก โดยใช้ถ้วยแก้วหรือถ้วยพลาสติกขนาดเล็ก ที่มีขอบเรียบและไม่หนาจนเกินไป ปัจจุบันการป้อนนมทารกด้วยถ้วย ถือเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด เมื่อมารดาไม่สามารถจะให้ทารกดูดนมจากเต้าได้ แต่จะไม่ใช้การป้อนนมจากถ้วยมาแทนการให้ทารกดูดนมจากเต้า โดยไม่มีเหตุผลเพียงพอ มารดาควรยึดหลักปฏิบัติโดยให้ทารกดูดนมจากเต้าเสมอ เมื่อมารดาและทารกอยู่ด้วยกัน แม้จะมีนมแม่บีบเก็บไว้ก็ตาม มารดาที่จะวางแผนกลับไปทำงานนอกบ้านนั้นควรใช้วิธีการ

ป้อนนมทารกด้วยแก้ว โดยได้รับสอนสาธิตการปฏิบัติอย่างถูกต้องจนสามารถนำไปใช้ได้จริง จะทำให้ปลอดภัยกับทารกและสามารถเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และทารกได้รับน้ำนมแม่อย่างเพียงพออีกด้วย (Howard et al. 2003)

วิธีการป้อนนม มีดังนี้

1. ควรห่อตัวทารกไว้ถ้าไม่อยู่หนึ่งเพื่อป้องกันมือของทารกปิด เกาะเกี่ยวดึงรั้งถั่วและวางผ้ากันเปื้อนไว้ใต้คาง ผู้ป้อนนั่งในท่าที่สบาย จับทารกนั่งตัก ใช้มือพยุงใต้ศีรษะ และต้นคอลูก ให้ทารกอยู่ในท่าครึ่งนั่งครึ่งนอน (ศีรษะท่ามุม 45 องศา กับลำตัว) ถ้าอุ้มทารกในอ้อมแขนต้องให้ศีรษะอยู่ตรงรอยพับของข้อศอก และแนบกับอกมารดา

2. รินนมใส่ถ้วยเล็ก ขนาดถ้วยใส่ยา ควรเป็นถ้วยแก้วหรือพลาสติกใสเพื่อให้สามารถเห็นระดับน้ำนมในขณะเอียงถ้วย เมื่อทารกอ้าปาก วางปากแก้ว ระหว่างริมฝีปากบนและล่าง เอียงปากแก้วให้น้ำนมไหลเข้าปากเล็กน้อย เมื่อทารกเริ่มใช้ลิ้นจึงค่อยๆ รินนมใส่ปากทารกทีละน้อยเมื่อทารกกลืนหมดแล้วจึงค่อยๆ รินต่อ หยุดพักเป็นระยะตามการกลืนของทารก แต่ไม่ควรยกแก้วออกจากปากขณะทารกหยุดพักถ้าทารกกินนมไม่หมดน้ำนมที่เหลือควรทิ้งไม่ควรนำมาเก็บอีก (สุอารีย์ อันตระการ และธิดารัตน์ วงศ์วิสุทธิ, 2548)

ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

สำหรับมารดาที่ทำงานส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาเมื่อกลับเข้าทำงาน แต่มารดาอาจจะประสบปัญหาและอุปสรรคทั้งจากการทำงาน และการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ซึ่งปัญหาต่างๆ ที่พบอาจมีดังนี้

1. นมเพิ่มมากขึ้น

มารดาที่ทำงานนอกบ้านและเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มารดาต้องมีบทบาทในการทำงานบ้าน การเลี้ยงดูบุตรและการทำงานนอกบ้านส่งผลให้มารดาเหน็ดเหนื่อยมากขึ้น เนื่องจากเวลาในการพักผ่อน การรับประทานอาหารน้อยลง มารดาบางรายอาจไม่มีเวลาในการดูแลสุขภาพของตนเอง ทำให้เกิดความเหนื่อยล้า อ่อนเพลียตามมา (Auerbach. 1984 ; Coreil & Murphy. 1988 ; Kearney & Cronenwett. 1991 ; Yimyam. 1998)

2. อาการคัดเต้านม

เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความไม่สุขสบายแก่มารดา การที่น้ำนมคั่งในเต้านมทำให้เกิดอาการคัดเต้านม สาเหตุอาจเกิดจากการให้นมเด็กล่าช้า นอกจากมีอาการคัดเต้านมแล้ว บางคนอาจจะมีอาการบวม กดเจ็บ ผิวออกสีแดง มีไข้ต่ำๆทำให้สับสนกับเต้านมอักเสบ สาเหตุของการคัดเต้านมอาจเกิดจากเด็กดูดนมไม่ถูกต้อง ให้นมเด็กห่างเกินไป และระยะเวลาที่ให้สั้นเกินไป ให้น้ำผลไม้หรือน้ำแก่เด็กมากเกินไป มีการเปลี่ยนตารางการให้นม เด็กเปลี่ยนเวลาดูดนม กลางคืนหลับนานขึ้นทำให้เกิดการคัดเต้านม เด็กดูดนมไม่แรงพอ มารดาเครียดหรือพักผ่อนไม่พอ (Coriel & Murphy. 1988 อ้างใน สุพัตรา สุทธิประภา. 2544)

3. เต้านมอักเสบ Mastitis

คือ การที่ท่อน้ำนมอุดตันและเกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรีย ทำให้เต้านมข้างที่มีการอักเสบ คล้ำได้ก้อน มีอาการ ปวด บวม แดง และร้อน บางคนอาจจะมีไข้ร่วมด้วย คลื่นไส้ อาเจียนและ อาจจะมีน้ำสีเหลืองไหลออกมา หากมีอาการดังกล่าวต้องรีบแจ้งแพทย์เพื่อรับการรักษา การรักษา ประกอบด้วย การประคบร้อนเพื่อให้เลือดไหลเวียนดีขึ้น ทำให้ยุบบวม ให้เด็กดูดนมข้างที่เป็นเพื่อให้ ท่อน้ำนมที่อุดตันไหลเวียนได้ดีขึ้น อาการคัดเต้านมจะลดลง ดังนั้นควรจะให้เด็กดูดนมบ่อยๆ หาเวลา พักผ่อนเพิ่มขึ้น ใส่ยกทรงที่มีขนาดพอดี ไม่คับเกินไป เมื่อดูแลตนเองแล้วอาการไม่ดีขึ้นภายใน 24 ชั่วโมงควรจะไปปรึกษาแพทย์

4. เจ็บหัวนม

เกิดจากการที่ลูกดูดนมในตำแหน่งที่ไม่ถูกต้อง คือลูกดูดนมตรงบริเวณหัวนม แทนที่จะเป็น บริเวณลานนม ทำให้มารดาเจ็บหัวนมจึงไม่ได้ให้นมลูกจากเต้านมข้างนั้น ผลคือมีการคั่งของเต้านม และอาจเกิดท่อน้ำนมอุดตัน การป้องกันสามารถทำได้โดยการที่ทำให้ลูกดูดนมตรงบริเวณลานนม ตามเวลา ควรจะผ่อนคลายขณะให้นม เพื่อที่น้ำนมอีกข้างจะได้ไหลออกเอง เมื่อเด็กอึดให้ทาหัวนม ด้วยน้ำนม เพราะน้ำนมมีคุณสมบัติช่วยสมานผิว และปล่อยให้แห้งเองหรืออาจจะใส่เสื้อคลุมๆ เปลี่ยนท่าในการให้นม อย่าใส่ยกทรงหรือเสื้อที่คับเกินไป ล้างหัวนมด้วยน้ำสะอาดไม่ใช่สบู่หรือครีม นอกจากนี้มารดาต้องพักผ่อนให้เพียงพอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ดื่มน้ำมากๆ เพื่อให้มี ปริมาณน้ำนมเพียงพอ หากไม่หายควรจะไปปรึกษาแพทย์

5. น้ำนมน้อยหรือไม่เพียงพอ

เป็นปัญหาที่พบบ่อยในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน ซึ่งเกิดจากสาเหตุหลายประการ ใน ระยะแรกคลอดเกิดจากการขาดการเตรียมเต้านมตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ และขาดการดูดกระตุ้นจาก บุตรในระยะแรกเกิด ส่วนสาเหตุที่น้ำนมไม่เพียงพอในระยะที่มารดาได้กลับเข้าทำงานเกิดจากภาวะ วิตกกังวล ความเครียด และขาดการพักผ่อนของมารดาส่งผลให้การหลั่งของน้ำนมลดลง มารดาที่ ทำงานติดต่อกันมากกว่า 5 ชั่วโมง โดยไม่มีการบีบหรือปัมน้ำนมออก ไม่ได้ให้บุตรดูดนมมารดาและ ให้นมมารดาแก่บุตร 1-2 ครั้งเฉพาะเวลากลางคืนเท่านั้น จะส่งผลให้การกระตุ้นการหลั่งของน้ำนม ลดลง (Kearney & Cronewett. 1991 อ้างใน สุสันหา ยิ้มแย้ม และคณะ. 2544)

6. น้ำนมไหล

เกิดเนื่องจากมารดาเคยให้นมมารดากับบุตรก่อนที่จะกลับเข้าทำงาน เมื่อมารดาได้กลับเข้า ทำงานมารดาจะพบกับปัญหาน้ำนมไหล เมื่อถึงเวลาที่ต้องให้นมแก่บุตร ทำให้เปราะเปื้อนเสื้อผ้า มารดาส่วนมากจะมีทัศนคติไม่ดีต่อการไหลของน้ำนมในเวลาทำงาน ทำให้มารดาเกิดความรู้สึกยุ่งยาก และรู้สึกอายน ทำให้มารดาหงุดหงิด ขาดสมาธิในการทำงาน (Yimyam. 1997 อ้างใน สุพัตรา สุทธิประภา. 2544)

7. ความรู้สึกผิดเมื่อต้องจากบุตร

เป็นปัญหาทางจิตใจเกิดเนื่องจากการตาต้องกลับเข้าทำงาน จึงทำให้มารดาบางรายมีความรู้สึกผิดและรู้สึกเสียใจเมื่อต้องจากบุตรไปทำงาน ไม่ได้ทำหน้าที่ของมารดาที่ดีเท่ากับมารดาที่สามารถเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างต่อเนื่อง (Chezem, Montgomery & Fortman. 1997 อ้างในสุสัณหา ยิ้มแย้ม และคณะ. 2544)

นอกจากปัญหาดังกล่าวมารดาที่ทำงานนอกบ้านยังต้องพบปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในด้านเวลา ได้แก่ ไม่มีเวลาในการบีบหรือปัมน้ำนม หรือเวลาในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา เนื่องจากมารดาที่กลับเข้าทำงานมีภาระต้องรับผิดชอบมาก การทำงานที่ไม่ยืดหยุ่น ส่วนด้านสถานที่ ได้แก่ การขาดสถานที่ดูแลเด็กเล็กในที่ทำงาน ขาดสถานที่ในการบีบ หรือปัมน้ำนมที่เป็นส่วนตัว นอกจากนี้การขาดอุปกรณ์สำหรับเก็บน้ำนมที่บีบแล้ว เพื่อนำไปให้บุตรเมื่อกลับจากการทำงาน และการสนับสนุนจากที่ทำงานได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา หรือการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาด้วยการหย่านมมารดาก่อนกลับไปทำงาน เมื่อทำงานแล้วต้องพบกับปัญหาทำให้มารดาตัดสินใจหย่านมมารดาในเวลาต่อมา (Auerbach & Guss. 1984 อ้างใน สุพัตรา สุทธิประภา. 2544)

จึงสามารถสรุปได้ว่า การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่จะมีประโยชน์มากมายทั้งต่อตัวแม่เองและมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสมอง ส่วนผลจากการที่แม่ได้เลี้ยงดูบุตรอย่างใกล้ชิดด้วยตนเอง จะมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของสมองและสติปัญญา รวมทั้งอารมณ์และจิตใจของลูกด้วย นอกจากนี้ การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ยังช่วยด้านเศรษฐกิจของประเทศ หากแม่ทุกคนเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ก็ไม่ต้องสั่งซื้อนมผสมจากต่างประเทศ รวมทั้งการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมแม่จะมีภูมิคุ้มกันดีกว่าและอัตราป่วยน้อยกว่าการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมผสม

2.1.4 การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทย

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทยนั้น มีผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการได้ทำการศึกษาโดยตลอดตั้งแต่ประเทศไทยได้ลงนามรับรองแถลงการณ์แห่งโลกว่าด้วยการอยู่รอดของเด็ก การปกป้องและพัฒนาเด็กเมื่อปีพ.ศ. 2535 สำหรับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เรียงตามปีที่ได้ทำการศึกษา มีดังนี้

ปี พ.ศ. 2536 กรมอนามัย ได้ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก ใน 2 จังหวัด พบอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังน้อย 4 เดือน เท่ากับร้อยละ 1.3 อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่มีการให้น้ำร่วมด้วย เท่ากับร้อยละ 18.7

ปี พ.ศ. 2537 กองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย ได้ศึกษาสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยสัมภาษณ์แม่ที่มีลูกอายุ 0-24 เดือน จาก 24 จังหวัดทั่วประเทศ พบอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังน้อย 4 เดือน เท่ากับร้อยละ 1 โดยพบในเขตชนบทสูงกว่าในเมืองเล็กน้อย

ซึ่งปรีชา กลีบแก้ว และคณะ ได้ทำการศึกษาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในจังหวัดชัยภูมิพบอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อย 4 เดือน เท่ากับร้อยละ 3.8

ปี พ.ศ.2538 กองวางแผนครอบครัวและประชากร กรมอนามัยได้ศึกษาโครงการประเมินผลงานอนามัยครอบครัวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 โดยสัมภาษณ์สตรีที่มีบุตรคนสุดท้ายอายุไม่เกิน 1 ปี จำนวน 3,630 ราย จากทุกภาคพบอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อย 4 เดือน เท่ากับร้อยละ 0.4 และ ทวี บำรุงปรีชา ได้ประเมินผลโครงการโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูกของโรงพยาบาลระยอง พบอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อย 4 เดือน เท่ากับร้อยละ 54.7

ปี พ.ศ. 2539 กองโภชนาการ กรมอนามัย ได้ศึกษาสถานการณ์การให้อาหารเด็กอายุ 0-24 เดือน ใน 10 จังหวัดจากทุกภาค พบอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อย 4 เดือน เท่ากับร้อยละ 3.6 และอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่มีการให้น้ำร่วมด้วย เท่ากับร้อยละ 31.4 ส่วน รัชชชัย เชื้อนแก้ว ได้สำรวจแบบเร่งด่วนสภาวะสุขภาพอนามัยของประชาชนจังหวัดแพร่ พบอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อย 4 เดือน เท่ากับร้อยละ 9.4

ปี พ.ศ.2540 สมชาย ดุรงค์เดช คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ศึกษาพบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อย 4 เดือน เท่ากับร้อยละ 2.1 และอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่มีการให้น้ำร่วมด้วยเท่ากับร้อยละ 30

ปี พ.ศ.2541 กาญจนา เอกพิชญ์ และศรีนยา พงศ์พันธุ์ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อย 4 เดือน จังหวัดแพร่ พบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เท่ากับร้อยละ 31

ปี พ.ศ.2544 สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย ได้ประเมินผลงานส่งเสริมสุขภาพในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 งานอนามัยแม่และเด็ก พบอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อย 4 เดือน เท่ากับร้อยละ 16.3

ปี พ.ศ.2548-2549 การสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย (MICS) ได้จัดทำการศึกษา ร้อยละของเด็กอายุ 0-5 เดือน ที่ดื่มนมมารดาอย่างเดียวทั่วประเทศ พบว่ากลุ่มอายุ 0-3 ปี เด็กหญิงดื่มนมมารดาเพียงอย่างเดียวมากกว่าเด็กชาย คือ ร้อยละ 8.1 และร้อยละ 7.1 ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มอายุ 0 - 5 เดือน ที่ดื่มนมมารดาอย่างเดียว เด็กผู้ชายดื่มนมมารดามากกว่าเด็กผู้หญิง คือ ร้อยละ 5.4 และร้อยละ 5.3 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของมารดาพบว่า มารดาที่มีระดับการศึกษาสูงจะให้นมมารดาแก่บุตรมากกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำกล่าวคือ มารดาที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้นมมารดาแก่บุตรกลุ่มอายุ 0-3 ปี และอายุ 0-5 ปีมากที่สุด ร้อยละ 8.5 และ ร้อยละ 6.5 ตามลำดับ รองลงมาคือ มารดาที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 6.5 และ ร้อยละ 4.0 ตามลำดับ และมารดาที่ไม่จบการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 2.1 และร้อยละ 1.6 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549)

ส่วนการให้นมมารดาพร้อมกับอาหารเสริมพบว่าเด็กอายุ 6-9 เดือนทั่วประเทศ เด็กผู้ชายที่ม นมมารดาและอาหารเสริมมากกว่าเด็กผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 42.7 และร้อยละ 42.4 ตามลำดับ ในขณะที่เด็กอายุ 12-15 เดือนทั่วประเทศ เด็กผู้หญิงที่ม นมมารดาและอาหารเสริมมากกว่า เด็กผู้ชาย คิดเป็นร้อยละ 30.3 และร้อยละ 33.0 ตามลำดับ และเด็กกลุ่มอายุ 20-23 เดือน ทั่วประเทศ เด็กผู้หญิงที่ม นมมารดาและอาหารเสริมมากกว่าเด็กผู้ชาย คิดเป็นร้อยละ 19.1และ ร้อยละ 18.2 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549)

ปี พ.ศ.2549 สถิติสาธารณสุข รายงานว่า ทารกแรกเกิดในประเทศไทยที่มีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัมมีจำนวนน้อยลงตามลำดับ กล่าวคือ นับตั้งแต่ปี 2544 ถึงปี 2548 มีทารกแรกเกิดที่มี น้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ลดลงทุกปี จากร้อยละ 13.1เป็นร้อยละ 12.5, ร้อยละ 12.1, ร้อยละ 11.3, และร้อยละ 11.2 ตามลำดับ และจากการสำรวจล่าสุดของโครงการการสำรวจ สถานการณ์เด็กในประเทศไทย พ.ศ.2548-2549 (MICS) พบว่า ทารกแรกเกิดที่มีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม มีอัตราการลดลงเป็นร้อยละ 9.3 ในปี 2548-2549 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549)

ปี พ.ศ.2550 สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย ได้ประเมินผลอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือน เท่ากับร้อยละ 25 และอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่มีการให้น้ำร่วม ด้วยเท่ากับร้อยละ 30

ปี พ.ศ. 2551 กองโภชนาการ กรมอนามัย ได้ศึกษาอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน ครบ 6 เดือน พบว่า อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เท่ากับร้อยละ 24.5

ปี พ.ศ. 2552 สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย ได้ประเมินผลงานส่งเสริมสุขภาพใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 งานอนามัยแม่และเด็ก พบอัตราการเลี้ยงลูกด้วย นมแม่อย่างเดียว 6 เดือน เท่ากับร้อยละ 29.6

ปี พ.ศ. 2553 สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัยได้ศึกษาอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่าง เดียวครบ 6 เดือน พบว่า อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เท่ากับร้อยละ 32

จะเห็นได้ว่าแนวโน้มการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาได้เพิ่มขึ้นทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและ ประเทศกำลังพัฒนา แต่ประเทศไทยยังมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่บรรลุตามเป้าหมายใน แผนพัฒนาการสาธารณสุข จึงควรส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทยเพื่อให้สอดคล้องกับ นโยบายต่างๆ และเพื่อสามารถลดปัญหาต่างๆ ที่อาจขึ้นกับบุตรและมารดาหลังคลอดได้

2.1.5 นโยบายส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทย

องค์การอนามัยโลกและองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติได้ตระหนักถึงปัญหา สุขภาพของมารดาและทารก จึงได้วางแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาขึ้นในปี พ.ศ.2524 เพื่อป้องกันการใช้นมผสมและหวั่นมยางในการให้อาหารทดแทนมารดา ซึ่งเป็นข้อตกลง ร่วมกันระหว่างประเทศต่าง ๆ กับบริษัทนมผงและอุปกรณ์ในการให้นม เรียกว่าหลักเกณฑ์ว่าด้วย

การโฆษณาและจำหน่ายอาหารทดแทนนมมารดา (International Code of Marketing of breastmilk Substitutes) และในปี พ.ศ.2532 ได้จัดทำโครงการโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่ลูกขึ้น (Baby-friendly Hospital Initiative) เพื่อให้โรงพยาบาลทุกแห่งได้มีบทบาทในการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีแนวทางในการดำเนินงานตามบันไดสิบขั้นสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ซึ่งเป็นแนวทางให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยึดถือปฏิบัติ (WHO/UNICEF, 1989)

เมื่อเดือนกันยายน 2533 องค์การสหประชาชาติ กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้การรับรองและประกาศปฏิญญาระดับโลกว่าด้วยการอยู่รอดของเด็กการปกป้องและพัฒนาเด็ก (World Declaration of the Survival Protection and Development of Children) โดยมีเป้าหมายปี พ.ศ. 2533-2543 ให้มีการปกป้องเด็กและสตรี โภชนาการ สุขภาพเด็กและการศึกษา ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามรับรองแถลงการณ์แห่งโลกเพื่อเด็กดังกล่าว เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2534 ผูกพันให้ประเทศไทยจัดทำปฏิญญาเพื่อเด็ก และแผนหลักของปฏิญญาเพื่อเด็ก โดยผนวกเป้าหมายดังกล่าวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 และแผนระยะยาว พ.ศ. 2535 - 2544 ด้วยเจตนารมณ์อันแน่วแน่ กระทรวงสาธารณสุขและองค์การ UNICEF จึงได้จัดทำเป้าหมายกึ่งทศวรรษเพื่อพัฒนาเด็กสำหรับประเทศไทย (Mid-Decade Goals for Children and Development by the year 1995) ในเรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยกำหนดเป้าหมายหลักไว้ 3 ข้อ คือ

1. แม่ทุกคนสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยอย่างน้อย 4 เดือน และสามารถให้นมแม่ต่อควบคู่กับอาหารเหมาะสมตามวัยจนล่วงเข้าขวบปีที่ 2
2. โรงพยาบาลทุกแห่งเป็นโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก (Baby friendly Hospital)
3. งดการบริจาคนมผงสำหรับเด็กทารกในโรงพยาบาลของรัฐทุกแห่งและให้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการโฆษณา และจำหน่ายอาหารสำหรับทารก และผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง จากเป้าหมายดังกล่าวได้มีการนำกลวิธีการดำเนินงานโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก โดยยึดหลักขั้นตอนบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นแกนในการปฏิบัติงาน มีการเริ่มต้นดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันโรงพยาบาลที่ผ่านการประเมินเป็นโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูกคิดเป็นร้อยละ 98.5

กรมอนามัยได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และได้มีนโยบายการดำเนินงานส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตั้งแต่แผนพัฒนาการสาธารณสุข ฉบับที่ 7 จนถึงปัจจุบัน ฉบับที่ 9 ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายที่จะเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยอย่างน้อย 6 เดือน เป็นร้อยละ 30 การศึกษาวิจัย ปี พ.ศ. 2542 โดยสำนักส่งเสริมสุขภาพ พบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยอย่างน้อย 4 เดือน ยังต่ำกว่าเป้าหมาย พบเพียงร้อยละ 2.92 เท่านั้น โดยปัจจัยที่ส่งผลให้อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จคือ สถานที่ฝากครรภ์ การได้รับคำแนะนำเมื่อมีปัญหา การดูแลหลังคลอดโดยเจ้าหน้าที่ การได้รับนมผสมหรือน้ำเมื่ออยู่ ณ สถานที่คลอดบุตรก่อนกินนมแม่ แม่ไม่มีน้ำนมในระยะแรก ระยะเวลาในการเลี้ยงหรือคิดจะเลี้ยงลูกด้วยนม

แม่ของแม่และความพึงพอใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบาย ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7, ฉบับที่ 8 และ ฉบับที่ 9 ในปัจจุบัน โดยกำหนดเป้าหมายเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังน้อย 4 เดือน เท่ากับร้อยละ 30 เมื่อสิ้นแผนฯ โดยมีเป้าหมายหลักในการดำเนินงาน คือ

1. แม่ทุกคนสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังน้อย 4-6 เดือน และสามารถให้นมแม่ต่อควบคู่กับอาหารเหมาะสมตามวัย จนล่วงเข้าขวบปีที่ 2

2. โรงพยาบาลทุกแห่งเป็นโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก (Baby friendly Hospital) ปัจจุบันมีทั่วประเทศ จำนวน 792 แห่ง ครอบคลุมร้อยละ 98 ของโรงพยาบาลทั้งหมด

3. สนับสนุนให้สถานีนามัยทุกแห่งดำเนินงานตามแนวทางบันได 10 ขั้น เป็นสถานีนามัยสายสัมพันธ์แม่-ลูก เมื่อสิ้นแผนฯ 8 เพื่อสนับสนุนให้แม่มีความรู้ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์และให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เมื่อคลอดบุตรแล้วกลับไปพักผ่อนที่บ้าน โดยเจ้าหน้าที่สถานีนามัยกลุ่มสามี อาสาสมัครและผู้สนับสนุนในระดับชุมชน

4. งดบริจาคและการจำหน่ายนมผงสำหรับทารกในโรงพยาบาลของรัฐทุกแห่งก่อนเดือนมิถุนายน 2536 และให้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการโฆษณาและจำหน่ายอาหารสำหรับทารก และผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องที่จะแก้ไขใหม่ ปี 2538 อย่างเคร่งครัดทั้งภาครัฐและเอกชนพร้อมมีการลงนามบันทึกความเข้าใจร่วมกันระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและบริษัทผู้จำหน่าย

5. ปกป้องและสนับสนุนสร้างปัจจัยเอื้อต่อการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ด้วยวิธีการแก้ไขระเบียบการลาคลอด จาก 60 วัน เป็น 90 วัน โดยได้รับเงินเดือนและไม่นับรวมอยู่กับวันลาบางส่วน และมีสิทธิลาพักเพื่อเลี้ยงดูบุตรได้โดยลาต่อเนื่องจากการลาคลอดบุตรได้ไม่เกิน 150 วัน

6. สนับสนุนให้สถานที่ทำงานจัดสถานที่รับเลี้ยงเด็กกลางวันสำหรับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อแม่ที่ลาคลอดครบกำหนดสามารถนำลูกมากินนมแม่ได้ต่อเนื่อง

7. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสัปดาห์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แห่งโลก วันที่ 1-7 สิงหาคมของทุกปี

สำหรับนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมีการดำเนินงานในอนาคตที่สำคัญมีดังนี้

1. ผลักดันหลักเกณฑ์ว่าด้วยการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องเป็นกฎหมาย เพื่อให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง

2. รักษามาตรฐานโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก ให้โรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูกทุกแห่งยังดำเนินงานตามแนวทางบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยจะมีการติดตามผลเป็นระยะๆ และมีการประเมินซ้ำ

3. สนับสนุนบทบาทของโรงพยาบาลนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและโรงพยาบาลเอกชน ให้มีส่วนร่วมดำเนินงานตามแนวทางบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และได้รับการประกาศเป็นโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก ต่อเนื่อง ช่วยเหลือแก้ไข ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ซึ่งขัดขวางการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

4. สนับสนุนการมีศูนย์เด็กเล็กในสถานที่ทำงาน เพื่อให้แม่ที่กลับไปทำงานได้เลี้ยงลูกด้วยนมตนเองอย่างต่อเนื่อง

5. ส่งเสริมบทบาทของอาสาสมัคร ชุมชน ให้เป็นแรงกระตุ้นสังคมให้เห็นคุณค่า ความสำคัญและประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดขวางต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง

6. เพิ่มสิทธิของแม่ในการลาคลอดเป็น 4 เดือน ให้เฝ้าต่อเด็กให้ได้รับนมแม่จนมากที่สุด การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นสิทธิของเด็กทุกคนที่ควรได้รับการปกป้อง ค้ำครอง ให้ได้รับสิ่งที่ดีที่สุด ความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะเกิดขึ้นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ ประชาชนเชื่อถือมากที่สุด ในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเอื้อประโยชน์ต่อเด็กไทยทุกคน เพื่อการมีสุขภาพดี พัฒนาการสมวัย

โดยสรุปสำหรับประเทศไทยนั้น ในการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาได้มีการดำเนินการมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) ด้านสาธารณสุขได้มีการบรรจุแผนเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ เนื่องจากพบว่าเด็กอายุ 0 ถึง 4 ปี มีอัตราการตายสูงจากภาวะโภชนาการและจากโรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง (คณะกรรมการวางแผนพัฒนาสาธารณสุข, 2524) สาเหตุของการเกิดภาวะทุโภชนาการที่สำคัญ คือ การขาดความรู้เรื่องอาหารและโภชนาการทำให้ได้รับอาหารที่ไม่ถูกต้อง เช่น ให้นมผสมหรือนมข้นหวานแทนนมมารดา ดังนั้นจึงมีการกำหนดแผนดำเนินงาน คือ ให้ความรู้ทางโภชนาการแก่มารดา เพื่อให้เข้าใจและเห็นความสำคัญของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาและมีการอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงความสำคัญของน้ำนมมารดา (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539) ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาตลอด โดยมีการตั้งเป้าหมายการดำเนินงานบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาการสาธารณสุข ฉบับที่ 7 เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติมุ่งสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไป

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) การส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างน้อย 6 เดือน มีเพียงร้อยละ 14.5 จนถึงปัจจุบันจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) กรมอนามัยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนานามัยและเด็ก ให้มีโครงการติดตามมารดาหลังคลอดเพื่อเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา 6 เดือน ตัวชี้วัดและเป้าหมายในปี 2551 ให้อัตราการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว 6 เดือน ร้อยละ 25 หรือเพิ่มจากฐานข้อมูลเดิมร้อยละ 2.5 ต่อปี และร้อยละ 80 ของมารดาหลังคลอดได้รับการติดตามช่วยเหลือเพื่อการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดาเพียงอย่างเดียว 6 เดือน

2.1.6 การปฏิบัติตามบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และได้รับการคัดเลือกจาก UNICEF และ WHO ให้เป็น 1 ใน 12 ประเทศนำร่องในการดำเนินโครงการสายสัมพันธ์แม่-ลูก การประเมินผลเพื่อให้โรงพยาบาลเป็นโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก เพื่อการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ซึ่งจะต้องผ่านการประเมินตามบันได 10 ขั้น สู่ความสำเร็จการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งประกอบด้วย (กรรณิการ์ วิจิตรสุนทร. 2535)

1. มีนโยบายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นลายลักษณ์อักษรที่สื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขทุกคนได้เป็นประจำ
2. ฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขทุกคนให้มีทักษะที่จะนำนโยบายนี้ไปปฏิบัติ
3. ชี้แจงให้หญิงตั้งครรภ์ทุกคนทราบถึงประโยชน์และวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
4. ช่วยแม่เริ่มให้ลูกดูดนมภายในครึ่งชั่วโมงแรกหลังคลอด
5. แสดงให้แม่รู้วิธีเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และวิธีทำให้น้ำนมยังคงมีปริมาณพอเพียงแม้ว่าแม่และลูกจะต้องแยกกัน
6. อย่าให้น้ำ นมผสมหรืออาหารอื่นแก่เด็กแรกคลอด นอกจากนมแม่ เว้นแต่จะมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์
7. ให้แม่และลูกอยู่ในห้องเดียวกันตลอด 24 ชั่วโมง
8. สนับสนุนให้ลูกได้ดูดนมแม่ทุกครั้งที่ลูกต้องการ
9. อย่าให้ลูกดูดหัวนมยางและหัวนมปลอม
10. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และส่งแม่ไปติดต่อกลุ่มดังกล่าวเมื่อออกจากโรงพยาบาลหรือคลินิก (วีระพงษ์ ฉัตรานนท์. 2538)

การปฏิบัติตามบันได 10 ขั้นเพื่อสู่ความสำเร็จการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขนั้น พบว่าหลายประเทศยังคงประสบความล้มเหลวในการสนับสนุนให้การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาเป็นไปตามเป้าหมาย ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมความสำเร็จตามนโยบายดังกล่าวจึงควรต้องทำให้เกิดความพร้อมในการให้นมบุตร เพื่อให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นและเด็กมีสุขภาพที่ดีต่อไป

2.2 การออกแบบหนังสือ

การออกแบบหนังสือ นอกจากจะเป็นการทำหน้าที่สื่อสารข้อมูลจากผู้เขียนสู่ผู้อ่านแล้วยังต้องทำหน้าที่ในการสื่อสารบุคลิกลักษณะของข้อมูลนั้นให้ออกมาเป็นเป็นรูปธรรม โดยการเลือกหรือสร้างภาพ ตัวอักษร และองค์ประกอบทางการออกแบบอื่นๆแล้วนำมาจัดวางอย่างเหมาะสม

หนังสือแต่ละประเภทที่มีลักษณะของข้อมูลที่แตกต่างกัน ก็ย่อมมีบุคลิกลักษณะที่ต่างกักันด้วย การทราบว่าหนังสือที่จะทำการออกแบบเป็นหนังสือประเภทใดจะช่วยให้เข้าใจมากขึ้น มีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลเนื้อหา ทำให้สามารถเลือกใช้องค์ประกอบและหลักการในการออกแบบที่เหมาะสมกับหนังสือนั้นๆ ได้ดีขึ้น

การแยกประเภทหนังสือตามลักษณะเนื้อหาในอีกแนวทางหนึ่ง จะแบ่งหนังสือออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ตำราหรือหนังสือเรียน (textbook) เป็นหนังสือที่แต่งขึ้นโดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านใดด้านหนึ่ง เช่น วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ศิลปะ ฯลฯ เพื่อใช้สำหรับประกอบการเรียนการสอนศาสตร์นั้นๆ ในระดับชั้นต่างๆ มีผู้อ่านที่เฉพาะเจาะจง คือ นักเรียน นิสิต นักศึกษาและนักวิชาการ

2. หนังสือจำหน่ายทั่วไป (trade book) เป็นหนังสือที่แต่งขึ้นโดยมีเนื้อหาเป็นนวนิยาย หรือไม่ใช่นวนิยายก็ได้ แต่ไม่ได้มุ่งเน้นไปเพื่อใช้ในการประกอบการเรียนการสอน มีผู้อ่านที่ไม่เฉพาะเจาะจงเหมือนประเภทแรก

นอกจากนี้หากจะพิจารณาในวิธีการเขียนเนื้อหา จะสามารถแบ่งหนังสือออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. หนังสือร้อยแก้ว เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาที่เขียนขึ้นในรูปแบบความเรียง ที่มีการบังคับฉันทลักษณ์ คือ ไม่ได้ใช้แบบแผนในเชิงโคลงกลอนใดๆ

2. หนังสือร้อยกรอง เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาที่เขียนขึ้นในรูปแบบที่เป็นไปตามการบังคับฉันทลักษณ์ คือ ใช้แบบแผนต่างๆ เช่น โคลง กลอน กาพย์ ร่าย ลิลิต เสภา ฯลฯ

3. หนังสือการ์ตูน เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาที่เขียนขึ้นในรูปแบบภาพวาดหรือบางครั้งก็เป็นภาพถ่ายในการถ่ายทอดเนื้อหา

2.2.1 ส่วนประกอบของหนังสือ

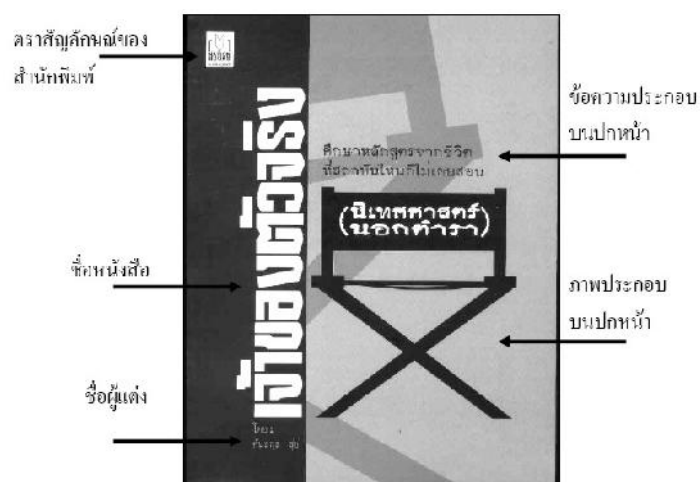
เนื่องจากมีเนื้อหาที่ต่างกักัน การกำหนดหน้าตาต่างๆของหนังสือที่จำเป็นในการนำเสนอเนื้อหาจึงต่างกักันไปด้วย หนังสือที่มีเนื้อหาจัดเป็นพิกชนั้น จะมีหน้าที่เป็นส่วนประกอบอยู่ไม่มากประเภทเท่ากับหนังสือที่มีเนื้อหาจัดเป็นนอน-พิกชน หากจะมองในภาพกว้างๆ จะพบว่าในหนังสือหนึ่งเล่มนั้น จะแบ่งเนื้อหาออกได้เป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนหน้าหรือส่วนต้น ส่วนหลัก และส่วนท้าย

สำหรับหน้าตาต่างๆในแต่ละส่วนซึ่งรวมกันเป็นส่วนประกอบสำคัญของหนังสือ มีรายละเอียดดังนี้

1. **ปกหน้า** ปกหน้าของหนังสือเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดเช่นเดียวกับหน้าแรกของหนังสือพิมพ์และปกหน้าของนิตยสาร โดยปกหน้าจะต้องทำหน้าที่ดึงดูดความสนใจของผู้พบเห็นให้อยากจะหยิบขึ้นมาดูจากชั้นหนังสือ ในขณะที่เดียวกันปกหน้าของหนังสือก็ต้องทำหน้าที่สื่อสารให้เห็นถึง

ความคิดเบื้องหลังรวมทั้งบุคลิกลักษณะของเนื้อเรื่องภายในหนังสือด้วย เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ทั้งสองส่วนนี้ นักออกแบบจะต้องทำการออกแบบส่วนต่างๆ ในปกหน้าของหนังสือ ดังภาพที่ 2.1

1.1 ชื่อหนังสือหรือชื่อเรื่อง เป็นองค์ประกอบในส่วนของตัวอักษรที่จะต้องได้รับการออกแบบให้ดูโดดเด่นกว่าตัวอักษรอื่นๆ ขนาดของตัวอักษรที่ใช้เป็นชื่อหนังสือนี้มักจะมีขนาดใหญ่เพื่อให้ผู้ที่เดินผ่านชั้นหนังสืออ่านเห็นได้ ส่วนรูปแบบของตัวอักษรนั้นจะต้องสะท้อนบุคลิกภาพของหนังสือว่าเนื้อเรื่องมีลักษณะเป็นประเภทใด เช่น หากเป็นนวนิยายรักหวานซึ้งก็อาจจะใช้ตัวอักษรที่มีรูปแบบโค้งมนและมีการลากหางยาวๆ เป็นต้น รูปแบบของตัวอักษรของชื่อ ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ส่วนประกอบของปกหนังสือ

ที่มา (ต้นสกุล สุ่ม. 2546 : 1)

หนังสือนี้อาจจะเลือกเอาจากแบบตัวอักษรที่มีใช้กันอยู่ทั่วไป หรืออาจจะมีการนำตัวอักษรเหล่านี้มาจัดเรียงในลักษณะที่พิเศษเป็นตราสัญลักษณ์ก็ได้ เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีตัวอักษรมากมายหลายตัวนักทำให้ไม่ยากที่จะนำมาออกแบบให้มีความพิเศษกว่าที่จะใช้แบบตัวอักษรสำเร็จรูป ส่วนตำแหน่งของชื่อหนังสือนี้อาจจะอยู่ที่ใดในปกหน้าก็ได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วนิยมวางไว้ในส่วนบนของหน้าเพราะเป็นตำแหน่งที่ผู้พบเห็นจะมองก่อนส่วนอื่นๆ

1.2 ชื่อผู้แต่งหรือชื่อผู้แปล เป็นองค์ประกอบในส่วนของตัวอักษรที่มีความสำคัญลงมาจากชื่อหนังสือ และในกรณีที่ผู้แต่งหรือผู้แปลเป็นนักเขียนหรือนักแปลที่มีชื่อเสียงและมีผู้ติดตามผลงานเป็นประจำก็ยิ่งมีความจำเป็นที่จะต้องทำให้องค์ประกอบในส่วนนี้มีความเด่น อย่างไรก็ตามก็ต้องไม่เด่นไปกว่าชื่อหนังสือ ดังนั้นขนาดของตัวอักษรที่เป็นชื่อนี้จึงควรมีขนาดเล็กกว่าตัวอักษรที่เป็นชื่อหนังสืออย่างน้อยครึ่งหนึ่ง เพื่อไม่ให้แย่งกันเด่น ส่วนรูปแบบนั้นมักจะนิยมทำกันเป็นสองลักษณะคือใช้ตัวอักษรสำเร็จรูปที่มีลักษณะเหมาะสมกับบุคลิกภาพของหนังสือมาเรียงเป็นชื่อ หรือ

อาจจะมีการใช้ลายเซ็นหรือลายมือชื่อของผู้แต่งหรือผู้แปลมาขยายใต้ตำแหน่งของชื่อมักจะวางไว้ที่ได้ชื่อหนังสือให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากผู้แต่งหรือผู้แปลมีชื่อเสียงก็อาจจะวางไว้ที่เหนือชื่อหนังสือเพื่อให้ผู้พบเห็นได้เห็นในทันทีก็ได้ หากไม่วางประกอบกับชื่อหนังสือ ก็สามารถนำมาวางแยกออกมาในตอนล่างของหน้าปกหน้าเพื่อให้เหมือนเป็นข้อความทิ้งท้ายก็ได้

1.3 ภาพประกอบปกหน้า เนื่องจากในปกหน้านั้นไม่มีส่วนที่เป็นข้อความอะไรที่จำเป็นนอกจากชื่อหนังสือและชื่อผู้แต่ง จึงมีการนำเอาส่วนประกอบที่เป็นภาพเข้ามาใช้เพื่อทำให้เนื้อหาหน้ากระดาษน่าสนใจยิ่งขึ้น ภาพประกอบปกหน้านั้นมีลักษณะที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้พบเห็น และต้องสื่อสารความคิดเบื้องหลังรวมทั้งบุคลิกลักษณะของเนื้อเรื่องให้ผู้พบเห็นสามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว สำหรับหนังสือนวนิยายแล้วอาจจะใช้ภาพตัวละครหรือฉากใดฉากหนึ่งในหนังสือตามจินตนาการของผู้เขียนมาวาดหรือถ่ายภาพเพื่อใช้เป็นภาพประกอบ หากไม่ใช้ภาพที่เป็นรูปธรรมชาติก็สามารถเลือกใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ มาจัดองค์ประกอบเป็นภาพ เป็นต้น นอกจากภาพเหมือนจริงและสัญลักษณ์แล้ว ก็ยังมีการใช้ภาพนามธรรมต่าง ๆ คือภาพที่ดูแล้วไม่รู้ว่า เป็นรูปของอะไร หากภาพนั้นสามารถให้ความรู้สึกที่บ่งบอกถึงบุคลิกภาพของหนังสือได้การใช้ภาพนามธรรมก็มีข้อดีในแง่ที่จะส่งเสริมให้ผู้พบเห็นได้ใช้จินตนาการของตนเองมากกว่าภาพเหมือนจริงหรือสัญลักษณ์

ส่วนการนำเสนอภาพประกอบในปกหน้านั้น อาจจะทำได้ทั้งแบบที่เป็นภาพอยู่ในกรอบแยกส่วนกันกับชื่อเรื่องและชื่อผู้เขียน หรือเป็นภาพขยายตัดตกเต็มหน้าปกแล้วเจาะชื่อเรื่องและชื่อผู้เขียนเจาะอยู่ในภาพก็ได้ แต่ถ้าหากภาพประกอบนั้นมีองค์ประกอบของภาพที่ดูสับสนหรือมีสีสันทันมากมาหลายสีในภาพ นักออกแบบก็ควรพิจารณาจัดภาพนั้นไว้ในกรอบแยกจากชื่อเรื่องและชื่อหนังสือ เพราะหากใช้แบบเจาะตัวอักษรในภาพก็อาจจะทำให้ยากแก่การอ่านได้ แม้ว่าหนังสือส่วนใหญ่เลือกที่จะมีภาพประกอบปกหน้า แต่อย่างไรก็ตามหนังสือบางเล่มอาจเลือกที่จะไม่ใช่ภาพประกอบก็ได้ โดยอาจจัดวางตัวอักษรของชื่อหนังสือและชื่อผู้แต่งให้น่าสนใจร่วมกับการใช้พื้นหลังที่เป็นสีหรือแถบสีสื่อบุคลิกภาพของหนังสือ

1.4 ข้อความประกอบหน้าปกหน้า เป็นองค์ประกอบที่เป็นตัวอักษรอีกองค์ประกอบหนึ่งซึ่งอาจมีในหนังสือบางเล่ม เพื่อให้รายละเอียดที่สำคัญเพิ่มเติม เช่น เป็นหนังสือในชุดที่มีหลายเล่ม หรือ เป็นหนังสือที่ได้รับรางวัล เป็นต้น ข้อความเหล่านี้ควรได้รับการออกแบบให้มีความสำคัญ รองจากชื่อหนังสือและชื่อผู้แต่งหรือผู้แปลทั้งในด้านขนาด และรูปแบบ ส่วนตำแหน่งก็มักจะอยู่เหนือชื่อหนังสือ เช่น ที่มุมขวาบน เป็นต้น

1.5 ตราสัญลักษณ์ของสำนักพิมพ์ เป็นองค์ประกอบซึ่งอาจจะอยู่ที่ปกหน้าหรือในส่วนอื่น ๆ เช่น สันหนังสือ โดยมักไม่ให้มีขนาดใหญ่มากนัก และวางอยู่ในตำแหน่งที่แยกออกจากองค์ประกอบอื่น ๆ อย่างชัดเจน

2. **ใบหุ้มปก** หนังสือบางเล่มอาจมีใบหุ้มปก การออกแบบใบหุ้มปกให้ใช้หลักการเดียวกันกับการออกแบบปกหน้าที่ได้กล่าวไปแล้ว ส่วนใหญ่สำหรับหนังสือที่มีใบหุ้มปกนั้น ตัวปกจริง จะไม่มีองค์ประกอบอะไรนอกจากชื่อหนังสือและชื่อผู้แต่ง

3. **หน้าลิขสิทธิ์** หน้าลิขสิทธิ์ เป็นหน้าที่ถือว่าเป็นทางการที่สุดของหนังสือ เนื่องจากเป็นหน้าที่มีรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับหนังสือ เป็นข้อมูลที่จะต้องถูกต้องและนำมาใช้อ้างอิงได้ ทั้งในทางวิชาการและทางกฎหมาย ในการออกแบบหน้านี้จึงควรจะเน้นความเรียบง่าย ไม่มีการประดับตกแต่ง ขนาดตัวอักษรที่ระบุข้อมูลต่าง ๆ เป็นตัวอักษรขนาดเล็กกว่าตัวอักษรในหน้าเนื้อเรื่องเล็กน้อยและวางเรียงกันเป็นแถว จะเสมอหน้าหรือเสมอหลังก็ได้ ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ตัวอย่างหน้าลิขสิทธิ์

ทีมา (อมรรัตน์ จันทรเพ็ญสว่าง. 2546 : 1)

4. **หน้าคำอุทิศ** หน้าคำอุทิศเขียนเพื่อให้ผู้เขียนใช้ในการอุทิศหนังสือให้แก่ผู้ใดผู้หนึ่งโดยการจัดวางองค์ประกอบมักเน้นความเรียบง่ายเพื่อแสดงความเคารพ หรือซาบซึ้งในบุญคุณจึงต้องออกแบบให้หน้ามีลักษณะที่ดูจริงจัง การไม่ใช้องค์ประกอบอื่นใดมาประดับตกแต่งก็เป็นวิธีเหมาะสมที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์นั้น ส่วนขนาดของตัวอักษรที่เป็นคำอุทิศมักไม่ใช้ตัวอักษรที่มีอักษรที่มีขนาดใหญ่เกินไปนัก ตัวอักษรขนาดระหว่าง 16-24 พอยต์ ถือเป็นขนาดที่เหมาะสมส่วนตำแหน่งนั้นจะอยู่ในส่วนใดของหน้าก็ได้

5. **หน้าคำนำ** องค์ประกอบในหน้าคำนำนี้จะประกอบไปด้วยข้อความคำนำ ชื่อผู้เขียนและบางครั้งก็อาจจะมีภาพของผู้เขียนด้วย ในส่วนข้อความคำนำนั้นมักจะใช้ตัวอักษรที่มีขนาดใกล้เคียงกับตัวอักษรที่ใช้เป็นเนื้อเรื่อง และมีการจัดเรียงที่ดูเรียบง่ายแบบสุภาพ อาจจะเป็นการเรียงแบบเสมอหน้า หรือแบบเสมอหน้าหลังชื่อผู้เขียนก็อาจจะใช้ตัวอักษรขนาดเดียวกันหรือใหญ่กว่าเล็กน้อยหรืออาจจะใช้ลายเส้น หรือลายมือชื่อก็จะเพิ่มความรู้สึกเป็นส่วนตัวมากขึ้น ในหน้าคำนำนี้บางครั้ง

อาจจะมีภาพถ่ายของผู้เขียนขนาดใหญ่ประกอบด้วย ปกติแล้วภาพของผู้เขียนนี้นิยมวางไว้ที่ปกหลังของหนังสือร่วมกับคำวิจารณ์หนังสือ

6. **หน้ากิตติกรรมประกาศ** หน้ากิตติกรรมประกาศมีเพื่อให้ผู้เขียนหรือสำนักพิมพ์ใช้ในการแสดงความขอบคุณต่อผู้ที่มีส่วนในการจัดทำหนังสือ หรือเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนด้านต่างๆ ในการจัดวางองค์ประกอบก็มักจะเน้นความเรียบง่ายเพื่อแสดงความขอบคุณ เน้นลักษณะที่ดูจริงใจ ในลักษณะเดียวกับหน้าคำอุทิศ

7. **หน้าคำนิยม** หน้าคำนิยมเป็นหน้าที่ผู้เขียนหรือสำนักพิมพ์ขอให้ผู้อื่นชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในด้านที่เกี่ยวข้องกับหนังสือนั้นเขียนขึ้นเพื่อแนะนำหนังสือ หรือแนะนำผู้เขียน มีหลักการในการใช้องค์ประกอบเช่นเดียวกันกับคำนำ

8. **หน้าสารบัญ** เนื่องจากหน้าสารบัญเป็นหน้าที่เน้นด้านประโยชน์ใช้สอยเพื่อปกป้องเนื้อหาที่อยู่ในหนังสือว่าเรื่องใดหรือตอนใดอยู่ที่หน้าไหน การออกแบบหน้าสารบัญจึงต้องเน้นความสะดวกรวดเร็วในการอ่านเป็นหลัก องค์ประกอบในหน้านี้จึงมีเฉพาะส่วนที่เป็นชื่อตอนและเลขหน้าไม่ควรองค์ประกอบตกแต่งอื่น ๆ เพราะจะทำให้หน้ากระดาษดูรกและทำให้ค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ยากขึ้น โดยใช้ตัวอักษรขนาดใกล้เคียงกันกับเนื้อเรื่องและจัดเรียงแบบเสมอหน้า ส่วนเลขหน้านั้นก็ต้องเรียงให้เป็นแนวเดียวกันทุกบรรทัด

การออกแบบหน้าสารบัญของหนังสือ มักจะออกแบบให้มีระเบียบและอ่านง่ายคำนึงถึงความสะดวกของผู้อ่านในการค้นหาเรื่องราวภายในเล่มหนังสือเป็นหลัก เพื่อให้ผู้อ่านเปิดหาได้โดยง่ายว่าเรื่องใดอยู่หน้าใด การออกแบบหน้าสารบัญของหนังสือเล่ม จึงไม่ใช่เทคนิคสร้างสรรค์ที่หวือหวาเท่าการออกแบบหน้าสารบัญของนิตยสาร ดังภาพที่ 2.3

สารบัญ	
บทนำ	
บทที่ 1	
บทที่ 1	10
บทที่ 2	12
บทที่ 3	13
บทที่ 4	15
บทที่ 5	17
บทที่ 6	19
บทที่ 7	21
บทที่ 8	23
บทที่ 9	25
บทที่ 10	27
บทที่ 11	29
บทที่ 12	31
บทที่ 13	33
บทที่ 14	35
บทที่ 15	37
บทที่ 16	39
บทที่ 17	41
บทที่ 18	43
บทที่ 19	45
บทที่ 20	47
บทที่ 21	49
บทที่ 22	51
บทที่ 23	53
บทที่ 24	55
บทที่ 25	57
บทที่ 26	59
บทที่ 27	61
บทที่ 28	63
บทที่ 29	65
บทที่ 30	67
บทที่ 31	69
บทที่ 32	71
บทที่ 33	73
บทที่ 34	75
บทที่ 35	77
บทที่ 36	79
บทที่ 37	81
บทที่ 38	83
บทที่ 39	85
บทที่ 40	87
บทที่ 41	89
บทที่ 42	91
บทที่ 43	93
บทที่ 44	95
บทที่ 45	97
บทที่ 46	99
บทที่ 47	101
บทที่ 48	103
บทที่ 49	105
บทที่ 50	107
บทที่ 51	109
บทที่ 52	111
บทที่ 53	113
บทที่ 54	115
บทที่ 55	117
บทที่ 56	119
บทที่ 57	121
บทที่ 58	123
บทที่ 59	125
บทที่ 60	127
บทที่ 61	129
บทที่ 62	131
บทที่ 63	133
บทที่ 64	135
บทที่ 65	137
บทที่ 66	139
บทที่ 67	141
บทที่ 68	143
บทที่ 69	145
บทที่ 70	147
บทที่ 71	149
บทที่ 72	151
บทที่ 73	153
บทที่ 74	155
บทที่ 75	157
บทที่ 76	159
บทที่ 77	161
บทที่ 78	163
บทที่ 79	165
บทที่ 80	167
บทที่ 81	169
บทที่ 82	171
บทที่ 83	173
บทที่ 84	175
บทที่ 85	177
บทที่ 86	179
บทที่ 87	181
บทที่ 88	183
บทที่ 89	185
บทที่ 90	187
บทที่ 91	189
บทที่ 92	191
บทที่ 93	193
บทที่ 94	195
บทที่ 95	197
บทที่ 96	199
บทที่ 97	201
บทที่ 98	203
บทที่ 99	205
บทที่ 100	207

ภาพที่ 2.3 ตัวอย่างหน้าสารบัญ

ทีมา (อมรรัตน์ จันทรพิญสว่าง. 2546 : 7)

9. หน้าเนื้อเรื่อง หน้าเนื้อเรื่องในหนังสือนี้เป็นส่วนที่มีเนื้อเรื่องมากที่สุด มีการแบ่งออกเป็นบทตามลำดับมากน้อยตามแต่ผู้เขียนจะต้องการนำเสนอ อาจแบ่งในเชิงองค์ประกอบได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

9.1 หนังสือที่ไม่มีภาพประกอบหน้าเนื้อเรื่อง คือในหน้าเนื้อเรื่องทั้งหมดจะมีแต่ องค์ประกอบที่เป็นตัวอักษรของข้อความเนื้อเรื่องเท่านั้น ขนาดของตัวอักษรก็จะขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ และกลุ่มผู้อ่านที่ต้องการจะสื่อสารด้วย ปกติแล้วตัวอักษรที่ง่ายต่อการอ่านเป็นปริมาณมากอย่าง ต่อเนื่องจะอยู่ระหว่าง 14-16 พอยต์ การจัดองค์ประกอบในหน้าเนื้อเรื่องประเภทนี้มักจะเป็นแบบ เรียบ ๆ ซ้ำ ๆ กันไปทุกหน้า ระบบกริดที่ใช้ก็ไม่จำเป็นจะต้องมีความซับซ้อนมาก โดยอาจใช้ระบบ กริดที่ใช้กันทั่วไปก็ได้

9.2 หนังสือที่มีภาพประกอบหน้าเนื้อเรื่อง คือในหน้าเนื้อเรื่องทั้งหมดหรือบาง หน้าจะมีองค์ประกอบที่เป็นภาพรวมอยู่กับเนื้อเรื่องด้วย ตำแหน่งของภาพประกอบนี้ควรจะได้รับ การวางให้อยู่ใกล้เคียงกับเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาพให้มากที่สุด นอกจากนี้การใส่คำบรรยายภาพ ก็จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจและเสริมความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่อง โดยคำบรรยายภาพก็มักจะเป็น ตัวอักษรที่แตกต่างจากเนื้อเรื่อง ตำแหน่งของคำบรรยายภาพควรอยู่ใต้หรืออยู่ใกล้ภาพที่จะบรรยาย ให้มากที่สุด การจัดวางองค์ประกอบในหน้าเนื้อเรื่องประเภทนี้มักจะมีหลากหลายในแต่ละหน้า นักออกแบบจะต้องคำนึงถึงจังหวะในการนำเสนอเนื้อหา เช่น อาจจะมีภาพใหญ่เต็มหน้าแล้วอีกสลับ หน้าต่อไปเป็นเนื้อเรื่องกับภาพเล็ก ๆ แล้วค่อยเป็นหน้าที่มีภาพใหญ่อีกครั้ง เป็นต้น การออกแบบ หนังสือลักษณะนี้ให้สวยงาม นักออกแบบควรพิจารณาการใช้ระบบกริดที่ออกแบบพิเศษ เพื่อให้ หนังสือมีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

การออกแบบหน้าเนื้อเรื่อง องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของหนังสือคือ ส่วนที่เป็นเนื้อเรื่อง เนื่องจากเป็นส่วนที่ผู้อ่านสนใจติดตาม และใช้ประโยชน์มากกว่าส่วนอื่น ๆ ของหนังสือ ในการ ออกแบบหน้าเนื้อเรื่องนี้ ผู้ออกแบบต้องคำนึงถึงหลักการอ่านง่ายเป็นหลัก นั่นก็คือทำอย่างไร จะให้ ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาในหนังสือได้ดีและรวดเร็วที่สุด เช่น การออกแบบโดยใช้ขนาดตัวอักษรช่วยเน้น ให้เห็นความแตกต่างระหว่างหัวข้อใหญ่กับหัวข้อย่อยเพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงโครงสร้างของเนื้อหาให้ การย่อหน้าช่วยแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วน ๆ และให้โอกาสผู้อ่านได้พักสายตา ใช้ความหนา ความเข้ม หรือลักษณะที่แตกต่างกันของอักษรเพื่อเน้นข้อความสำคัญ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ต้องคำนึงถึงความ มีเอกภาพด้วยการรักษาแนวการออกแบบให้เป็นแนวเดียวกันตลอดเล่มหรือหากต้องการให้มีการเน้น หรือความแตกต่างบ้างก็ควรเป็นความแตกต่างที่ไม่ขัดกับแนวการออกแบบในภาพโดยรวมของหนังสือ เล่มนั้น

10. หน้าภาคผนวก ภาคผนวกเป็นส่วนของหนังสือที่แยกไว้ท้ายเรื่องทั้งหมด การออกแบบ หน้าภาคผนวกนี้ก็ดำเนินการเช่นเดียวกันกับหน้าเนื้อเรื่อง หากมีเนื้อหาจำนวนมากก็อาจลดขนาด ตัวอักษรให้เล็กลงกว่าที่ใช้ในหน้าเนื้อเรื่องก็ได้เพราะไม่ใช่เนื้อเรื่องโดยตรง หากผู้เขียนเห็นว่าเป็น

ประโยชน์แก่ผู้อ่าน เช่น หนังสือประเภทวิชาการ อาจใช้หน้านี้เพื่อบ่งบอกถึงที่มาต่าง ๆ ของข้อมูลที่ผู้เขียนใช้ในการอ้างอิง

11. หน้าเชิงอรรถ อาจจะได้มาจากหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ หรือการสัมภาษณ์บุคคลก็ได้จะมีเฉพาะหนังสือประเภทวิชาการ

12. หน้าบรรณานุกรม หน้าบรรณานุกรมมีเฉพาะในหนังสือที่เป็นหนังสือประเภทวิชาการเท่านั้น หน้านี้ก็เป็นอีกหน้าหนึ่งที่ควรออกแบบอย่างเรียบง่าย และควรศึกษาระเบียบวิธีแสดงบรรณานุกรมให้ถูกต้องว่าควรจะมีตัวอักษรตัวหนา ตัวเอน หรือย่อหน้าที่ใดบ้าง ขนาดตัวอักษรควรจะเป็นขนาดที่ใกล้เคียงกับตัวอักษรที่เป็นเนื้อเรื่อง

13. หน้าดัชนี หน้าดัชนีมักจะมีเฉพาะในหนังสือประเภทวิชาการเท่านั้น โดยอาจจะมีการเปลี่ยนลักษณะตัวอักษรเพื่อให้ง่ายแก่การมองค้นหา เช่น ส่วนที่เป็นชื่อใช้ตัวตรง ตามด้วยเลขหน้าที่มีชื่อเสียงเหล่านั้นปรากฏอยู่ซึ่งเป็นตัวเอน เป็นต้น ขนาดตัวอักษรควรจะเป็นขนาดเล็กกว่าตัวอักษรที่เป็นเนื้อเรื่อง

14. ปกหลัง เป็นหน้าที่อาจเว้นว่างไว้หรือใส่ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนหนังสือ เช่น ประวัติหรือผลงานในอดีต ซึ่งอาจจะมีไว้ในปกหลังด้านในก็ได้

โดยสรุป หนังสือแต่ละประเภทจะมีส่วนประกอบของหนังสือแตกต่างกันไป หนังสือบางประเภทจะมีหน้าพิเศษบางหน้าที่หนังสือประเภทอื่นอาจจะไม่จำเป็นต้องมี และในส่วนประกอบในหน้าต่างๆที่มีประโยชน์ใช้สอยเฉพาะตัว ซึ่งเมื่อพิจารณาในด้านการออกแบบแล้ว แต่ละส่วนประกอบจะมีองค์ประกอบที่ไม่เหมือนกัน รวมทั้งการเลือกและจัดองค์ประกอบที่แตกต่างกันด้วย

2.2.2 การเลือกและการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ

พื้นฐานของการออกแบบหนังสือที่ดี คือ การพยายามนำเสนอแนวคิดของเนื้อหาผ่านการออกแบบเพื่อสื่อสารให้ผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าใจ สนใจ ประทับใจและจดจำได้

โดยปกติแล้วในการเขียนหนังสือ ผู้เขียนจะทราบแน่นอนว่าต้องการจะสื่อสารกับผู้ใด กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่กำหนดรูปแบบและจำนวนขององค์ประกอบต่างๆในหนังสือ เช่น ควรจะใช้ภาพประกอบหรือไม่ หากจะใช้ควรจะใช้ภาพประกอบรูปแบบใด จำนวนเท่าใด เป็นต้น การได้ทราบถึงผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและประเภทเนื้อหาของหนังสือ จะช่วยให้นักออกแบบสามารถวางแผนและทำการออกแบบได้อย่างเหมาะสมต่อไป

การออกแบบหนังสือมักจะต้องการโครงสร้างที่ดี แน่นอน สม่่าเสมอ รอบคอบ และสมบูรณ์แบบ ทั้งนี้เพื่อนำเสนอข้อมูลปริมาณมากให้ง่ายแก่การอ่าน และสามารถติดตามเนื้อหาได้โดยไม่สับสนหรือเบื่อหน่าย และยังมีขั้นตอนในการดำเนินการเป็นไปอย่างการเตรียมการก่อนการออกแบบ และการปฏิบัติการออกแบบ อย่างไรก็ตามหนังสือมีส่วนประกอบที่แตกต่างจากสิ่งพิมพ์อื่น ดังนั้นจึงมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมจากการออกแบบสิ่งพิมพ์โดยรวม คือ

1. สิ่งที่ต้องกำหนดและวางแผนก่อนการออกแบบหนังสือ

ก่อนจะทำการออกแบบหนังสือนั้น (อารยะ ศรีกัลยาณบุตร. 2550 : 172-174) จะต้องมีการกำหนดและวางแผนเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเพิ่มเติม ดังนี้

1. **ศึกษาและทำความเข้าใจหนังสือ** นักออกแบบต้องพยายามหาข้อมูลจากผู้เขียนหรือสำนักพิมพ์ถึงวัตถุประสงค์ในการเขียนหรือจัดทำหนังสือ และต้องทราบถึงลักษณะของผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายว่าเจตนาจะมุ่งที่ใครเป็นหลัก และคนกลุ่มนี้มีพฤติกรรมและความชอบไม่ชอบอย่างไร อีกทั้งยังต้องทราบให้ชัดเจนว่าผู้เขียนมีความคิดหรือหลักแนวคิดซึ่งเป็นเบื้องหลัง

2. **การกำหนดขนาดและรูปเล่มของหนังสือ** เมื่อเทียบกับหนังสือพิมพ์และนิตยสารแล้ว หนังสือสามารถจัดทำได้หลายขนาดและหลายรูปแบบมากกว่า ซึ่งในการเลือกขนาดและรูปแบบที่เหมาะสมนี้จะต้องดูจากวัตถุประสงค์และประเภทของหนังสือเป็นหลัก ส่วนใหญ่แล้วจะต้องพยายามเลือกขนาดที่ตัดกระดาษได้โดยเหลือเศษน้อย แต่เพื่อเป็นการประหยัดกระดาษเพื่อลดต้นทุนนอกจากในกรณีที่เป็นหนังสือที่ระลึกราคาแพงและต้องการรูปแบบที่แปลกแตกต่างไปจากปกติ

2.1 การกำหนดขนาดของหนังสือนั้นนอกจากจะต้องคำนึงถึงความประหยัดแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งก็คือประเภท ขนาด และจำนวนของภาพและข้อความที่จะนำเสนอสำหรับหนังสือที่มีข้อความเพียงอย่างเดียวนั้น ขนาดอาจจะไม่มีผลต่อการนำเสนอเนื้อหาแต่สำหรับหนังสือที่มีภาพแล้ว ยิ่งหนังสือมีขนาดใหญ่ก็ย่อมจะยังสามารถนำเสนอภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กรณีใช้กระดาษมาตรฐานขนาด 31 x 43 นิ้ว มักใช้ขนาด ดังนี้

ขนาด 8 หน้ายก 7.5 x 10.25 นิ้ว ขนาดหนังสือเล่ม

ขนาด 16 หน้ายก 5 x 7.5 นิ้ว ขนาดพ็อกเก็ตบุ๊ก

ขนาด 32 หน้ายก 3.5 x 5 นิ้ว ขนาดพ็อกเก็ตบุ๊กเล่มเล็ก

กรณีใช้กระดาษมาตรฐานขนาด 24 x 35 นิ้ว มักใช้ขนาด ดังนี้

ขนาด A5 หรือ 16 หน้ายก 5.75 x 8.25 นิ้ว ขนาดหนังสือวิชาการ

ขนาด A6 หรือ 32 หน้ายก 5.75 x 5.75 นิ้ว ขนาดพ็อกเก็ตบุ๊ก

2.2 รูปเล่มของหนังสือซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเย็บเล่มหรือการเข้าเล่มหนังสือ (binding) เป็นสิ่งที่มีผลต่อออกแบบหนังสือด้วย การเย็บเล่มมีหลายวิธีการด้วยกัน ดังนี้

2.2.1 การเย็บกึ่ง (smith sewing) เป็นการเข้าเล่มหนังสือด้วยด้ายเพื่อยึดหน้าหนังสือไว้ด้วยกัน การเย็บกึ่งนี้มีอยู่ 2 ลักษณะคือการเย็บกึ่งด้วยเครื่อง เป็นการเย็บหน้าหนังสือเข้าด้วยกันเป็นชุดเล็กๆ ก่อนแล้วจึงเย็บด้านสันให้ติดกัน และการเย็บด้ายด้านข้าง เป็นการเย็บกระดาษทั้งหมดเข้าด้วยกันตรงด้านข้างของหน้าหนังสือ การเย็บในลักษณะหลังนี้ไม่เป็นที่นิยมเท่าการเย็บด้วยเครื่อง

2.2.2 การเย็บอกหรือเย็บแบบมุงหลังคา (saddle stitch) เป็นการเข้าเล่ม

หนังสือด้วยลวดโลหะซึ่งส่วนมากจะเย็บที่สันของหนังสือ บางครั้งก็มีการเย็บลวดที่ด้านข้างของหน้าหนังสือเหมือนกัน เมื่อเย็บและพับแล้ว หน้าจะเรียงลำดับต่อเนื่องกันไป จากนั้นก็นำไปเขียนทั้ง 3 ด้าน เว้นด้านสัน กระดาษที่เคยติดกันเป็นยกก็จะถูกตัดออกอิสระเปิดอ่านได้ตลอด การเย็บแบบนี้เหมาะแก่หนังสือที่มีความหนาเพียงไม่กี่ยก หรือมีจำนวนหน้าไม่มาก และไม่ต้องการความคงทนถาวร แต่ต้องการความรวดเร็วและต้นทุนการผลิตต่ำ ราคาถูก ซึ่งการนำเอางานพิมพ์ที่พับไว้แล้วมาเย็บแล้วเรียงซ้อนรวมกันเป็นเล่มจะมีวิธีการดังตารางที่ 2.1

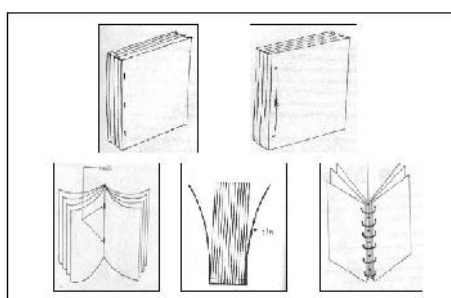
ตารางที่ 2.1 การเก็บเล่มหนังสือเย็บบอกขนาด 8 หน้ายก จำนวน 3 ยก

ลำดับยก	ซีกแรก	ซีกหลัง	การเรียงยก
ปก	-	-	ซ้อนทับยกแรก
ยกแรก	หน้า 1 - 4	หน้า 5 - 8	ซ้อนชั้นบน
ยกที่สอง	หน้า 9 - 12	หน้า 13 - 16	ซ้อนชั้นกลาง
ยกที่สาม	หน้า 17 - 20	หน้า 21 - 24	ซ้อนชั้นล่าง

ที่มา (พงษ์ศักดิ์ ไชยทิพย์. 2544 : 76)

2.2.3 การสันทากาว (adhesive binding / perfect binding) เป็นการเข้าเล่มหนังสือด้วยการนำหน้าหนังสือมาเรียงกันแล้วใช้กาวทาที่สันนำมาปะเข้ากับกระดาษที่ทำเป็นสันการเข้าเล่มแบบนี้จะมีปัญหาเมื่อกาวเสื่อมคุณภาพจะทำให้หนังสือหลุดร่วงออกจากเล่มได้

2.2.4 การทำเล่มเชิงกล (mechanical binding) เป็นการเข้าเล่มหนังสือด้วยการใช้ห่วง เข็มหมุด เกลียวลวด หรือเกลียวพลาสติกเพื่อยึดหน้าหนังสือทั้งหมดเข้าด้วยกันที่ด้านข้างของหน้าหนังสือ การเข้าเล่มนี้หน้าหนังสืออาจจะฉีกขาดได้ง่ายจึงเหมาะกับหนังสือที่มีการใช้งานระยะสั้น ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 การเข้าเล่มหนังสือแบบต่างๆ

ที่มา (วัลลภ สวัสดิวัลลภ. 2535 : 224-225)

3. รูปแบบของปกหน้า เนื่องจากความหลากหลายในรูปแบบที่เป็นไปได้ในการออกแบบปกหน้าของหนังสือ นักออกแบบจึงควรตกลงร่วมกันกับผู้เขียนหรือสำนักพิมพ์เรื่องรูปแบบของปกหนังสือก่อนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

3.1 กระดาษที่ใช้ในการพิมพ์ปกหน้า จะเป็นกระดาษแบบเดียวกับหน้าในหรือจะเป็นกระดาษที่มีความหนากว่าปกติ ส่วนใหญ่แล้วกระดาษที่ใช้ในการทำปกหน้ามักจะเป็นกระดาษแข็ง ในบางครั้งอาจจะมีการหุ้มหรือเคลือบเอาไว้ด้วยวัสดุชนิดอื่น เช่น ผ้าหรือพลาสติกก็ได้

3.2 หน้าหุ้มปก หนังสือที่มีความหนามาก หรือที่มีราคาสูงมักจะมีหน้าหุ้มปกเพื่อรักษาปกหน้าไว้ไม่ให้เสียหาย

3.3 ระบบการพิมพ์และจำนวนสีที่จะพิมพ์ รวมทั้งการใช้เทคนิคพิเศษอื่นในทางการพิมพ์หรือไม่ เนื่องจากปกหน้าของหนังสือทำหน้าที่เหมือนหน้าโฆษณาขายหนังสือเล่มนั้น จึงเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผลที่จะให้ความสำคัญเป็นพิเศษทั้งในงานออกแบบและการผลิต

4. รูปแบบของหน้าใน รูปแบบของหน้าในของหนังสือนั้นจะมีลักษณะเช่นไร ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งที่จะเป็นองค์ประกอบของเนื้อหา ได้แก่ เนื้อหาที่เป็นตัวพิมพ์และภาพประกอบต่าง ๆ ว่ามีมากน้อยและต้องการคุณภาพในระดับใด ทั้งนี้ควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

4.1 กระดาษที่ใช้ในการพิมพ์เป็นกระดาษชนิดใด และจะเป็นกระดาษที่มีความหนาหรือน้ำหนักเท่าใด กระดาษปรู๊ฟเหมาะกับงานพิมพ์ที่ต้องการราคาถูกสำหรับพิมพ์สี่เดียว นิยมใช้กระดาษปอนด์ 60, 70, 80, 100 แกรม และนิยมกระดาษอาร์ต 90 – 160 แกรมสำหรับพิมพ์ 4 สี

4.2 ระบบการพิมพ์ที่เหมาะสมควรเป็นระบบใด และพิมพ์กี่สี ในหนังสือบางเล่มอาจจะมีหน้าในที่มีการพิมพ์สีไม่เท่ากัน จึงต้องมีการกำหนดว่าจะเป็นหน้าสีกี่หน้า หน้าสี หน้าเดียว กี่หน้า รวมทั้งการใช้เทคนิคพิเศษอื่นในทางการพิมพ์หรือไม่ โดยปกติแล้วหน้าในของหนังสือนั้นมักจะไม่ค่อยมีเทคนิคพิเศษอะไรมากนัก ยกเว้นหนังสือเด็กซึ่งอาจจะมีการตัดตัดตามแม่แบบหรือได้ตัดหรือป๊อปอัพ (pop up) เพื่อเพิ่มมิติให้หน้าหนังสือ

5. แบบและขนาดตัวอักษร ปกติแล้วตัวอักษรที่ใช้ในหนังสือหนึ่งแบบ จะไม่มีความหลากหลายมากนัก แต่อาจมีความแตกต่างกันระหว่างตัวที่เป็นหัวเรื่องหรือพาดหัว กับตัวที่เป็นเนื้อเรื่องเท่านั้น การเลือกใช้ตัวอักษรขนาดต่าง ๆ ต้องขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้อ่านซึ่งมีหลายประเภท เช่น นักศึกษา ผู้ใหญ่วัยทำงาน เด็ก เป็นต้น ถ้าผู้อ่านเป็นนักศึกษาหรือผู้ใหญ่วัยทำงานหรือวัยที่สมรรถภาพทางร่างกายอ่านความสามารถในการอ่านสูง การเลือกใช้ตัวอักษรสามารถใช้ตัวอักษรขนาดเล็กจนถึงขนาดค่อนข้างใหญ่คือประมาณ 12-16 พอยต์ ในกรณีที่เป็นอักษรภาษาไทย และใช้ตัวขนาด 8-12 พอยต์ ถ้าเป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษทั้งนี้ แล้วแต่แบบตัวพิมพ์หรือแบบตัวอักษรที่ใช้ แต่ถ้าผู้อ่านเป็นเด็กเล็ก ผู้ใหญ่สูงอายุ การใช้ตัวอักษรขนาดดังกล่าวจะทำให้ผู้อ่านอ่านยาก และต้องใช้ความพยายามในการอ่านสูง ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการอ่านหรือไม่อ่านหนังสือเลย ขนาดตัวอักษรที่ควรเลือกใช้กรณีนี้ควรเป็นขนาดค่อนข้างใหญ่คือประมาณ 18-24 พอยต์ขึ้นไป ในกรณีที่เป็นตัวอักษรภาษาไทย และใช้ตัวขนาด 14-18 พอยต์ขึ้นไป ถ้าเป็นอักษรภาษาอังกฤษเป็น

ต้น อย่างไรก็ตามขนาดของตัวเนื้อหาจะต้องพิจารณาใช้ขนาดที่เหมาะสมกับผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย หากเป็นผู้มีอายุมาก หรือเด็กอาจจะต้องเลือกตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่กว่าตัวอักษรที่ใช้สำหรับวัยรุ่นหรือผู้ใหญ่ทั่วไป

6. **แบบและจำนวนภาพประกอบ** ภาพประกอบเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ควรนำมาพิจารณาว่าต้องการจะนำเสนอภาพประกอบเป็นสีสี่หรือขาวดำ จำนวนอย่างละกี่รูป ซึ่งแบบและจำนวนภาพประกอบนี้จะมีผลกระทบต่อ การเลือกชนิดกระดาษ ระบบการพิมพ์ และต้นทุนในการผลิตหนังสือแต่ละเล่ม

7. **การกำหนดขั้นตอนหลังการพิมพ์** เนื่องจากหนังสือมีขนาดความหนาที่หลากหลาย ทำให้มีวิธีการเย็บเล่มหนังสือที่เหมาะสมแตกต่างกันไป นอกจากนี้เทคนิคพิเศษบางอย่าง เช่น ดุนนูน การประทับรอยร้อน ปั้นทอง หรือไดคัท หรือการอัดคัตตามแม่แบบ เป็นต้น เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการภายหลังการพิมพ์เสร็จสิ้นลง ดังนั้นการได้สรุปขั้นตอนที่คาดว่าจะใช้หลังการพิมพ์ไว้ล่วงหน้าจะทำให้ นักออกแบบได้คิดเผื่อการจัดทำหนังสือไว้ตั้งแต่ในขณะทำการออกแบบนั่นเอง

2.2.3 การใช้ตัวอักษรในการออกแบบหนังสือ

ในการออกแบบหนังสือภาพประกอบจำเป็นต้องมีการกำหนดแบบตัวอักษรที่ใช้ในงานทั้งระบบ โดยทั่วไปแล้วจะกำหนดตัวอักษร (Font) ที่ใช้กับหนังสือภาพประกอบจะไม่มี ความหลากหลายมากนักแต่อาจมีความแตกต่างกันระหว่างตัวที่เป็นหัวเรื่องหรือพาดหัว กับตัวที่เป็นเนื้อเรื่องเท่านั้น สำหรับหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้น กลุ่มผู้ใช้หลักจะเป็นกลุ่มหญิงตั้งครรภ์และหญิงหลังคลอด ซึ่งขนาดของตัวหนังสือควรจะประมาณ 16-22 พอยท์ ถือว่าเป็นขนาดปกติทั่วไป ตัวอักษรสำหรับการออกแบบหนังสือภาพประกอบ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีตัวอักษรของ วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2535 : 170-186) เป็นแนวทางสำหรับการออกแบบ มีรายละเอียดดังนี้

1. **ตัวอักษรตัวพิมพ์** คือ อักษรสำเร็จรูปที่ได้รับการออกแบบและผลติแม่แบบไว้สำหรับเลือกใช้งานสิ่งพิมพ์ต่างๆ แบ่งออกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

1.1 **ตัวอักษรแบบมีเชิง(Serif)** เป็นแบบอักษรที่มีเส้นยื่นของฐานและปลายตัวอักษรในทางราบที่เรียกว่า Serif ลักษณะของตัวอักษรจะมีเส้นตัวอักษรเป็นแบบหนาบางไม่เท่ากัน เหมือนกับการเขียนประดิษฐ์ด้วยขนนกหรือปากกาปากแบน มีหลายแบบและตั้งชื่อรูปแบบแตกต่างกันไป ดังภาพที่ 2.5

**กขชคคฆงจฉชฌญฎฐฒณดตถ
ทธนบปฌภพฝภมยรลวศษหฬอฮ
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz**

ภาพที่ 2.5 แสดงรูปแบบตัวอักษรแบบมีเชิง

1.2 เป็นแบบอักษรแบบไม่มีเชิง (Sans Serif) เป็นลักษณะของตัวอักษรที่มีรูปแบบเรียบง่ายให้ความรู้สึกเป็นทางการ ต่างจากแบบแรกคือไม่มีเชิง หมายถึงไม่มีเส้นยื่นของฐานและปลายของตัวอักษรในทางราบ Sans เป็นภาษาฝรั่งเศสแปลว่าปราศจากรูปแบบ ตัวอักษรประเภทนี้นิยมใช้อย่างกว้างขวางทั้งในงานพิมพ์ทั่วไป และงานโฆษณาประชาสัมพันธ์ ดังภาพที่ 2.6

กขชคคฆงจฉชฌฉฎฎฐทฒณดตถ
 ทธหนบปผภภพฝภมยรลวศษสฬฮ
 ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
 abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

ภาพที่ 2.6 แสดงรูปแบบตัวอักษรแบบไม่มีเชิง

2. ตัวอักษรแบบตัวเขียน (Script) การออกแบบจะเน้นให้ตัวอักษรมีลักษณะเป็นตัวลายมือเขียน ซึ่งมีลักษณะทางโยงต่อเนื่องกันระหว่างตัวอักษร และมีขนาดเส้นอักษรหนาและบางต่างกัน ส่วนมากนิยมออกแบบเป็นลักษณะตัวเอียงเล็กน้อย ดังภาพที่ 2.7

กขชคคฆงจฉชฌฉฎฎฐทฒณดตถ
 ทธหนบปผภภพฝภมยรลวศษสฬฮ
 ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
 abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

ภาพที่ 2.7 แสดงรูปแบบตัวอักษรแบบตัวเขียน

3. ตัวอักษรแบบตัวอาลักษณ์ (Text Letter) เป็นตัวอักษรโรมัน เป็นรูปตัวเขียนอีกลักษณะหนึ่ง มีเส้นตั้งที่ดำและหนา ภายในตัวอักษรมีเส้นหนาและบางคล้ายกับการเขียนด้วยพู่กันแบนหรือปากกาปลายตัด นิยมใช้จารึกในเอกสารตำราสมัยโบราณ

4. ตัวอักษรแบบประดิษฐ์ (Display Type) หรืออักษรตัวพิมพ์ใหญ่ มีลักษณะเด่นของตัวอักษร คือการออกแบบตกแต่งตัวอักษรให้สวยงาม เพื่อดึงดูดสายตา ส่วนใหญ่จะมีความหนาของเส้นอักษรที่หนากว่าแบบอื่นๆ จึงนิยมนำมาใช้เน้นหรือตกแต่งในงานโฆษณา ฯลฯ ดังภาพที่ 2.8

**กขขคคฆงจฉชฌญฎฏฐฑฒณดตถ
ทธนบปฝภภพฟภมยรลวศษสฬหฬฮ
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz**

ภาพที่ 2.8 แสดงรูปแบบตัวอักษรแบบประดิษฐ์

5. **ตัวอักษรแบบสมัยใหม่ (Modern Type)** เป็นตัวอักษรที่คิดประดิษฐ์ขึ้นในระยะหลัง มีลักษณะที่เรียบง่าย มีหลายแบบหลายสไตล์ นิยมนำมาใช้ในงานโฆษณาประชาสัมพันธ์

ขนาดตัวอักษร (Size Type) เป็นการกำหนดขนาดสัดส่วนของความกว้างกับความสูงและรูปร่างตัวอักษร โดยถือเอาความสูงเป็นหลัก ในการจัดขนาดที่เรียกว่า “พอยท์” (Point) โดยที่ขนาดของตัวอักษรหัวเรื่องมักใช้ขนาดตั้งแต่ 16 พอยท์ขึ้นไป ส่วนขนาดของเนื้อความจะใช้ขนาดตัวอักษรประมาณ 6 พอยท์ถึง 16 พอยท์ แล้วแต่ลักษณะงานนั้นๆ

ลักษณะของตัวอักษร

นอกจากรูปแบบของตัวอักษรที่มีลักษณะแตกต่างกันแล้ว การสร้างแบบตัวอักษรยังมีแนวคิดให้เกิดความแตกต่างอย่างหลากหลายทำให้มีลักษณะเฉพาะตัวของตัวอักษร (type character) ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น (พงษ์ศักดิ์ ไชยทิพย์. 2544 : 54)

1. ประเภทตัวเอน (italic)
2. ประเภทตัวธรรมดา (normal)
3. ประเภทตัวบางพิเศษ (extra light)
4. ประเภทตัวแคบ (condensed)
5. ประเภทตัวบาง (light)
6. ประเภทตัวหนา (bold)
7. ประเภทตัวเส้นขอบ (outline)
8. ประเภทตัวหนาพิเศษ (extra bold)
9. ประเภทตัวดำ (black)

การกำหนดสีตัวอักษร

สีมีอิทธิพลต่อการรับรู้ การกำหนดสีให้กับงานพิมพ์จึงส่งผลกระทบต่อความรู้สึกต่อผู้อ่าน นักออกแบบจึงควรยึดหลัก 3 ประการในการกำหนดสีดังนี้

1. สอดคล้องกับข้อความและเนื้อหา เป็นการใช้สีที่สัมพันธ์กับข้อความและเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ที่จะออกแบบ เช่น ข้อความหรือเนื้อหาที่เกี่ยวกับความสนุกสนาน ควรใช้สีสดใสในกลุ่มสีแดง

เหลือง ส้ม ส่วนข้อความหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพักผ่อนควรใช้สีสงบในกลุ่มสีฟ้า เทา น้ำเงิน เป็นต้น

2. **น้ำหนักสี** เป็นการกำหนดสีให้กับภาพหรือตัวอักษรตัดกันกับสีพื้นหลัง เพื่อเพิ่มความเด่นชัดของภาพหรือตัวอักษร หากใช้สีที่ใกล้เคียงกับสีพื้นหลังจะทำให้ภาพหรือตัวอักษรลื่นกับพื้นหลังมองเห็นไม่ชัดเจน เช่น พื้นสีเขียวควรใช้ตัวอักษรกลุ่มสีส้ม หากใช้สีฟ้าจะทำให้ตัวอักษรไม่ชัดเจนหรือที่เรียกว่าตัวอักษรจม และไม่ควรใช้สีคู่ตรงกันข้ามกันทีเดียว คือ แดงกับเขียว ส้มกับน้ำเงิน ม่วงกับเหลือง ในการกำหนดสีพื้นหลังและสีตัวอักษรเพราะจะทำให้สีตัดกันอย่างรุนแรง ซึ่งจะมีผลให้ภาพหรือตัวอักษรพรั่มมองเห็นไม่ชัดเจนได้เช่นกัน

3. **เอกภาพสี** เป็นการเลือกใช้สีที่ไม่หลากหลายจนเกินไป เช่น เลือกกลุ่มสีใกล้เคียงในวงล้อสี เช่น สีแดง สีส้ม หรือ สี น้ำเงิน เป็นต้น ในการออกแบบสิ่งพิมพ์โดยทั่วไปการกำหนดตัวอักษรสำหรับหัวเรื่อง หัวเรื่องรอง และข้อความรายละเอียดควรใช้ในปริมาณน้อยหรือใช้วิธีเพิ่มหรือลดน้ำหนักสี เพราะการใช้สีหลายสีจะทำให้สีโดดเด่นแข่งกันเองไม่มีเอกภาพในการใช้สี

ระยะช่องไฟของตัวอักษร (Spacing) การจัดระยะช่องไฟของตัวอักษรเป็นเรื่องสำคัญมาก ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าตัวอักษรข้อความที่ถูกออกแบบจัดวางอย่างเหมาะสม อ่านง่าย ดูสบายตา จะทำให้ชวนดู ชวนอ่าน การจัดช่องไฟของตัวอักษรมีแนวคิด 3 ประการคือ

1. **ระยะช่องไฟระหว่างตัวอักษร (Letter Spacing)** เป็นการกำหนดระยะช่องไฟระหว่างตัวอักษรแต่ละตัว ต้องมีระยะห่างกันพอดี ไม่ติดกันหรือห่างกันจนเกินไป

2. **ระยะช่องไฟระหว่างคำ (Word Spacing)** ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษเสียมากกว่า ระยะระหว่างคำโดยทั่วไปจะเว้นระยะระหว่างคำประมาณ 1 ตัวอักษรปกติ

3. **ระยะช่องไฟระหว่างบรรทัด (Line Spacing)** แนวคิดของการเว้นระยะระหว่างบรรทัดมีจุดประสงค์เพื่อให้อ่านง่ายและดูสวยงาม

แบบการจัดตัวอักษร (Type Composition) หัวเรื่อง/เนื้อความย่อมีวิธีการจัดหลายลักษณะ ในการเรียงพิมพ์ตัวอักษรสำเร็จจะสามารถจัดเรียงได้ตามความต้องการที่ออกแบบไว้ ซึ่งเป็นความสะดวกในการทำอาร์ตเวิร์คอย่างยิ่ง การจัดตัวอักษรอาจจะกระทำได้หลายลักษณะดังนี้

- **แบบชิดซ้าย (Flush Left)** เป็นการจัดให้ตัวอักษรแต่ละบรรทัดชิดแนวทางด้านซ้ายมือทั้งหมด และปล่อยให้ส่วนทางด้านขวามือเป็นอิสระ ไม่จำเป็นต้องเสมอกัน

- **แบบชิดขวา (Flush Right)** เป็นการจัดให้ตัวอักษรของทุกบรรทัดอยู่ชิดขอบทางขวามือทั้งหมด และปล่อยให้ส่วนทางด้านซ้ายมือเป็นอิสระ การจัดแบบนี้นิยมจัดสำหรับงานออกแบบสื่อโฆษณา หรือข้อความที่ต้องการจัดหน้าให้ดูแปลกตา

- **แบบซ้ายขวาตรงกัน (Justified)** คือการจัดระเบียบข้อความให้อยู่ในกรอบอักษรทุกบรรทัดจะอยู่ตรงกันทั้งขอบซ้ายและขอบขวาทั้งหมด การจัดแบบนี้จะมองดูเป็นระเบียบเป็นทางการ นิยมใช้ในการจัดหน้าหนังสือ และวารสารทั่วไป

- **แบบศูนย์กลาง (Centered)** คือลักษณะการจัดตำแหน่งตัวอักษรข้อความทั้งหมดเป็นลักษณะการยึดจุดศูนย์กลางเป็นหลัก หรือเป็นการจัดแบบสมดุล ซ้าย-ขวา หมายถึงขนาดของข้อความด้านซ้ายและด้านขวาจะอยู่แบบสมดุลเท่ากัน

- **แบบรอบขอบภาพ (Contour)** เป็นการจัดอักษรให้สัมพันธ์สอดคล้องกับรูปลักษณะของภาพ จะทำให้เกิดความรู้สึกสบายตา ภาพและข้อความจะดูเป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้น

- **แบบไม่สมดุล (Asymmetrical)** เป็นการจัดวางข้อความแบบอิสระแต่ละบรรทัดมักนิยมใช้ในการสร้างสรรค์งานโฆษณาและการจัดหน้าที่มีข้อความไม่มากนัก และให้ดูโดยรวมแล้วมีความสมดุลทางความรู้สึก

- **แบบรูปธรรม (Concrete)** เป็นการจัดข้อความให้เป็นรูปร่างตามต้องการส่วนมากจะให้รูปร่างง่ายๆ ไม่มีลักษณะซับซ้อน

- **แบบแนวตั้ง (Vertical Type)** เป็นการจัดข้อความให้อยู่ในแนวเส้นตั้ง สำหรับคำหรือข้อความสั้นๆ จะใช้ในบางกรณีเท่านั้น เพราะค่อนข้างอ่านยาก

- **แบบเอียง (Inclined Type)** เป็นลักษณะการจัดให้ข้อความเอียงหรือเฉียงไปทางใดทางหนึ่ง นิยมใช้ในงานโฆษณา เพราะจะดูตื่นตาตื่นใจ แปรไปจากการเห็นปกติ แต่ต้องเป็นข้อความที่ไม่มากจนเกินไป

การออกแบบตัวอักษร (Lettering Design)

การออกแบบตัวอักษรจะเริ่มต้นจากการศึกษาถึงโครงสร้างของตัวอักษร ซึ่งตัวอักษรแต่ละตัวอักษรย่อมจะมีรูปลักษณะพื้นฐานเฉพาะสำหรับใช้เป็นบรรทัดฐาน เป็นแนวคิดในการออกแบบ การจะสร้างสรรค์รูปแบบขึ้นมาใหม่จำเป็นที่จะต้องให้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดของโครงสร้างหลักเป็นสำคัญ โดยโครงสร้างตัวอักษรหมายถึง ลักษณะต่างๆที่ประกอบขึ้นเป็นรูปร่างตัวอักษร ซึ่งได้แก่เส้นแบบต่างๆ อันประกอบด้วย

1. เส้นตั้ง ได้แก่ เส้นที่ลากในแนวตั้งมีแนวระดับเส้นตัดขวางกับเส้นบรรทัด เส้นตั้งจะมีความหนาหรือบางขึ้นอยู่กับรูปแบบของตัวอักษร
2. เส้นนอน คือเส้นแนวนอนขนานกันกับแนวเส้นบรรทัด
3. เส้นเฉียง คือเส้นที่ลากเป็นแนวเฉียงของเส้นบรรทัด
4. เส้นโค้ง คือเส้นโค้งที่นำมาประกอบเป็นตัวอักษรหรือใช้เป็นส่วนหัวของตัวอักษร (ตัวอักษรภาษาไทย)

นักออกแบบสามารถใช้หลักการเหล่านี้เป็นองค์ประกอบในการออกแบบตัวอักษร

2.2.4 กระดาษที่ใช้ในการออกแบบหนังสือ

ในการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กระดาษเป็นสิ่งหนึ่งที่นักออกแบบจำเป็นต้องให้ความสนใจ เพื่อที่จะได้เลือกประเภทของกระดาษที่เหมาะสมกับการใช้งานได้ดีที่สุด กระดาษที่ใช้ในการพิมพ์มีหลายประเภทหลายคุณภาพ นักออกแบบจึงควร

พิจารณาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเลือกใช้กระดาษตามวัตถุประสงค์ของการทำงาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กระดาษไม่เคลือบผิว

กระดาษไม่เคลือบผิว (uncoated paper) คือ กระดาษที่ผิวหน้ายังคงเป็นเยื่ออาจใส่สารปรุงแต่ง เช่น สารเพิ่มน้ำหนักหรือสารกันซึม เป็นต้น ในประเทศไทยนิยมเรียกว่า กระดาษปอนด์ กระดาษไม่เคลือบผิวมีหลายชนิด คุณภาพขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของเยื่อและองค์ประกอบอื่นๆ ที่ใช้ รวมทั้งวิธีการรีดผิวและขัดผิว (พรทวิ พึ่งรัศมี และอรัญ หาญสืบสาย. 2537 : 33)

กระดาษไม่เคลือบผิวที่ใช้ในงานพิมพ์มีหลายชนิด มีสีสันและความหนาบางแตกต่างกัน เหมาะสำหรับพิมพ์หนังสือและสิ่งพิมพ์ที่มีตัวอักษร ในการพิมพ์ภาพสีควรใช้กระดาษเคลือบผิวจะเหมาะสมกว่า ตัวอย่างของกระดาษไม่เคลือบผิวมีดังนี้

1.1 กระดาษหนังสือพิมพ์ (newsprint) บางที่เรียกว่ากระดาษปฐู๊ฟ เป็นกระดาษพิมพ์คุณภาพต่ำทำจากเยื่อไม้บดมีทั้งเยื่อใยยาวและเยื่อใยสั้นผสมกันไม่มีสารกันซึม ต้นทุนต่ำ แบ่งเป็น 3 ชนิด คือ

1.1.1 กระดาษปฐู๊ฟเหลือง ใช้กับสิ่งพิมพ์ประเภทอายุการใช้งานสั้น เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน สำเนาใบเสร็จ แผ่นปลิว เป็นต้น ถ้าเก็บไว้นานจะเหลืองเก่าและกรอบ

1.1.2 กระดาษปฐู๊ฟขาว ใช้กับสิ่งพิมพ์ทั่วไป เช่น เอกสารตำราที่พิมพ์สีเดียว หรือพิมพ์ขาวดำ

1.1.3 กระดาษปฐู๊ฟมัน ใช้ทำหนังสือหรือเอกสารทางวิชาการที่สามารถเก็บไว้นานๆ สำนักพิมพ์บางแห่งนิยมใช้เพราะต้นทุนต่ำ

1.2 กระดาษเอ็ม พี (mechanical printing) เป็นกระดาษหนังสือพิมพ์ที่มีคุณภาพดีกว่าแบบแรก คือ มีส่วนผสมของเยื่อไม้บดน้อยกว่า ในเนื้อกระดาษผสมสารกันซึมและใส่สารฟอกขาว จึงสามารถใช้งานพิมพ์ได้กว้างขวาง เช่น แผ่นพับ แผ่นประกาศโฆษณาและใบแทรก เป็นต้น

1.3 กระดาษปอนด์ (wood free paper) มีส่วนผสมของสารเคมีซัลไฟท์ทำให้เรียบ เหนียว ขาว มีคุณภาพดีเก็บไว้ได้นานไม่กรอบเหลือง เหมาะสำหรับสิ่งพิมพ์ที่มีค่า เช่น โฉนดที่ดิน ประกาศนียบัตร ธนบัตร หรือใช้ เป็นเนื้อในของนิตยสาร กระดาษปอนด์สามารถใช้พิมพ์สอดสีได้

1.4 กระดาษการ์ด (card paper) ดูดซึ่มหมึกได้ดีเหมาะสำหรับงานพิมพ์ที่ต้องการความแข็งแรงทนทาน เช่น เป็นปกหนังสือ โปสเตอร์ บัตรเชิญ เป็นต้น

1.5 กระดาษคาร์ทริดจ์ (cartridge paper) เป็นกระดาษพิมพ์ออฟเซตที่ผิวกระดาษมีความสามารถรับหมึกได้ดีและผิวเรียบ เหมาะกับการพิมพ์แทบทุกระบบ การยืดหดขยายตัวมีน้อย

1.6 กระดาษพิมพ์ใบเบิ้ล (bible printing paper) เป็นกระดาษพิมพ์ชนิดพิเศษ บาง เหมาะสำหรับพิมพ์หนังสือหลายร้อยหน้าที่มีเนื้อเรื่องมากๆ ต้องการให้หมึกน้ำหนักร้อยหน้ามีความหนาไม่มาก เช่น หนังสือพระคัมภีร์ใบเบิ้ล หนังสือปทานุกรม เป็นต้น

กระดาษพิมพ์ใบเบิ้ลต้องผลิตเป็นพิเศษโดยเฉพาะ คือเนื้อกระดาษต้องไม่มีรอยฟองอากาศและต้องให้ทึบแสงมากเท่าที่จะทำได้ เป็นที่รู้จักในชื่อ “กระดาษอินเดีย” ผิวกระดาษจะมีสีครีม สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดใช้พิมพ์หนังสือศัพท์ปทานุกรม

1.7 กระดาษแอนทิก (antique) มีผิวหยาบคล้ายฟันเลื่อย มีค่าความหนาปึกมากที่สุด เหมาะสำหรับการพิมพ์หนังสือ แต่มีข้อควรคำนึงคือทิศทางของเส้นใยต้องเหมาะกับการใช้งานโดยเฉพาะเมื่อทำเป็นรูปเล่มหนังสือแล้วทิศทางตามเกรนต้องขนานกับสันหนังสือเสมอ เพื่อความสะดวกและทนทานเมื่อพับและเปิดใช้

1.8 กระดาษถาวร (permanent paper) เป็นกระดาษที่ไม่มีการสูญเสียสภาพสมบูรณ์ของกระดาษอย่างเห็นได้ชัด ภายใต้สภาวะมาตรฐานการเก็บรักษาในห้องสมุดจะอยู่ได้หลายร้อยปี กระดาษถาวรใช้เยื่อเคมี หรือเยื่อจากเศษผ้าและมีปริมาณเยื่อสูงทนต่อการพับ และต้านต่อการฉีกขาดได้ดี

1.9 กระดาษพิมพ์ออฟเซตม้วนเคลือบสารกันซึม (web sized offset printing paper WSOP) ทำจากเยื่อไม้บดเป็นส่วนใหญ่มีสารกันซึมและผิวถูกขัดมันเสมอให้เรียบและมันวาว เหมาะกับการพิมพ์ภาพถ่ายและใช้พิมพ์วารสารและนิตยสาร

1.10 กระดาษเอ็มเอฟ (machine finished) เป็นกระดาษที่ใช้เยื่อตลอดไม้ มีลักษณะกึ่งเรียบ จะเรียบมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขั้นตอนการรีดผิว ตัวแปรที่สำคัญคือแรงกดกับความร้อน เหมาะสำหรับพิมพ์หนังสือหรือเอกสารที่ต้องพิมพ์เป็นจำนวนหน้ามาก เช่น ศัพท์ปทานุกรม หรือแผ่นปลิวก็ได้

2. กระดาษเคลือบผิว

กระดาษเคลือบผิว (coated paper) คือกระดาษที่มีชั้นสารเคลือบผิวปกคลุมอยู่บนส่วนผิวเยื่อของหน้ากระดาษ โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะปรับปรุงคุณสมบัติบางอย่างของผิวกระดาษนั้นให้มีสภาพเหมาะสมกับการพิมพ์และให้ได้คุณภาพพิมพ์ตามต้องการ เช่น ความเรียบ ความพรุนสี ความทึบแสง และความมันวาว เป็นต้น

กระดาษเคลือบผิวมีจุดประสงค์ในการทำให้มีผิวเรียบ เพื่อให้การพิมพ์ภาพและตัวอักษรเรียบและคมชัด น้ำหนักสีสม่ำเสมอ จึงเหมาะกับการพิมพ์ภาพสีที่มีคุณภาพสูง การที่จะกำหนดให้เป็นกระดาษเคลือบผิวได้นั้น ต้องมีสารเคลือบผิวอย่างน้อย 3.7 กรัม/ตารางเมตรต่อ 1 หน้ากระดาษ แต่ถ้าปริมาณน้อยกว่านี้กระดาษนั้นจะถูกจัดให้เป็นประเภทกระดาษเคลือบสารกันซึม หรือกระดาษเคลือบน้ำหนักเบา (พรทวิ พังรัศมีและอรัญ หาญสืบสาย. 2537 : 40)

กระดาษเคลือบผิวที่ใช้ในงานพิมพ์มีหลายชนิดมีการเคลือบด้วยเทคนิควิธีการต่างกันมีทั้งชนิดกระดาษเคลือบด้าน กระดาษเคลือบเรียบด้านและกระดาษเคลือบมันวาวเพื่อให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ดังนี้

2.1 กระดาษอาร์ต (art paper) เป็นกระดาษเคลือบผิวมีสีขาว เรียบ เนื้อแน่น มีความมัน ผิวหน้าเคลือบด้วยแคลเซียมคาร์บอเนตไดดาเนียมออกไซด์ เนื้อเป็นกระดาษธรรมดาเหมาะสำหรับพิมพ์สอดสี กระดาษอาร์ตมีหลายชนิด เช่น กระดาษอาร์ตการ์ด กระดาษอาร์ตฟาร์บริโน กระดาษอาร์ตด้าน กระดาษอาร์ตแก้ว กระดาษอาร์ตมัน ในกรณีรูปถ่ายสีนิยมใช้กระดาษอาร์ตมี น้ำหนักมาตรฐาน 115 กรัม/ตารางเมตรขึ้นไป ถ้าเป็นเนื้อในหนังสือใช้กระดาษที่มีน้ำหนักมาตรฐานในช่วง 80-120 กรัม/ตารางเมตร ถ้าเป็นปกใบใช้กระดาษที่มีน้ำหนักมาตรฐานในช่วง 140-360 กรัม/ตารางเมตร ถ้าใช้พิมพ์โปสเตอร์หรือแผ่นพับใช้กระดาษที่มีน้ำหนักมาตรฐานในช่วง 120-160 กรัม/ตารางเมตร

2.2 กระดาษเคลือบผิวเคลือบมันแก้ว (casting) เป็นกระดาษเคลือบผิวหน้าเดียวหรือสองหน้า นิยมใช้เป็นปกหลังของหนังสือหรือเป็นการคมมีน้ำหนักมาตรฐานในช่วง 80 - 300 กรัม/ตารางเมตร มีข้อจำกัดคือผิวมีความเรียบมาก รูพรุนน้อย เป็นอุปสรรคต่อการพิมพ์ให้มีคุณภาพดีและยังต้องระวังเรื่องการแตกหักของสารเคลือบผิวเวลาพับต้องระวังทิศทางการเรียงตัวของเส้นใย

2.3 กระดาษโครโม (chromo paper) เป็นกระดาษเคลือบมันด้านใช้กับงานรูปถ่ายสีและการพิมพ์เสนอผลงาน

2.4 กระดาษทรูโฟล (truflo paper) เป็นกระดาษเคลือบผิวหน้า ทั้งสองด้านของกระดาษให้มีคุณสมบัติความมันวาวสูง มีน้ำหนักมาตรฐานในช่วง 115-170 กรัม/ตารางเมตร เหมาะกับงานพิมพ์สีคุณภาพสูง เช่น เมนูอาหารหรือเครื่องดื่ม เป็นต้น

การกำหนดรายละเอียดเหล่านี้เป็นสิ่งที่นักออกแบบ จะต้องพิจารณากำหนดออกมาเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบหนังสือเพื่อให้มีขนาดและรูปลักษณ์ตามที่ต้องการ

2.3 การสร้างภาพประกอบหนังสือ

สิ่งที่ปรากฏบนหน้ากระดาษของสิ่งพิมพ์คือ ตัวหนังสือ เส้น และภาพ ภาพจะรวมถึงภาพถ่าย ภาพวาด และการเขียนภาพ ภาพเหล่านี้ล้วนมีคุณลักษณะเฉพาะตัว จึงมักเรียกรวมกันว่า “ภาพประกอบ” ซึ่งการใช้ภาพประกอบในงานออกสิ่งพิมพ์นั้นส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อดึงดูดความสนใจ และแสดงประกอบกับเรื่องราวข่าวสารต่างที่จะนำเสนอต่อสายตาผู้ดูให้เกิดความรู้ ความเข้าใจคล้อยตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่มุ่งหวังไว้

2.3.1 ความหมายของภาพประกอบหนังสือ

ภาพประกอบหนังสือ คือภาพที่จัดทำขึ้นด้วยเทคนิคการสร้างสรรคทางศิลปะหรือกระบวนการทางเทคโนโลยีอื่นๆ (ผดุง พรหมมูล. 2542 : 21) อาจจะสร้างสรรค์ด้วยวิธีการเขียนภาพระบายสี การพิมพ์ การถ่ายภาพ หรือการสร้างสรรค 3 มิติ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้สำหรับประกอบเรื่องราวที่เขียน สามารถช่วยอธิบายสิ่งที่ยากแก่การเข้าใจให้เข้าใจง่ายขึ้น

หนังสือพจนานุกรมศัพท์และเทคนิคทางศิลปะ ได้อธิบายความหมายของภาพประกอบหนังสือ (Illustration) ไว้ว่า ภาพประกอบหนังสือหรือสิ่งพิมพ์โฆษณา คือสื่อสร้างสรรค์เพื่อช่วยเสริมให้ข้อเขียนในหนังสือมีผลในการสื่อความหมายได้ดียิ่งขึ้น

ไมเยอร์, ราล์ฟ (2540 : 432) กล่าวว่า ภาพประกอบ หมายถึง รูปหรือภาพใดๆ ที่จะช่วยเสริมอธิบายส่วนที่เป็นข้อความหรือเนื้อหา

2.3.2 วิธีการสร้างสรรค์ภาพประกอบ

งานสร้างภาพประกอบ เป็นงานศิลปะประเภทหนึ่งที่กระบวนการสร้างสรรค์ต้องอาศัยหลักการ และทฤษฎีทางศิลปะ จึงจะทำให้งานสร้างสรรค์ภาพประกอบมีคุณค่าความงาม ความสะเทือนอารมณ์แก่ผู้ดู แม้ว่าจะถ่ายทอดด้วยเทคนิค วิธีการใดๆก็ตาม

ประเภทของภาพประกอบ

ภาพที่ใช้เป็นภาพประกอบในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้นสามารถใช้ภาพได้ทุกประเภทเพราะเทคโนโลยีทางการพิมพ์สามารถถ่ายทอดภาพประเภทใดก็ได้ลงบนสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน จึงอาจจำแนกประเภทภาพประกอบได้เป็น 4 ประเภทคือ ภาพถ่าย ภาพวาดลายเส้น ภาพวาด น้ำหนักสีต่อเนื่องหรือภาพระบายสี และภาพพิมพ์ (กมล ฉายาวัฒน์. 2543 : 253)

1. ภาพถ่าย

ภาพถ่ายเป็นภาพที่ได้จากกรรมวิธีทางการถ่ายภาพ ซึ่งใช้ประโยชน์ได้มากในการนำมาพิมพ์ เพราะภาพถ่ายมีคุณลักษณะเฉพาะตัวหลายอย่าง โดยเฉพาะในแง่ความเหมือนจริง ความละเอียดลออ การสร้างสรรค์ ความรู้สึกและการโน้มน้าวใจ

กรรมวิธีทางการถ่ายภาพต้องอาศัยปฏิกิริยาเคมีของแสงสว่างทำให้เกิดภาพขึ้น การบันทึกภาพด้วยแสงและมีกลไกควบคุมให้แสงสว่างส่องผ่านเลนส์ ทำให้ได้ภาพเหมือนจริงได้ภาพที่มีบรรยากาศสวยงามหรือสมจริงตามสภาพของแสงสว่าง ได้ภาพนิ่งที่แสดงกิริยาอาการของสิ่งที่มี การเคลื่อนไหวในภาพ นอกจากนี้ภาพถ่ายยังสร้างหรือถ่ายทอดศิลปะได้เป็นอย่างดี

ด้านเนื้อหาของภาพ ปกติภาพถ่ายสามารถบอกเรื่องราวต่างๆ จึงใช้ประโยชน์ ในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของข่าวว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม เช่น สามารถบอกได้ว่า ใครเป็นใคร เพราะจะเห็นหน้า ตาบุคคลชัดเจนตามความเป็นจริง

กำลังทำอะไร ภาพถ่ายสามารถบันทึกได้ดี ไม่ว่าจะมีการกระทำหรือมีการเคลื่อนไหวใดๆเกิดขึ้นที่ไหนสถานที่ในภาพซึ่งจะมองเห็นและสังเกตได้จะช่วยบ่งชี้ว่าจะเป็นสถานที่อะไร เมื่อใด สภาพของแสงสว่าง ทิศทางของแสงและเงาจะบ่งบอกเวลากลางวัน หรือภาพของบรรยากาศยามค่ำคืน ก็ให้เห็นได้ชัดเจนเพียงแต่บอกไม่ได้ว่าวันไหนและเวลาใดเท่านั้น นอกจากจะถ่ายภาพให้เห็นนาฬิกาในภาพ ด้วยลักษณะของภาพจะช่วยอธิบายให้เข้าใจได้ว่าทำไมและอย่างไร

รายละเอียดต่างๆ ที่ภาพถ่ายสามารถถ่ายทอดได้นี้ นอกเหนือจากภาพทางด้านข่าวแล้ว การใช้เป็นภาพประกอบอื่นๆ ภาพถ่ายก็ยังทำได้ดี เพราะบางครั้งอาจสามารถใช้ภาพถ่ายได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เช่น ต้องการจะบอกว่าใคร หรือต้องการจะบอกสถานที่ว่าที่ไหน หรือต้องการจะบอกรายละเอียดของสิ่งของว่ามีลักษณะอย่างไร มีลวดลายสวยงามประการใด กรณีเหล่านี้ใช้ภาพถ่ายได้ดีที่สุด

ภาพถ่ายจึงให้ประโยชน์ในการสื่อสารได้มากโดยเฉพาะเมื่อใช้เป็นภาพประกอบกับข้อความบนหน้าหนังสือพิมพ์ ภาพถ่ายสามารถให้ความรู้สึกเพื่อบอกเรื่องราวได้ตั้งแต่เล็กน้อยจนถึงชั้นละเอียดลออ และยังทำให้ผู้ที่ดูภาพเห็นความงาม สร้างความรู้สึกชื่นชมยินดี ภาพที่เห็นความบกพร่องทำให้รู้สึกถึงความผิดพลาดว่าน่าจะต้องมีการแก้ไข หรือภาพที่น่ากลัวของมลภาวะที่ทำให้รู้สึกวุ่นวายน่าเป็นห่วง

ภาพถ่ายสามารถก่อให้เกิดความคิดตลอดจนสร้างความรู้สึกเห็นคล้อยตามได้ เช่น ภาพข่าวผู้ประสบภัยพิบัติ ภาพของคนที่เดือดร้อนลำบาก ทำให้ผู้ที่เห็นภาพเกิดความรู้สึกเวทนาสงสารร่วมมือกันช่วยเหลือ

การถ่ายภาพเพื่อนำมาใช้เป็นภาพประกอบในการพิมพ์นั้น สามารถเลือกภาพถ่ายมาใช้ได้หลายประเภทดังนี้

1.1 ภาพถ่ายขาวดำ(black and white print) เป็นภาพที่ได้จากการถ่ายภาพโดยใช้ฟิล์มขาวดำผ่านกระบวนการล้างฟิล์มและอัดขยายภาพขาวดำ ได้เป็นภาพสีเดียว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสีขาวดำ บนกระดาษขยายภาพ

สำหรับกรรมวิธีการถ่ายภาพขาวดำคงเป็นไปเช่นเดียวกับภาพถ่ายสี กล่าวคือกล้องถ่ายภาพจะรับภาพทุกสี และบันทึกลงบนฟิล์ม แต่ฟิล์มขาวดำบันทึกสีต่างๆ โดยปรับระดับน้ำหนักรหัสของสีต่างๆ เป็นสีเทาอ่อนแก่ตามค่าน้ำหนักสีของสีนั้นให้ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพสีเดียว เพราะไม่อาจถ่ายทอดเป็นภาพสีได้

ภาพถ่ายขาวดำจึงเหมาะที่จะนำไปพิมพ์เป็นภาพประกอบในการพิมพ์สีเดียว อย่างไรก็ตาม ภาพถ่ายขาวดำก็สามารถนำไปใช้เป็นต้นฉบับโดยใช้เทคนิคอื่นๆ เข้าช่วยได้

1.2 ภาพถ่ายสี (color print) เป็นภาพที่ได้จากการถ่ายภาพโดยใช้ฟิล์มสีเดียวผ่านกระบวนการสร้างและอัดขยายภาพสีได้เป็นภาพสีธรรมชาติบนกระดาษอัดขยายภาพ ภาพถ่ายสีอาจจะใช้สำหรับเป็นต้นฉบับในการพิมพ์ภาพสีเดียวลงในกระดาษสิ่งพิมพ์ โดยฟิล์มที่ใช้ถ่าย

ภาพทางการพิมพ์จะทำหน้าที่บันทึกสีต่างๆ คล้ายคลึงกับการถ่ายภาพขาวดำ ทำให้สีต่างๆ ในภาพถ่ายสีเปลี่ยนเป็นภาพสีเดียวที่มีน้ำหนักสีลดหลั่นกันในภาพประกอบที่พิมพ์สีเดียว

นอกจากนี้ภาพถ่ายสียังใช้เป็นต้นฉบับในการพิมพ์ภาพสีได้ด้วย แต่ด้วยเหตุที่เป็นภาพสะท้อนแสง การถ่ายภาพเพื่อทำเป็นแม่พิมพ์จึงต้องใช้วิธีถ่ายภาพแบบสะท้อน โดยกล้องถ่ายภาพทางการพิมพ์ถ่ายภาพต้นฉบับนั้นทำนองเดียวกันกับการถ่ายสำเนาภาพ เพื่อให้คุณสมบัติและคุณภาพของภาพถ่ายลดลงไปจากเดิม โดยเฉพาะสีทุกสีที่ต้องถ่ายทอดโดยการสะท้อนจากภาพบนกระดาษ การใช้ภาพถ่ายสีเป็นต้นฉบับเพื่อการพิมพ์สี จึงได้ภาพที่คุณภาพไม่ดันทัก

1.3 ภาพสไลด์สี หรือภาพสีโปร่งใส (color transparency) เป็นภาพซึ่งถ่ายโดยใช้ฟิล์มสไลด์สีบันทึกภาพ เมื่อผ่านกระบวนการการล้างฟิล์มแล้วได้ภาพเป็นฟิล์มสไลด์สี เรียกกันว่า “ภาพพอซิทีฟ” (positive) หรือภาพเหมือนจริงบนฟิล์มสีโปร่งใส ซึ่งเหมาะสมสำหรับการนำไปฉายเป็นภาพสไลด์ และการนำไปเป็นต้นฉบับสำหรับการพิมพ์ภาพสี

ภาพสไลด์สีนำไปเป็นต้นฉบับในการพิมพ์ภาพสีได้เป็นอย่างดี เพราะกรรมวิธีถ่ายทอดภาพเพื่อแยกสีจะใช้วิธีฉายแสงผ่านฟิล์มสีโปร่งใส จึงได้ภาพที่มีคุณสมบัติสมบูรณ์ ทั้งในแง่ของความคมชัด และคุณภาพของสีซึ่งหมายถึงสีที่ถูกต้องและสีที่สดใสสวยงาม นอกจากนี้ภาพสไลด์สียังอาจนำไปพิมพ์เป็นภาพประกอบสีเดียวได้อีกด้วย

1.4 ภาพสไลด์ขาวดำ (black and white transparency) เป็นภาพถ่ายฟิล์มพอซิทีฟขาวดำ ซึ่งอาจใช้ฟิล์มขาวดำเพื่อการถ่ายภาพสไลด์โดยตรง หรือใช้ฟิล์มสีถ่ายภาพจากต้นฉบับที่เป็นภาพขาวดำ ในทางการพิมพ์จะนำภาพสไลด์ขาวดำไปถ่ายทำแม่พิมพ์สีเดียวได้โดยตรง หรือจะนำไปแยกสีเพื่อการพิมพ์สีเหมือนอย่างภาพสไลด์สีก็ได้ แต่ภาพที่ได้จะมีลักษณะเป็นภาพเอกรงค์ (monochrome)

2. ภาพวาดลายเส้น

ภาพวาดลายเส้น (drawing) เป็นภาพซึ่งใช้ประกอบในทางการพิมพ์มาตั้งแต่ยุคแรกๆ ที่เริ่มมีการออกหนังสือพิมพ์และการทำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ การพิมพ์ในระยะแรกแม่พิมพ์เป็นลายเส้นทั้งหมด ยังไม่มีการใช้แผ่นสกรีน (screen) เพื่อพิมพ์ภาพน้ำหนักสีลดหลั่นประเภทฮาล์ฟโทน (halftone) ภาพวาดลายเส้นเป็นวิธีเดียวที่ใช้เทคนิคการวาดภาพและแรเงาแบบลายเส้นทำให้ภาพดูมีน้ำหนักสี เกิดเป็นสีอ่อนสีแก่ขึ้นในภาพแม่เมื่อการพิมพ์ได้พัฒนาให้สามารถพิมพ์ภาพน้ำหนักสีลดหลั่นหรือต่อเนื่องได้เหมือนต้นฉบับ แต่การใช้ภาพวาดลายเส้นเป็นภาพประกอบก็ยังคงได้รับความนิยมอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการใช้เทคนิคการวาดภาพใหม่ๆ ขึ้นหลายอย่าง เช่น การวาดภาพลายเส้นแบบการ์ตูน โดยการใช้ฟูกัน การใช้ปากกาหมึกดำ รวมทั้งการผสมสกรีน หรือการสร้างพื้นผิวลดหลั่นต่างๆ ร่วมกับภาพลายเส้นและใช้กรรมวิธีการทำแม่พิมพ์แบบลายเส้นเหมือนอย่างการพิมพ์ ในระยะแรกยังคงเป็นวิธีการใช้ภาพที่ใช้ได้ดี ภาพบางอย่างก็มีลักษณะเฉพาะของตนเองจนไม่อาจใช้ภาพประเภทอื่นมาทดแทนได้ เช่น ภาพล้อเลียนทางการเมืองที่ยังนิยมใช้ภาพวาดแบบส

เก็ตซ์ (sketch) หรือเป็นภาพแบบการ์ตูนที่ประกอบด้วยเส้นเพียงไม่กี่เส้น ก็สามารถดูออกกว่าภาพใบหน้าบุคคลนั้นคือผู้ใด และบางที่ยังอยู่ในอิริยาบถต่างๆ กันไปอีกด้วย

3. ภาพวาดน้ำหนักสีต่อเนื่องและภาพระบายสี

ภาพวาดน้ำหนักสีต่อเนื่องและภาพระบายสีมีลักษณะของภาพคล้ายคลึงกัน ซึ่งภาพวาดน้ำหนักสีต่อเนื่อง (continuous tone) ใช้เรียกกรณีที่ภาพมีน้ำหนักสีอ่อนแก่ลดหลั่นกัน คือมีสีเข้มสีอ่อน อาจจะเป็นเพียงสีเดียว คือ มีสีดำ สีเทาอ่อน สีเทาแก่ สำหรับภาพระบายสีจะประกอบด้วยสีต่างๆ มากมาย โดยการเขียนหรือระบายสีด้วยกรรมวิธีหรือเทคนิคต่างๆ กันซึ่งเมื่อดูตามน้ำหนักของสีแล้วก็มีความลดหลั่นกันคล้ายกับภาพสีเดียว ภาพเหล่านี้เป็นภาพซึ่งเขียนขึ้นด้วยฝีมือของจิตรกรหรือช่างวาดภาพ จึงมีลักษณะของภาพหลากหลายกันไป แต่ในแง่ของภาพที่จะนำมาพิมพ์คงคล้ายคลึงกับภาพถ่ายขาวดำและภาพถ่ายสี คือนำมาลงพิมพ์เป็นภาพสกรีน ซึ่งทำให้ภาพที่พิมพ์มีน้ำหนักสีอ่อนแก่ทำให้เหมือนหรือคล้ายคลึงกับภาพต้นฉบับและพิมพ์เป็นภาพสีเดียว หรือเป็นภาพสีตามต้นฉบับก็ทำได้

ภาพวาดอาจเป็นภาพที่วาดในมุมมองและรายละเอียดเหมือนกับภาพถ่ายก็ได้ แต่ภาพวาดยังอาจวาดในมุมที่ไม่อาจถ่ายภาพได้ หรือวาดจากความคิดหรือจินตนาการของจิตรกรก็ได้ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับภาพซึ่งสามารถวาดได้หลายแบบ เช่น แบบเหมือนจริง แบบเพ้อฝัน หรือแบบนามธรรม ขอบเขตของภาพวาดจึงกว้างขวางไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะเทคนิคในการวาดหรือการสร้างภาพขึ้นมาก็มีการศึกษาทดลองกันไม่มีที่สิ้นสุดเช่นกัน

การใช้ภาพประกอบในการสื่อความหมายในงานด้านการออกแบบภาพประกอบ แม้แต่ภาพการ์ตูน (Cartoon) เนื่องจากภาพการ์ตูนเป็นเทคโนโลยีการศึกษาประเภทวิศุการภาพที่มีจุดเด่นและน่าสนใจนั่นคือ ช่วยให้ผู้อ่านสามารถสรุปความคิดหลักจากหนังสือได้ง่ายและจำได้นาน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2523 : 279) การ์ตูนดูง่าย เข้าใจง่ายและเรียกร้องความสนใจของผู้อ่านได้ดีกว่าหนังสือที่มีข้อความหรือตัวอักษรเพียงอย่างเดียว (ชม ภูมิภาค. 2521 : 43) นอกจากนี้การ์ตูนประเภทการสอน ที่สามารถเข้าถึงผู้รับสารทุกระดับได้ง่ายเพราะใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ ไม่เป็นภาษาราชการและประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการ์ตูนดังกล่าวได้ง่าย

4 ภาพการ์ตูน

การ์ตูน คือ ภาพวาดง่ายๆ ซึ่งมักไม่เหมือนภาพธรรมดาทั่วไป อาจมีรูปร่างตามลักษณะธรรมชาติ ตามรูปทรงเรขาคณิต หรือรูปทรงอิสระอย่างไรก็ตามแต่ แต่มักมีรูปร่างเกินเลย หรือลดรายละเอียดของภาพที่ไม่จำเป็นออกไปเสีย เพื่อจุดมุ่งหมายในการบรรยาย หรือการแสดงออกหรือมุ่งหวังให้เกิดความตลกขบขัน ล้อเลียน เสียดสีการเมืองและสังคม หรืออาจใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือใช้ประกอบในการเล่าเรื่องทั้งบันเทิงคดีและสารคดี

อเนก รัตน์ปิยะภากรณ์ (2534 : 23-49) ได้กล่าวไว้ว่าการ์ตูน หมายถึง ภาพที่วาดขึ้นอย่างง่ายๆ ไม่เหมือนของจริง ภาพตลกหรือภาพล้อเลียนก็ได้ และได้ให้ความหมายของหนังสือการ์ตูนเรื่องว่าเป็นหนังสือที่มีภาพการ์ตูน มีข้อความบรรยายคำพูดของการ์ตูน บรรจุอยู่ในกรอบภาพ กรอบภาพ

แต่ละภาพนั้นสัมพันธ์ต่อเนื่องกันเป็นเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ภายในกรอบภาพหนึ่งๆ จะประกอบไปด้วย ภาพการ์ตูน คำบรรยาย คำพูด อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งหมดที่กล่าวมา

ภูวตล สุวรรณดี(2538, หน้า 50) ได้แบ่งประเภทการ์ตูนไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. **การ์ตูนการเมือง (Political Cartoons)** เป็นการ์ตูนที่มุ่งเน้นเสียดสี ประชดประชัน บุคคลหรือเหตุการณ์ทางการเมือง เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดเห็นใหม่ๆ ลักษณะของการ์ตูนชนิดนี้อาจมีคำบรรยายหรือไม่มีก็ได้ หรืออาจมีช่องเดียวหรือหลายช่องก็ได้

2. **การ์ตูนขำขัน (Gag Cartoons)** การ์ตูนที่เน้นความขบขันเป็นหลัก อาจเสนอภาพในช่องเดียวหรือหลายช่อง จะมีคำบรรยายหรือไม่มีก็ได้ ปกติมุขตลกของการ์ตูนชนิดนี้จะหยิบมาจากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันการ์ตูนชนิดนี้กำลังได้รับความนิยมมากในสังคมไทย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การ์ตูนขำขันหัวเราะ

3. **การ์ตูนเรื่องยาว (Comics or Serial Cartoons)** การ์ตูนที่นำเสนอเป็นเรื่องราวที่มีความต่อเนื่องกันจนจบ มีคำบรรยายหรือบทสนทนาภาพในภาพ การ์ตูนชนิดนี้ปรากฏอยู่ในนิตยสาร และหนังสือพิมพ์ เรียกว่า Comics Strips แต่ถ้านำมาพิมพ์เล่มเรียกว่า Comics Books เช่น การ์ตูนของญี่ปุ่นและฝรั่ง ส่วนการ์ตูนไทยนำเอาวรรณคดี นิยายพื้นบ้าน เรื่องจักรๆวงๆมาพิมพ์ขาย รวมทั้งการ์ตูนชื่อดังในอดีต ได้รวมเรียกการ์ตูนไทยเหล่านี้ว่า “นิยายภาพ”

4. **การ์ตูนประกอบเรื่อง (Illustrated Cartoons)** เป็นการ์ตูนที่ใช้ประกอบกับข้อเขียนอื่นไปประกอบโฆษณาเพื่อขยายความหรือเป็นการ์ตูนประกอบการศึกษา การ์ตูนชนิดนี้มักเป็นตัวการ์ตูนโดดๆไม่มีเรื่องราวในตัวเอง

5. **การ์ตูนมีชีวิต (Animated Cartoons)** เป็นการ์ตูนที่มนุษย์ใส่ชีวิตให้มีการเคลื่อนไหวได้ มีการลำดับภาพและเรื่องรวมอย่างต่อเนื่องคล้ายกับภาพยนตร์เพียงแต่ตัวละครเป็นการ์ตูนปัจจุบันการ์ตูนแพร่หลายออกไปอีกหลายสื่อ ทั้งการ์ตูนทีวี หนังสือการ์ตูน หนังสือการ์ตูนโฆษณา วิดีโอการ์ตูน หรือใช้แสดงประกอบกับนักแสดงที่เป็นคนในภาพยนตร์ ตัวอย่างที่ฉายในเมืองไทย เช่น สุดสาคร ไทเรมอน ไลอ้อน คิง เซลเลอร์มูน เป็นต้น

นอกจากนี้ประเภทของการ์ตูนนั้นประกอบด้วย (กรรณิการ์ เดชบุญ. 2553)

1. **การ์ตูนธรรมดา (Cartoon)** ได้แก่ ภาพวาดสัญลักษณ์หรือภาพล้อเลียนเสียดสีบุคคลสถานที่ สิ่งของหรือเรื่องราวที่น่าสนใจทั่วไป

2. **การ์ตูนเรื่อง (Comic Strips)** หมายถึง การ์ตูนธรรมดาหลายๆภาพ ซึ่งจัดลำดับเรื่องราวให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปเป็นเรื่องราวอย่างสมบูรณ์ การ์ตูนเรื่องแบ่งตามวิธีการนำเสนอออกเป็น 3 แบบ คือ

2.1 **การ์ตูนเป็นตอน (Comic Strip)** คือการ์ตูนเรื่องที่เสนอออกมาเป็นตอนๆ ตอนละ 2-5 กรอบ ลงในหนังสือพิมพ์รายวันติดต่อกันไป

2.2 **หนังสือการ์ตูน (Comic Book)** คือการ์ตูนเรื่องที่มีความยาวพิมพ์เป็นเล่ม มีเรื่องราวคล้ายละคร นวนิยาย หรือนิทาน

2.3 ภาพยนตร์การ์ตูน (Animated Cartoon) คือภาพยนตร์ที่ถ่ายทำจาก ภาพยนตร์การ์ตูนจำนวนมาก เวลาฉายผู้ดูจะมีความรู้สึกว่าการ์ตูนในภาพยนตร์นั้นมีชีวิตเคลื่อนไหว ได้ การสร้างภาพการ์ตูนเป็นเทคนิคที่ยุ่งยากอย่างหนึ่ง นักเขียนการ์ตูนจะต้องเขียนภาพจริงถึง 24 ภาพใน 1 วินาที สำหรับการเคลื่อนไหวบนจอภาพยนตร์เพียงท่าเดียว

แนวความคิดสร้างสรรค์ตัวการ์ตูน

การ์ตูนเป็นภาพที่วาดขึ้นอย่างง่าย ๆ โดยการเลียนแบบธรรมชาติแล้วนำมาตัดทอน รายละเอียดให้เหลือสายเส้นที่น้อย ภาพการ์ตูนจึงเป็นภาพที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความคิด จินตนาการ การถ่ายทอดอารมณ์ และความรู้สึก

2.3.3 เทคนิคการจัดภาพประกอบในหนังสือพิมพ์

การจัดองค์ประกอบภาพหรือการออกแบบมีแนวคิดไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก นักสร้างสรรค์ จะต้องหาแนวทางที่จะทำให้งานกราฟิกที่คิดขึ้นมีความน่าสนใจ ใ้ใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และการนำเสนอควรจะต้องคำนึงถึงการใช้เส้นการกำหนดรูปร่าง มุมมองทัศนียภาพ จังหวะและลีลา และเทคนิคเกี่ยวกับภาพ นักออกแบบสามารถนำเอาเทคนิคเกี่ยวกับภาพมาใช้ในการงานกราฟิกได้อย่าง กว้างขวาง เทคนิคต่างๆจะทำให้รูปแบบงานสร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงไป เช่น การใช้ภาพที่ใช้ รายละเอียดมากในการนำเสนอการใช้ภาพที่มีความต่อเนื่องกันเพื่อการนำเสนอ การใช้ภาพเล็กๆ หลายๆ แบบรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ในการนำเสนอ และการนำเสนอรูปแบบ (พงษ์ศักดิ์ ไชยทิพย์. 2548 : 47-51)

ศิริพงศ์ พะยอมแย้ม (อ้างในสุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. 2542 : 185-186 , 188-189) กล่าวถึง ภาพประกอบไว้ว่า ในการออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ผู้ออกแบบจำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้ภาพประกอบซึ่งมี ลักษณะต่อไปนี้

1. คุณค่าของภาพประกอบ ได้แก่
 - ผู้ดูยอมให้ความสนใจและพอใจต่อการดูรูปภาพมากกว่าที่มีแค่ตัวอักษร
 - ภาพประกอบจะช่วยให้ผู้ดูเกิดการรับรู้และเข้าใจต่อเรื่องราวในเนื้อหาได้เร็วกว่าใช้ตัวอักษร
 - ภาพประกอบจะทำหน้าที่เป็นบริเวณพักสายตาจากตัวอักษร
2. ชนิดของภาพประกอบในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ภาพถ่าย โดยแยกเป็น ภาพถ่ายสี ภาพถ่ายขาวดำ และ ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก
3. หลักในการใช้ภาพประกอบ การนำเสนอภาพประกอบเพื่อให้เกิดความสนใจแก่ผู้ดูใช้หลักการดังนี้
 - ลักษณะของภาพจะต้องสื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อหาที่ต้องการสื่อให้ผู้ดู
 - ถ้าภาพต้นฉบับที่ได้มามีคุณภาพต่ำควรใช้สกรีนบังความบกพร่องนั้น

- อาจใช้เทคนิคการตัดต่อผสมภาพให้มีลักษณะแปลกตกว่าที่ผู้ดูจะคาดคิดและเกิดความน่าสนใจ
- ใช้เทคนิคการจัดภาพตัดต้นฉบับบางส่วน ในกรณีที่ภาพเต็มมีส่วนที่ไม่น่าดูอยู่ เพื่อให้ภาพที่เหลือน่าสนใจยิ่งขึ้น
- คำนึงถึงตำแหน่งที่ผู้ดูสนใจ ควรจัดวางความสำคัญของภาพเพื่อวางให้ตำแหน่งมีความเหมาะสมตามลำดับ
- เทคนิคการจัดภาพและตัวอักษร ได้แก่ การจัดภาพและตัวอักษรในหน้าเดียวกัน การวางภาพและตัวอักษรอยู่คนละหน้า การวางภาพและตัวอักษรเชื่อมต่อเนืองระหว่างสองหน้า

ในการจัดภาพประกอบในหน้าสิ่งพิมพ์ยังมีเทคนิคอื่นๆ อีกที่จะทำให้การนำภาพประกอบมาใช้ได้อย่างมีคุณภาพ ดังนี้ (ประชิด ทิณบุตร. 2530 : 57-59)

1. ภาพกับตัวหนังสืออยู่ด้วยกันในหน้าเดียว มีการจัดภาพและตัวอักษรดังนี้

1.1 ภาพกับตัวอักษรแยกกัน

1.2 ตัวอักษรแทรกอยู่ระหว่างภาพ

โดยทั่วไปที่จัดกันจนเคยชินมักจะวางตัวอักษรไว้ด้านล่างของภาพ โดยภาพกับตัวอักษรแยกกัน แต่อย่างไรก็ตามจะเปลี่ยนเป็นรูปแบบสมัยใหม่ที่นิยมใช้ภาพเต็มหน้าแล้วเขียนตัวอักษรทับลงบนส่วนที่เบาบางที่สุดหรือการแยกภาพออกเป็น 2 ส่วนเยื้องกันแล้วแทรกตัวหนังสือไว้ระหว่างภาพก็ควรจะทำให้เช่นกัน

2. ภาพและตัวอักษรแยกอยู่กันคนละหน้า มีหลักการดังนี้

2.1 คำนึงถึงธรรมชาติของการไล่สายตา

2.2 จุดแรกของสายตากับหน้าหนังสือทางขวามือ

2.3 การขึ้นบท ขึ้นหัวข้อ ภาพมักจะอยู่ทางขวามือเสมอ เพราะต้องการต้อนรับ

วินาทีแรกของสายตา

2.4 ส่วนทางซ้ายมือปล่อยไปตามความเหมาะสม

เรื่องการจัดวางหน้าสิ่งพิมพ์ดังกล่าวนี้จะทำให้ภาพไปพนักอยู่ทางขวามือหมด หน้าซ้ายจึงต้องบรรจุตัวอักษรลงไป ถ้าจัดเช่นนี้โดยตลอดตัวอักษรที่น่าสนใจหรือต้องการย้ำเน้น อาจจะไม่มีโอกาสอยู่ในจุดสนใจ ดังนั้นในการจัดบางหน้าจึงสมควรกลับภาพไปไว้หน้าซ้ายมือเสียบ้างก็ได้

3. การจัดภาพและตัวอักษรควบสองหน้าเรียกว่า “หน้าคู่” (double-page spread) มีหลักการดังนี้

3.1 โปร่งตา โปร่งใจ ความรู้สึกโล่ง กว้าง ไม่อึดอัด

3.2 การใช้สายตาด้วยทัศนะอันเสริมมากขึ้น

3.3 ตื่นตาตื่นใจเหมือนได้ อากาศเพิ่มขึ้น

3.4 การแสดงของเนื้อหาได้เต็มที่

การจัดวางแบบควบหน้านี้ต้องระมัดระวังเรื่องการรักษาเอกภาพ ดุลยภาพและความกลมกลืนบนหน้าสิ่งพิมพ์ เพราะจะทำให้ภาพที่ขนาดใหญ่ จุดเด่นเร้าอารมณ์ อาจจะต้องลงได้

4. การจัดภาพมิติ (dimension picture) โดยประดิษฐ์ภาพให้แยกตัวออกจากหน้าาราบของสิ่งพิมพ์ มีหลักการดังนี้

- 4.1 ตัดต่อให้เห็นภาพหนาขึ้น
- 4.2 ประทับภาพให้หนาสูงขึ้น
- 4.3 พับเมื่อปิด คลี่เมื่อเปิด

การจัดหน้าไม่ว่าจะปรากฏออกมาในรูปลักษณะใดก็ตาม นักออกแบบจะต้องรู้จักใช้หรือจัดการกับองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเนื้อเรื่องของหนังสือ โดยเฉพาะหากมีการนำภาพประกอบมาใช้ นอกจากความชื่นชอบภาพนั้นแล้วยังต้องคำนึงถึงรูปร่าง แบบและขนาดที่สวยงามเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและเนื้อที่ที่ใช้จริงด้วย เพื่อให้ผู้อ่านมีอารมณ์และความรู้สึกร่วมตามไป

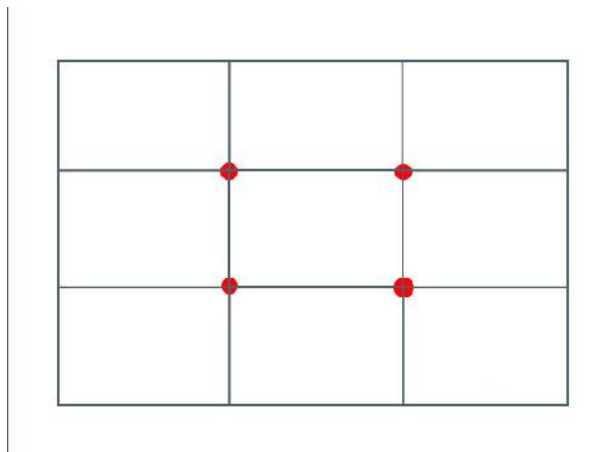
จากหลักการและส่วนประกอบต่างๆ ในการออกแบบกราฟิกที่กล่าวมานี้ มิใช่เป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวเสมอไปเพราะการออกแบบกราฟิกและสิ่งพิมพ์ก็มีวิธีการแก้ปัญหา เช่นเดียวกันกับการออกแบบสาขาอื่นที่อาจต้องสลับขั้นตอนการแก้ปัญหา (alternate solution) เพื่อหาสภาพที่ปรากฏให้เป็นไปตามความเหมาะสมกับหลักการของการจัดองค์ประกอบศิลป์ที่ควรคำนึงถึงหลักพื้นฐาน 3 ประการดังนี้

1. ความมีเอกภาพ ในที่นี้หมายถึงสิ่งที่จะช่วยทำให้ชิ้นงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์นั้นๆ ความมีเอกภาพจะครอบคลุมถึงเรื่องของความคิดและการออกแบบ

2. ความสมดุล ความสมดุลในงานออกแบบเป็นเรื่องของความงาม ความน่าสนใจ เป็นการจัดการสมดุลกันทั้งในด้านรูปแบบและสีซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะได้ แก่ ความสมดุลในรูปทรงและความสมดุลในความรู้สึก

3. การมีจุดแห่งความสนใจ ภายในเนื้อหาที่จำกัดจะต้องมีการเน้นให้จุดใดจุดหนึ่งมีความสำคัญอาจทำได้ด้วยภาพหรือข้อความก็ได้ โดยมีหลักว่า “ความคิดเดียวและจุดสนใจเดียว”

สำหรับวิธีการที่จะทำให้มีจุดสนใจอาจเน้นด้วยสี ขนาด สัดส่วน และรูปร่างที่แปลกไปกว่าส่วนอื่นๆ ในภาพ ส่วนตำแหน่งที่เหมาะสมในการวางจุดสนใจนั้นสามารถกระทำได้ดังนี้ โดยการนำภาพมาแบ่งเป็น 3 ส่วน บริเวณที่เส้นตัดกันก็คือ ตำแหน่งที่เหมาะสม จากผลการวิจัยซึ่งได้ทดลองหลายครั้งพบว่า ตรงจุดตัดกันที่มุมบนซ้ายนั้นเป็นตำแหน่งที่ดีที่สุด เหตุผลหนึ่งที่สนับสนุนก็คือ ในการอ่านหนังสือเรามักจะอ่านจากมุมบนซ้ายไปขวาและจากบนลงล่าง ฉะนั้นตำแหน่งนี้จะเป็นจุดแรกที่สายตาเรามอง เพื่ออ่านหรือดูภาพบนหน้าสิ่งพิมพ์ ดังภาพที่ 2.13

ภาพที่ 2.9 แสดงรูปการจัดวางภาพในตำแหน่งจุดสนใจ

ในการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้นต้องใช้องค์ประกอบที่สำคัญทั้งตัวอักษร ภาพประกอบ ด้วยการจัดระยะห่าง (interval) และการกำหนดตำแหน่งขององค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้สามารถอยู่รวมกันได้อย่างเหมาะสมในแต่ละหน้าและมีความสัมพันธ์กลมกลืนกันจนตลอดเรื่องและตลอดเล่ม

อย่างไรก็ตามกระบวนการสร้างสรรค์ในทุกๆแขนง หลักการและทฤษฎีต่างๆที่ใช้ย่อมมีความประสานสัมพันธ์กัน เพียงแต่ว่าการสร้างสรรค์งานในบางประเภท อาจจะเน้นหลักทฤษฎีบางเรื่องที่จะช่วยส่งเสริมผลงานให้โดดเด่น (ผดุง พรหมมูล. 2542 : 63-92) หลักการและทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ มีดังนี้

1. ส่วนประกอบของศิลปะ (Art Element) ได้แก่

1.1 เส้น (Line) เป็นสิ่งที่แสดงระยะทาง และแสดงขอบเขตเมื่อปลายของเส้นที่เราลากมาบรรจบกัน เส้นมีหลายลักษณะและแต่ละลักษณะก็ให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป เช่น เส้นตรงให้ความรู้สึกมั่นคง แข็งแรง เส้นนอนให้ความรู้สึกสลับ ราบเรียบ แสดงพื้นราบ เส้นโค้งให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว นุ่มนวล อ่อนหวาน ขณะที่เส้นหยักให้ความรู้สึกรุนแรง เคลื่อนไหวฉับพลัน และเส้นขดให้ความรู้สึกหมุนเวียน วกวน เป็นต้น

1.2 รูปร่างและรูปทรง (Shape and Form) เป็นสิ่งที่เกิดจากการใช้เส้นในรูปแบบต่างๆ ถ้าหากเพียงลากเส้นให้เกิดขอบเขตของภาพ มีแต่ความกว้าง ความยาว เราเรียกรูปที่เกิดขึ้นว่ารูปร่าง มีลักษณะเป็น 2 มิติ แต่เมื่อเติมเส้นให้เกิดเป็นรูปทรงปริมาตร หรือมีความหนาเกิดขึ้น เราเรียกว่ารูปทรง มีลักษณะเป็น 3 มิติ

1.3 พื้นผิว (Texture) หมายถึงลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏบนระนาบหรือบนพื้นผิวใดๆ อาจจะเป็นผิวเรียบ หยาบ มัน ขรุขระ พื้นผิวจะช่วยบอกความแตกต่างของวัตถุ บอกถึงบรรยากาศก่อให้เกิดอารมณ์ต่างๆ

1.4 สี (Color) เกิดจากแสงส่องกระทบผิววัตถุ และสะท้อนแสงค่าของสีออกมาสู่สายตา สีที่ปรากฏในวงจรสีธรรมชาติมีมากมายหลายสี ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีฟ้า สีม่วง สีแสด สีดำ ฯลฯ สีต่างๆเหล่านี้ช่วยให้งานสร้างสรรค์ศิลปะมีความน่าสนใจ

1.5 แสงและเงา (Light & Shade) คือค่าความเข้มของแสงเมื่อแสงกระทบวัตถุ ส่วนที่รับแสงจะมีความสว่าง ส่วนด้านตรงข้ามที่แสงส่องจะเป็นเงา ค่าของแสงและเงาช่วยให้รับรู้ของวัตถุเกิดมิติ ตื้นลึก

1.6 บริเวณว่าง (Space) คือพื้นที่ปรากฏและยังรวมไปถึงมิติหรือความตื้นลึกของสิ่งที่ปรากฏในความรู้สึกทางการมองเห็นในงานทัศนศิลป์ มีบริเวณว่าง 2 มิติ และบริเวณว่างที่เป็นจริงแบบ 3 มิติ ที่สามารถสัมผัสความตื้นลึกได้

2. หลักศิลปะ (Principles Art)

หลักการของศิลปะคือ การนำเอาส่วนประกอบของศิลปะมาประสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ผลงานที่มีเอกภาพและความงามตามความต้องการ ซึ่งจะช่วยให้เสริมคุณค่าทางสุนทรียะให้กับงานศิลปะนั้นๆ หลักการศิลปะที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ ได้แก่

2.1 ความสมดุล (Balance) คือ ความสมดุลของส่วนประกอบต่างๆในการจัดองค์ประกอบศิลปะ ผลงานที่ขาดความสมดุลนั้นอาจจะทำให้ดูขัดตาและขาดความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตามลักษณะความสมดุลมีจำเป็นต้องเป็นลักษณะ ซ้าย-ขวา เท่ากันตลอดไป อาจจะจัดองค์ประกอบความสมดุลแบบ ซ้าย-ขวา ไม่เท่ากันก็ได้

2.2 การเน้น (Emphasis) คือการนำเอาส่วนประกอบศิลปะมาประกอบเข้าด้วยกัน และเน้นให้เห็นความแตกต่างระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้น เพื่อให้เกิดจุดเด่นหรือจุดสนใจ

2.3 ความกลมกลืน (Harmony) หมายถึงวิธีการนำเอาส่วนประกอบศิลปะมาผสมผสานกันในลักษณะที่คล้ายคลึง สอดคล้อง และเชื่อมโยงทุกส่วนมาเป็นส่วนเดียวกันทั้งภาพ โดยหลีกเลี่ยงการจัดภาพแบบขัดแย้งหรือตัดกัน

2.4 ความหลากหลาย (Variety) คือ การนำเอาส่วนประกอบของศิลปะมาสร้างภาพ โดยไม่จำเป็นต้องให้เกิดความประสานกลมกลืน แต่กลับทำให้ภาพมีความสลับซับซ้อนในการจัดวาง การสร้างความขัดแย้งขึ้นในภาพด้วยเส้น รูปร่าง รูปทรง สี ขนาด และพื้นผิว เป็นต้น

2.5 ความลดหลั่น (Gradation) หมายถึง ค่าระดับของสีแก่ สีอ่อน ที่ลดหลั่นกัน อย่างค่อยเป็นค่อยไป

2.6 จังหวะ (Rhythm) คือ การซ้ำกันของส่วนประกอบศิลปะ โดยการซ้ำกันนี้มีทิศทางไปในทางเดียวกัน ทำให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหว

2.7 สัดส่วน (Proportion) หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงคณิตศาสตร์ของส่วนต่างๆ ที่มีต่อกันสัดส่วนโดยรวม

2.8 เอกภาพ (Unity) คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของเนื้อหาและรูปทรง โดยอาศัยส่วนประกอบเชิงศิลปะที่มาจัดวางประสานสัมพันธ์กัน ความเป็นเอกภาพในงานศิลปะช่วยให้งานโดดเด่นมีคุณค่า

2.3.4 ลักษณะภาพประกอบหนังสือที่ดี

การสื่อสารในยุคปัจจุบัน ภาพประกอบได้เข้ามามีบทบาทแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างแยกไม่ออก สื่อต่างๆที่อยู่รอบตัวเราตั้งแต่ลืมตาตื่นจนหลับตานอน จะพบว่าเราเจอกับภาพประกอบที่แทรกตัวเสนอสารรวมอยู่กับสื่อต่างๆอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์จะพบว่าภาพประกอบเข้ามามีบทบาทเป็นส่วนประกอบอยู่เสมอ หากจะพิจารณาว่าภาพประกอบต่างๆเหล่านั้น เป็นภาพที่ดีมีคุณค่าเพียงใด สามารถพอจะใช้เกณฑ์ในการพิจารณาได้ดังต่อไปนี้ (ผดุง พรหมมูล. 2542 : 135-143)

1. **สื่อความหมายตามวัตถุประสงค์** งานเขียนหรือหนังสือประเภทนั้นๆ การที่หนังสือต้องสอดแทรกภาพประกอบเพื่อให้สื่อความหมายถึงผู้อ่าน เป็นการขยายความรู้ ความเข้าใจให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น

2. **ให้ข้อมูลที่ถูกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง** เป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในการสร้างภาพประกอบหนังสือโดยเฉพาะหนังสือประเภทวิชาการที่ต้องการให้ความรู้ ข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่าน การใช้ภาพประกอบสอดแทรกก็เพื่อที่จะช่วยอธิบายเนื้อหาให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น ผู้สร้างจะต้องคำนึงถึงความถูกต้องและใช้กรรมวิธีในการถ่ายทอดเป็นสิ่งที่ต้องประสานสอดคล้องกับความเป็นจริง

3. **ส่งเสริมความคิดจินตนาการ** ภาพประกอบนอกจากการให้ข้อมูลและรายละเอียดของเนื้อหาแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ศิลปินผู้สร้างงานภาพประกอบไม่ควรละเลย คือ จะต้องเสริมสร้างจินตนาการให้แก่ผู้อ่าน เพื่อตอบสนองอารมณ์ต่างๆของผู้อ่านให้เข้าใจถึงความรู้สึกต่างๆของมนุษย์อีกด้วย

4. **ส่งเสริมการรับรู้ทางด้านสุนทรีย์** หนังสือที่ดีจะต้องสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านเนื้อหา รูปเล่ม และภาพประกอบซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านมีความสุขที่จะได้ศึกษาเรียนรู้

เมื่อผู้อ่านมีความสุขกับการอ่าน จะก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและอยากอ่านหนังสือต่อไปอีกเรื่อยๆ โดยไม่รู้จักเบื่อหน่าย ความสุขที่ก่อขึ้นในจิตใจอย่างต่อเนื่อง เช่นนี้ เป็นพื้นฐานที่จะรับรู้ความคิด คุณค่าความงามของถ้อยคำที่เรียบเรียงและสั่งลมจนกลายเป็นรสนิยมที่ดีในการอ่านหนังสือ

ภาพประกอบหนังสือที่ดีก็เช่นกัน จะช่วยส่งเสริมความนึกคิดจินตนาการให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่าน และยังได้เห็นภาพที่มความงดงาม มีคุณค่าทางด้านศิลปะจะช่วยพัฒนาการรับรู้ด้านสุนทรีย์ไปพร้อมๆกันด้วย

2.4 แนวคิดการรับรู้

2.4.1 ความหมายเกี่ยวกับการรับรู้

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการรับรู้ซึ่งบุคคลได้รับจากสิ่งรอบตัวแล้วส่งผ่านไปยังสมอง และเกิดการตีความหมายของการรู้สึกสัมผัสที่ได้รับจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วแปล ความหมายเป็นความเข้าใจ ในสารที่แตกต่างกันได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐาน และประสบการณ์เดิมของบุคคลนั้นๆ ด้วย ตลอดจน สังคม ความเชื่อ เจตนาคติ ความคาดหวัง และสภาวะจิตใจของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ออกไป จึงมีผลทำให้การรับรู้และตีความหมายแตกต่างกันออกไป

การรับรู้ โดยประภาเพ็ญ สุวรรณ (อ้างในสุทธิดา นาคเจริญ, 2549: 55-58) กล่าวว่า การรับรู้ของบุคคลสามารถเปลี่ยนได้โดยทัศนคติ โดยอาศัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากผู้อื่นหรือสื่อ ต่างๆ เช่น หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีภาพประกอบที่สามารถช่วย กระตุ้นสร้างแรงจูงใจให้เกิดความรู้สึกที่อยากเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ภาพประกอบที่สื่อถึงวิธีการเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่ดูแล้วเข้าใจได้ง่ายและสามารถปฏิบัติตามได้ ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นกับตัวเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ประสบผลสำเร็จ

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้แนวคิดที่ได้มองการรับรู้ มีกระบวนการจากทั้งภายนอก ซึ่งเป็น สภาพแวดล้อมของบุคคล อาทิ กลุ่มอ้างอิง การติดต่อกับบุคคลอื่น ประสบการณ์เดิมในรูปความรู้ ต่างๆ ปัจจัยภายในของบุคคลเช่น การศึกษา อาชีพ รายได้ ทัศนคติของบุคคล การรับข่าวสาร ฯลฯ ซึ่งกระบวนการรับรู้จะมีการแปลความเพื่อแสดงออกไป ส่วนระดับการรับรู้ของบุคคลจะมากหรือน้อยต้องมีปัจจัยต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ไว้หลายท่านดังนี้ (ศิริเพ็ญ เซาว์นศิลป์, 2533)

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2540) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง การรู้ รู้จักสิ่งต่างๆ สภาพต่างๆ ที่เป็นสิ่ง เร้ามาทำปฏิกิริยากับตัวเรา เป็นการแปลอาการสัมผัสให้มีความหมายขึ้นเกิดเป็นความรู้สึกเฉพาะตัว สำหรับบุคคลนั้น ๆ

สุชา จันท์ธอม (2540) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่มีระดับตั้งแต่ง่ายสุดถึงซับซ้อน ที่สุดจึงยากแก่การเข้าใจ การตีความหมายจากการรับสัมผัส (sensation) ในการรับรู้ นั้น ไม่เพียงแต่ มองเห็น ได้ยินหรือได้กลิ่นเท่านั้น แต่ต้องรับรู้ได้ว่า วัตถุหรือสิ่งที่เรารับรู้ นั้นคืออะไร

พัชรินทร์ สืบสายอ่อน (2546) กล่าวว่า การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญทางด้านจิตวิทยาที่มีผล ต่อพฤติกรรมการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ของบุคคล

เต็มศักดิ์ คทวณิช (2549) กล่าวว่า การรับรู้ว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเกิด กระบวนการรับสัมผัสขึ้นกับร่างกาย กล่าวคือ เมื่อสิ่งเร้าทั้งหลายมากระตุ้นอวัยวะรับสัมผัส เช่น ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง เซลล์ประสาทที่ทำหน้าที่รับพลังงานจากสิ่งเร้าจะเปลี่ยนพลังงานนั้นให้เป็น กระแสประสาทเพื่อส่งไปยังสมองเขต (area) ต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นจากนั้นจึงแปล ความหมายให้รู้และเข้าใจว่าสิ่งเร้า นั้นคืออะไร เพื่อจะได้แสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อไป

สรุปได้ว่าการรับรู้ คือความคิดเห็นหรือความรู้สึกของบุคคลต่อข้อมูล ซึ่งจะส่งให้เกิดการปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อตอบสนองของบุคคลต่อข้อมูลที่ได้รับปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ เนื่องจากการรับรู้เป็นผลจากการตีความซึ่งต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล ดังนั้นการรับรู้จึงมีความหมายแตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้มีดังต่อไปนี้

1. เพศ อิทธิพลของเพศต่อการรับรู้แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ในสิ่งเดียวกันของผู้ที่รับรู้ต่างเพศอาจมีความแตกต่างกันเนื่องจากพื้นฐานเดิมหรือประสบการณ์เดิมหรือความสามารถในการตีความต่างกัน (ศิริรัตน์ ปานอุทัย, ลดาวัลย์ ภูมิวิชชุเวช, และสมภาพร โล่ห์สวัสดีกุล : 2546) มีการศึกษาพบว่าเพศหญิงจะเห็นคุณค่าของการเข้ารับบริการสุขภาพมากกว่าเพศชาย (Weissfeld, Kirscht, & Brock : 1990) และเพศหญิงจะให้ความสนใจหรือรับรู้ภาวะเสี่ยงต่อการเกิดความเจ็บป่วยในสถานที่ทำงานมากกว่าเพศชาย (Gillman : 1998 อ้างในลัญญา จำปาทอง : 2545)

2. อายุ เนื่องจากเมื่ออายุมากขึ้นโอกาสในการเรียนรู้ ความสามารถในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงหรือให้เหตุผลได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุน้อย (Palank : 1991) หรือมีโอกาสในการสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ ไว้มาก ทำให้เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นการรับรู้ที่แสดงออกมาสำหรับผู้ที่มีอายุมากกว่าอาจมีความแตกต่างจากผู้ที่มีอายุน้อยกว่า โดยอาจมีการรับรู้ที่ถูกต้องมากกว่า

3. ระดับการศึกษา จากอิทธิพลของการศึกษาที่ช่วยให้บุคคลมีศักยภาพในการคิดตัดสินใจวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์ข้อมูลหรือสิ่งเร้าได้อย่างดีหรือมีเหตุผลถูกต้อง (วรรณสิทธิไวยเสวี : 2526) ซึ่งในผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีการเรียนรู้หรือรับรู้ได้ดีกว่าในผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าจำเนียร ช่วงโชติ (2528) กล่าวว่าการศึกษช่วยให้บุคคลมีสติปัญญาในการเลือกรับรู้ในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้

4. การฝึกอบรมหรือการเรียนรู้ การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้การรับรู้ได้ขยายขอบเขตออกไป (ศิริเพิ่ม เซาว์ศิลป์ : 2533) เนื่องจากความรู้ที่ได้รับจากการอบรมจะมีส่วนช่วยให้มีการรับรู้ที่ถูกต้องชัดเจนมากขึ้น หรือช่วยให้ความสามารถในการตัดสินใจหรือการให้เหตุผลมีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

5. ประสบการณ์ในอดีต ประสบการณ์จะเป็นตัวช่วยให้บุคคลมีการรับรู้ดีขึ้นหรือลดลงได้ เนื่องจากประสบการณ์การเดิมที่คล้ายคลึงและสามารถนำมาใช้ประกอบการตีความหรือแปลความได้ จะช่วยให้เกิดการรับรู้ในทางที่ดีหรือรับรู้ได้เร็วขึ้น แต่ถ้าประสบการณ์ในอดีตเป็นสิ่งที่ไม่ดีหรือบุคคลมีประสบการณ์ในอดีตน้อยจะทำให้การรับรู้เป็นไปทางไม่ดี หรือรับรู้ได้ช้า (Molzahn & Northcott : 1989)

ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยปรับเปลี่ยนที่มีผลต่อการรับรู้เฉพาะของแต่ละบุคคลและแนวโน้มของการปฏิบัติพฤติกรรมของบุคคล

2.4.2 ความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นทัศนคติที่เป็นนามธรรมไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่าบุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดความพึงพอใจโดยตรง แต่สามารถวัดได้โดยทางอ้อมโดยการวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้น และการแสดงความคิดเห็นนั้นจะต้องตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงจึงสามารถวัดความพึงพอใจนั้นได้ พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กล่าวไว้ว่า "พึง" เป็นคำช่วยกริยาอื่น หมายความว่า "ควร" เช่น พึงใจ หมายความว่า พอใจ ชอบใจ และคำว่า "พอ" หมายความว่า เท่าที่ต้องการ เต็มความต้องการ ถูกชอบ เมื่อนำคำสองคำมาผสมกัน "พึงพอใจ" จะหมายถึง ชอบใจ ถูกใจตามที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ Wolman (1973) อ้างโดยภินดา ชัยปัญญา (2541) กล่าวถึง ความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกที่ได้รับความสำเร็จตามมุ่งหวังและความต้องการ

ความหมายของความพึงพอใจ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของความพึงพอใจต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

ทวีพงษ์ หินคำ (2541 : 8) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าเป็นความชอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งสามารถลดความตึงเครียดและตอบสนองตามความต้องการของบุคคลได้ ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อสิ่งนั้น

วิรุฬ พรรณเทวี (2542 : 11) ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะคาดหวังกับสิ่งหนึ่ง สิ่งใดอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับการตอบสนองด้วยดี จะมีความพึงพอใจมาก แต่ในทางตรงกันข้ามอาจผิดหวังหรือไม่พึงพอใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตนตั้งใจไว้ว่าจะมีมากหรือน้อย

กาญจนา อรุณสุขขุจี (2546 : 5) กล่าวว่า ความพึงพอใจของมนุษย์ เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่า บุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน และต้องมีสิ่งเร้าที่ตรงต่อความต้องการของบุคคล จึงจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ ดังนั้นการสร้างสิ่งเร้าจึงเป็นแรงจูงใจของบุคคลนั้นให้เกิดความพึงพอใจในงานนั้น

Phillip B. Applewhite (1965 : 6) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า เป็นความสุข ความสบายที่ได้รับจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นความสุขความสบายที่เกิดจากการเข้าร่วมได้รู้ได้เห็นในกิจกรรมนั้นๆ

Risser (1975 : 45-51) กล่าวว่า ความพึงพอใจของแต่ละคนเกิดจากการได้รับประสบการณ์หรือบรรลุในสิ่งที่คาดหวัง

Campbell (1976 : 117-124) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในที่แต่ละคนเปรียบเทียบระหว่างความคิดเห็นต่อสภาพการณ์ที่อยากให้เป็นหรือคาดหวัง หรือรู้สึกว่าจะสมควรจะได้รับ ผลที่ได้จะเป็นความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจเป็นการตัดสินใจของแต่ละบุคคล

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปความหมายของความพึงพอใจได้ว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลในทางบวก ความชอบ ความสบายใจ ความสุขใจต่อสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ หรือเป็นความรู้สึกที่พอใจต่อสิ่งที่ทำให้เกิดความชอบ ความสบายใจ และเป็นความรู้สึกที่บรรลุถึงความต้องการ

การวัดความพึงพอใจ

ในการวัดความพึงพอใจนั้น บุญเรือง ขจรศิลป์ (2529) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ทักษะคิดหรือเจตคติเป็นนามธรรมเป็นการแสดงออกค่อนข้างซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดทักษะคิดได้โดยตรง แต่เราสามารถที่จะวัดทักษะคิดได้โดยอ้อม โดยวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นแทน ฉะนั้น การวัดความพึงพอใจก็มีขอบเขตที่จำกัดด้วย อาจมีความคลาดเคลื่อนขึ้น ถ้าบุคคลเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นไม่ตรงกับความรู้สึกที่จริง ซึ่งความคลาดเคลื่อนเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดาของการวัดโดยทั่ว ๆ ไป

ภณิดา ชัยปัญญา (2541) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถาม เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าว อาจถามความพอใจในด้านต่าง ๆ
2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจะได้ข้อมูลที่แท้จริง
3. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

2.4.3 ปัจจัยด้านความรู้ ทักษะคิด และสังคมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเรื่องนมแม่

ความรู้มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่การเพิ่มความรู้ ไม่จำเป็นจะต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสมอไป จากการศึกษาวิจัยพบว่าความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ช่วยให้แม่มีทัศนคติที่ดี มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีขึ้น (อุทัยวรรณ ตรีรัตน์พันธุ์ : 2539) โดยพบว่า แม่ที่มีความรู้ดี มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น วิธีการให้ลูกดูดนม การให้อาหารอื่นร่วมกับนมแม่ เหมาะสมกว่าแม่ที่มีความรู้ปานกลาง (อาจารย์ สุริยจันทร์ : 2548) นอกจากนี้ยังพบว่า แม่กลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระยะหลังคลอดมีความพึงพอใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และมีระยะเวลาของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้น (สมจิตต์ สุพรรณทัศน์)

มีการศึกษาพบว่า ความรู้ของแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยพบว่าแม่ที่มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดี จะมีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากกว่าแม่ที่มี

คะแนนความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ดี ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ ยิ่งมีความรู้ในเรื่องใดมากก็จะเป็นส่วนเจ้าพฤติกรรมของบุคคลให้แสดงออกมาก ดังนั้นถ้ามารดาหลังคลอดมีความรู้เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดี ก็จะส่งผลให้มีการแสดงออกโดยมีพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ดีด้วย (สรชา ตันติเวชกุล : 2543) ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของ ศิริพัฒนา ศิริธรรตกุล (2546) ที่ศึกษาพบว่าความรู้ของแม่เกี่ยวกับการใช้นมแม่เลี้ยงลูกมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระยะเวลาการให้นมแม่เลี้ยงลูกอาจเนื่องมาจากแม่ที่มีความรู้มากมักเป็นแม่ที่มีการศึกษาสูงมีความจำเป็นที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ ส่วนแม่ที่มีความรู้น้อยมักจะมีการศึกษาไม่สูงนักและมีอาชีพที่เอื้อต่อการนำลูกไปเลี้ยงที่ทำงานได้มากกว่าเช่นอาชีพเกษตรกร

จากรายงานการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยด้านความรู้ สามารถสรุปได้ว่าความรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อระยะเวลาของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยพบว่าแม่ที่มีความรู้ถูกต้องเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีระยะเวลาของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มานานขึ้น

ทัศนคติต่อนมแม่

ทัศนคติ โดยประภาเพ็ญ สุวรรณ (อ้างในสุทธิดา นาคเจริญ. 2549 : 50-51) กล่าวถึงการเกิดทัศนคติว่า เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่งทัศนคติ (Source of Attitude) ต่างๆที่อยู่มากมายและแหล่งที่ทำให้คนเกิดทัศนคติที่สำคัญคือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เช่น หญิงที่เคยมีบุตรมาก่อน และเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
2. การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น (Communication from others) จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวต่างๆจากผู้อื่นได้ เช่น มีกระแสประชาสัมพันธ์จากคลินิกนมแม่
3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้ เช่น เห็นบุคคลข้างบ้านหรือญาติสนิทเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น ทางโรงพยาบาลให้การสนับสนุนเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สถานประกอบการจัดตั้งมุมนมแม่

ทัศนคติ

หมายถึงแนวโน้มของจิตใจ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ ความเชื่อที่สะสมกันมานาน ถ้าบุคคลขาดซึ่งทัศนคติแล้ว เขาจะไม่รู้ว่าต้องมีปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์ต่างๆอย่างไร และจะไม่สามารถตัดสินใจหรือพูดอะไรได้มากนัก ดังนั้นทัศนคติจึงเป็นปัจจัยนำที่จะทำให้บุคคลถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกออกมาเป็นการกระทำโดยการแบ่งการแสดงออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ Bandola (1992)

1. ทัศนคติด้านบวก หมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกในทางที่ดี หรือการยอมรับในเรื่องนั้นๆ

2. ทักษะคิดด้านลบ หมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกในทางไม่ดี หรือการไม่ยอมรับในเรื่องนั้นๆ

จากการศึกษาพบว่า แม่มีทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แตกต่างกันไปซึ่งทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับแม่ทุกคน ดังนั้นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจึงเป็นผู้ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างทัศนคติของแม่ และจูงใจให้แม่เลี้ยงลูกด้วยนมตนเองเช่นการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประหยัดกว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมผสม แต่ทำให้เกิดความยากลำบากในการทำงานและไม่สามารถกระทำได้ดีเต็มที่เมื่ออยู่ต่อหน้าสาธารณชน ซึ่งถ้าหากว่าแม่มีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมีสูงกว่า 6 เดือน ระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก็จะสูงขึ้นด้วยเช่นกัน Barrea (1982)

การศึกษาพบว่าแม่ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีผลให้แม่ใช้เวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มสูงขึ้น ดังการศึกษาของ(ศิริวิมล ทวีโคตร : 2544) เนื่องจากทัศนคติเป็นความเชื่อของบุคคล ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นๆ ดังนั้นการที่แม่หลังคลอดมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก็จะส่งผลให้แม่หลังคลอดมีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นานขึ้นนั่นเอง ส่วนด้านการรับรู้ ศิริพร กัญชนะ (2539) ศึกษาพบว่ามารู้ของแม่เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นกระบวนการทางความคิดและจิตใจของแม่ที่จะแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ ตระหนักและเห็นความสำคัญต่อเรื่องนั้นๆ ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมการตอบสนองการรับรู้และการแสดงออกที่สอดคล้องกับการรับรู้ นั้น ดังนั้นแม่ที่ทำงานเมื่อมีการรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไปในทางที่ดีก็จะปฏิบัติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในทางที่ดี นำไปสู่ความสำเร็จคือมีระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นานขึ้นนั่นเอง

จากการศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สรุปได้ว่า การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีทั้งทัศนคติด้านบวกและด้านลบ ถ้าแม่มีทัศนคติด้านบวกเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แล้ว ย่อมส่งเสริมให้แม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมตนเองและมีระยะเวลายาวนานขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าแม่มีทัศนคติทางด้านลบ ก็จะทำให้ระยะเวลาของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ลดน้อยลงได้

2.5 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

2.5.1 ความหมายของความคิดเห็น

ความคิดเห็นตามความหมายในพจนานุกรมการศึกษา หมายถึง ความเชื่อการตัดสินใจ ความคิด ความรู้สึกประทับใจที่ไม่ได้เกิดจากการพิสูจน์ หรือการชั่งน้ำหนักกว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่ สอดคล้องกับความหมายในพจนานุกรมฉบับภาษาอังกฤษ (Webster. 1998 : 950) ที่ให้ความหมายว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความรู้สึกในใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่จะพิจารณาตัดสินใจเพื่อการประเมินคุณค่าของสิ่งต่างๆ (ชาญณรงค์ คำเพชร. 2549 : 7)

นันทัน (Nunnally. 1959 : 378) ได้ให้ความคิดเห็นเห็นว่า ทั้งความคิดเห็นและทัศนคตินี้เป็นเรื่องของการแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อประชาชนทั่วไป ต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและการแสดงออกทางความคิดในโลกที่โลกที่เกี่ยวกับตัวเขาและความคิดเห็นนั้นยังจะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการลงความเห็นและความรู้ ในขณะที่ทัศนคตินั้นใช้กันมากในเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกและความชอบพอ

โคลสนิค (Kolesnik. 1970 : 296) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแปลความหมาย หรือการลงความเห็นที่เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละบุคคลคิดว่าถูกต้อง แต่คนอื่นๆ อาจจะไม่เห็นด้วย

กูต (Good. 1973 : 113) กล่าวว่า ความคิดเห็น หรือทัศนคติ หมายถึง ความเชื่อ ความคิด หรือการลงความเห็นเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งไม่อาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่

เทอร์สโตน (Thurstone. 1977 : 285) กล่าวว่า เจตคติเป็นการแสดงออกทางผลรวมของความโน้มเอียงและความรู้สึก ความมีอคติ ความรู้สึกที่เกิดขึ้น อยู่ในจิตใจมาก่อนความคิด ความกลัว การบังคับขู่เข็ญ และการลงความเห็นของมนุษย์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งส่วนความคิดเห็นก็คือเจตคติ แต่เป็นการแสดงเจตคติที่แสดงออกมาเป็นคำพูด นอกจากนั้นความคิดเห็นยังเป็นสัญลักษณ์ทางเจตคติด้วย

สุชา จันทร์อม (2522 : 104) กล่าวว่า เราไม่สามารถแยกทัศนคติและความคิดเห็นออกจากกันได้ เพราะทัศนคติและความคิดเห็นมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ลักษณะของความคิดเห็นจะไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ

จุมพล นิภาเกษม (2526 : 96) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นหมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐาน ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม ของแต่ละบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องในการแสดงออก

กลมรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 29) ให้แนวคิดว่า ความคิดเห็น (Opinion) เป็นการแสดงออกโดยการพูด หรือเขียนเกี่ยวกับ เจตคติ ความเชื่อ หรือ ค่านิยมของบุคคลและสรุปไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกที่เกิดจากรู้สึกภายในต่างๆ ซึ่งความรู้สึกภายในนั้นอาจเป็นเพียงเจตคติ ความเชื่อหรือค่านิยม ถ้าจะกล่าวในลักษณะของพฤติกรรมในแง่จิตวิทยาก็กล่าวไว้ว่าเจตคติ ความเชื่อ และค่านิยมเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่มีผู้ใดสังเกตหรือทราบได้นอกจากตัวของเขาผู้นั้นแต่ความคิดเห็นเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่น สามารถสังเกต หรือทราบได้อย่างชัดเจน ดังนั้นคนที่มีเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเขาไม่แสดงความคิดเห็นออกมาก็จะไม่มีผู้ใดทราบเลยว่าเขามีเจตคติหรือความเชื่อหรือ ค่านิยมเช่นใด

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2531 : 13) กล่าวว่า ความคิดเห็นถือได้ว่าเป็นการแสดงออกด้านเจตคติอย่างหนึ่ง แต่หากลงความเห็นนั้น มักมีอารมณ์ เป็นส่วนประกอบและเป็นส่วนที่จะมีปฏิริยาต่อสถานการณ์ภายนอก

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความรู้สึก ความนึกคิด ความเชื่อ ซึ่งมาจากประสบการณ์ การเรียนรู้ ความรู้และสภาพแวดล้อมที่ได้พบเจอมา ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคลอาจเป็นที่ยอมรับ หรืออาจปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้

2.5.2 องค์ประกอบของความคิดเห็น

จากการศึกษาเรื่ององค์ประกอบของความคิดเห็น เทรนดิส (Triandis. 1971 : 2-3) ได้อธิบายว่า องค์ประกอบของความคิดเห็นมี 3 ส่วน ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้และความคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มหรือสภาวะการณ์ใดๆ ความรู้และความคิดดังกล่าวจะเป็นส่วนกำหนดลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความรู้และการติดต่อกับสิ่งเร้าได้ครบถ้วนแล้ว บุคคลจะมีความคิดเห็นต่อสิ่งเร้าในทางบวกหรือลบชัดเจนขึ้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) ได้แก่ อารมณ์หรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า อารมณ์หรือความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นสิ่งกำหนดลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของบุคคล กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใด บุคคลก็จะมีความคิดเห็นทางบวกต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกไม่ดีต่อสิ่งใด บุคคลจะมีความคิดเห็นในทางลบ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior Component) คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง พฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นสิ่งบอกลักษณะและทิศทางของความคิดเห็นของบุคคล กล่าวคือ ถ้าพฤติกรรมของบุคคลที่จะแสดงออกต่อสิ่งเร้านั้นชัดเจนแน่นอน ความคิดเห็นก็ย่อมมีลักษณะเป็นบวกหรือลบชัดเจนแน่นอน

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531 : 4) อธิบายว่า ความคิดเห็นเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเกิดจากเงื่อนไข 4 ประการ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการเพิ่มพูนและบูรณาการของการตอบสนองแนวความคิดต่างๆ เช่น ความคิดเห็นจากครอบครัว โรงเรียน ครู การเรียนการสอนอื่นๆ

2. ประสบการณ์ส่วนตัวขึ้นอยู่กับความแตกต่างของแต่ละบุคคล ซึ่งมีประสบการณ์ต่างกันไป ซึ่งนอกเหนือจากประสบการณ์ที่สะสมขึ้นเรื่อยๆแล้ว ยังทำให้เป็นรูปแบบของตนเอง ดังนั้นความคิดเห็นบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะแต่ละบุคคล และแต่พัฒนาการและความเจริญเติบโตของบุคคลนั้นๆ

3. การเลียนแบบ การถ่ายทอดความคิดเห็นของคนบางคนได้มาจากการเลียนแบบความคิดเห็นของคนอื่นที่ตนเองเกิดความพอใจ หรือเกิดความชอบ

4. กลุ่มสังคม คนยอมรับความคิดเห็นตามกลุ่มสังคมที่ตนเองได้อาศัยอยู่ ตามสภาพแวดล้อม

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความคิดเห็น คือ สิ่งต่างๆ ที่บุคคลแต่ละบุคคลได้ประสบพบเห็น ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ตรง หรือประสบการณ์ทางอ้อม อาจมาจากการเรียนรู้ ค่านิยม หรือการได้รับอิทธิพลความเชื่อจากบุคคลรอบข้าง หรือบุคคลที่ชื่นชอบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นในแต่ละบุคคล ในเรื่องราวต่างๆที่แตกต่างกัน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อมรรัตน์ สว่างเกตู (2553 : บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพของการใช้คู่มือการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่สร้างขึ้นใหม่ ในสตรีตั้งครรภ์ โรงพยาบาลสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่าง เป็นสตรีตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์ที่แผนกฝากครรภ์ โรงพยาบาลสมุทรสาคร ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 90 ราย โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม 2553 – สิงหาคม 2553 ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง เป็นสตรีตั้งครรภ์ที่ได้รับการสอนสุขศึกษาที่แผนกฝากครรภ์ เรื่อง การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย คู่มือการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแบบสอบถามความพึงพอใจของมารดาต่อคู่มือการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.82 และ 0.76 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.67) มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อยู่ในระดับสูงภายหลังการอ่านคู่มือการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อคู่มือการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการนำไปใช้ มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.45) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า “คู่มือส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้ช่วยให้มั่นใจในการเลี้ยงลูกมากขึ้น” “สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตัวได้” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ “คู่มือการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้ ช่วยให้ใช้เวลาในการเตรียมตัวสำหรับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ดีขึ้น” อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.72$, S.D. = 0.52)

ข้อเสนอแนะ ควรนำคู่มือส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นี้แจกให้กับสตรีตั้งครรภ์ทุกราย ควบคู่กับการสอนสุขศึกษาของแผนกฝากครรภ์ เพื่อให้ใช้บริการสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามความต้องการ และทบทวนความรู้เพิ่มเติมได้ตามความต้องการ

ประภาพร วิสารพันธ์ (2550 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน โดยโปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ประกอบด้วย การให้ความรู้ การสอนสาธิตการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการสนับสนุนช่วยเหลือมารดาในระยะหลังคลอด และมอบคู่มือการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไปศึกษา ทบทวนด้วยตนเองที่บ้าน ผลการศึกษาพบว่ามารดาในกลุ่มทดลองมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่าง เดียว 4 เดือน สูงกว่ามารดาในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) และมารดา ยังบอกด้วยว่าการแจกคู่มือให้กลับไปทบทวนด้วยตนเองที่บ้าน สามารถช่วยให้ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนมา อีกทั้งยังมี

ปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไขในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น การบีบเก็บน้ำนม ระยะเวลา อุณหภูมิที่เก็บทำให้ปฏิบัติได้ถูกต้อง

สุทธิดา นาคเจริญ (2549 : บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของสตรีที่มีบุตรแรกเกิด การวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารโครงการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และสัมภาษณ์ผู้แทนในการรับผิดชอบการดำเนินงานสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จาก 5 หน่วยงาน ได้แก่ ศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ และโรงพยาบาลสมิติเวช สุขุมวิท 2. การวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างคือสตรีที่มีบุตรแรกเกิดในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกหรือผู้รับบริการของหน่วยงานทั้ง 5 หน่วยงาน จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) ค่าสัมประสิทธิ์แบบเพียร์สันและค่าสัมประสิทธิ์แบบพหุคูณ ซึ่งประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ผลการวิจัย พบว่า 1. รูปแบบการสื่อสารที่โครงการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เลือกใช้ในการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คือ รูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ อันได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ 2. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ การเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของสตรีที่มีบุตรแรกเกิด และ รูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ เป็นตัวแปรอิสระที่สามารถพยากรณ์ตัวแปรตาม อันได้แก่ ความรู้ การเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของสตรีที่มีบุตรแรกเกิด

อวยชัย ยารงไชย (2549 : บทคัดย่อ) วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหนังสือการ์ตูนเรื่องการวิเคราะห์เวกเตอร์ วิชาสนามแม่เหล็กไฟฟ้า ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2545 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยหนังสือการ์ตูนเรื่องการวิเคราะห์เวกเตอร์ วิชาสนามแม่เหล็กไฟฟ้า โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 30 คน ผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อโดยใช้หลักการพื้นฐานในการผลิตสื่อและหลักการสร้างการ์ตูนแบบเรื่องสั้น เพื่ออธิบายเนื้อหาเรื่องการวิเคราะห์เวกเตอร์ วิชาสนามแม่เหล็กไฟฟ้า ให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การสอน

ผลการประเมินคุณภาพสื่อหนังสือการ์ตูนโดยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสื่อและด้านเทคนิคการผลิตสื่อ มีคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย 4.08 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนจากหนังสือการ์ตูนเรื่องการวิเคราะห์เวกเตอร์ วิชาสนามแม่เหล็กไฟฟ้า ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย 4.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.26

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการทดสอบก่อนเรียนกับการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ เมื่อทำการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนเสร็จแล้ว ผลการทดลองปรากฏว่า การสอนด้วยหนังสือการ์ตูนสนามแม่เหล็กไฟฟ้าสามารถทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

อติยา ฤทธิ์ทัพ (2539 : บทคัดย่อ) 1) ผลิตหนังสือการ์ตูนเรื่องการนอนอาหารเบื้องต้น 2) ศึกษาความพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหนังสือการ์ตูนที่ผลิตขึ้น และ 3) เปรียบเทียบความรู้เรื่อง “การนอนอาหารเบื้องต้น” ของผู้เรียนด้วยหนังสือการ์ตูนก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักเรียนในโครงการอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท (อศ.กช.) ภาคต้นปีการศึกษา 2538 จำนวน 103 คน จากวิทยาลัยเกษตรกรรมสุพรรณบุรีและอุทัยธานี ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่มจากวิทยาลัย จากวิทยาลัยเกษตรกรรมภาคกลางและตะวันออกบางส่วน จำนวน 12 วิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้เป็นหนังสือการ์ตูนที่ผลิตขึ้น แบบทดสอบความรู้ก่อนและหลังเรียน และแบบทดสอบความพอใจที่มีต่อหนังสือการ์ตูนที่ผลิตขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ Z-test

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 12-39 ปี ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพ การทดสอบประสิทธิภาพของหนังสือการ์ตูนได้กำหนดเกณฑ์ผ่านการทดสอบหลังเรียนร้อยละ 80.0 พบว่านักเรียนทำคะแนนสอบหลังเรียนได้ร้อยละ 82.1 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และนักเรียน อศ.กช. มีความพอใจมากกับหนังสือการ์ตูนเรื่องการนอนอาหารเบื้องต้นที่ผลิตขึ้น

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่านักเรียนในโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบทมีความรู้เรื่องการนอนอาหารเบื้องต้นหลังเรียนด้วยหนังสือการ์ตูนดีกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สิริกมลน์ แก่นแก้ว (2553 : บทคัดย่อ) การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหนังสือการ์ตูนโดยใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นหลักเรื่องประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 สำหรับพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม กรณีศึกษา บริษัท คิงส์แพ็ค อินดัสเตรียล จำกัด ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อีก่อนและหลังการใช้หนังสือการ์ตูนโดยใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นหลักเรื่องประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 สำหรับพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม กรณีศึกษาบริษัทคิงส์แพ็คอินดัสเตรียล จำกัด ประชากรจำนวน 1,250 คนและ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 303 คน ซึ่งเป็นพนักงานบริษัทคิงส์แพ็คอินดัสเตรียล จำกัด ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมาโดยใช้สูตรคำนวณของยามาเร่ (Yamane : 1973) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองจำนวน 50 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติใช้ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า (t-test)

ผลการวิจัยปรากฏว่าหนังสือการ์ตูนโดยใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นหลักเรื่องประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 สำหรับพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม กรณีศึกษา บริษัท คิงส์แพ็ค อินดัสเตรียล จำกัด มีค่าประสิทธิภาพโดยรวมเฉลี่ย 95.00/90.00 และเปรียบเทียบ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้หนังสือการ์ตูนโดยใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นหลักเรื่อง
ประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2533 สำหรับพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม
กรณีศึกษา บริษัท คิงส์แพ็ค อินดัสเตรียล จำกัด แตกต่างกันอย่างสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีขั้นตอนการศึกษาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาได้ดังนี้

3.1 ขั้นตอนศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งได้ 2 ขั้นตอน

3.1.1.1 ขั้นตอนการศึกษาหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ หัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของนมแม่
2. ขบวนการสร้างน้ำนม
3. ลักษณะของเต้านม
4. การเปลี่ยนแปลงของเต้านม
5. ประโยชน์ของนมแม่
6. ลักษณะของน้ำนมแม่
7. วิธีการให้นมลูกที่ถูกต้อง
8. วิธีการแก้ปัญหาต่างๆเกี่ยวกับเต้านม
9. วิธีการเก็บรักษาน้ำนมแม่
10. การปั๊มนมในหญิงให้นมบุตร
11. อาหารประเภทต่างๆที่บำรุงน้ำนม
12. วิธีการฝึกลูกนอน
13. จะเริ่มต้นให้อาหารลูกเมื่อไร
14. จะหย่านมลูกได้เมื่อไร
15. เส้นทางสู่ความสำเร็จในการให้นมลูก
16. วิธีการจับเรอไล่ลมให้ลูก
17. อยู่นอกบ้านก็ให้นมได้

3.1.1.2 ขั้นตอนการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูก

ด้วยนมแม่

ในขั้นตอนการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบด้วยงานออกแบบ 2 ส่วน คือ การจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ และการสร้างสรรค์ภาพประกอบ โดยจะนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้าน ประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับการออกแบบ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 9 ท่าน ดังนี้

- 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่
 1. รองศาสตราจารย์กรรณิการ์ วิจิตรสุคนธ์ อาจารย์คณะพยาบาล ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
 2. นางอังสนา วงศ์ศิริ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง การพยาบาลมารดาและทารกโรงพยาบาลบุรีรัมย์
 3. นางสาวอรุณศรี ทองป่อง พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการพิเศษ โรงพยาบาลน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดองค์ประกอบออกแบบหนังสือ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่
 1. นายสิทธิศักดิ์ อุ่นจิตต์ นักออกแบบงานสื่อสิ่งพิมพ์ ร้านโซ-ดีทราย
 2. นายสามารถ เขียวรัตน์ Art Director นิตยสารแม่และเด็ก
 3. นางสาวฐานปัทม์ ไชยชมภู Art Director นิตยสารรักลูก
- 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่
 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บัญชา ชื่นจิต อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม หัวหน้าสาขาวิชาคอมพิวเตอร์อุตสาหกรรม(คอมพิวเตอร์กราฟิก) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
 2. นายอภิรักษ์ทิพย์ โจมสติ อาจารย์คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อุตสาหกรรม (คอมพิวเตอร์กราฟิก) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
 3. นางสาวรุ่งนภา จะนนท์ อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศิลปะและกราฟิก มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

3.1.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบไปด้วยเอกสารประกอบต่างๆและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. หลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
2. การออกแบบหนังสือ
3. การสร้างภาพประกอบหนังสือ
4. แนวคิดการรับรู้และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

3.1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดา

เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ลักษณะของเครื่องมือ ประกอบไปด้วยแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบบประเมินความคิดเห็นด้านหลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือและ แบบประเมินความคิดเห็นด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) **แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่** ใช้สำหรับสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมด้านเนื้อหาหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 17 ข้อ โดยการใช้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพประกอบในหนังสือ จำนวน 2 ข้อ

2) **แบบประเมินความคิดเห็นด้านหลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ** ใช้สำหรับประเมินความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบหนังสือ จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยความเหมาะสมของรูปแบบหนังสือ ความเหมาะสมส่วนประกอบของหนังสือ ความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา และความเหมาะสมทางด้านของตัวหนังสือ โดยการใช้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

3) **แบบประเมินความคิดเห็นด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ** ใช้สำหรับประเมินความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของประเภทภาพประกอบ จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก ภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม ภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่ ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ

การจัดวงองค์ประกอบภาพ และคุณลักษณะของภาพประกอบ โดยใช้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

3.1.2.3 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะทำการศึกษา
2. กำหนดประเด็นและจำนวนข้อของแบบประเมิน
3. สร้างแบบประเมิน
4. นำแบบประเมินไปให้ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ
5. ปรับปรุงแก้ไข
6. นำแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อทำการวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ว่าแต่ละข้อคำถามตรงกับกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยหรือไม่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป โดยเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

- +1 เมื่อแน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์
- 1 เมื่อแน่ใจว่าคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามศัพท์

ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ความหมายที่ใช้ได้ถ้าไม่ถึง 0.5 ต้องแก้ไข ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ชนิษฐา วรธงชัย อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ สาขาวิชาการพยาบาลผดุงครรภ์ชั้นสูง มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุพดี สีนมาก อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อุตสาหกรรม (คอมพิวเตอร์กราฟิก) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
3. อาจารย์พัชราภา ศักดิ์โสภิน หัวหน้าสาขาวิชาเทคโนโลยีการพิมพ์ สาขาวิชาเทคโนโลยีศิลป์ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลในและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ไว้ดังนี้

1. ศึกษาปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากหญิงหลังคลอดที่มาใช้บริการที่โรงพยาบาลบุรีรัมย์
2. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสาร หลักทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตและวิธีการดำเนินงาน
3. นำแบบร่างของการออกแบบหนังสือที่ใช้หลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือและแบบร่างภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ด้าน เพื่อประเมินความเหมาะสมในการออกแบบ
4. ปรับปรุงแบบร่างของการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
5. นำรูปแบบที่ได้ปรับปรุงแล้ว นำมาออกแบบจัดทำหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ข้อมูลที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1) วิเคราะห์ความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ความเหมาะสมด้านเนื้อหาหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 17 ข้อ โดยผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) ของระดับความเหมาะสม (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 105) โดยแบ่งเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์แนวทางความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพประกอบในหนังสือ จำนวน 2 ข้อ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis)

2) วิเคราะห์ความเหมาะสมด้านหลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบ

หนังสือ มีจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยความเหมาะสมของรูปแบบหนังสือ ความเหมาะสมส่วนประกอบของหนังสือ ความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา และความเหมาะสมทางด้านของตัวหนังสือ โดยผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) ของระดับความเหมาะสม (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 105) โดยแบ่งเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์ความเหมาะสมด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ มีจำนวน 7 ข้อ

ประกอบด้วย ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก ภาพที่สื่อถึงสีริระของเต้านม ภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่ ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ การจัดวางองค์ประกอบภาพ และคุณลักษณะของภาพประกอบ โดยผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) ของระดับความเหมาะสม (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 105) โดยแบ่งเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

3.2 ขั้นตอนเพื่อประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่

1. หญิงที่มารับบริการ ณ แผนกสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลบุรีรัมย์
2. พยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมโรงพยาบาลบุรีรัมย์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. หญิงหลังคลอดที่พักฟื้น ณ แผนกสูติ-นรีเวชกรรมโรงพยาบาลบุรีรัมย์ ยินดีให้ความร่วมมือ โดยการใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 10 คน
2. พยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมโรงพยาบาลบุรีรัมย์ โดยการใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 5 คน

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

3.2.2.1 แบบทดสอบการรับรู้ของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ใช้สำหรับทดสอบการรับรู้ระหว่างก่อนและหลังกับหญิงหลังคลอด แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของหญิงหลังคลอด

ตอนที่ 2 แบบทดสอบการรับรู้ระหว่างก่อนและหลัง มีจำนวน 17 ข้อ โดยเป็นแบบประเมิน ทำได้ – ทำไม่ได้ มีกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคือ

ทำได้ ให้ 1 คะแนน

ทำไม่ได้ ให้ 0 คะแนน

3.2.2.2 แบบประเมินความคิดเห็นของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ใช้สำหรับประเมินความคิดเห็นหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น มีจำนวน 11 ข้อ โดยการใช้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

3.2.2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ใช้สำหรับประเมินความคิดเห็นของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น มีจำนวน 11 ข้อ โดยการใช้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

2	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

3.2.2.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบประเมินความคิดเห็นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อทำการวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ว่าแต่ละข้อคำถามตรงกับกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยหรือไม่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป โดยเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

- +1 เมื่อแน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์
- 1 เมื่อแน่ใจว่าคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามศัพท์

ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ความหมายที่ใช้ได้ถ้าไม่ถึง 0.5 ต้องแก้ไข ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ชนิษฐา วรธงชัย อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ สาขาวิชาการพยาบาลผดุงครรภ์ชั้นสูง มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุพดี สนิมมาก อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สาขาวิชาคอมพิวเตอร์อุตสาหกรรม (คอมพิวเตอร์กราฟิก) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
3. อาจารย์พัชราภา ศักดิ์โสภณ หัวหน้าสาขาวิชาเทคโนโลยีการพิมพ์ สาขาวิชาเทคโนโลยีศิลป์ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บข้อมูลที่โรงพยาบาลบุรีรัมย์ ไว้ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม จากคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
2. จากนั้นผู้วิจัยนำผลงานการออกแบบไปให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อทำการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น โดยใช้แบบทดสอบกับหญิงหลังคลอด และประเมินความพึงพอใจกับบุคลากรในแผนกสูติ-นรีเวชกรรมโรงพยาบาลบุรีรัมย์

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นเกี่ยวกับการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

3.2.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบการรับรู้ระหว่างก่อนและหลังของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ

ตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าโดยใช้ค่าสถิติ t – test เปรียบเทียบก่อนและหลังการรับรู้เกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (โกวิท ประวาลพฤกษ์. 2533 : 120) การแก้ไขปัญหาต่างๆเบื้องต้นเกี่ยวกับนมแม่ ระหว่างก่อนและหลังการรับรู้ของหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

3.2.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความคิดเห็นของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีจำนวน 11 ข้อ โดยผู้วิจัยจะนำมาจะนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) ของระดับความเหมาะสม (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 105) โดยแบ่งเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

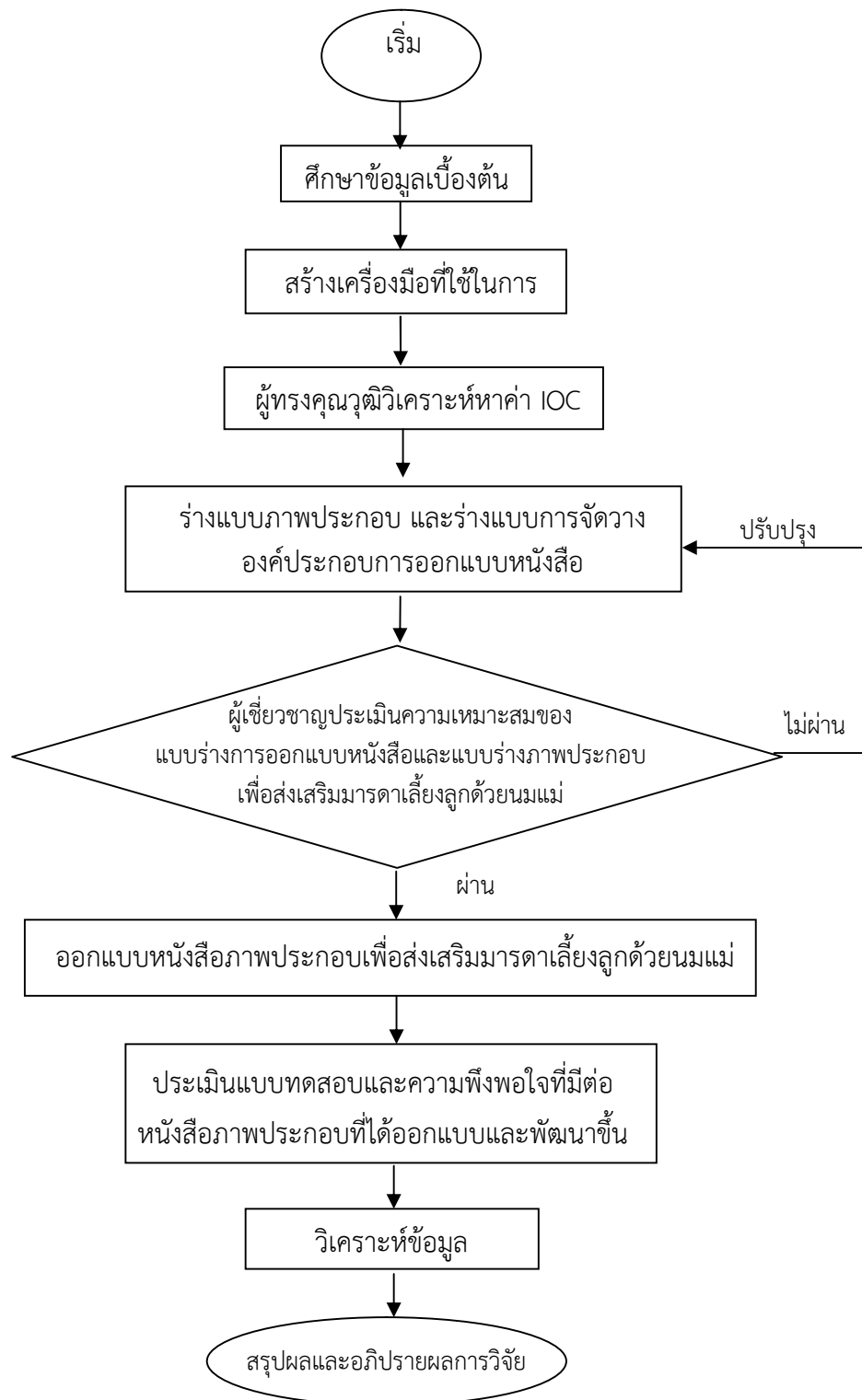
3.2.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีจำนวน 11 ข้อ โดยผู้วิจัยจะนำมาจะนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) ของระดับความเหมาะสม (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 105) โดยแบ่งเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 3.1 แสดงกรอบการวิจัยการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

วัตถุประสงค์การวิจัย	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือที่ใช้	ออกแบบ	วิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	เอกสารประกอบและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1. หลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 2. การออกแบบหนังสือ 3. การสร้างภาพประกอบหนังสือ 4. แนวคิดการรับรู้และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น	หัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มี 17 ข้อ	- แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ - แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อหลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ - แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบ	ออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	1. เชิงคุณภาพ 2. \bar{X} 3. SD.
เพื่อประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น	- หญิงที่มารับบริการ ณ แผนกสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลบุรีรัมย์ - โรงพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลบุรีรัมย์	- หญิงหลังคลอดที่พักฟื้น ณ แผนกสูติ-นรีเวชกรรมโรงพยาบาลบุรีรัมย์ ยินดีให้ความร่วมมือ โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 10 คน - โรงพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลบุรีรัมย์ จำนวน 5 คน	- แบบทดสอบของหญิงหลังคลอดที่ได้ทดลองใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ - แบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลบุรีรัมย์		1. ค่าร้อยละ 2. \bar{X} 3. SD. 4. t-test

จากขั้นตอนการดำเนินงานและกรอบการวิจัย สามารถสรุปเป็นแผนภูมิขั้นตอนการดำเนินการวิจัยการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ดังตารางที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 แผนภูมิขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้ดำเนินงานตามวิธีการดำเนินงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบประเมินความคิดเห็นด้านหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักการจัดองค์ประกอบหนังสือของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ การตอบแบบประเมินความคิดเห็นด้านหลักการสร้างสรรค์ภาพประกอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ประกอบ ตลอดจนศึกษาถึงความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ตอนที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

ตอนที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ผลการวิเคราะห์ ประกอบด้วยผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความคิดเห็นความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 ผลวิเคราะห์ความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ความเหมาะสมด้านเนื้อหาหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

จากการศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของเนื้อหาในหนังสือภาพประกอบ จากนั้นจึงนำเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินความคิดเห็น ซึ่งแบบสอบถามความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความเหมาะสมหัวข้อหลักในหนังสือภาพประกอบ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวทางความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพประกอบในหนังสือ โดยมีผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความเหมาะสมหัวข้อหลักในหนังสือภาพประกอบ

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมทางด้านหัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
หัวข้อหลักที่ควรมีในหนังสือภาพประกอบ			
1. ความสำคัญของนมแม่	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
2. ขบวนการสร้างน้ำนม	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
3. ลักษณะของเต้านม	1.67	0.58	เหมาะสมน้อย
4. การเปลี่ยนแปลงของเต้านม	1.33	0.58	เหมาะสมน้อยที่สุด
5. ประโยชน์ของนมแม่	4.67	0.58	เหมาะสมมากที่สุด
6. ลักษณะของน้ำนมแม่	2.33	0.58	เหมาะสมน้อย
7. วิธีการให้นมลูกที่ถูกต้อง	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
8. วิธีการแก้ปัญหาต่างๆเกี่ยวกับเต้านม	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
9. วิธีการเก็บรักษาน้ำนมแม่	4.67	0.58	เหมาะสมมากที่สุด
10. การปั๊มในหญิงให้นมบุตร	3.67	0.58	เหมาะสมมาก
11. อาหารประเภทต่างๆที่บำรุงน้ำนม	3.33	0.58	เหมาะสมปานกลาง
12. วิธีการฝึกลูกนอน	1.33	0.58	เหมาะสมน้อยที่สุด
13. จะเริ่มต้นให้อาหารลูกเมื่อไร	1.67	0.58	เหมาะสมน้อย
14. จะหย่านมลูกได้เมื่อไร	1.00	0.00	เหมาะสมน้อยที่สุด
15. เส้นทางสู่ความสำเร็จในการให้นมลูก	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
16. วิธีการจับเรอไล่ลมให้ลูก	4.33	0.58	เหมาะสมมาก
17. อยู่นอกบ้านก็ให้นมได้	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	3.53	0.29	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมทางด้านหัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่า ภาพรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความเหมาะสมมากที่สุดมี 8 ข้อ ได้แก่ ความสำคัญของนมแม่ ขบวนการสร้างน้ำนม วิธีการให้นมลูกที่ถูกต้อง วิธีการแก้ปัญหาต่างๆเกี่ยวกับเต้านม เส้นทางสู่ความสำเร็จในการให้นมลูก และอยู่นอกบ้านก็ให้นมได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันทุกข้อ ($\bar{X} = 5.00$) ประโยชน์ของนมแม่และวิธีการเก็บรักษาน้ำนมแม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.67$) และมีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นกัน วิธีการจับเรอไล่ลมให้ลูก ($\bar{X} = 4.33$) และการปั๊มในหญิง

ให้นมบุตร ($\bar{X} = 3.67$) มีความเหมาะสมมากเช่นกัน อาหารประเภทต่างๆที่บำรุงน้ำนมมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) ลักษณะของน้ำนมแม่ ($\bar{X} = 2.33$) ลักษณะของเต้านม ($\bar{X} = 1.67$) และจะเริ่มต้นให้อาหารลูกเมื่อไร ($\bar{X} = 1.67$) มีความเหมาะสมน้อยทั้ง 3 ข้อเช่นกัน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมทางด้านหัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยจึงนำแต่ละข้อที่มีความเหมาะสมมากและความเหมาะสมมากที่สุดมาใช้เป็นหัวข้อหลักของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพประกอบในหนังสือ

1) ภาพประกอบมีความสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างไร

ภาพประกอบมีความสำคัญเช่นเดียวกับตัวอักษร ซึ่งเมื่อภาพอยู่คู่กับตัวอักษรแล้วจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าถึงเนื้อหาที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ภาพประกอบมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยแปลความหมายของเนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเข้าใจได้รวดเร็ว โดยหน้าที่ของภาพประกอบคือ ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ภาพประกอบช่วยอธิบายเนื้อหาให้เข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และภาพประกอบอธิบายเหตุการณ์ต่างๆได้ใกล้เคียงของจริงมากที่สุด

ดังนั้น ภาพประกอบจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งซึ่งจะช่วยสื่อความหมายและช่วยส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสร้างพลังใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ ดังนี้

1. ภาพประกอบสามารถสื่อถึงท่าทางการอุ้มลูกให้กินนมแม่ได้ชัดเจนและถูกวิธี แสดงวิธีการบีบเก็บน้ำนมที่ถูกรวิธี
2. ภาพประกอบมีผลต่อแรงจูงใจ เช่น ภาพเด็กน่ารัก ภาพเด็กกำลังดูนมแม่ ภาพครอบครัวที่อบอุ่น ทำให้เกิดการกระตุ้นการสร้างหรือการหลั่งน้ำนม
3. ภาพประกอบที่มีสีสัน สดใส ช่วยดึงดูดความสนใจให้กับภาพยิ่งขึ้น
4. ภาพประกอบช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง เช่น ภาพประกอบการนวดกระตุ้นน้ำนม ภาพประกอบวิธีการแก้ไขหัวนมบอด/แบน

จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นด้านการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน โดยสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่า สาเหตุส่วนใหญ่ที่ทำให้แม่ไม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เกิดจากการที่แม่ไม่ได้รับความรู้ คำแนะนำที่ถูกต้อง ปัญหาต่างๆของเต้านมที่เกิดขึ้นระหว่างการให้นมลูก มีทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยถูกโน้มน้าวด้วยอิทธิพลจากสื่อโฆษณานมผง มีการแจกนมผงให้เป็นของขวัญหลังจากที่ออกจากโรงพยาบาล

ดังนั้นวิธีที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาคือการใช้สื่อเป็นตัวช่วย เนื่องจากสื่อสามารถช่วยให้ผู้เรียนรู้เข้าใจสิ่งที่ต้องการมากขึ้นและสื่อที่สามารถช่วยให้แม่เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองได้ที่สุดคือหนังสือภาพประกอบ สอดคล้องกับแนวคิดของสื่อการเรียนรู้ของวรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551) ซึ่งหนังสือเป็นสื่อที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองและภาพประกอบนั้นจะสามารถช่วยเสริมให้แม่เข้าใจเนื้อหา วิธีการแก้ปัญหาต่างๆเบื้องต้นได้ง่ายขึ้นโดยอาศัยท่าทางการเลียนแบบจากภาพประกอบ และประเภทของภาพประกอบที่สามารถสื่อท่าทางได้ชัดเจนที่สุดนั่นคือภาพถ่าย เนื่องจากภาพถ่ายเป็นภาพที่มีลักษณะเหมือนจริงที่สุด ให้ความรู้สึกที่ใกล้เคียงกับของจริงมากที่สุด สร้างความรู้สึกคล้อยตามได้ เช่น ภาพของแม่กำลังอุ้มลูกดูนม ภาพเด็ก ซึ่งช่วยให้เกิดการหลั่งน้ำนมได้ โดยเฉพาะภาพถ่ายที่เป็นภาพถ่ายสีซึ่งสามารถถ่ายทอดลักษณะความเหมือนจริงได้ใกล้เคียงที่สุด

2) ความเหมาะสมของภาพประกอบในหนังสือมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในหนังสืออย่างไร

ภาพประกอบในหนังสือกับเนื้อหาข้อความต่างๆในหนังสือนั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเป็นอย่างมาก จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ให้ข้อคิดเห็นว่า เนื่องจากภาพประกอบจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เกิดการรับรู้และเข้าใจเรื่องราวในเนื้อหาได้รวดเร็วยิ่งขึ้นสอดคล้องกับแนวความคิดการเรียนรู้ของจำเนียร ช่วงโชติ (2545 : 18) ได้แก่ การให้นมลูกท่าทางต่างๆ การนวดกระตุ้นน้ำนม หรือวิธีการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับเต้านมต่างๆ ซึ่งอ่านจากเนื้อหาอาจเข้าใจไม่ชัดเจน แต่ถ้ามีภาพประกอบเสริมด้วยจะทำให้เกิดการรับรู้เห็นภาพได้ชัดเจน เป็นการขยายความรู้ความเข้าใจให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น อีกทั้งภาพประกอบจะช่วยเสริมจินตนาการให้กับแม่ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภาพเด็กหน้าตาน่ารักหรือภาพเด็กกำลังดูนมแม่ จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการกระตุ้นการสร้างหรือการหลั่งน้ำนมได้ดี

4.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักการสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบหนังสือ

จากการศึกษาเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปเป็นข้อมูลเกี่ยวกับหลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือเพื่อหาแนวทางในการออกแบบหนังสือ ตามแนวคิดของอารยะ ศรีกัลยาณบุตร (2550 : 172-174) โดยใช้หลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ ดังนี้ ศึกษาและทำความเข้าใจหนังสือ การกำหนดขนาดรูปเล่มและรูปแบบของหนังสือ รูปแบบของปกหน้า รูปแบบของหน้าใน แบบขนาดและตัวอักษรแบบจำนวนภาพประกอบและ การกำหนดขั้นตอนหลังการพิมพ์ โดยนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบ

หนังสือภาพประกอบ ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม ซึ่งมีรายละเอียดของงานออกแบบและผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมดังต่อไปนี้ (ภาพที่ ง.1 – ง.4)

การสร้างสรรครูปแบบหนังสือ จะต้องสอดคล้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้การผลิตหนังสือเล่มนั้นเป็นที่ประทับใจแก่กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้อ่านหนังสือ นั้น สำหรับแนวทางการสร้างสรรครูปแบบหนังสือสามารถพิจารณาได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างสรรครูปแบบหนังสือภาพประกอบ (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความเหมาะสมของรูปแบบหนังสือ			
1.1 ปกหน้าของหนังสือ	4.33	0.58	เหมาะสมมาก
1.2 สีของปกหนังสือ	4.33	0.58	เหมาะสมมาก
1.3 ขนาดของตัวอักษรชื่อปกหนังสือ	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
1.4 สีของตัวอักษรชื่อปกหนังสือ	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
1.5 ขนาดของรูปเล่มหนังสือ	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
1.6 จำนวนหน้าของหนังสือ	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
1.7 การจัดวางเนื้อเรื่อง	4.67	0.58	เหมาะสมมากที่สุด
1.8 รูปแบบการเข้าเล่มหนังสือ	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
1.9 กระดาษที่ใช้พิมพ์เล่มหนังสือ	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.70	0.29	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสรรครูปแบบหนังสือภาพประกอบ ด้านรูปแบบหนังสือโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดมี 6 ข้อ ได้แก่ สีของตัวอักษรชื่อปกหนังสือ ขนาดของรูปเล่มหนังสือ จำนวนหน้าของหนังสือ รูปแบบการเข้าเล่มหนังสือ กระดาษที่ใช้พิมพ์เล่มหนังสือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันทุกข้อ ($\bar{X} = 5.00$) และการจัดวางเนื้อเรื่องมีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X} = 4.67$) ส่วนปกหน้าของหนังสือ สีของปกหนังสือและขนาดของตัวอักษรชื่อปกหนังสือ มีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.33$ $\bar{X} = 4.33$ และ $\bar{X} = 4.00$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของส่วนประกอบในหนังสือภาพประกอบ (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
2. ความเหมาะสมส่วนประกอบของหนังสือ			
2.1 ชื่อหนังสือ	4.33	0.58	เหมาะสมมาก
2.2 ภาพประกอบปกหน้า	4.67	0.58	เหมาะสมมากที่สุด
2.3 ข้อความประกอบปกหน้า	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
2.4 ข้อความประกอบปกหลัง	4.67	0.58	เหมาะสมมากที่สุด
2.5 ภาพประกอบปกหลัง	4.33	0.58	เหมาะสมมาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.60	0.26	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของส่วนประกอบในหนังสือภาพประกอบด้านส่วนประกอบหนังสือโดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าเป็นเหมาะสมที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเหมาะสมมากที่สุดมี 3 ข้อ ได้แก่ ข้อความประกอบปกหน้า ข้อความประกอบปกหลังและภาพประกอบปกหน้า มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, $\bar{X} = 4.67$ และ $\bar{X} = 4.67$) ตามลำดับ ส่วนชื่อหนังสือและภาพประกอบปกหลัง มีความเหมาะสมเท่ากัน ($\bar{X} = 4.33$)

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมทางด้านเนื้อหาในหนังสือภาพประกอบ (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
3. ความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา			
3.1 หัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.67	0.58	เหมาะสมมากที่สุด
3.2 เนื้อเรื่องของแต่ละหัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.3 ภาษาที่ใช้เมื่ออ่านแล้ว สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย สร้างแรงจูงใจให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้น	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.89	0.33	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมทางด้านเนื้อหาในหนังสือภาพประกอบโดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าเป็นเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

พบว่า ความเหมาะสมมากที่สุดมี 3 ข้อ ได้แก่ เนื้อเรื่องของแต่ละหัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบ เพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และภาษาที่ใช้เมื่ออ่านแล้ว สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย สร้างแรงจูงใจให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x} = 5.00$) ส่วนหัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($\bar{x} = 4.67$) โดยทั้ง 3 ข้อมีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นกัน

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมทางด้านตัวหนังสือที่ใช้ในหนังสือภาพประกอบ (N=3)

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
4. ความเหมาะสมทางด้านตัวหนังสือ			
4.1 ขนาดของตัวหนังสือที่ใช้กับหัวข้อหลัก	3.67	0.58	เหมาะสมมาก
4.2 ขนาดของตัวหนังสือที่ใช้กับเนื้อเรื่อง	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
4.3 รูปแบบของตัวหนังสือสามารถอ่านได้ง่ายสบายตา	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
4.4 สีของตัวหนังสือที่ใช้กับหัวข้อหลัก	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
4.5 สีของตัวหนังสือที่ใช้กับเนื้อเรื่อง	4.00	0.00	เหมาะสมมาก
รวมค่าเฉลี่ย	3.93	0.12	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมทางด้านตัวหนังสือในหนังสือภาพประกอบด้านตัวหนังสือโดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าเป็นเหมาะสมมาก ($\bar{x} = 3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเหมาะสมมากที่สุดมีทั้งหมด 5 ข้อ ได้แก่ ขนาดของตัวหนังสือที่ใช้กับเนื้อเรื่อง รูปแบบของตัวหนังสือสามารถอ่านได้ง่ายสบายตา สีของตัวหนังสือที่ใช้กับหัวข้อหลัก และสีของตัวหนังสือที่ใช้กับเนื้อเรื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากันทุกข้อ ($\bar{x} = 4.00$) ส่วนขนาดของตัวหนังสือที่ใช้กับหัวข้อหลัก ($\bar{x} = 3.67$) มีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นกัน

4.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบ

จากการศึกษาเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ภาพประกอบเพื่อหาแนวทางในการออกแบบภาพประกอบ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม ซึ่งมีรายละเอียดของงานออกแบบและผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมดังต่อไปนี้

ประเภทภาพประกอบ คือ งานศิลปะประเภทหนึ่งที่ช่วยให้รายละเอียดและความเหมือนจริงเกินความบรรยาย ซึ่งแต่ละประเภทภาพก็ให้อารมณ์แก่ผู้รับที่แตกต่างกันไป ภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ใช้ในการออกแบบครั้งนี้ จำแนกประเภทภาพประกอบได้เป็น

3 ประเภท คือ ภาพถ่ายสี ภาพถ่ายขาวดำ และภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก (กมล ฉายาวัดนะ. 2543 : 253) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ภาพถ่ายสี สามารถถ่ายทอดภาพบรรยากาศตามความเป็นจริง รับรู้และเข้าใจง่าย
- ภาพถ่ายขาวดำ ทำให้ภาพดูราบเรียบ เห็นเป็นมิติของภาพ แต่อาจสื่อถึงบรรยากาศตามความเป็นจริงไม่ชัดเจน
- ภาพวาดจากโปรแกรมกราฟิก คือภาพที่วาดขึ้นง่ายๆ ไม่เหมือนของจริง อาศัยลักษณะตามรูปทรงเรขาคณิตหรือรูปทรงจากธรรมชาติ

ภาพประกอบ จึงเป็นการนำภาพใช้เพื่อประกอบเข้ากับเนื้อเรื่อง ใช้เพื่ออธิบายเรื่องราวต่างๆ ให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นนอกจากการที่ได้อ่านตัวหนังสือเพียงอย่างเดียว สำหรับความคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบจึงสามารถพิจารณาได้ดังนี้ (ภาพที่ ง.5 – ง.8)

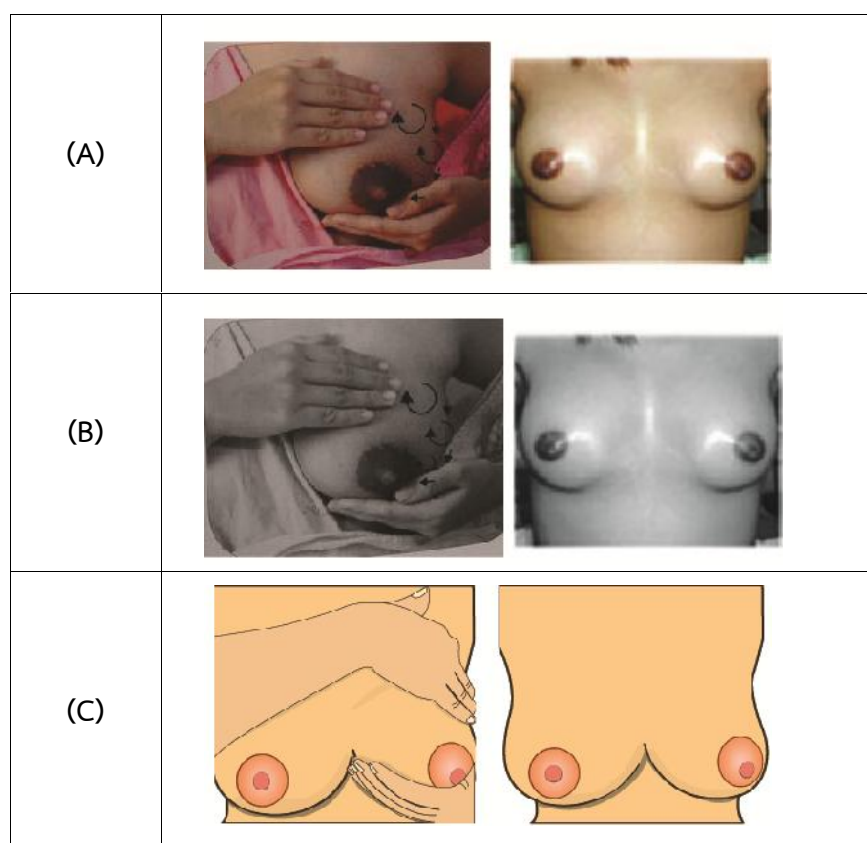
(A)	
(B)	
(C)	

ภาพที่ 4.1 แสดงภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก (A) ภาพถ่ายสี (B) ภาพถ่ายขาว-ดำ (C) ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงการให้นมลูก (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก			
1.1 ภาพถ่ายสี	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
1.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	2.67	0.58	ปานกลาง
1.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	3.33	0.58	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.67	0.33	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงการให้นมลูกจากผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ภาพถ่ายสีมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาคือภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก ($\bar{X} = 3.33$) และภาพถ่ายขาว-ดำมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X} = 2.67$)

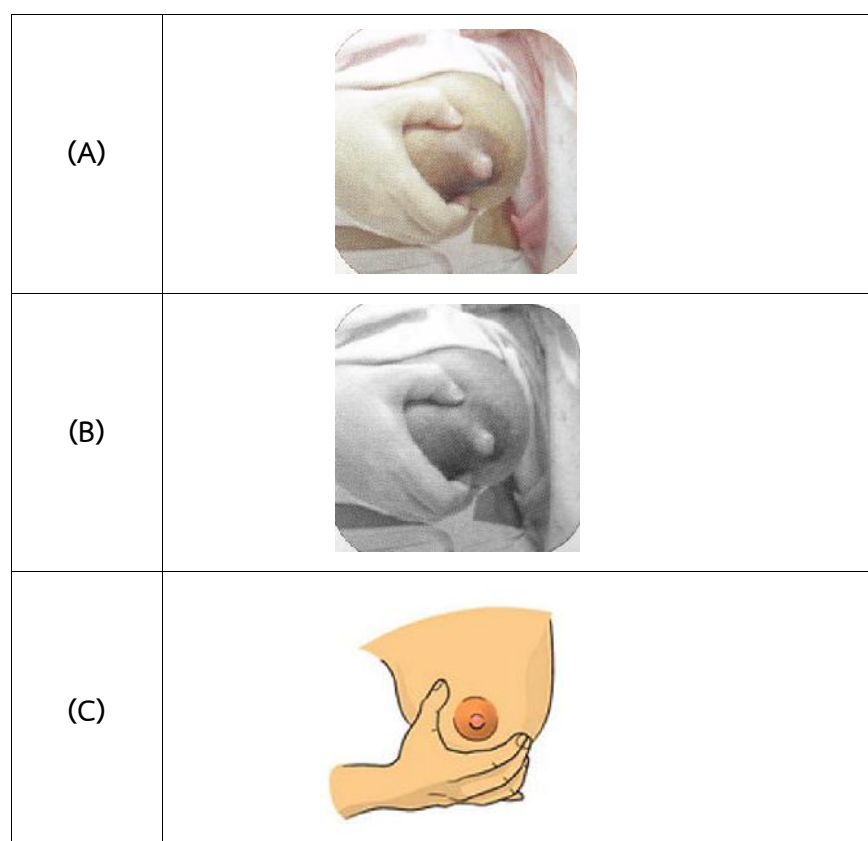

ภาพที่ 4.2 แสดงภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม (A) ภาพถ่ายสี (B) ภาพถ่ายขาว-ดำ (C) ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงสรีระของเต้านม (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
2. ภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม			
2.1 ภาพถ่ายสี	2.67	0.58	ปานกลาง
2.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	3.33	0.58	ปานกลาง
2.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	3.67	0.33	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงสรีระของเต้านมจากผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาคือภาพถ่ายขาว-ดำ ($\bar{X} = 3.33$) และภาพถ่ายสีมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X} = 2.67$)

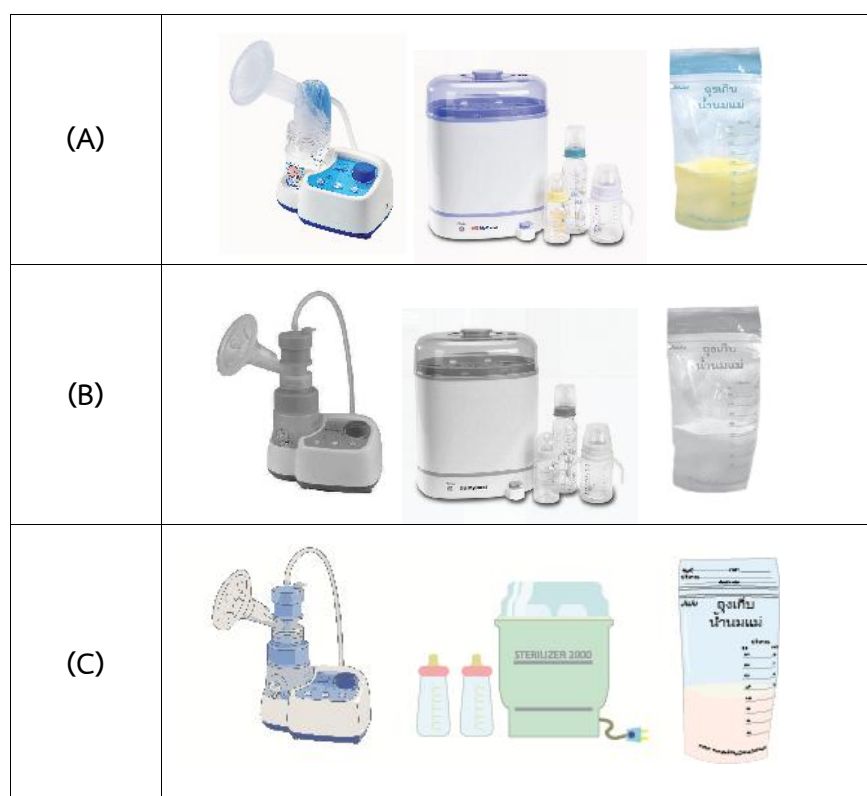

ภาพที่ 4.3 แสดงภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม (A) ภาพถ่ายสี (B) ภาพถ่ายขาว-ดำ (C) ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงวิธีการป้อนนม (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
3. ภาพที่สื่อถึงวิธีการป้อนนม			
1.1 ภาพถ่ายสี	3.33	0.58	ปานกลาง
1.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	2.00	0.00	เหมาะสมน้อย
1.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	4.67	0.58	เหมาะสมมากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	3.33	0.33	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงวิธีการป้อนนมจากผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวมมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมาคือภาพถ่ายสีมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) และภาพถ่ายขาว-ดำ มีความเหมาะสมน้อย ($\bar{X} = 2.00$)

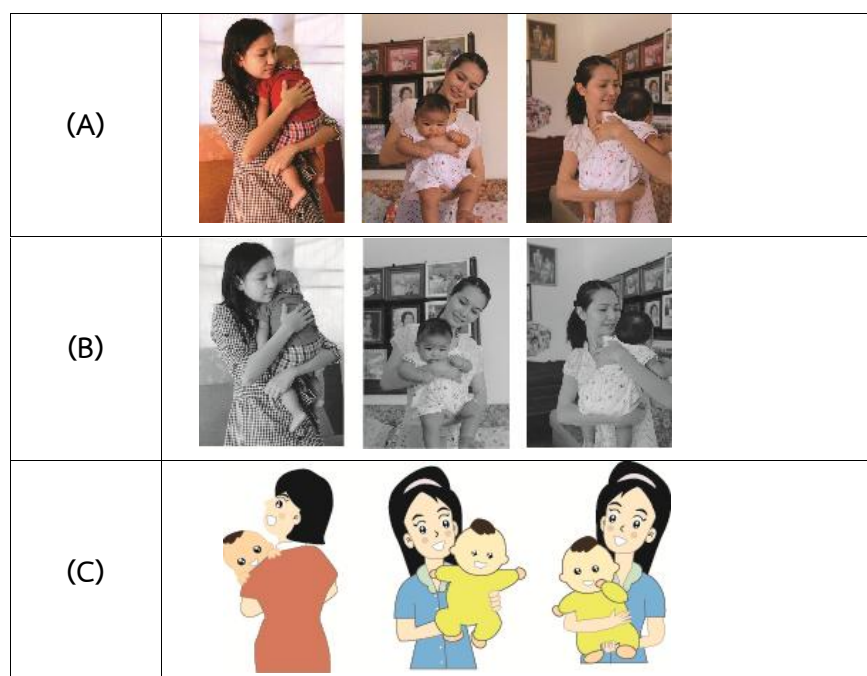

ภาพที่ 4.4 แสดงภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่ (A) ภาพถ่ายสี (B) ภาพถ่ายขาว-ดำ (C) ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่ (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
4. ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่			
1.1 ภาพถ่ายสี	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
1.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	2.00	0.00	เหมาะสมน้อย
1.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	3.33	0.58	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.44	0.33	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่จากผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวมมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าภาพถ่ายสีมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาคือภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) และภาพถ่ายขาว-ดำ มีความเหมาะสมน้อย ($\bar{X} = 2.00$)

ภาพที่ 4.5 แสดงภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ (A) ภาพถ่ายสี (B) ภาพถ่ายขาว-ดำ (C) ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงวิธีการจับลูกเรณอม (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
5. ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ			
1.1 ภาพถ่ายสี	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
1.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	2.00	0.00	เหมาะสมน้อย
1.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	3.33	0.58	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.44	0.33	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ จากผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวมมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ภาพถ่ายสีมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาคือภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) และภาพถ่ายขาว-ดำ มีความเหมาะสมน้อย ($\bar{X} = 2.00$)

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมการจัดวางองค์ประกอบของภาพ (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
6. การจัดวางองค์ประกอบของภาพ			
6.1 ลักษณะของภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อเรื่อง	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
6.2 ภาพประกอบช่วยให้เกิดการรับรู้และเข้าใจเนื้อเรื่องได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือ	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
6.3 การจัดวางตำแหน่งของภาพประกอบ	4.33	0.58	เหมาะสมมาก
6.4 การจัดวางภาพแทรกระหว่างตัวหนังสือ	4.33	0.58	เหมาะสมมาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.67	0.33	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมการจัดวางองค์ประกอบภาพในหนังสือภาพประกอบโดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าเป็นเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเหมาะสมมากที่สุดมี 2 ข้อ ได้แก่ ลักษณะของภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อเรื่อง และภาพประกอบช่วยให้เกิดการรับรู้และเข้าใจเนื้อเรื่องได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) ส่วนการจัดวางตำแหน่งของภาพประกอบและการจัดวางภาพแทรกระหว่างตัวหนังสือ มีความเหมาะสมมากในระดับเดียวกัน ($\bar{X} = 4.33$)

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมคุณลักษณะของภาพประกอบ (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
7. คุณลักษณะของภาพประกอบ			
7.1 ภาพประกอบหน้าปกสามารถดึงดูดความสนใจ	4.67	0.58	เหมาะสมมากที่สุด
7.2 ภาพประกอบสามารถอธิบายเนื้อเรื่องให้เกิดความเข้าใจได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือ	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
7.3 ภาพประกอบสามารถสร้างแรงจูงใจให้มารดาเกิดความมั่นใจแก่ตัวเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.89	0.33	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมคุณลักษณะของภาพประกอบในหนังสือภาพประกอบโดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเหมาะสมมากที่สุดมี 3 ข้อ ได้แก่ ภาพประกอบสามารถอธิบายเนื้อเรื่องให้เกิดความเข้าใจได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือ และภาพประกอบสามารถสร้างแรงจูงใจให้มารดาเกิดความมั่นใจแก่ตัวเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) ส่วนภาพประกอบหน้าปกสามารถดึงดูดความสนใจ ($\bar{X} = 4.67$) มีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นกัน

จากตารางที่ 4.6 - 4.12 ผู้วิจัยจึงสรุปรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบ ซึ่งปรากฏผลวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบ (N=3)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก			
1.1 ภาพถ่ายสี	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
1.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	2.67	0.58	ปานกลาง
1.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	3.33	0.58	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.67	0.33	เหมาะสมมาก
2. ภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม			
2.1 ภาพถ่ายสี	2.67	0.58	ปานกลาง
2.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	3.33	0.58	ปานกลาง

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
2.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	3.67	0.33	เหมาะสมมาก
3. ภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำมัน			
1.1 ภาพถ่ายสี	3.33	0.58	ปานกลาง
1.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	2.00	0.00	เหมาะสมน้อย
1.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	4.67	0.58	เหมาะสมมากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	3.33	0.33	ปานกลาง
4. ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่			
1.1 ภาพถ่ายสีมีความเหมาะสม	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
1.2 ภาพถ่ายขาว-ดำมีความเหมาะสม	2.00	0.00	เหมาะสมน้อย
1.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	3.33	0.58	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.44	0.33	ปานกลาง
5. ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ			
1.1 ภาพถ่ายสี	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
1.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	2.00	0.00	เหมาะสมน้อย
1.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	3.33	0.58	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.44	0.33	ปานกลาง
6. การจัดวางองค์ประกอบของภาพ			
6.1 ลักษณะของภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อเรื่อง	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
6.2 ภาพประกอบช่วยให้เกิดการรับรู้และเข้าใจเนื้อเรื่องได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือ	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
6.3 การจัดวางตำแหน่งของภาพประกอบ 6.4 การจัดวางภาพแทรกระหว่างตัวหนังสือ	4.33	0.58	เหมาะสมมาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.67	0.33	เหมาะสมมากที่สุด
7. คุณลักษณะของภาพประกอบ			
7.1 ภาพประกอบหน้าปกสามารถดึงดูดความสนใจมีความเหมาะสม	4.67	0.58	เหมาะสมมากที่สุด
7.2 ภาพประกอบสามารถอธิบายเนื้อเรื่องให้เกิดความเข้าใจได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือ	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความเหมาะสม
7.3 ภาพประกอบสามารถสร้างแรงจูงใจให้มารดาเกิดความมั่นใจแก่ตัวเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	5.00	0.00	เหมาะสมมากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.89	0.33	เหมาะสมมากที่สุด

จากผลของการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้าน ผู้วิจัยจึงได้นำผลวิเคราะห์ข้อมูลที่มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด นำไปพัฒนาเป็นผลงานการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากนั้นผู้วิจัยได้นำหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น ไปให้หญิงหลังคลอดและพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรม ณ โรงพยาบาลบุรีรัมย์ เพื่อประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยพิจารณาจากผลงานจริงและตอบแบบประเมินตามลำดับ (ภาคผนวก ง)

ตอนที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาถึงความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น ซึ่งปรากฏผลของความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังต่อไปนี้

4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินแบบทดสอบการรับรู้ของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบทดสอบการรับรู้ของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ชุด

1. แบบทดสอบของหญิงหลังคลอดก่อนการรับรู้เกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
2. แบบทดสอบของหญิงหลังคลอดหลังการรับรู้เกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.14 - 4.16

ตารางที่ 4.14 ตารางแสดงข้อมูลทั่วไปของหญิงหลังคลอด (N=10)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
อายุ		
20 - 25 ปี	1	10.00
26 - 30 ปี	4	40.00
31 - 35 ปี	5	50.00
ตั้งครรภ์ครั้งที่		
ครั้งที่ 1	9	90.00
ครั้งที่ 2	1	10.00
การแท้ง		
เคยแท้ง	1	10.00
ไม่เคยแท้ง	9	90.00
ประสบการณ์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่		
ไม่เคย	10	100.00
ความรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่		
เคย	7	70.00
ไม่เคย	3	30.00
ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่		
ตั้งใจ	10	100.00

จากตารางที่ 4.14 วิเคราะห์ผลได้ว่ากลุ่มตัวอย่างของหญิงหลังคลอดส่วนใหญ่มีอายุ 31-35 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 อายุ 26 - 30 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และอายุ 20- 25 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตั้งครรภ์เป็นครั้งแรก จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 90 และตั้งครรภ์ครั้งที่สอง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ไม่เคยแท้งจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 90 และ เคยแท้ง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ไม่เคยมีประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เคยได้รับความรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70 และไม่เคยได้รับความรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และมีความตั้งใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ขั้นต่ำ 1 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 4.15 ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของหญิงหลังคลอดเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูก
ด้วยนมแม่ระหว่างก่อนและหลังจากหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดา
เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (N=10)

คนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	รวม
ก่อนรับรู้	16	9	6	7	8	11	3	11	4	4	79
หลังรับรู้	16	15	16	15	17	17	8	17	14	15	150
D	0	6	10	8	9	6	5	6	10	11	$\sum D = 71$
D ²	0	36	100	64	81	36	25	36	100	121	$\sum D^2 = 599$

สูตร
$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}; \quad df = n-1$$

เมื่อ D แทนความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
N แทนจำนวนคู่

กำหนด $\alpha = .05$ และเป็นการทดสอบแบบทางเดียว ($H_1 : \sim_{post} > \sim_{pre}$)

ค่าวิกฤตของ t ณ $df = 9$ และ $\alpha = .05$ จะได้ค่าวิกฤตของ t ($t_{ตาราง}$) = 1.83

คำนวณค่าสถิติตามสูตร

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

$$t = \frac{71}{\sqrt{\frac{10(599) - (71)^2}{10-1}}}$$

$$= \frac{71}{\sqrt{\frac{5990 - 5041}{9}}}$$

$$t = \frac{71}{\sqrt{\frac{949}{9}}} = \frac{71}{\sqrt{105.45}} = \frac{71}{10.27}$$

$$t = 6.91$$

จากตารางที่ 4.15 ตั้งสมมุติฐานทางสถิติ $H_0 : \sim_{post} = \sim_{pre}$
 $H_1 : \sim_{post} > \sim_{pre}$
 $r = .05$

เมื่อ $t_{คำนวณ} > t_{ตาราง}$ จะปฏิเสธ H_0 ยอมรับ H_1

เมื่อ $t_{คำนวณ} < t_{ตาราง}$ จะยอมรับ H_0 ปฏิเสธ H_1

เนื่องจาก $t_{คำนวณ} = 6.91 > t_{ตาราง} = 1.83$ ดังนั้น จึงปฏิเสธ H_0 ยอมรับ H_1 นั่นคือ หลังหญิงหลังคลอดใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการรับรู้แบบทดสอบหลังการรับรู้สูงกว่าการทดสอบก่อนการรับรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ตารางแสดงผลวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของหญิงหลังคลอดเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างก่อนและหลังจากหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (N=10)

รายการประเมิน	จำนวนหญิงหลังคลอด	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	t
หลังจากรับรู้	10	17	15	2.53	6.91*
ก่อนการรับรู้	10	17	7.9	3.81	

* $p < 0.05$ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.16 ผลเปรียบเทียบการรับรู้ระหว่างก่อนและหลังจากหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่า การรับรู้ของหญิงหลังคลอด หลังจากการทดลองใช้หนังสือภาพประกอบมีการรับรู้สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หนังสืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ ออกแบบพัฒนาขึ้น ปรากฏผลวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ตารางแสดงความคิดเห็นของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริม มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น (N=10)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. เนื้อหาที่มีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือตรงกับ ประเด็นความรู้ที่ท่านมีความต้องการ และเรียบ เรียงเนื้อหาเข้าใจง่าย	4.50	0.50	พึงพอใจระดับมากที่สุด
2. เนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.60	0.49	พึงพอใจระดับมากที่สุด
3. รูปเล่มสวยงาม น่าอ่าน มีความคงทนต่อการใช้ งาน สะดวกและสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเพราะ ภาพประกอบมีความเข้าใจชัดเจน	4.70	0.46	พึงพอใจระดับมากที่สุด
4. ภาพประกอบสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.80	0.40	พึงพอใจระดับมากที่สุด
5. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงการให้นม ลูก/ทำให้นมลูก” และสามารถนำตัวอย่างไป ประยุกต์ใช้จริงได้	4.60	0.49	พึงพอใจระดับมากที่สุด
6. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงเต้านม การ บีบนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริง ได้	4.70	0.46	พึงพอใจระดับมากที่สุด
7. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงอุปกรณ์เครื่อง บี้มนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริง ได้	4.40	0.66	พึงพอใจระดับมาก
8. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงทำการจับลูก เรอนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้ จริงได้	4.50	0.55	พึงพอใจระดับมากที่สุด
9. ขนาดของตัวอักษรชัดเจน ถูกต้อง อ่านง่าย	5.00	0.00	พึงพอใจระดับมากที่สุด
10. ภายหลังจากการใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อ ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้รู้สึกมั่นใจใน การเลี้ยงลูกมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในการ ปฏิบัติตนได้	4.80	0.40	พึงพอใจระดับมากที่สุด

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
11. ท่านมีความพึงพอใจ ต่อหนังสือภาพประกอบ เพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้	4.80	0.60	พึงพอใจระดับมากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.67	0.17	พึงพอใจระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นโดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ขนาดของตัวอักษรชัดเจน ถูกต้อง มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$) ภาพประกอบสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ภายหลังจากการใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้รู้สึกมั่นใจในการเลี้ยงลูกมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตนได้มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) หญิงหลังมีความพึงพอใจมากที่สุดมีที่ต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้ ($\bar{x} = 4.80$) ถัดมารูปเล่มสวยงาม น่าอ่าน มีความคงทนต่อการใช้งาน สะดวกและสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเพราะภาพประกอบมีความเข้าใจชัดเจน มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$) หญิงหลังคลอดสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงเต้านม การบีบนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$) เนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) หญิงหลังคลอดสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก/ทำให้นมลูก” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) ถัดมาเนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$) หญิงหลังคลอดสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงท่าการจับลูกเรอนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$) และหญิงหลังคลอดสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงอุปกรณ์เครื่องปั๊มนม” ส่วนสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$)

4.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นจากพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรม ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น ปรากฏผลวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ตารางแสดงความคิดเห็นของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือ
ภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น (N=5)

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. เนื้อหามีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือตรงกับประเด็นความรู้ที่ท่านมีความต้องการ และเรียบเรียงเนื้อหาเข้าใจง่าย	4.00	0.00	พึงพอใจระดับมาก
2. เนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	3.80	0.40	พึงพอใจระดับมาก
3. รูปเล่มสวยงาม น่าอ่าน มีความคงทนต่อการใช้งาน สะดวกและสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเพราะภาพประกอบมีความเข้าใจชัดเจน	4.00	0.00	พึงพอใจระดับมาก
4. ภาพประกอบสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.00	0.63	พึงพอใจระดับมาก
5. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก/ทำให้นมลูก” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	4.00	0.00	พึงพอใจระดับมาก
6. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงเต้านม การบีบนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	4.20	0.40	พึงพอใจระดับมาก
7. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงอุปกรณ์เครื่องปั้มนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	4.00	0.00	พึงพอใจระดับมาก
8. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงท่าการจับลูกเรอนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	3.80	0.40	พึงพอใจระดับมาก
9. ขนาดของตัวอักษรชัดเจน ถูกต้อง อ่านง่าย	4.20	0.40	พึงพอใจระดับมาก
10. ภายหลังจากการใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้รู้สึกมั่นใจในการเลี้ยงลูกมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตนได้	4.20	0.40	พึงพอใจระดับมาก
11. ท่านมีความพึงพอใจ ต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้	4.20	0.40	พึงพอใจระดับมาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.00	0.23	พึงพอใจระดับมาก

จากตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นโดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงเต้านม การบีบนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.20$) ขนาดของตัวอักษรชัดเจน ถูกต้อง อ่านง่าย มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.20$) ภายหลังจากใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้รู้สึกมั่นใจในการเลี้ยงลูกมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตนได้ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.20$) พยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมมีความพึงพอใจในระดับมาก ต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้ ($\bar{x} = 4.20$) ถัดมา เนื้อหามีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือตรงกับประเด็นความรู้ที่ท่านมีความต้องการ และเรียบเรียงเนื้อหาเข้าใจง่าย มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) รูปเล่มสวยงาม น่าอ่าน มีความคงทนต่อการใช้งาน สะดวกและสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเพราะภาพประกอบมีความเข้าใจชัดเจน มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) ภาพประกอบสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) สามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก/ทำให้นมลูก” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) สามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงอุปกรณ์เครื่องปั๊มนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) ถัดมา เนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 3.80$) และสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงท่าการจับลูกเรอนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 3.80$)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น จากการวิเคราะห์ปรากฏผลของความคิดเห็นของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ ดังนี้

2) ท่านคิดว่าหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จะช่วยส่งเสริมและสร้างความมั่นใจให้กับมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไปได้นานยิ่งขึ้นอย่างไร

จากการสอบถามความคิดเห็นจากพยาบาลทั้ง 5 ท่าน มีความคิดเห็นโดยรวม คือ หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับแม่มากยิ่งขึ้น ตั้งแต่เริ่มต้น เนื่องจากมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีหัวข้อต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ให้ความรู้ที่ถูกต้องรวมถึงมีภาพประกอบเสริมข้อความบรรยาย ทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้สามารถเรียนรู้เพิ่มเติมได้ตลอด

3) ท่านคิดว่า หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้ มีประโยชน์กับบุคคลกลุ่มใดบ้าง นอกเหนือจากหญิงหลังคลอด เพราะเหตุใด

หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นหนังสือภาพประกอบที่มีเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีภาพประกอบช่วยเสริมข้อความบรรยายทำให้ศึกษาทำความเข้าใจได้ง่าย จากการสอบถามความคิดเห็นจากพยาบาล 5 ท่านพบว่าหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เหมาะสำหรับ

1. ครอบครัวของแม่หลังคลอด เพราะจะช่วยอธิบายและทำความเข้าใจถึงการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างถูกต้องให้เหมือนกัน
2. บุคคลที่ต้องการมีบุตร เนื่องจากในเนื้อหาสามารถอ่านทำความเข้าใจได้ง่าย มีภาพประกอบสำหรับให้ปฏิบัติตามได้
3. นักเรียนหรือนักศึกษาพยาบาล เพราะสามารถใช้ประกอบการเรียนได้
4. เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ เพราะใช้ในการให้ความรู้แก่แม่หลังคลอด
5. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพราะสามารถใช้แนะนำ ให้ความรู้แก่บุคคลในชุมชนได้
6. กลุ่มบุคคลที่สนใจและต้องการเพิ่มทักษะความเข้าใจในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินงาน และการวิเคราะห์ผลตามขั้นตอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น จนได้ผลสรุปของการวิจัย โดยแบ่งขั้นตอนการนำเสนอ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

5.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1.6 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีรายละเอียดของการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.1.1 เพื่อศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

5.1.1.2 เพื่อประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

5.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้แบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.1.2.1 ขั้นตอนศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการศึกษาหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ หัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของนมแม่
2. ขบวนการสร้างน้ำนม
3. ลักษณะของเต้านม
4. การเปลี่ยนแปลงของเต้านม
5. ประโยชน์ของนมแม่
6. ลักษณะของน้ำนมแม่
7. วิธีการให้นมลูกที่ถูกต้อง
8. วิธีการแก้ปัญหาต่างๆเกี่ยวกับเต้านม
9. วิธีการเก็บรักษาน้ำนมแม่
10. การใช้ยาในหญิงให้นมบุตร
11. อาหารประเภทต่างๆที่บำรุงน้ำนม
12. วิธีการฝึกลูกนอน
13. จะเริ่มต้นให้อาหารลูกเมื่อไร
14. จะหย่านมลูกได้เมื่อไร
15. เส้นทางสู่ความสำเร็จในการให้นมลูก
16. วิธีการจับเรอไล่ลมให้ลูก
17. อยู่นอกบ้านก็ให้นมได้

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในขั้นตอนการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบด้วยงานออกแบบ 2 ส่วน คือ การจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ และการสร้างสรรค์ภาพประกอบ โดยจะนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้าน ประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับการออกแบบ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 9 ท่าน

5.1.2.2 ขั้นตอนเพื่อประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

ประชากร ได้แก่

- หญิงที่มาใช้บริการ ณ แผนกสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลบุรีรัมย์
- พยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมโรงพยาบาลบุรีรัมย์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- หญิงหลังคลอดที่พักฟื้น ณ แผนกสูติ-นรีเวชกรรมโรงพยาบาลบุรีรัมย์
- ยินดีให้ความร่วมมือ โดยให้การสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 10 คน
- พยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมโรงพยาบาลบุรีรัมย์ โดยให้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 5 คน

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

5.1.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบไปด้วยเอกสารประกอบต่างๆและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. หลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
2. การออกแบบหนังสือ
3. การสร้างภาพประกอบหนังสือ
4. แนวคิดการรับรู้และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

5.1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ลักษณะของเครื่องมือมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ใช้สำหรับสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมด้านเนื้อหาหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ใช้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพประกอบในหนังสือ

2) แบบประเมินความคิดเห็นด้านหลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ ใช้สำหรับประเมินความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบหนังสือ ประกอบด้วยความเหมาะสมของรูปแบบหนังสือ ความเหมาะสมส่วนประกอบของหนังสือ ความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา และความเหมาะสมทางด้านของตัวหนังสือ โดยให้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3) แบบประเมินความคิดเห็นด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ ใช้สำหรับประเมินความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสมของประเภทภาพประกอบ ประกอบด้วย ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก ภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม ภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่ ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ การจัดวงองค์ประกอบภาพ และคุณลักษณะของภาพประกอบ โดยใช้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

5.1.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น ลักษณะของเครื่องมือมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แบบทดสอบการรับรู้ของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ใช้สำหรับทดสอบการรับรู้ระหว่างก่อนและหลังกับหญิงหลังคลอด (t - test) แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของหญิงหลังคลอด

ตอนที่ 2 แบบทดสอบการรับรู้ระหว่างก่อนและหลัง

2) แบบประเมินความคิดเห็นของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ใช้สำหรับประเมินความคิดเห็นของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น มีจำนวน 11 ข้อ ใช้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3) แบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ใช้สำหรับประเมินความคิดเห็นของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น มีจำนวน 11 ข้อ โดยใช้การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

5.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ศึกษาปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากหญิงหลังคลอดที่มาใช้บริการที่โรงพยาบาลบุรีรัมย์
2. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสาร หลักทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตและวิธีการดำเนินงาน
3. นำแบบร่างของการออกแบบหนังสือที่ใช้หลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ และแบบร่างภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ด้าน เพื่อประเมินความเหมาะสมในการออกแบบ
4. ปรับปรุงแบบร่างของการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5. นำรูปแบบที่ได้ปรับปรุงแล้ว นำมาออกแบบจัดทำหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

6. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 2 กลุ่ม จากคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

7. จากนั้นผู้วิจัยนำผลงานการออกแบบไปให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อทำการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น โดยใช้แบบทดสอบกับหญิงหลังคลอดและประเมินความพึงพอใจกับพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมโรงพยาบาลบุรีรัมย์

8. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาประเมินพร้อมประมวลผลและสรุป

5.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

5.1.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ข้อมูลที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1) วิเคราะห์ความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ความเหมาะสมด้านเนื้อหาหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 17 ข้อ โดยผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) ของระดับความเหมาะสม โดยแบ่งเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์แนวทางความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพประกอบในหนังสือ จำนวน 2 ข้อ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis)

2) วิเคราะห์ความเหมาะสมด้านหลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือ มีจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วยความเหมาะสมของรูปแบบหนังสือ ความเหมาะสมส่วนประกอบของหนังสือ ความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา และความเหมาะสมทางด้านของตัวหนังสือ โดยผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) ของระดับความเหมาะสม โดยแบ่งเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.51– 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์ความเหมาะสมด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ มีจำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก ภาพที่สื่อถึงสีระของเต้านม ภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่ ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ การจัดวงองค์ประกอบภาพ และคุณลักษณะของภาพประกอบ โดยผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) ของระดับความเหมาะสม โดยแบ่งเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.52– 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

5.1.5.2 วิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนเกี่ยวกับการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบการรับรู้ระหว่างก่อนและหลังของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ

ตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าโดยใช้สถิติ t – test เปรียบเทียบก่อนและหลังการรับรู้เกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การแก้ไขปัญหาต่างๆเบื้องต้นเกี่ยวกับนมแม่ ระหว่างก่อนและหลังการรับรู้ของหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความคิดเห็นของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีจำนวน 11 ข้อ โดยผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) ของระดับความเหมาะสม โดยแบ่งเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนก

สูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีจำนวน 11 ข้อ โดยผู้วิจัยจะนำมาจะนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : \bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) ของระดับความเหมาะสม โดยแบ่งเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

5.1.6 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสรุปผลการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ดังนี้

5.1.6.1 ขั้นตอนการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

1) ความเหมาะสมของหัวข้อหลักในการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่า ภาพรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.53$) มี 8 ข้อ ได้แก่ ความสำคัญของนมแม่ ขบวนการสร้างน้ำนม วิธีการให้นมลูกที่ถูกต้อง วิธีการแก้ปัญหาต่างๆเกี่ยวกับเต้านม เส้นทางสู่ความสำเร็จในการให้นมลูก และอยู่นอกบ้านก็ให้นมได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับทุกข้อ ($\bar{X} = 5.00$) ประโยชน์ของนมแม่และวิธีการเก็บรักษาน้ำนมแม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.67$) และมีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นกัน ผู้วิจัยจึงนำแต่ละข้อที่มีความเหมาะสมมากและความเหมาะสมมากที่สุดมาใช้เป็นหัวข้อหลักของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (ตารางที่ 4.1)

2) ผลการประเมินความคิดเห็นด้านการสร้างสรรค์รูปแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบหนังสือโดยภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) มี 6 ข้อ ได้แก่ สีของตัวอักษรชื่อปกหนังสือ ขนาดของรูปเล่มหนังสือ

จำนวนหน้าของหนังสือ รูปแบบการเข้าเล่มหนังสือ กระดาษที่ใช้พิมพ์เล่มหนังสือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับทุกข้อ ($\bar{x} = 5.00$) และการจัดวางเนื้อเรื่องมีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{x} = 4.67$) ความเหมาะสมของส่วนประกอบของหนังสือในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าเป็นที่มากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) มี 3 ข้อ ได้แก่ ข้อความประกอบปกหน้า ข้อความประกอบปกหลังและภาพประกอบปกหน้า มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$, $\bar{x} = 4.67$ และ $\bar{x} = 4.67$) ตามลำดับ ความเหมาะสมทางด้านเนื้อหาในหนังสือภาพประกอบโดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าเป็นที่มากที่สุด ($\bar{x} = 4.89$) มี 3 ข้อ ได้แก่ เนื้อเรื่องของแต่ละหัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และภาษาที่ใช้เมื่ออ่านแล้วสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย สร้างแรงจูงใจให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 5.00$) ส่วนหัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($\bar{x} = 4.67$) โดยทั้ง 3 ข้อมีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นกัน ความเหมาะสมด้านตัวหนังสือโดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าเป็นที่มากที่สุด ($\bar{x} = 3.93$) มี 5 ข้อ ได้แก่ ขนาดของตัวหนังสือที่ใช้กับเนื้อเรื่อง รูปแบบของตัวหนังสือสามารถอ่านได้ง่ายสบายตา สีของตัวหนังสือที่ใช้กับหัวข้อหลัก และสีของตัวหนังสือที่ใช้กับเนื้อเรื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับทุกข้อ ($\bar{x} = 4.00$) ส่วนขนาดของตัวหนังสือที่ใช้กับหัวข้อหลัก ($\bar{x} = 3.67$) มีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นกัน (ตารางที่ 4.2 – 4.5)

จากผลการประเมินความคิดเห็นด้านการสร้างสรรค์รูปแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยจึงนำผลประเมินความคิดเห็นที่มีความเหมาะสมมากที่สุดของแต่ละด้าน นำมาออกแบบในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

3) ผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่า ความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงการให้นมลูก โดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 3.67$) ซึ่งภาพถ่ายสื่อมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$) ความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงสรีระของเต้านม โดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 3.67$) ซึ่งภาพถ่ายจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$) ความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนมโดยภาพรวมมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{x} = 3.33$) ซึ่งภาพถ่ายจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$) เหมาะสมประเภทของภาพประกอบ ที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่โดยภาพรวมมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$) โดยภาพถ่ายสื่อมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$) ความเหมาะสมประเภทของภาพประกอบ ที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ จากโดยภาพรวมมีความเหมาะสมปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$) ซึ่งภาพถ่ายสื่อมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$) ความเหมาะสมการจัดวางองค์ประกอบภาพในหนังสือภาพประกอบ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าเป็นที่มากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$) มี 2 ข้อ ได้แก่ ลักษณะของภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อเรื่อง และภาพประกอบช่วยให้เกิดการรับรู้และเข้าใจเนื้อเรื่องได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$) ส่วนการจัดวาง

ตำแหน่งของภาพประกอบและการจัดวางภาพแทรกระหว่างตัวหนังสือ มีความเหมาะสมมากในระดับเดียวกัน ($\bar{x} = 4.33$) ความเหมาะสมคุณลักษณะของภาพประกอบในหนังสือภาพประกอบโดยภาพรวมมีความคิดเห็นที่เหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.89$) มี 3 ข้อ ได้แก่ ภาพประกอบสามารถอธิบายเนื้อเรื่องให้เกิดความเข้าใจได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือ และภาพประกอบสามารถสร้างแรงจูงใจให้มารดาเกิดความมั่นใจแก่ตัวเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$) ส่วนภาพประกอบหน้าปกสามารถดึงดูดความสนใจ ($\bar{x} = 4.67$) มีความเหมาะสมมากที่สุดเช่นกัน (ตารางที่ 4.6 – 4.12)

จากผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์ภาพประกอบในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยจึงนำประเภทของภาพประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุด นำมาออกแบบในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

5.1.6.2 ขั้นตอนการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

1) ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการรับรู้ของหญิงหลังคลอดเกี่ยวหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ระหว่างก่อนและหลังการทดลองใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่า กลุ่มตัวอย่างของหญิงหลังคลอดส่วนใหญ่มีอายุ 31-35 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50 อายุ 26 - 30 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และอายุ 20- 25 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตั้งครรภ์เป็นครั้งแรก จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 90 และตั้งครรภ์ครั้งที่สอง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ไม่เคยแท้งจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 90 และ เคยแท้งจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ไม่เคยมีประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เคยได้รับความรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70 และไม่เคยได้รับความรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และมีความตั้งใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ขั้นต่ำ 1 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนการรับรู้ของหญิงหลังคลอด หลังจากการทดลองใช้หนังสือภาพประกอบ มีการรับรู้สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หนังสืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ตารางที่ 4.14 – 4.16)

2) ผลประเมินความคิดเห็นของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น โดยภาพรวมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความพึงพอใจมากที่สุดมี 10 ข้อ ได้แก่ ขนาดของตัวอักษรชัดเจน ถูกต้อง มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$) ภาพประกอบสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) ภายหลังจากการใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้รู้สึกมั่นใจในการเลี้ยงลูกมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตนได้มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) หญิงหลังมีความพึงพอใจมากที่สุดมีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้

($\bar{x} = 4.80$) ถัดมารูปเล่มสวยงาม น่าอ่าน มีความคงทนต่อการใช้งาน สะดวกและสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเพราะภาพประกอบมีความเข้าใจชัดเจน มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$) หญิงหลังคลอดสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงเต้านม การบีบนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$) เนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) หญิงหลังคลอดสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก/ทำให้นมลูก” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) ถัดมาเนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$) หญิงหลังคลอดสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงท่าการจับลูกเรอนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$) และหญิงหลังคลอดสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงอุปกรณ์เครื่องปั้มนม” ส่วนสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$) (ตารางที่ 4.17)

3) ผลประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พยาบาลแผนก สูติ-นรีเวชกรรมสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงเต้านม การบีบนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.20$) ขนาดของตัวอักษรชัดเจน ถูกต้อง อ่านง่าย มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.20$) ภายหลังจากใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้รู้สึกมั่นใจในการเลี้ยงลูกมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตนได้ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.20$) พยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมมีความพึงพอใจในระดับมาก ต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้ ($\bar{x} = 4.20$) ถัดมา เนื้อหามีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือตรงกับประเด็นความรู้ที่ท่านมีความต้องการ และเรียบเรียงเนื้อหาเข้าใจง่าย มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) รูปเล่มสวยงาม น่าอ่าน มีความคงทนต่อการใช้งาน สะดวกและสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเพราะภาพประกอบมีความเข้าใจชัดเจน มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) ภาพประกอบสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) สามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก/ทำให้นมลูก” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) สามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงอุปกรณ์เครื่องปั้มนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.00$) ถัดมาคือเนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 3.80$) และสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงท่าการจับลูกเรอนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้ มีความพึงพอใจมาก ($\bar{x} = 3.80$) (ตารางที่ 4.18)

5.2 อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่องการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

5.2.1 อภิปรายผลจากการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ด้านหลักการจัดองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือและด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ โดยสรุปผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ด้านมีความคิดเห็นกล่าวคือ ภาพประกอบมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยแปลความหมายของเนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเข้าใจได้รวดเร็ว โดยทำหน้าที่ของภาพประกอบคือ ภาพประกอบช่วยดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ภาพประกอบช่วยอธิบายเนื้อหาให้เข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวความคิดของ (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. 2542 : 185-186 , 188-189) กล่าวคือ ภาพประกอบอธิบายเหตุการณ์ต่างๆได้ใกล้เคียงของจริงมากที่สุด ภาพประกอบจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งซึ่งจะช่วยสื่อความหมายและช่วยส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสร้างพลังใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ ดังนี้

1. ภาพประกอบสามารถสื่อถึงท่าทางการอุ้มลูกให้กินนมแม่ได้ชัดเจนและถูกวิธี แสดงวิธีการบีบเก็บน้ำนมที่ถูกรวิธี
2. ภาพประกอบมีผลต่อแรงจูงใจ เช่น ภาพเด็ก ภาพเด็กกำลังดูนมแม่ ภาพครอบครัวที่อบอุ่น ทำให้เกิดการกระตุ้นการสร้างหรือการหลังน้ำนม
3. ภาพประกอบที่มีสีสัน สดใส ช่วยดึงดูดความสนใจให้กับภาพยิ่งขึ้น
4. ภาพประกอบช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง เช่น ภาพประกอบการนวดกระตุ้นน้ำนม ภาพประกอบวิธีการแก้ไขหัวนมบอด/แบน

ดังนั้นวิธีที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาคือการใช้สื่อเป็นตัวช่วย สอดคล้องกับแนวคิดของ (จำเนียร ช่วงโชติ. 2545 : 18) กล่าวคือ สื่อสามารถช่วยให้ผู้เรียนรู้เข้าใจสิ่งที่ต้องการมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการรับรู้และการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นคู่กัน และสื่อที่สามารถช่วยให้แม่เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองได้ที่ดีที่สุดคือ หนังสือภาพประกอบ ซึ่งหนังสือเป็นสื่อที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองและภาพประกอบนั้นจะสามารถช่วยเสริมให้แม่เข้าใจเนื้อหา วิธีการแก้ปัญหาต่างๆเบื้องต้นได้ง่ายขึ้นโดยอาศัยท่าทางการเลียนแบบจากภาพประกอบซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (กมล ฉายาวัดมณะ. 2543 : 253) และประเภทของภาพประกอบที่สามารถสื่อท่าทางได้ชัดเจนที่สุดนั้นคือภาพถ่าย เนื่องจากภาพถ่ายเป็นภาพที่มีลักษณะเหมือนจริงที่สุด ให้ความรู้สึกที่ใกล้เคียงกับของจริงมากที่สุด สร้างความรู้สึกคล้ายตามได้ เช่น ภาพของแม่กำลังอุ้มลูกดูนม ภาพเด็กน่ารัก ซึ่งช่วยให้เกิดการหลังน้ำนมได้ โดยเฉพาะภาพถ่ายที่เป็นภาพถ่ายสีซึ่งสามารถถ่ายทอดลักษณะความเหมือนจริงได้ใกล้เคียงที่สุด และยังสามารถสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนภา ผลพฤกษา (2550 : บทคัดย่อ) เรื่อง การศึกษาและออกแบบภาพประกอบหนังสือการ์ตูนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เรื่องของสี พบว่ารูปแบบของภาพประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุด ได้แก่ ภาพประกอบการ์ตูนรูปทรง

ที่สร้างขึ้นใหม่ระบายสีด้วยคอมพิวเตอร์จากโปรแกรมสำเร็จรูป อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด

5.2.2 อภิปรายผลจากการเปรียบเทียบการรับรู้ของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างก่อนและหลังการทดลองใช้หนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นพบว่า การรับรู้ของหญิงหลังคลอด หลังจากการทดลองใช้หนังสือภาพประกอบมีการรับรู้สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หนังสืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งอธิบายได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ อวยชัย ยารงไชย (2549 : บทคัดย่อ) เรื่องการศึกษาและพัฒนาหนังสือการ์ตูนเรื่องการวิเคราะห์เวกเตอร์ วิชาสนามแม่เหล็กไฟฟ้า ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2545 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยผลการทดลองปรากฏว่า การสอนด้วยหนังสือการ์ตูนสนามแม่เหล็กไฟฟ้าสามารถทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าทดสอบก่อนเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกมลณี แก่นแก้ว (2553 : บทคัดย่อ) เรื่องการพัฒนาหนังสือการ์ตูนโดยใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นหลัก เรื่องประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 สำหรับพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม วิทยาลัยศึกษา บริษัท คิงส์แพ็ค อินดัสเตรียล จำกัด ซึ่งเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อีก่อนและหลังการใช้หนังสือการ์ตูนโดยใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นหลัก เรื่องประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 สำหรับพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม วิทยาลัยศึกษา บริษัท คิงส์แพ็ค อินดัสเตรียล จำกัด แตกต่างกันอย่างสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วน

5.2.3 อภิปรายผลการประเมินความพึงพอใจที่มีหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น โดยหญิงหลังคลอดอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) และพยาบาลแผนกสูติ นรีเวชกรรม โรงพยาบาลบุรีรัมย์ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.00$) สามารถอธิบาย ได้ว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรรัตน์ สว่างเกตุ (2553 : บทคัดย่อ) เรื่องการพัฒนาคู่มือการส่งเสริม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดา : วิทยาลัยพยาบาลสมุทรสาคร โดยกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อคู่มือการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งพบว่า “คู่มือส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้ช่วยให้มั่นใจในการเลี้ยงลูกมากขึ้น” “สามารถนำความรู้ ไปใช้ในการปฏิบัติตัวได้” และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร วิสารพันธ์ (2550 : บทคัดย่อ) เรื่อง การศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนั้นในมารดาที่ทำงานนอกบ้าน โดย โปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบด้วย การให้ความรู้ การสอนสาธิตการเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่ และการสนับสนุนช่วยเหลือมารดาในระยะหลังคลอด และมอบคู่มือการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ไปศึกษาทบทวนด้วยตนเองที่บ้าน ผลการศึกษาพบว่ามารดาในกลุ่มทดลองมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนั้น 4 เดือน สูงกว่ามารดาในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) และมารดา ยังบอกด้วยว่าการแจกคู่มือให้กลับไปทบทวนด้วยตัวเองที่บ้าน สามารถช่วยให้ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนมา อีกทั้งยังมีปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไขในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น การบีบเก็บน้ำนม ระยะเวลา อุณหภูมิที่เก็บทำให้ปฏิบัติได้ถูกต้อง

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่แม่หลังคลอดและครอบครัว กลุ่มเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ทางสาธารณสุข และกลุ่มบุคคลที่ให้ความสนใจในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการวิจัยต่อไปดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ผลการวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยคำนึงถึงความรู้ความเข้าใจหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ถูกต้องเหมาะสม โดยจะทำให้แม่หลังคลอด กลุ่มบุคคลที่ให้ความสนใจ หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดทักษะการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ด้วยจากภาพประกอบ
2. ผลการวิจัยสามารถสนับสนุนเรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รวมไปถึงการเสริมสร้างความมั่นใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้กับแม่อีกด้วย

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไปดังนี้

1. ในการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ควรศึกษาเรื่องของวัสดุแบบใหม่เพื่อการคงทนรักษาต่อหนังสือ เช่น ทำเป็นหนังสือภาพประกอบที่ใช้วัสดุเป็นพลาสติกกันน้ำ เป็นต้น
2. หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ควรใช้เทคนิคพิเศษในการสร้างภาพประกอบเกี่ยวกับการนวดกระตุ้นเต้านม ทำอุ้มลูกกินนมในอิริยาบถต่างๆ แบบ 3 มิติ เพื่อให้หนังสือเกิดความน่าสนใจยิ่งขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมโรคติดต่อ. (ม.ป.ป.). แผนงานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544). กรุงเทพฯ : กรมควบคุมโรคติดต่อ. (เอกสารอัดสำเนา). กองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. 2536. นมแม่แน่นกว่านมผง. กฤตภาคข่าว อนามัยแม่และเด็ก. (กรกฎาคม-ธันวาคม). 106-107.
- กรณีการ วิจิตรสุคนธ์. 2550. เอกสารประกอบการสอน เรื่อง การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาทำงาน นอกบ้าน. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กรณีการ เดชบุญ. 2553. ความหมายของการ์ตูน. [online]. เข้าถึงได้จาก http://writer.dek-d.com/mystery_11521/writer/viewlongc.php?id=615282&chapter=43.
- จำลอง ศรีประสาธน์. 2531. มาตรการการจัดการสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- จำเนียร ช่วงโชติ. 2545. จิตวิทยาการรับรู้และการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ชม ภูมิภาค. 2521. หลักการโฆษณา. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ชุมนุมพร นิตยวิบูลย์. 2541. ผลของการให้คำแนะนำอย่างมีแบบแผนแก่หญิงตั้งครรภ์ต่อความสามารถตนเองและการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาภายหลังคลอดโรงพยาบาลแพร่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2523. “ระบบสื่อการสอน”ในเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสกรณการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ต้นสกุล สุ่ม. 2545. เจ้าของตัวจริงนิเทศศาสตร์นอกตำรา. กรุงเทพฯ : เนชั่นกรุ๊ป.
- ทวีศักดิ์ ไชยมาโย. 2542. การส่งเสริมและการพัฒนาการ์ตูนไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา.
- ปฐมมาส โชติบัญญัติ และคณะ. 2554. นวัตกรรมชุดหุ่นฝึกทักษะการปฏิบัติการพยาบาล. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา.
- ปัญญา ทรงเสรี. 2545. สร้างเด็กให้เป็นนักค้นคว้าวิจัยทางศิลปะ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2531. การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ผดุง พรหมมูล. 2542. การสร้างภาพประกอบ. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- พงษ์ศักดิ์ ไชยทิพย์. 2544. เทคนิคการออกแบบงานกราฟิก. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ภูวดล สุวรรณดี. 2538. การ์ตูน อารมณ์ขันที่ไม่มีวันตาย. กรุงเทพฯ : พิมพ์ศ พรินต์ติ้ง.

บรรณานุกรม(ต่อ)

- ไมเยอร์, ราล์ฟ. 2540. **พจนานุกรมศัพท์และเทคนิคทางศิลปะ**. แปลจาก A Dictionary of Art Term and Techniques โดย มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- ยุทธนา จินดากุล. 2537. **กลยุทธ์การสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ ผ่านรูปแบบที่เป็นการ์ตูนของคุณประยูร จรรยาวัชร์**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน. บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์ จำกัด.
- ลัดดา จิตคุตตานนท์. 2542. **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากข่าวสารด้านการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคเหนือ**. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต(สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์. 2540. **ออกแบบกราฟิก**. กรุงเทพฯ : โสภณการพิมพ์.
- วรพันธ์ พิไชยแพทย์. 2533. **คุณสมบัติของนมแม่**. ในสมชาย ดุรงค์เดช, ภาวดี เต็มเจริญ, ดวงพร แก้วศิริ, และ รุจิรา มังคละศิริ (บรรณาธิการ). **คู่มือการฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่** (หน้า27-30). กรุงเทพฯ : ชัยเจริญ.
- วรวิทย์ นิเทศศิลป์. 2551. **สื่อและนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 9. สกายบุ๊คส์. กรุงเทพฯ.
- วิชัย เทียนถาวร. 2539. **การดำเนินการพัฒนาสุขภาพเด็กไทยตามเป้าหมายกึ่งทศวรรษของกรมอนามัย**. ในสรุปผลการประชุมเรื่องสุขภาพเด็กไทยในทศวรรษหน้า (หน้า 42). กรุงเทพฯ : เดอะเบสท์ กราฟฟิค ดีไซน์.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. 2545. **การ์ตูน:เสน่ห์ที่ดึงดูดใจทุกยุคสมัย**. กรุงเทพฯ : ธนวนการพิมพ์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2539. **การออกแบบ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินท์ติ้ง เฮ้าส์.
- วีระพงษ์ ฉัตรานนท์. 2536. **ความสำคัญของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในฝ่ายอบรมกองอนามัยครอบครัว(ผู้รวบรวม)**. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเรื่องการเลี้ยง ลูกด้วยนมแม่สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข (หน้า 23-29). กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- วีระพงษ์ ฉัตรานนท์. 2536. **บันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่**. ในฝ่ายอบรมกองอนามัยครอบครัว(ผู้รวบรวม). เอกสารประกอบการฝึกอบรมเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข (หน้า 63-68). กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- วัลลภ สวัสดิวัลลภ. 2535. **หนังสือและการพิมพ์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ศักดิ์ สุนทรเสณี. 2531. **เจตคติ**. กรุงเทพฯ : รุ่งวัฒนา
- สกนธ์ ภู่งามดี. 2545. **จิตวิทยากับการออกแบบ**. พิมพ์ครั้งที่ 1 : กรุงเทพฯ : วาดศิลป์.

บรรณานุกรม(ต่อ)

- สกนธ์ ภู่งามดี. 2545. **ศิลปะเพื่อการสื่อสาร**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : วาดศิลป์.
- สง่า ตามาพงษ์. 2536. โภชนาการของหญิงมีครรภ์และหญิงให้นมลูก. ในเอกสารประกอบการฝึกอบรมเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข. (หน้า113-120). กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- สิริกมลณี แก่นแก้ว. 2553. **การพัฒนาหนังสือการ์ตูนโดยใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นหลัก เรื่องประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 สำหรับพนักงานแรงงานอุตสาหกรรม กรณีศึกษา บริษัท คิงแพคส์ อินดรัสเตรียล จำกัด**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมพิศ ไยสุน. 2536. **การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่**. วารสารพยาบาลกองทัพบก. 11(3), 9-13.
- สุรเกียรติ อาชานุภาพ. 2533. **นมแม่หายไปไหน**. คลินิก. 6 (กุมภาพันธ์). 79.
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. 2546. **การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์**. กรุงเทพฯ : พ.ศ. พัฒนา.
- สุอารีย์ อันตรการ. 2543. **การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่**. ใน มานี ปิยะอนันต์, ชาญชัย วันทนาศิริ, สิงห์เพชร สุขสมปอง & มงคล เบญจภิบาล (บรรณาธิการ). **สูติศาสตร์** (หน้า 547-567).
กรุงเทพฯ : พี เอ ลีฟวิ่ง.
- สุอารีย์ อันตรการและธิดารัตน์ วงศ์วิสุทธิ. 2548. **ความรู้พื้นฐานสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่**. กรุงเทพฯ : วิสคอมกรุงเทพจำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานกิจการและสถาบันครอบครัว. 2554. **แผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)**. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชาย สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- อมรรัตน์ จันทร์เพ็ญสว่าง. 2546. **โยคะยืดอายุ**. กรุงเทพฯ : ไพลิน.
- อวยชัย ยางงไชย. 2549. “การพัฒนาหนังสือการ์ตูนเรื่องการวิเคราะห์เวกเตอร์ วิชานามแม่เหล็กไฟฟ้าตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2545 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล”. **ปริญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง**.
- อารยะ ศรีกัลยาณบุตร. 2550. **การออกแบบสิ่งพิมพ์**. กรุงเทพฯ : วิสคอมเซ็นเตอร์.
- อารี สุทธิพันธ์. 2532. **มนุษย์กับจินตนาการ**. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อุบล ทวีศรี. 2536. **การให้นมแม่ระยะหลังคลอด**. ในเอกสารประกอบการฝึกอบรมเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และการสาธารณสุข (หน้า 57-60). กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- อัมพล สุอำพัน. 2528. ผลทางด้านจิตวิทยาของการให้น้ำนมมารดา. ใน **รายงานการสัมมนาการวิจัยด้านอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว** (หน้า 66-68). กรุงเทพฯ : กองอนามัยครอบครัว.
- อนันต์ ประภาโส. 2540. **วาดเส้น**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศิลปะสลิปประภา.
- อเนก รัตน์ปิยะภากรณ์. 2534. **การส่งเสริมและพัฒนาหนังสือการ์ตูนไทย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ.
- Carballo & pelto. 1991. Carballo, M. & pelto, G.H. (1991). Social and psychological factors in breast-feeding. In F. Falkner (Ed.). **Infant and child nutrition worldwide: Issues and perspectives** (pp. 175-188). U.S.A: CRC Press.
- Lawrence, R. A . 1999 . **Breastfeeding: A guide for medical profession**. 5thed. St. Louis : Mosby.
- Marmet C. 2003. **Manual expression of breast milk Marmet technique**.
[online] available :
http://www.breastpump.com/manual_expression_of_breast_milk.pdf.
- Solberg, S. M. 1984. Indicators of successful breast feeding. In Houston, M. J (Ed.). **Maternaland infant health care** (pp. 149). New York : Cherchill Livingstone
- WHO . (2001). **Global strategy for infant and young child feeding**.
(No. Fifty-fourth world health assembly).
- WHO & UNICEF. (2003). **Global strategy for infant and young child feeding**.
Geneva : WHO library cataloguing – in – publication data.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	หนังสือราชการ
ภาคผนวก ข	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ภาคผนวก ค	ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ
ภาคผนวก ง	ผลงานออกแบบ

ภาคผนวก ก
หนังสือราชการ

ประกาศคณะกรรมการอุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เรื่อง ผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์

คณะกรรมการอุตสาหกรรม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ขอประกาศรายชื่อหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2555 ให้ดำเนินการดังนี้

นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ รหัสประจำตัว 52630740 ให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (Study and Design the Illustration of Breastfeeding Book)” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.จตุรงค์ เลาะห์เพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ทั้งนี้ให้นักศึกษาค้นคว้าและเขียนวิทยานิพนธ์ โดยปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนดในระเบียบของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ประกาศ ณ วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2555

(รองศาสตราจารย์พีระวุฒิ สุวรรณจันทร์)

คณบดี

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 5345

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๐๕๒๐

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.ชนิษฐา วรธงชัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินเพื่อการวิจัย

ด้วยนางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับ
เรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและ
เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจแบบประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของ นางสาวพนิดา
พรศิริกาญจน์ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ สุนทรกนกพงศ์)
รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๔๙-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒-๓๒๔๙-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

รับ คณบดี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อินต์ เม้งจุฑากุล

ณิชา วัฒน

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 5345

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๐๕๒๐

๗๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ยุพดี สีนมาก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินเพื่อการวิจัย

ด้วยนางสาวพินดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับ
เรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและ
เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจแบบประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของ นางสาวพินดา
พรศิริกาญจน์ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๙-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒- ๓๒๙-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 5345

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๐๕๒๐

๗๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินเพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์พัชรภา ศักดิ์โสภณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินเพื่อการวิจัย

ด้วยนางสาวพินดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับ
เรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและ
เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจแบบประเมินของท่านจะช่วยให้งานวิจัยของ นางสาวพินดา
พรศิริกาญจน์ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๕๙-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒- ๓๒๕๙-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

ฉันขอแนะนำรับเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

(นางสาวพัชรภา ศักดิ์โสภณ)

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 5345

คณะกรรมการอุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๕๒๐

๗๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

เรียน รศ.กรรณิการ์ วิจิตรสุนทร

ด้วยนางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะกรรมการอุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ของนางสาว
พนิดา พรศิริกาญจน์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๙-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒- ๓๒๙-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 5345

คณะกรรมการอุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๕๒๐

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

เรียน นางอังสนา วงศ์ศิริ

ด้วยนางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรอุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะกรรมการอุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ของนางสาว
พนิดา พรศิริกาญจน์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ สุนทรกนกพงศ์)
รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๙-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒- ๓๒๙-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

อ.วิษณุ ๙๒.

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 0321

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๕๒๐

๗ มกราคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

เรียน นางสาวอรุณศรี ทองป่อง

ด้วยนางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ของนางสาว
พนิดา พรศิริกาญจน์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๔-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒- ๓๒๔-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

ยื่นที่ ชั้น ๓ กรม ๐๓๖๘๖๖

รศ.อรุณศรี ทองป่อง

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 5345

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๕๒๐

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดองค์ประกอบออกแบบหนังสือ

เรียน นายสิทธิศักดิ์ อุ้นจิตต์

ด้วย นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลาะห์เพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดองค์ประกอบออกแบบหนังสือของ
นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๙๔-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒- ๓๒๙๔-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

ศ.วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 5345

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๕๒๐

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดองค์ประกอบออกแบบหนังสือ

เรียน นายสามารถ เขียวรัตน์

ด้วย นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดองค์ประกอบออกแบบหนังสือของ
นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๙-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒- ๓๒๙-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 5345

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๕๒๐

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดองค์ประกอบออกแบบหนังสือ

เรียน นางสาวฐานันท์ ไชยชมภู

ด้วย นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดองค์ประกอบออกแบบหนังสือของ
นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๙-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒- ๓๒๙-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 5345

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลวงกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๕๒๐

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านสร้างสรรค์ภาพประกอบ

เรียน ผศ.บัญชา ชื่นจิต

ด้วย นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สารินูตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง ғаเ็บคาคารมที่เรีกงววิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านสร้างสรรค์ภาพประกอบของนางสาวพนิดา
พรศิริกาญจน์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)
รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๕๙-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๕๒

โทรสาร. ๐๒- ๓๒๕๙-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

รองศาสตราจารย์บัญชา ชื่นจิต

๒๒ ธ.ค. ๒๕๕๕

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 5345

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๕๒๐

๗๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านสร้างสรรค์ภาพประกอบ

เรียน นายอภิรักษ์ ใจมสติ

ด้วย นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลหาหะเพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านสร้างสรรค์ภาพประกอบของนางสาวพนิดา
พรศิริกาญจน์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๙-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒-๓๒๙-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

อ่าวขอมอินเดียน

(นายอภิรักษ์ ใจมสติ)

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ 5345

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๕๒๐

๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านสร้างสรรค์ภาพประกอบ

เรียน นางสาวรุ่งนภา จะนันท

ด้วย นางสาวพินิตา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบ
เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
และ ดร.จตุรงค์ เลหาหะเพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านสร้างสรรค์ภาพประกอบของนางสาวพินิตา
พรศิริกาญจน์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๙๔-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒- ๓๒๙๔-๘๔๓๖

ติดต่อนักศึกษา โทร.๐๘๙-๒๘๑-๘๕๘๗

๒๓ ธ.ค. ๒๕๕๖

งานพัฒนาบุคลากร

กฤษณ์
๘ เม.ย. ๒๕๕๗

ที่ ศธ 0524.04/ 1033

กลุ่มงาน พรส.
รับที่ 1144
วันที่ 8 เม.ย. 2557
เวลา 10.00 น.

โรงพยาบาลบุรีรัมย์ 138
เลขรับ ๕๖๓๘
วันที่ ๘ เม.ย. ๒๕๕๗
..... น.

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ 10520

20 มีนาคม 2557

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบุรีรัมย์

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. ประกาศผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ฉบับ
 2. แบบทดสอบและแบบประเมิน

ด้วย นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
คุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริม
มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่” โดยมี รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และ ผศ.ดร.
จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และได้รับอนุมัติหัวข้อและเค้าโครง
วิทยานิพนธ์แล้ว เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2555 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม จึงขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ ทดลองและเก็บข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบกับหญิงหลัง
คลอดที่พักฟื้น ณ แผนกสูติรี-เวชกรรมและใช้แบบประเมินกับบุคลากร ณ แผนกสูติรี-เวชกรรม
โรงพยาบาลบุรีรัมย์ ได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้
ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)
รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ
โทร. 02-329-8000 ต่อ 3692
โทรสาร. 02- 329-8436
ติดต่อนักศึกษา โทร.089-281-8587

- เรียน รองผู้อำนวยการด้านพัฒนาทรัพยากรบุคคล
- เพื่อโปรดทราบ
 - เพื่อโปรดพิจารณา
 - เห็นควร.....

เรียน คุณ อ.จก

ขอความอนุเคราะห์ ยืมชุดนักเรียนของนักเรียนระดับชั้น ม.๑
15 ชุด (นักเรียนชาย) 15 ชุด (นักเรียนหญิง) และ ๑๕ ชุด
/ น.ส. อ.จก

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาเทคโนโลยีออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

โดย นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์ นักศึกษาระดับปริญญาโท
สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ. อุดมศักดิ์ สาริบุตร

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ดร. จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง

หัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้ศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (2) เพื่อประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือภาพประกอบที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้จัดทำวิจัยได้นิยามศัพท์ซึ่งเกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. **การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ประสบผลสำเร็จ** หมายถึง การที่หญิงหลังคลอดที่หญิงหลังคลอดไม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวเป็นระยะเวลา 6 เดือน และไม่ได้รับความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และประสบปัญหาต่างๆเกี่ยวกับตัวบุคคลใน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น การเหนื่อยเพิ่มมากขึ้นจากการทำงาน อาการปวดคัดตึงเต้านม เต้านมอักเสบ เจ็บหัวนม น้ำนมน้อยไม่เพียงพอ ลูกไม่ดูดนม เป็นต้น อีกทั้งไม่ได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัว และมีสื่อโฆษณาบางมผงทำให้เกิดความไม่แน่ใจว่านมแม่ดีกว่านมผงอย่างไร

2. **การสร้างสรรครูปแบบหนังสือ** หมายถึง การออกแบบหนังสือโดยใช้หลักการออกแบบหนังสือโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของรูปแบบหนังสือ ความเหมาะสมส่วนประกอบของหนังสือ ความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา และความเหมาะสมทางด้านของตัวหนังสือ

3. **ภาพประกอบ** หมายถึง ภาพถ่ายสี ภาพถ่ายขาว-ดำ ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก ที่ช่วยส่งเสริมอธิบายส่วนที่เป็นข้อความ หรือเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้เข้าใจ ถูกต้องและชัดเจน

4. **หนังสือภาพประกอบ** หมายถึง หนังสือที่ประกอบด้วยภาพประกอบประเภทต่างๆคือ ภาพถ่ายสี ภาพถ่ายขาว-ดำ ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก โดยใช้ความเหมาะสมของแต่ละประเภทภาพในการนำเสนอภาพต่างๆ ได้แก่ ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก ภาพที่สื่อถึงสีริชะของ

เต้านม ภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่ ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ

5. เพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หมายถึง การสนับสนุนให้มารดาได้รับความรู้ที่ถูกต้องและชัดเจนเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับนมแม่เพื่อให้แม่มีความมั่นใจที่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไปได้อย่างยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้

6. หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หมายถึง หนังสือที่มีภาพประกอบเกี่ยวกับภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก ภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม ภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่ ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ โดยใช้ความเหมาะสมแต่ละประเภทภาพ ได้แก่ ภาพถ่ายสี ภาพถ่ายขาว-ดำ ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก ในการนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ถูกต้องและชัดเจน เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับนมแม่ให้แม่มีความมั่นใจที่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไปได้อย่างยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาเทคโนโลยีออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การสร้างแบบสอบถามชุดนี้เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ความคิดเห็นด้านความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของผู้เชี่ยวชาญด้านส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ ในการตอบแบบสัมภาษณ์ให้ครบทุกข้อและถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการออกแบบหนังสือภาพประกอบต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์มา ณ ที่นี้ด้วย

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อและตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงที่สุด

นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์
 สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แนวคำถามสำหรับความเหมาะสมด้านเนื้อหาหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นความเหมาะสมด้านเนื้อหาหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสม ที่ตรงตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

1. ในการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ควรมีหัวข้อเกี่ยวกับเนื้อหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อะไรบ้าง

หัวข้อหลักที่ควรมีในหนังสือภาพประกอบ	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
ความสำคัญของนมแม่					
ขบวนการสร้างน้ำนม					
ลักษณะของเต้านม					
การเปลี่ยนแปลงของเต้านม					
ประโยชน์ของนมแม่					
ลักษณะของน้ำนมแม่					
วิธีการให้นมลูกที่ถูกต้อง					
วิธีการแก้ปัญหาต่างๆเกี่ยวกับเต้านม					
วิธีการเก็บรักษาน้ำนมแม่					
การใส่ยาในหญิงให้นมบุตร					
อาหารประเภทต่างๆที่บำรุงน้ำนม					
วิธีการฝึกลูกนอน					
จะเริ่มต้นให้อาหารลูกเมื่อไร					

3. ความเหมาะสมของภาพประกอบในหนังสือมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในหนังสืออย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เขียนชาญ

(.....)

วันที่...../...../.....

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาเทคโนโลยีออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบหนังสือ

การสร้างแบบสอบถามชุดนี้เพื่อใช้ในการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบหนังสือ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ ในการตอบแบบประเมินให้ครบทุกข้อและถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการออกแบบหนังสือภาพประกอบต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบประเมินความเหมาะสมมา ณ ที่นี้ด้วย

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียวโดยมีความหมายของระดับค่าความคิดเห็นดังนี้

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์
 สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบหนังสือ

ข้อที่	ความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์รูปภาพ หนังสือภาพประกอบ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1.	ความเหมาะสมของรูปแบบหนังสือ					
	1.1 ปกหน้าของหนังสือมีความเหมาะสม
	1.2 สีของปกหนังสือมีความเหมาะสม
	1.3 ขนาดของตัวอักษรชื่อปกหนังสือมีความเหมาะสม
	1.4 สีของตัวอักษรชื่อปกหนังสือมีความเหมาะสม
	1.5 ขนาดของรูปเล่มหนังสือมีความเหมาะสม
	1.6 จำนวนหน้าของหนังสือมีความเหมาะสม
	1.7 การจัดวางเนื้อเรื่องมีความเหมาะสม
	1.8 รูปแบบการเข้าเล่มหนังสือมีความเหมาะสม
	1.9 กระดาษที่ใช้พิมพ์เล่มหนังสือมีความเหมาะสม
2.	ความเหมาะสมส่วนประกอบของหนังสือ					
	2.1 ชื่อหนังสือมีความเหมาะสม
	2.2 ภาพประกอบปกหน้ามีความเหมาะสม
	2.3 ข้อความประกอบปกหน้ามีความเหมาะสม
	2.4 ข้อความประกอบปกหลังมีความเหมาะสม
	2.5 ภาพประกอบปกหลังมีความเหมาะสม
3.	ความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา					
	3.1 หัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความเหมาะสม
	3.2 เนื้อเรื่องของแต่ละหัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความเหมาะสม

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบหนังสือ (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์รูปภาพ หนังสือภาพประกอบ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	3.3 ภาษาที่ใช้เมื่ออ่านแล้ว สามารถเข้าใจเนื้อหา ได้ง่าย สร้างแรงจูงใจให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก ขึ้น
4.	ความเหมาะสมทางด้านของตัวหนังสือ					
	4.1 ขนาดของตัวหนังสือที่ใช้กับหัวข้อหลักมี ความเหมาะสม
	4.2 ขนาดของตัวหนังสือที่ใช้กับเนื้อเรื่องมีความ เหมาะสม
	4.3 รูปแบบของตัวหนังสือสามารถอ่านได้ง่าย สบายตา
	4.4 สีของตัวหนังสือที่ใช้กับหัวข้อหลักมีความ เหมาะสม
	4.5 สีของตัวหนังสือที่ใช้กับเนื้อเรื่องมีความ เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วันที่...../...../.....

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาเทคโนโลยีออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ

การสร้างแบบสอบถามชุดนี้เพื่อใช้ในการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ ในการตอบแบบประเมินให้ครบทุกข้อและถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการออกแบบหนังสือภาพประกอบต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบประเมินความเหมาะสมมา ณ ที่นี้ด้วย

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามความคิดเห็นของ

ท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

โดยมีความหมายของระดับค่าความคิดเห็นดังนี้

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์

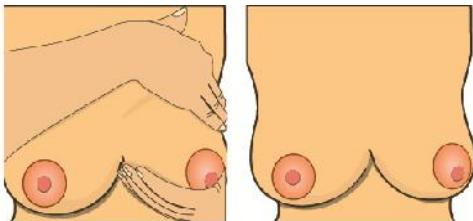
สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ

ข้อที่	ความคิดเห็นทางด้านความเหมาะสมของประเภทภาพประกอบ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1.	<p>ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก</p> <p>1.1 ภาพถ่ายสีมีความเหมาะสม</p> <p>1.2 ภาพถ่ายขาว-ดำมีความเหมาะสม</p> <p>1.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกมีความเหมาะสม</p>
	
	

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ(ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นทางด้านความเหมาะสมของประเภทภาพประกอบ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
2.	ภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม					
						
	2.1 ภาพถ่ายสีมีความเหมาะสม
						
	2.2 ภาพถ่ายขาว-ดำมีความเหมาะสม
						
	2.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกมีความเหมาะสม

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ(ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นทางด้านความเหมาะสมของประเภทภาพประกอบ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
3.	<p>ภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม</p> <p>3.1 ภาพถ่ายสีมีความเหมาะสม</p> <p>3.2 ภาพถ่ายขาว-ดำมีความเหมาะสม</p> <p>3.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกมีความเหมาะสม</p>
	
	

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ(ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นทางด้านความเหมาะสมของประเภทภาพประกอบ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
4.	<p>ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่</p> 					
	4.1 ภาพถ่ายสีมีความเหมาะสม
						
	4.2 ภาพถ่ายขาว-ดำมีความเหมาะสม
						
	4.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกมีความเหมาะสม

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ(ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นทางด้านความเหมาะสมของประเภทภาพประกอบ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
5.	ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ					
						
	5.1 ภาพถ่ายสีมีความเหมาะสม
						
	5.2 ภาพถ่ายขาว-ดำมีความเหมาะสม
						
	5.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกมีความเหมาะสม

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นทางด้านความเหมาะสมของประเภทภาพประกอบ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
6.	<p>การจัดวางองค์ประกอบของภาพ</p> <p>6.1 ลักษณะของภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อเรื่องมีความเหมาะสม</p> <p>6.2 ภาพประกอบช่วยให้เกิดการรับรู้และเข้าใจเนื้อเรื่องได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือมีความเหมาะสม</p> <p>6.3 การจัดวางตำแหน่งของภาพประกอบมีความเหมาะสม</p> <p>6.4 การจัดวางภาพแทรกระหว่างตัวหนังสือมีความสมดุลเหมาะสม</p>
7.	<p>คุณลักษณะของภาพประกอบ</p> <p>7.1 ภาพประกอบหน้าปกสามารถดึงดูดความสนใจมีความเหมาะสม</p> <p>7.2 ภาพประกอบสามารถอธิบายเนื้อเรื่องให้เกิดความเข้าใจได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือมีความเหมาะสม</p> <p>7.3 ภาพประกอบสามารถสร้างแรงจูงใจให้มารดาเกิดความมั่นใจแก่ตัวเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความเหมาะสม</p>

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วันที่...../...../.....

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาเทคโนโลยีออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

เรื่อง การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

แบบทดสอบก่อนการรับรู้ของหญิงหลังคลอดที่มีต่อ
หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การสร้างแบบทดสอบชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตอบแบบประเมินให้ครบทุกข้อ และถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบประเมินความคิดเห็นมา ณ ที่นี้ด้วย

นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์
สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตอนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลของหญิงหลังคลอด

อายุ.....ปี

ตั้งครรภ์ครั้งที่.....() เคยแท้ง () ไม่เคย

มีประสบการณ์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อน

() ไม่เคย () เคยให้นมแม่ นาน.....ปี.....เดือน

เคยได้รับความรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อน

() ไม่เคย () เคย ได้ความรู้จาก

() ทีวี

() แพทย์ เจ้าหน้าที่พยาบาล

() ป้ายโปสเตอร์

() หนังสือ

() เว็บไซต์

() อื่นๆ.....

ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

() ตั้งใจเลี้ยง นาน.....ปี.....เดือน

() ไม่แน่ใจ/ไม่ตั้งใจ เพราะ.....

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับคำตอบของท่านซึ่งตรงกับความเป็นจริงเพียงข้อเดียว

ลำดับ	ข้อความ	ทำได้	ทำไม่ได้
1.	การประคองเต้านมควรวางนิ้วหัวแม่มือไว้บนเต้านม ส่วนอีก 4 นิ้วพยุงเต้านมด้านล่างไว้เพื่อให้ลูกอมลานห้านมได้อย่างถูกต้อง		
2.	อุ้มลูกให้อยู่ในระดับเดียวกับหน้าอก หรืออุ้มให้อยู่ในระหว่างลำตัวกับแขน เพื่อให้ศีรษะ ไหล่ หัวเข่า และหน้าอกของลูกหันเข้าหาอกแม่		
3.	เมื่อท่านจะให้นมลูกมือต่อไป ให้ดูข้างที่ค้างไว้เมื่อครั้งสุดท้ายก่อน		
4.	ถ้าลูกหลับดูนมจนหลับคาเต้า สอดนิ้วเข้าไปในมุมปากลูก ระหว่างเหงือกบนและล่าง แล้วค่อยถอนหัวนมออก		
5.	ท่านสามารถรับรู้ว่ามีน้ำนมผ่านถึงลูกระหว่างการดูดนม ดูจากการมองเห็นหรือเสียงการกลืนนมของลูก		
6.	ท่านสามารถอุ้มลูกในท่านั่งกินนมได้ถูกวิธี		
7.	ท่านสามารถให้ลูกกินนมในท่านอนได้อย่างถูกวิธี		
8.	ท่านสามารถอุ้มลูกกินนมให้ท่าลูกฟุตบอลได้อย่างถูกวิธี		
9.	ท่านสามารถอุ้มลูกกินนมในท่าลูกนอนขวางบนตักได้อย่างถูกวิธี		
10.	ท่านสามารถจับลูกเรอนมได้อย่างถูกวิธี		
11.	เมื่อเต้านมเริ่มคัด ท่านสามารถปั้มนมหรือบีบนมได้เอง		
12.	ท่านสามารถนวดกระตุ้นเต้านมตัวเองได้		
13.	เมื่อท่านหัวนมเจ็บ แตก ท่านสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง		
14.	ถ้าท่านหัวนมสั้น แบน บอด ท่านสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวเอง		
15.	ถ้าหัวนมท่านมี white dot ท่านสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวเอง		
16.	ท่านสามารถปั้มนมแม่ด้วยแก้วหรือถ้วยให้ลูกได้		

ลำดับ	ข้อความ	ทำได้	ทำไม่ได้
17	ท่านสามารถป้อนนมแม่ด้วยหลอดให้ลูกได้		

ทดลองใช้

ทำได้.....ข้อ

ทำไม่ได้.....ข้อ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาเทคโนโลยีออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

เรื่อง การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

แบบทดสอบหลังการรับรู้ของหญิงหลังคลอดที่มีต่อ
หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การสร้างแบบทดสอบชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตอบแบบประเมินให้ครบทุกข้อ และถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบประเมินความคิดเห็นมา ณ ที่นี้ด้วย

นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์
สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตอนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลของหญิงหลังคลอด

อายุ.....ปี

ตั้งครรภ์ครั้งที่.....() เคยแท้ง () ไม่เคย

มีประสบการณ์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อน

() ไม่เคย () เคยให้นมแม่ นาน.....ปี.....เดือน

เคยได้รับความรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อน

() ไม่เคย () เคย ได้ความรู้จาก

- () ที่วี
- () แพทย์ เจ้าหน้าที่พยาบาล
- () ป้ายโปสเตอร์
- () หนังสือ
- () เว็บไซต์
- () อื่นๆ.....

ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

() ตั้งใจเลี้ยง นาน.....ปี.....เดือน

() ไม่แน่ใจ/ไม่ตั้งใจ เพราะ.....

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับคำตอบของท่านซึ่งตรงกับความเป็นจริงเพียงข้อเดียว

ลำดับ	ข้อความ	ทำได้	ทำไม่ได้
1.	การประคองเต้านมควรวางนิ้วหัวแม่มือไว้บนเต้านม ส่วนอีก 4 นิ้วพยุงเต้านมด้านล่างไว้เพื่อให้ลูกอมลานห้านมได้อย่างถูกต้อง		
2.	อุ้มลูกให้อยู่ในระดับเดียวกับหน้าอก หรืออุ้มให้อยู่ในระหว่างลำตัวกับแขน เพื่อให้ศีรษะ ไหล่ หัวเข่า และหน้าอกของลูกหันเข้าหาอกแม่		
3.	เมื่อท่านจะให้นมลูกมือต่อไป ให้ดูข้างที่ค้างไว้เมื่อครั้งสุดท้ายก่อน		
4.	ถ้าลูกหลับดูนมจนหลับคาเต้า สอดนิ้วเข้าไปในมุมปากลูก ระหว่างเหงือกบนและล่าง แล้วค่อยถอนหัวนมออก		
5.	ท่านสามารถรับรู้ว่ามีน้ำนมผ่านถึงลูกระหว่างการดูนม ดูจากการมองเห็นหรือเสียงการกลืนนมของลูก		
6.	ท่านสามารถอุ้มลูกในท่านั่งกินนมได้ถูกวิธี		
7.	ท่านสามารถให้ลูกกินนมในท่านอนได้อย่างถูกวิธี		
8.	ท่านสามารถอุ้มลูกกินนมให้ท่าลูกฟุตบอลได้อย่างถูกวิธี		
9.	ท่านสามารถอุ้มลูกกินนมในท่าลูกนอนขวางบนตักได้อย่างถูกวิธี		
10.	ท่านสามารถจับลูกเรอนมได้อย่างถูกวิธี		
11.	เมื่อเต้านมเริ่มคัด ท่านสามารถปั้มนมหรือบีบนมได้เอง		
12.	ท่านสามารถนวดกระตุ้นเต้านมตัวเองได้		
13.	เมื่อท่านหัวนมเจ็บ แตก ท่านสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง		
14.	ถ้าท่านหัวนมสั้น แบน บอด ท่านสามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยตัวเอง		
15.	ถ้าหัวนมท่านมี white dot ท่านสามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยตัวเอง		
16.	ท่านสามารถปั้มนมแม่ด้วยแก้วหรือถ้วยให้ลูกได้		

ลำดับ	ข้อความ	ทำได้	ทำไม่ได้
17	ท่านสามารถป้อนนมแม่ด้วยหลอดให้ลูกได้		

ทดลองใช้ ทำได้.....ข้อ ทำไม่ได้.....ข้อ

ตอนที่ 2 แบบประเมินความคิดเห็นของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจที่ตรงตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. เนื้อหามีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือตรงกับประเด็นความรู้ที่ท่านมีความต้องการ และเรียบเรียงเนื้อหาเข้าใจง่าย					
2. เนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่					
3. รูปเล่มสวยงาม น่าอ่าน มีความคงทนต่อการใช้งาน สะดวกและสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเพราะภาพประกอบมีความเข้าใจชัดเจน					
4. ภาพประกอบสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่					
5. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก/ทำให้นมลูก” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้					
6. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงเต้านม การบีบนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้					
7. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์เครื่องปั๊มนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้					

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาเทคโนโลยีออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

เรื่อง การศึกษาและออกแบบหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

แบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อ
หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การสร้างแบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตอบแบบสัมภาษณ์ให้ครบทุกข้อ และถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสัมภาษณ์มา ณ ที่นี้ด้วย

นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์
สาขาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ตอนที่ 1 แบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ เพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้น

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจ ที่ตรงตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. เนื้อหามีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือตรงกับประเด็นความรู้ที่ท่านมีความต้องการ และเรียบเรียงเนื้อหาเข้าใจง่าย					
2. เนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่					
3. รูปเล่มสวยงาม น่าอ่าน มีความคงทนต่อการใช้งาน สะดวกและสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองเพราะภาพประกอบมีความเข้าใจชัดเจน					
4. ภาพประกอบสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่					
5. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้					
6. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อสรีระของเต้านม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้					
7. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้					
8. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงวิธีการจับลูกเรอนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้					
9. ขนาดของตัวอักษรชัดเจน ถูกต้อง อ่านง่าย					
10. หลังจากการใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้รู้สึกมั่นใจในการเลี้ยงลูกมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตนได้					

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

การหาคุณภาพแบบประเมินเครื่องมือวิจัย
(แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่)

รายการ	ระดับความเหมาะสม			คะแนนเฉลี่ย
	1	0	-1	
ตอนที่ 1				
หัวข้อหลักที่ควรมีในหนังสือภาพประกอบ				
1. ความสำคัญของนมแม่	3	-	-	1.00
2. ขบวนการสร้างน้ำนม	3	-	-	1.00
3. ลักษณะของเต้านม	3	-	-	1.00
4. การเปลี่ยนแปลงของเต้านม	2	1	-	0.66
5. ประโยชน์ของนมแม่	3	-	-	1.00
6. ลักษณะของน้ำนมแม่	3	-	-	1.00
7. วิธีการให้นมลูกที่ถูกต้อง	3	-	-	1.00
8. วิธีการแก้ปัญหาต่างๆเกี่ยวกับเต้านม	3	-	-	1.00
9. วิธีการเก็บรักษาน้ำนมแม่	3	-	-	1.00
10. การใช้ยาในหญิงให้นมบุตร	2	1	-	0.66
11. อาหารประเภทต่างๆที่บำรุงน้ำนม	2	1	-	0.66
12. วิธีการฝึกลูกนอน	2	1	-	0.66
13. จะเริ่มต้นให้อาหารลูกเมื่อไร	2	1	-	0.66
14. จะหย่านมลูกได้เมื่อไร	2	1	-	0.66
15. เส้นทางสู่ความสำเร็จในการให้นมลูก	3	-	-	1.00
16. วิธีการจับเรอไล่ลมให้ลูก	3	-	-	1.00
17. อยู่นอกบ้านก็ให้นมได้	3	-	-	1.00
ตอนที่ 2				
แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพประกอบในหนังสือ				
1. ภาพประกอบมีความสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างไร	3	-	-	1.00
2. ความเหมาะสมของภาพประกอบในหนังสือมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในหนังสืออย่างไร	3	-	-	1.00
ข้อเสนอแนะ	3	-	-	1.00
รวมเฉลี่ย				0.94

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ
(แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านเนื้อหาของหลักการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			รวมคะแนน	IOC	การแปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
ตอนที่ 1						
หัวข้อหลักที่ควรมีในหนังสือภาพประกอบ						
1.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
3.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.	1	1	0	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
5.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
6.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
7.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
8.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
9.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
10.	1	1	0	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
11.	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
12.	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
13.	1	1	0	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
14.	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
15.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
16.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
17.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
ตอนที่ 2						
แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพประกอบในหนังสือ						
1.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
ข้อเสนอแนะ	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง

การหาคุณภาพแบบประเมินเครื่องมือวิจัย
(แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบหนังสือ)

รายการ	ระดับความเหมาะสม			คะแนนเฉลี่ย
	1	0	-1	
1. ความเหมาะสมของรูปแบบหนังสือ				
1.1 ปกหน้าของหนังสือ	3	-	-	1.00
1.2 สีของปกหนังสือ	3	-	-	1.00
1.3 ขนาดของตัวอักษรชื่อปกหนังสือ	3	-	-	1.00
1.4 สีของตัวอักษรชื่อปกหนังสือ	3	-	-	1.00
1.5 ขนาดของรูปเล่มหนังสือ	3	-	-	1.00
1.6 จำนวนหน้าของหนังสือ	3	-	-	1.00
1.7 การจัดวางเนื้อเรื่อง	3	-	-	1.00
1.8 รูปแบบการเข้าเล่มหนังสือ	3	-	-	1.00
1.9 กระดาษที่ใช้พิมพ์เล่มหนังสือ	3	-	-	1.00
2. ความเหมาะสมส่วนประกอบของหนังสือ				
2.1 ชื่อหนังสือ	3	-	-	1.00
2.2 ภาพประกอบปกหน้า	3	-	-	1.00
2.3 ข้อความประกอบปกหน้า	2	1	-	0.66
2.4 ข้อความประกอบปกหลัง	2	1	-	0.66
2.5 ภาพประกอบปกหลัง	3	-	-	1.00
3. ความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา				
3.1 หัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	3	-	-	1.00
3.2 เนื้อเรื่องของแต่ละหัวข้อหลักของหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการตลาดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	3	-	-	1.00
3.3 ภาษาที่ใช้เมื่ออ่านแล้ว สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย สร้างแรงจูงใจให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้น	3	-	-	1.00
4. ความเหมาะสมทางด้านของตัวหนังสือ				
4.1 ขนาดของตัวหนังสือที่ใช้กับหัวข้อหลัก	3	-	-	1.00
4.2 ขนาดของตัวหนังสือที่ใช้กับเนื้อเรื่อง	3	-	-	1.00

การหาคุณภาพแบบประเมินเครื่องมือวิจัย

(แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบหนังสือ) (ต่อ)

รายการ	ระดับความเหมาะสม			คะแนนเฉลี่ย
	1	0	-1	
4.3 รูปแบบของตัวหนังสือสามารถอ่านได้ง่ายสบายตา	3	-	-	1.00
4.4 สีของตัวหนังสือที่ใช้กับหัวข้อหลัก	3	-	-	1.00
4.5 สีของตัวหนังสือที่ใช้กับเนื้อเรื่อง	3	-	-	1.00
ข้อเสนอแนะ	2	1	-	0.66
รวมเฉลี่ย				0.99

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ

(แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบหนังสือ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวมคะแนน	IOC	การแปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
	1. ความเหมาะสมของรูปแบบหนังสือ					
1.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
1.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
1.3	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
1.4	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
1.5	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
1.6	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
1.7	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
1.8	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
1.9	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2. ความเหมาะสมส่วนประกอบของหนังสือ						
2.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.3	1	1	0	2	0.66	มีความเที่ยงตรง

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ
(แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านสร้างสรรค์รูปแบบในการออกแบบหนังสือ) (ต่อ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			รวมคะแนน	IOC	การแปลผล
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
2.4	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.5	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
ความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา						
3.1	1	1	0	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
3.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
3.3	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
ความเหมาะสมทางด้านของตัวหนังสือ						
4.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.3	1	1	0	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
4.4	1	1	0	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
4.5	1	1	0	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
ข้อเสนอแนะ	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง

การหาคุณภาพแบบประเมินเครื่องมือวิจัย
(แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ)

รายการ	ระดับความเหมาะสม			คะแนนเฉลี่ย
	1	0	-1	
1. ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก				
1.1 ภาพถ่ายสี	3	-	-	1.00
1.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	3	-	-	1.00
1.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	3	-	-	1.00
2. ภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม				
2.1 ภาพถ่ายสี	3	-	-	1.00
2.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	3	-	-	1.00
2.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	3	-	-	1.00
3. ภาพที่สื่อถึงวิธีการบีบเก็บน้ำนม				
3.1 ภาพถ่ายสี	3	-	-	1.00
3.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	3	-	-	1.00
3.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	3	-	-	1.00
4. ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่				
4.1 ภาพถ่ายสี	3	-	-	1.00
4.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	3	-	-	1.00
4.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	3	-	-	1.00
5. ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ				
5.1 ภาพถ่ายสี	3	-	-	1.00
5.2 ภาพถ่ายขาว-ดำ	3	-	-	1.00
5.3 ภาพวาดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก	3	-	-	1.00
6. การจัดวางองค์ประกอบของภาพ				
6.1 ลักษณะของภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อเรื่อง	3	-	-	1.00
6.2 ภาพประกอบช่วยให้เกิดการรับรู้และเข้าใจเนื้อเรื่องได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือ	3	-	-	1.00

การหาคุณภาพแบบประเมินเครื่องมือวิจัย
(แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ) (ต่อ)

รายการ	ระดับความเหมาะสม			คะแนนเฉลี่ย
	1	0	-1	
6.3 การจัดวางตำแหน่งของภาพประกอบ	3	-	-	1.00
6.4 การจัดวางภาพแทรกระหว่างตัวหนังสือมีความสมดุล	2	1	-	0.66
7. คุณลักษณะของภาพประกอบ				
7.1 ภาพประกอบหน้าปกสามารถดึงดูดความสนใจ	3	-	-	1.00
7.2 ภาพประกอบสามารถอธิบายเนื้อเรื่องให้เกิดความเข้าใจได้รวดเร็วกว่าตัวหนังสือ	3	-	-	1.00
7.3 ภาพประกอบสามารถสร้างแรงจูงใจให้มารดาเกิดความมั่นใจแก่ตัวเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	3	-	-	1.00
ข้อเสนอแนะ				
รวมเฉลี่ย				0.98

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ
(แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			รวมคะแนน	IOC	การแปลผล
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
1. ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก						
1.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
1.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
1.3	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2. ภาพที่สื่อถึงสรีระของเต้านม						
2.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.3	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ
(แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์ภาพประกอบ) (ต่อ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			รวมคะแนน	IOC	การแปลผล
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
3. ภาพที่สื่อถึงวิธีการปิดเก็บน้ำนม						
3.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
3.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
3.3	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4. ภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่						
4.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.3	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
5. ภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ						
5.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
5.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
5.3	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
6. การจัดวางองค์ประกอบของภาพ						
6.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
6.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
6.3	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
6.4	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
7. คุณลักษณะของภาพประกอบ						
7.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
7.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
7.3	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
ข้อเสนอแนะ	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง

การหาคุณภาพแบบประเมินเครื่องมือวิจัย
(แบบทดสอบก่อนและหลังการรับรู้ของหญิงหลังคลอด)

รายการ	ระดับความเหมาะสม			คะแนนเฉลี่ย
	1	0	-1	
ตอนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลของหญิงหลังคลอด				
1. อายุ	2	1	-	0.66
2. ตั้งครรภ์ครั้งที่.....	3	-	-	1.00
2.1. เคยแท้ง	3	-	-	1.00
2.2 ไม่เคย	3	-	-	1.00
3. มีประสบการณ์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อน	3	-	-	1.00
3.1 ไม่เคย	3	-	-	1.00
3.2 ให้นมแม่ นาน.....ปี.....เดือน	3	-	-	1.00
4. เคยได้รับความรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อน	3	-	-	1.00
4.1 ไม่เคย	3	-	-	1.00
4.2 เคย ได้ความรู้จาก	3	-	-	1.00
4.2.1 ทวี	3	-	-	1.00
4.2.2 แพทย์ เจ้าหน้าที่พยาบาล	3	-	-	1.00
4.2.3 ป้ายโปสเตอร์	3	-	-	1.00
4.2.4 หนังสือ	3	-	-	1.00
4.2.5 เว็บไซต์	3	-	-	1.00
4.2.6 อื่นๆ	3	-	-	1.00
5. ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	3	-	-	1.00
5.1 ตั้งใจเลี้ยง นาน.....ปี.....เดือน	3	-	-	1.00
5.2 ไม่แน่ใจ/ไม่ตั้งใจ เพราะ.....	3	-	-	1.00
ตอนที่ 2 แบบทดสอบ				
1. การประกอบเต้านมควรวางนิ้วหัวแม่มือไว้บนเต้านม ส่วนอีก 4 นิ้วพยุงเต้านมด้านล่างไว้เพื่อให้ลูกอมลานหัวนมได้อย่างถูกต้อง	3	-	-	1.00

การหาคุณภาพแบบประเมินเครื่องมือวิจัย
(แบบทดสอบก่อนและหลังการรับรู้ของหญิงหลังคลอด) (ต่อ)

รายการ	ระดับความเหมาะสม			คะแนนเฉลี่ย
	1	0	-1	
2. อุ้มลูกให้อยู่ในระดับเดียวกับหน้าอก หรืออุ้มให้อยู่ในระหว่างลำตัวกับแขน เพื่อให้ศีรษะ ไหล่ หัวเข่า และหน้าอกของลูกหันเข้าหาอกแม่	2	1	-	0.66
3. เมื่อท่านจะให้นมลูกมือต่อไป ให้ดูข้างที่ค้างไว้เมื่อครั้งสุดท้ายก่อน	2	1	-	0.66
4. ถ้าลูกหลับคุณมจนหลับคาเต้า สอดนิ้วเข้าไปในมุมปากลูกระหว่างเหงือกบนและล่าง แล้วค่อยถอนหัวนมออก	3	-	-	1.00
5. ท่านสามารถรับรู้ว่ามีน้ำนมผ่านถึงลูกระหว่างการดูดนม ดูจากการมองเห็นหรือเสียงการกลืนนมของลูก	3	-	-	1.00
6. ท่านสามารถอุ้มลูกในท่านั่งกินนมได้ถูกวิธี	3	-	-	1.00
7. ท่านสามารถอุ้มลูกในท่านั่งกินนมได้ถูกวิธี	3	-	-	1.00
8. ท่านสามารถอุ้มลูกกินนมให้ท่าลูกฟุตบอลได้อย่างถูกวิธี	3	-	-	1.00
9. ท่านสามารถอุ้มลูกกินนมในท่าลูกนอนขวางบนตักได้อย่างถูกวิธี	3	-	-	1.00
10. ท่านสามารถจับลูกเรอนนมได้อย่างถูกวิธี	3	-	-	1.00
11. เมื่อเต้านมเริ่มคัด ท่านสามารถบีมนมหรือบีบนมได้เอง	3	-	-	1.00
12. ท่านสามารถนวดกระตุ้นเต้านมตัวเองได้	3	-	-	1.00
13. เมื่อท่านหัวนมเจ็บ แตก ท่านสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง	3	-	-	1.00
14. ถ้าท่านหัวนมสั้น แบน บอด ท่านสามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยตัวเอง	3	-	-	1.00
15. ถ้าหัวนมท่านมี white dot ท่านสามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยตัวเอง	3	-	-	1.00

การหาคุณภาพแบบประเมินเครื่องมือวิจัย
(แบบทดสอบก่อนและหลังการรับรู้ของหญิงหลังคลอด) (ต่อ)

รายการ	ระดับความเหมาะสม			คะแนนเฉลี่ย
	1	0	-1	
16. ท่านสามารถป้อนนมแม่ด้วยแก้วหรือถ้วยให้ลูกได้	2	1	-	0.66
17. ท่านสามารถป้อนนมแม่ด้วยหลอดให้ลูกได้	2	1	-	0.66
ทดลองใช้	2	1	-	0.66
ทำได้.....ข้อ	3	-	-	1.00
ทำไม่ได้.....ข้อ	3	-	-	1.00
ข้อเสนอแนะ	3	-	-	1.00
รวมเฉลี่ย				

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ
(แบบทดสอบก่อนและหลังการรับรู้ของหญิงหลังคลอด)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวมคะแนน	IOC	การแปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
ตอนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลของหญิงหลังคลอด						
1.	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
2.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
3	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
3.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
3.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ
(แบบทดสอบก่อนและหลังการรับรู้ของหญิงหลังคลอด) (ต่อ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			รวมคะแนน	IOC	การแปลผล
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
4.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.2.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.2.2	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.2.3	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.2.4	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.2.5	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.2.6	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
5.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
5.1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
5.2	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
ตอนที่ 2 แบบทดสอบ						
1.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
3.	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
4.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
5.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
6.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
7.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
8.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
9.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
10.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
11.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
12.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ
(แบบทดสอบก่อนและหลังการรับรู้ของหญิงหลังคลอด) (ต่อ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			รวมคะแนน	IOC	การแปลผล
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
13.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
14.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
15.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
16.	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
17.	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
ทดลองใช้	1	0	1	2	0.66	มีความเที่ยงตรง
ทำได้.....ข้อ	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
ทำไม่ได้.....ข้อ	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
ข้อเสนอแนะ	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง

การหาคุณภาพแบบประเมินเครื่องมือวิจัย
(แบบประเมินความคิดเห็นของหญิงหลังคลอดที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ)

รายการ	ระดับความเหมาะสม			คะแนนเฉลี่ย
	1	0	-1	
1. เนื้อหามีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือตรงกับประเด็นความรู้ที่ท่านมีความต้องการ และเรียบเรียงเนื้อหาเข้าใจง่าย	3	-	-	1.00
2. เนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	3	-	-	1.00
4. ภาพประกอบสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	3	-	-	1.00
5. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก/ทำให้นมลูก” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	3	-	-	1.00
6. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงเต้านม การบีบนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	3	-	-	1.00
7. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงอุปกรณ์เครื่องปั๊มนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	3	-	-	1.00
8. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงทำการจับลูกเรอนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	3	-	-	1.00
9. ขนาดของตัวอักษรชัดเจน ถูกต้อง อ่านง่าย	3	-	-	1.00
10. หลังจากการใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้รู้สึกมั่นใจในการเลี้ยงลูกมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตนได้	3	-	-	1.00
11. ท่านมีความพึงพอใจ ต่อหนังสือภาพประกอบ เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้	3	-	-	1.00
ข้อเสนอแนะ	3	-	-	1.00
รวมเฉลี่ย				1.00

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ
(แบบทดสอบก่อนและหลังการรับรู้ของหญิงหลังคลอด) (ต่อ)

ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			รวมคะแนน	IOC	การแปลผล
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
1	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
3.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
5.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
6.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
7.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
8.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
9.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
10.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
11.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
ข้อเสนอแนะ	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง

การหาคุณภาพแบบประเมินเครื่องมือวิจัย
(แบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ)

รายการ	ระดับความเหมาะสม			คะแนนเฉลี่ย
	1	0	-1	
ตอนที่ 1				
1. เนื้อหาที่มีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือตรงกับประเด็นความรู้ที่ท่านมีความต้องการ และเรียบเรียงเนื้อหาเข้าใจง่าย	3	-	-	1.00
2. เนื้อหาสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	3	-	-	1.00
4. ภาพประกอบสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย และสามารถสร้างแรงจูงใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	3	-	-	1.00
5. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก/ทำให้นมลูก” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	3	-	-	1.00
6. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพที่สื่อถึงเต้านม การบีบนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	3	-	-	1.00
7. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงอุปกรณ์เครื่องปั๊มนม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	3	-	-	1.00
8. ท่านสามารถเข้าใจ “ภาพสื่อถึงทำการจับลูกเรอ นม” และสามารถนำตัวอย่างไปประยุกต์ใช้จริงได้	3	-	-	1.00
9. ขนาดของตัวอักษรชัดเจน ถูกต้อง อ่านง่าย	3	-	-	1.00
10. หลังจากการใช้หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้รู้สึกมั่นใจในการเลี้ยงลูกมากขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตนได้	3	-	-	1.00
11. ท่านมีความพึงพอใจ ต่อหนังสือภาพประกอบ เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้	3	-	-	1.00

การหาคุณภาพแบบประเมินเครื่องมือวิจัย
(แบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ) (ต่อ)

รายการ	ระดับความเหมาะสม			คะแนนเฉลี่ย
	1	0	-1	
ตอนที่ 2				
1. ท่านคิดว่าหนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จะช่วยส่งเสริมและสร้างความมั่นใจให้กับมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไปได้นานยิ่งขึ้นอย่างไร	3	-	-	1.00
2. ท่านคิดว่า หนังสือภาพประกอบเพื่อส่งเสริมมารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่มนี้ มีประโยชน์กับบุคคลกลุ่มใดบ้าง นอกเหนือจากหญิงหลังคลอด เพราะเหตุใด	3	-	-	1.00
ข้อเสนอแนะ	3	-	-	1.00
รวมเฉลี่ย				1.00

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ
(แบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ)

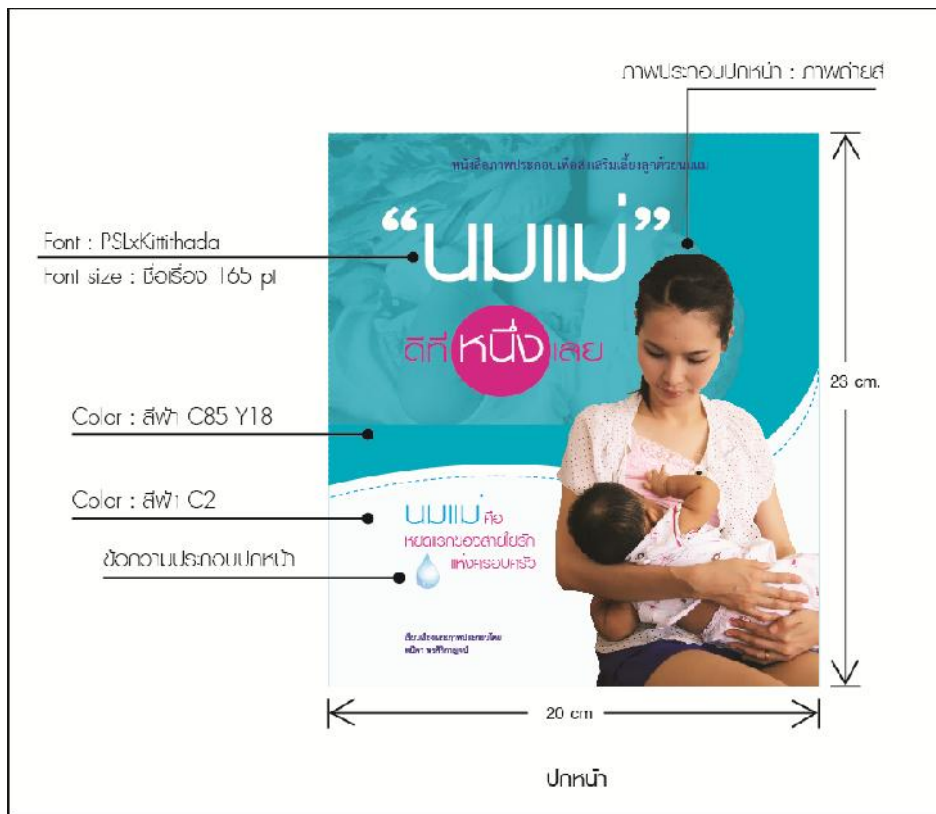
ข้อความ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			รวมคะแนน	IOC	การแปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
ตอนที่ 1						
1.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
3.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
4.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
5.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
6.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
7.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง

การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ
(แบบประเมินความพึงพอใจของพยาบาลแผนกสูติ-นรีเวชกรรมที่มีต่อหนังสือภาพประกอบ) (ต่อ)

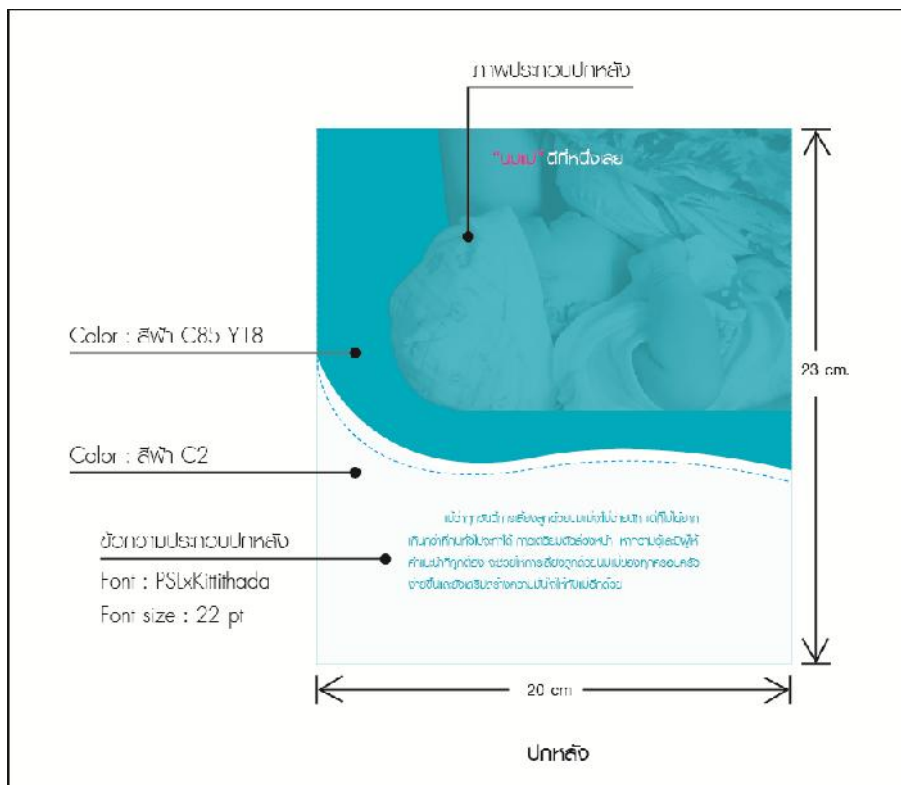
ข้อคำถาม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			รวมคะแนน	IOC	การแปลผล
	คนที่	คนที่	คนที่			
	1	2	3			
8.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
9.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
10.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
11.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
ตอนที่ 2						
1.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
2.	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง
ข้อเสนอแนะ	1	1	1	3	1.00	มีความเที่ยงตรง

ภาคผนวก ง

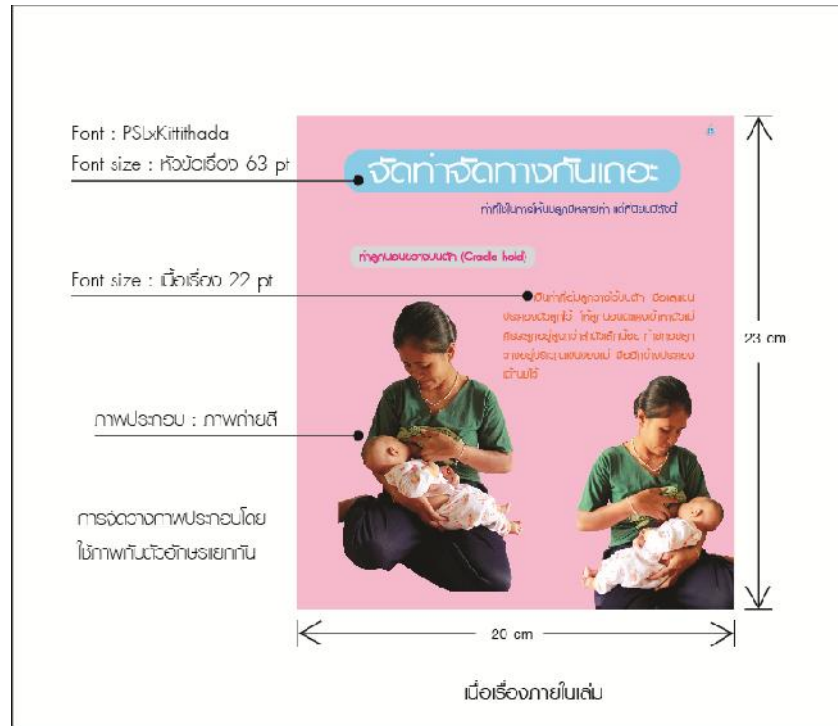
ผลงานออกแบบ

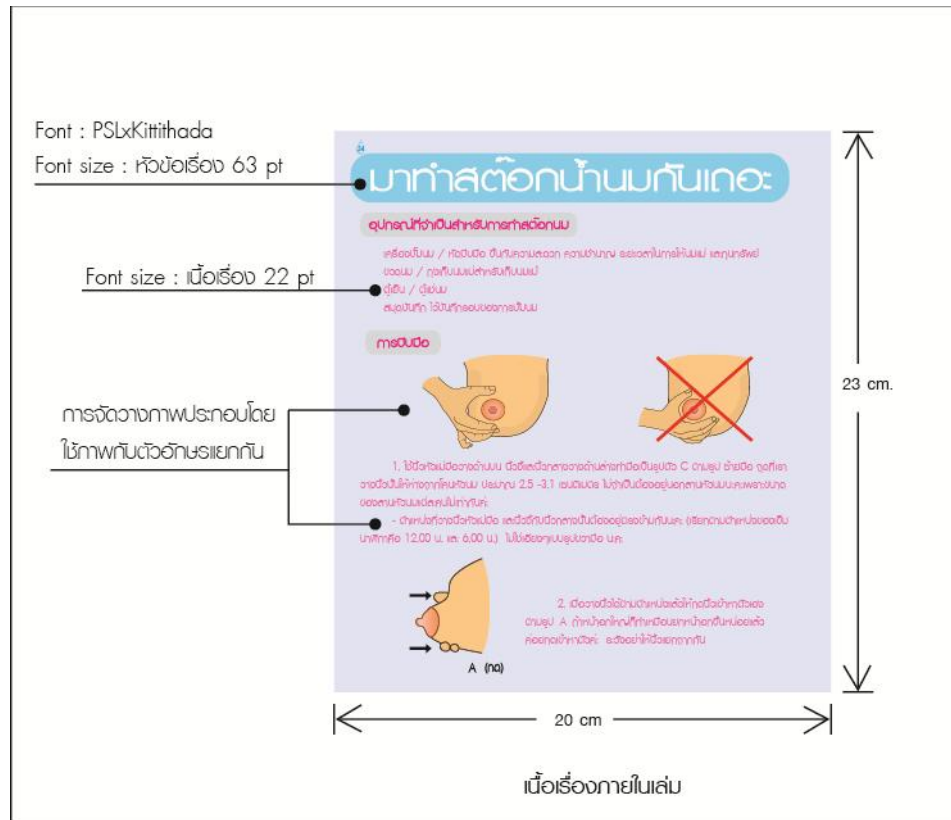
ภาพที่ ง.1 รายละเอียดหนังสือภาพประกอบ ปกหน้า

ภาพที่ ง.2 รายละเอียดหนังสือภาพประกอบ ปกหลัง

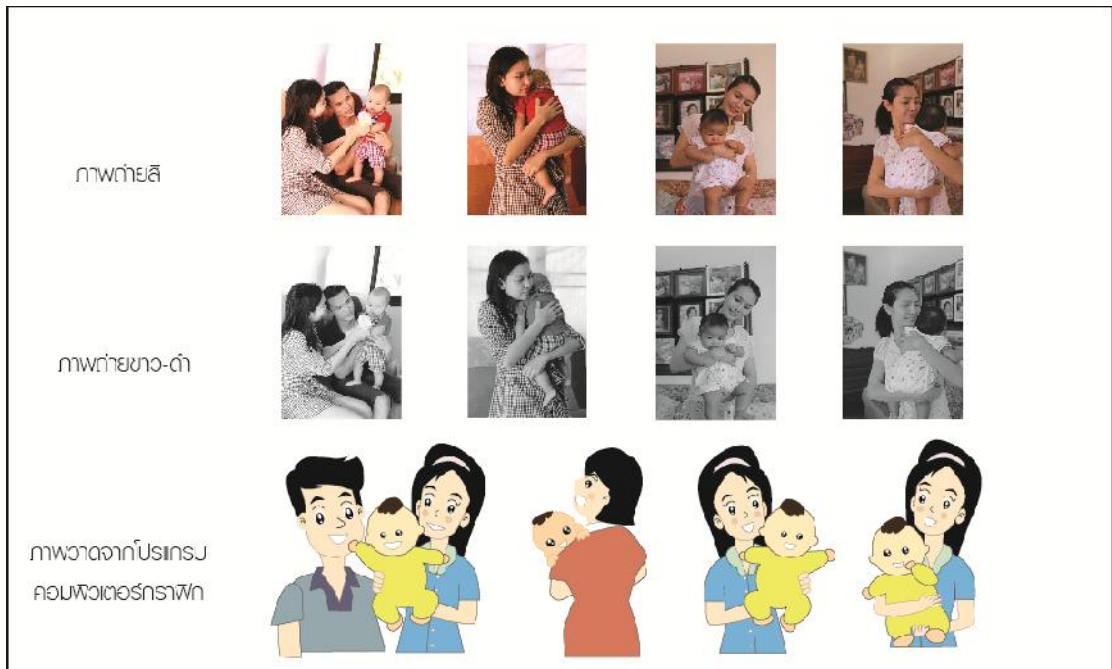
ภาพที่ ง.3 รายละเอียดเนื้อเรื่องภายในเล่ม

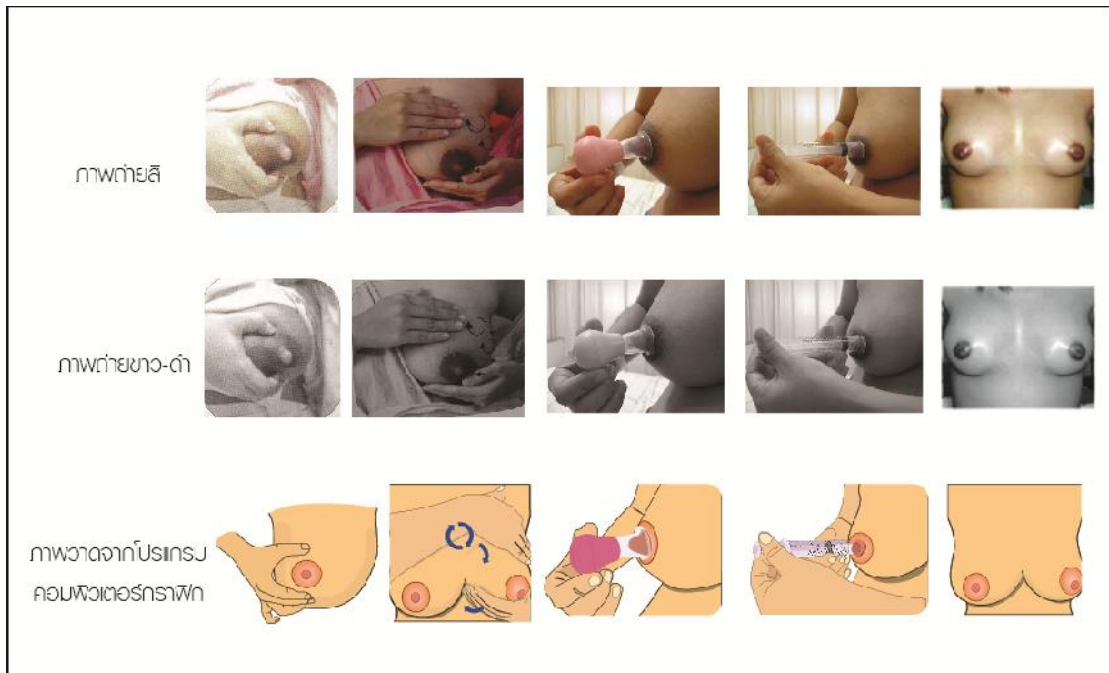
ภาพที่ ง.4 รายละเอียดเนื้อเรื่องภายในเล่ม

ภาพที่ ๑.5 ประเภทภาพที่สื่อถึงการให้นมลูก

ภาพที่ ๑.6 ประเภทภาพที่สื่อถึงการอุ้มลูกในอิริยาบถต่างๆ

ภาพที่ ง.7 ประเภทภาพที่สื่อถึงสตรีระดับต้น

ภาพที่ ง.8 ประเภทภาพที่สื่อถึงอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้เกี่ยวกับการเก็บรักษานมแม่

“นมแม่”

นมแม่ถือเป็นทรัพยากรอันมีค่าของทารกวัย 0-6 เดือน สามารถช่วยปกป้องทารกไม่ให้ติดเชื้อและโรคภัยไข้เจ็บได้จนกว่าทารกจะครบขวบปี นมแม่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและอุดมด้วยวิตามินและแร่ธาตุที่จำเป็นต่อทารก นมแม่มีค่าเฉลี่ยประมาณ 200 แคลอรีต่อออนซ์ (30 มิลลิกรัม) ต่อออนซ์

เด็กกินนมแม่บ่อยๆ จะช่วยให้ทารกแข็งแรงและเติบโตได้ดีกว่าเด็กที่กินนมอื่น

นมแม่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและอุดมด้วยวิตามินและแร่ธาตุที่จำเป็นต่อทารก นมแม่มีค่าเฉลี่ยประมาณ 200 แคลอรีต่อออนซ์ (30 มิลลิกรัม) ต่อออนซ์

ทำไมต้องนมแม่

นมแม่ถือเป็นทรัพยากรอันมีค่าของทารกวัย 0-6 เดือน สามารถช่วยปกป้องทารกไม่ให้ติดเชื้อและโรคภัยไข้เจ็บได้จนกว่าทารกจะครบขวบปี นมแม่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและอุดมด้วยวิตามินและแร่ธาตุที่จำเป็นต่อทารก นมแม่มีค่าเฉลี่ยประมาณ 200 แคลอรีต่อออนซ์ (30 มิลลิกรัม) ต่อออนซ์

เด็กกินนมแม่บ่อยๆ จะช่วยให้ทารกแข็งแรงและเติบโตได้ดีกว่าเด็กที่กินนมอื่น

นมแม่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและอุดมด้วยวิตามินและแร่ธาตุที่จำเป็นต่อทารก นมแม่มีค่าเฉลี่ยประมาณ 200 แคลอรีต่อออนซ์ (30 มิลลิกรัม) ต่อออนซ์

ขบวนการสร้างนม

นมแม่ประกอบด้วยไขมัน น้ำตาล โปรตีน เกลือแร่ และวิตามิน

1. การฝังตัว (Implantation)
2. การตั้งครรภ์ (Pregnancy)
3. การให้นม (Lactation)

นมแม่ประกอบด้วยไขมัน น้ำตาล โปรตีน เกลือแร่ และวิตามิน

ทำอย่างไรให้นมแม่เยอะๆ

นมแม่ประกอบด้วยไขมัน น้ำตาล โปรตีน เกลือแร่ และวิตามิน

1. ให้นมบ่อยๆ
2. พยายามทำให้นมแม่ไหลออกมาเรื่อยๆ

นมแม่ประกอบด้วยไขมัน น้ำตาล โปรตีน เกลือแร่ และวิตามิน

ประโยชน์ของนมแม่

นมแม่ประกอบด้วยไขมัน น้ำตาล โปรตีน เกลือแร่ และวิตามิน

1. ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน
2. ช่วยเสริมสร้างกระดูก
3. ช่วยเสริมสร้างสมอง

นมแม่ประกอบด้วยไขมัน น้ำตาล โปรตีน เกลือแร่ และวิตามิน

นมแม่คืออะไร??

นมแม่ประกอบด้วยไขมัน น้ำตาล โปรตีน เกลือแร่ และวิตามิน

1. ไขมัน (Lipids)
2. น้ำตาล (Carbohydrates)
3. โปรตีน (Proteins)

นมแม่ประกอบด้วยไขมัน น้ำตาล โปรตีน เกลือแร่ และวิตามิน

ภาพที่ ง.10 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบหน้า 5 - 10

นวดกระตุ้นน้ำนม

การนวดที่กระทำก่อนหรือหลังการปั๊มน้ำนมเป็นประจำทุกวัน จะช่วยเพิ่มปริมาณน้ำนมได้มากขึ้น การนวดที่กระทำก่อนการปั๊มน้ำนม จะช่วยเพิ่มปริมาณน้ำนมได้มากขึ้น

วิธีการนวดกระตุ้นน้ำนม

1

นวดเต้านมให้พร้อม ทำได้หลาย

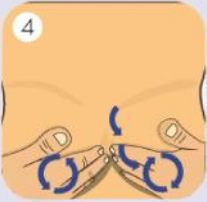
2

นิ้วชี้ถึง 4 นิ้วบนเต้านม

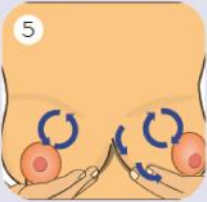
3

นิ้วชี้ถึง 4 นิ้วบนเต้านม โดยนวดขึ้น-ลงเป็นวงกลม ทำซ้ำ 3-4-5

4

นวดเป็นวงกลม สลับซ้าย-ขวา ส่วนกลาง ตามลูก

5

นวดเป็นวงกลม สลับซ้าย-ขวา ส่วนล่าง

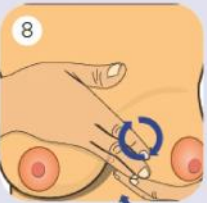
6

นิ้วชี้ถึง 4 นิ้วบนเต้านม โดยนวดขึ้น-ลงเป็นวงกลม ทำซ้ำ 6-7-8-9

7

นวดเป็นวงกลม สลับซ้าย-ขวา ส่วนล่าง โดยรอบเต้านม

8

นวดเป็นวงกลม สลับซ้าย-ขวา ส่วนกลาง โดยเต้านม

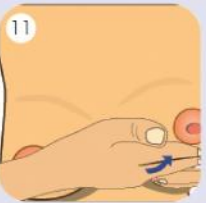
9

นวดเป็นวงกลม สลับซ้าย-ขวา ส่วนล่าง โดยเต้านม

10

นิ้วชี้ถึง 2 นิ้วบนเต้านม โดยนวดขึ้น-ลงเป็นวงกลม ทำซ้ำ 10-11

11

นิ้วชี้ถึง 4 นิ้วบนเต้านม โดยนวดขึ้น-ลงเป็นวงกลม

ภาพที่ 13 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบหน้า 23 - 28

การกินเป็นด้วยวิธีมือ

B (ดู) **C (กด)**

5. เมื่อเด็กสามารถคว้าวัตถุด้วยมือแล้ว ให้ใช้วัตถุของเล่นมาทำท่า
เดินคล้ายของเล่นนี้ 12 sec. 6. 11 sec. 6. 10 sec. 2 sec. 8 sec. 9. 10 sec. 2 sec.

ดูท่า **กดท่า**

**** สอนให้เด็กดูท่า B หรือ C แล้วให้เด็กทำท่า B หรือ C ทำซ้ำ 10 ครั้งต่อท่า ****

เด็กกินนมตอนอายุ 22-30 นาที

- วันกินนมต่อวัน 5-7 ครั้ง (ครั้งกินนม 100cc)
- กินนมเมื่ออายุ 2 ขวบ
- วันกินนมต่อวัน 3.5 ครั้ง
- กินนมเมื่ออายุ 2-3 ขวบ

ทาสีฟัน สอนให้เด็ก ทาสีฟันโดยใช้นิ้วชี้และนิ้วโป้ง
กดลงบนแปรง แล้วใช้แปรงถูๆ ทำซ้ำหลายๆครั้ง
ทาสีฟัน 1 ครั้งต่อวันหรือ 2 ครั้งต่อวัน สอนให้เด็ก
แปรงฟันก่อนนอนและตื่นนอน นาน 1 นาทีต่อวันหรือ
นาน 2 นาที

การกินเป็นด้วยวิธีมือ

*** สอนให้เด็กดูท่า B หรือ C แล้วให้เด็กทำท่า B หรือ C ทำซ้ำ 10 ครั้งต่อท่า ****

เด็กกินนมตอนอายุ 22-30 นาที

- วันกินนมต่อวัน 5-7 ครั้ง (ครั้งกินนม 100cc)
- กินนมเมื่ออายุ 2 ขวบ
- วันกินนมต่อวัน 3.5 ครั้ง
- กินนมเมื่ออายุ 2-3 ขวบ

*** ให้อาหารแก่เด็ก**
ทำนมให้เด็กกินนมตอนอายุ 22-30 นาที

เด็กกินนม + ให้เด็กทำท่า B หรือ C

วิธีกินนม

กินนมเป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการกินนม

วิธีการกินนม

อายุ	ปริมาณ	จำนวนครั้ง
เด็กแรกเกิด	< 25 cc	4 ครั้งต่อวัน
เด็กเล็ก	> 25 cc	1 ครั้งต่อวัน
เด็กโต (1 ปีขึ้นไป)	15 cc	24 ครั้งต่อวัน
เด็กโต (2 ปีขึ้นไป)	0.4 cc	8 ครั้งต่อวัน
เด็กโต (3 ปีขึ้นไป)	0.4 cc	8 ครั้งต่อวัน
เด็กโต (4 ปีขึ้นไป)	0.4 cc	8 ครั้งต่อวัน
เด็กโต (5 ปีขึ้นไป)	0.4 cc	8 ครั้งต่อวัน
เด็กโต (6 ปีขึ้นไป)	0.4 cc	8 ครั้งต่อวัน

ปริมาณนมที่กินต่อวัน

อายุ	ปริมาณต่อวัน (ครั้งต่อวัน)
แรกเกิด - 1 เดือน	2 - 5 ครั้ง
2 - 4 เดือน	4 - 6 ครั้ง
4 - 6 เดือน	5 - 8 ครั้ง

การกินนม

เด็กกินนมตอนอายุ 22-30 นาที

- วันกินนมต่อวัน 5-7 ครั้ง (ครั้งกินนม 100cc)
- กินนมเมื่ออายุ 2 ขวบ
- วันกินนมต่อวัน 3.5 ครั้ง
- กินนมเมื่ออายุ 2-3 ขวบ

การกินนม + ให้เด็กทำท่า B หรือ C

เลืกรหรือไหน ก็ให้บ้านดี

เด็กกินนมตอนอายุ 22-30 นาที

เด็กกินนม + ให้เด็กทำท่า B หรือ C

อยู่นอกบ้านก็ให้บ้านดี

เด็กกินนมตอนอายุ 22-30 นาที

เด็กกินนม + ให้เด็กทำท่า B หรือ C

ภาพที่ ง.15 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบหน้า 35 - 40

การโยนยาเม็ดอ่อน

คุณพ่อคุณแม่หลายคนคงเคยได้ยินลูกๆ ที่กำลังจะนอนหลับร้องไห้เพราะอยากดื่มนม หรือร้องไห้เพราะอยากกินขนมกรุบกรอบ หรืออยากกินผลไม้ที่ชอบ... แต่คุณพ่อคุณแม่หลายคนก็อาจจะยังไม่รู้วิธีโยนยาเม็ดอ่อนให้ลูกๆ ได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการโยนยาเม็ดอ่อน

1. ล้างมือให้สะอาดก่อนโยนยาเม็ดอ่อนทุกครั้ง
2. โยนยาเม็ดอ่อนให้ลูกๆ โดยให้ลูกๆ จับยาเม็ดอ่อนไว้ด้วยตัวเอง
3. รอให้ลูกๆ เคี้ยวยาเม็ดอ่อนให้ละเอียดก่อนกลืน
4. ดื่มน้ำตามให้เพียงพอ

การโยนยาเม็ดอ่อนให้ลูกๆ ได้อย่างถูกต้อง จะช่วยให้ลูกๆ ได้รับยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัย

บำรุงแม่ด้วยวิตามิน

คุณแม่ตั้งครรภ์จำเป็นต้องได้รับวิตามินและแร่ธาตุที่เพียงพอ เพื่อสุขภาพที่ดีของทั้งคุณแม่และลูกน้อย

วิตามินที่จำเป็นสำหรับคุณแม่ตั้งครรภ์

- วิตามินเอ : ช่วยบำรุงสายตา และผิวหนัง
- วิตามินบี : ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และพลังงาน
- วิตามินซี : ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และคอลลาเจน
- วิตามินดี : ช่วยเสริมสร้างกระดูก และดูดซึมแคลเซียม
- วิตามินอี : ช่วยต้านอนุมูลอิสระ และบำรุงผิวพรรณ

คุณแม่ควรรับประทานอาหารที่มีวิตามินและแร่ธาตุที่เพียงพอ และปรึกษาแพทย์หากมีอาการขาดวิตามินหรือแร่ธาตุ

ง่าย ๆ .. คุณก็ทำได้

การดูแลสุขภาพเป็นเรื่องง่าย ๆ ที่ทุกคนสามารถทำได้

เคล็ดลับการดูแลสุขภาพ

1. รับประทานอาหารที่มีประโยชน์
2. ออกกำลังกายเป็นประจำ
3. นอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ
4. งดสูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์
5. ปรึกษาแพทย์หากมีอาการผิดปกติ

สุขภาพที่ดีเริ่มต้นที่ใจของคุณ

ภาพพจน์

ภาพพจน์ที่ดีเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต

เคล็ดลับการสร้างภาพพจน์ที่ดี

1. มีความซื่อสัตย์
2. มีความรับผิดชอบ
3. มีความสุภาพ
4. มีความกล้าหาญ
5. มีความยืดหยุ่น

ภาพพจน์ที่ดีจะช่วยให้คุณประสบความสำเร็จในชีวิต

บันทึกคุณแม่

พื้นที่สำหรับบันทึกเรื่องราวของคุณแม่

บันทึกเรื่องราวของคุณแม่ที่นี่

ใจแม่... ศึกหนึ่งเลย

แม่คือหัวใจของลูกน้อย

ความรักของแม่คือสิ่งที่ลูกน้อยต้องการมากที่สุด

ภาพที่ ง.16 Layout งานออกแบบหนังสือภาพประกอบหน้า 41 – 45 และปกหลัง

ภาพที่ ง.17 ผลงานออกแบบหนังสือภาพประกอบ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวพนิดา พรศิริกาญจน์
วันเดือนปีเกิด	25 เมษายน 2529
สถานที่เกิด	จังหวัดบุรีรัมย์
ที่อยู่ปัจจุบัน	444/7 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
ประวัติการศึกษา	2546 สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ 2550 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเทคโนโลยีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะวิชาออกแบบอุตสาหกรรม สาขาออกแบบบรรจุภัณฑ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ 2557 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาเทคโนโลยีออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ประวัติการทำงาน	2550-2551 ดีไซน์เนอร์กราฟิก แผนกแม่พิมพ์พิมพ์ (Printing Plate) บริษัท แม่พิมพ์ จำกัด เขตบางนา กรุงเทพมหานคร